

T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK ve FENBİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

SAMSUN KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melike ÜNLÜ
130211006

MİMARLIK KORUMA-RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mine TOPÇUBAŞI ÇİLİNGİROĞLU

İSTANBUL, 2015

TEZ ONAY

FSMVÜ Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarı Koruma ve Restorasyon Programı 130211006 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Melike ÜNLÜ'nün, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "**Samsun Kurşunlu Camii Restorasyon Projesi**" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile 25.12.2015 tarihinde savunmuş ve mezuniyeti hususunda enstitü için gerekli yeterlilikleri yerine getirmiştir.

Prof. Dr. M. Bülent ULUENGİN
Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü
Müdür

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mine TOPÇUBAŞI ÇİLİNGİROĞLU
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Jüri Üyeleri: Yrd. Doç. Dr. Alidost ERTUĞRUL
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Seda KULA SAY
Gebze Teknik Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Melike ÜNLÜ

ÖNSÖZ

Samsun'da yüksek katlı beton yığınları arasında sıkışmış önemli bir kültür mirası olan Kurşunlu Camii hakkındaki bu çalışmada, koruma projesi hazırlanması ve gelecek nesillere aktarımı için mimari açıdan alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmam boyunca bilgisini, emeğini, hoşgörüsünü esirgemeyen tez danışmanım Sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Mine Topçubaşı Çilingiroğlu'na çok teşekkür ederim. Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Müdürü Sayın Menderes Alan'a, Sayın Mimar Filiz Atıcı'ya, Samsun Vakıflar Bölge Müdürü Sayın Ali Şahin'e, Sanat Tarihçi Sayın Bayram Çelik'e, arşiv belge ve paylaşımları için çok teşekkür ederim.

Engin tecrübe ve birikimlerini her daim paylaşan ve yol gösteren Sayın Mimar Ali Kamil Yalçın'a, Osmanlı arşiv belgeleri transkripsiyonları ve sadeleştirmeleri için Sayın Prof. Dr. İlhan Ekinci'ye, Sanat tarihçi Sayın Yrd. Doç. Dr. M. Sami Bayraktar'a teşekkür ederim. Deneyim ve paylaşımları için sınıf arkadaşım Restoratör Konservatör Fatih Kocaişık'a ayrıca teşekkür ederim.

Tüm çalışmam ve yüksek lisans eğitimim boyunca gösterdikleri sabır ve tahammül için değerli eşim Sayın Eyüp Sabri Ünlü ve çocuklarım İsmail Selim, Zehra ve Betül'e ve tabii ki anneme çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
Belgeler	viii
Eski çizimler.....	ix
Eski fotoğraflar.....	ix
Fotoğraf albümü (2015)	xi
Faro focus 3d 120 ile kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açI değerleri.....	xiii
Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri	xiii
Kurşunlu Camii Çizimleri	xiv
ÖZET	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1.Amaç	1
1.2. Kapsam ve yöntem.....	2
2. SAMSUN İLİ	4
2.1. Genel Konum ve Coğrafi Özellikler	4
2.2 Tarihçe.....	4
3. SAMSUN CAMİLERİ ve AMASYA, SİNOP ŞEHİRLERİNDEKİ TEK KUBBELİ CAMİİ ÖRNEKLERİ	12
3.1. Samsun Camileri	12
3.1.1 . Yalı Camii (Hoca Hayreddin Camii)	14
3.1.2 . Medrese Camii (Süleyman Paşa Camii)	16
3.1.3 . Ulu Camii (Büyük Camii).....	17
3.1.4. Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii.....	20
3.1.5. Hançerli Camii	20
3.1.6. İsa Baba Camii	22
3.1.7. Hacı Hatun Camii.....	23
3.1.8. Pazar Camii	24
3.2. Samsun, Amasya, Sinop İlleri Tek Kubbeli Camii Örnekleri.....	25
3.2.1. Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii.....	27
3.2.2. Sinop Saray Camii.....	27
3.2.3. Samsun Yalı Camii.....	28
3.2.4. Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii	28
3.2.5. Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii.....	30
3.2.6. Samsun Hacı Hatun Camii	31
3.2.7. Samsun-Vezirköprü Kale Camii	31
3.2.8. Samsun Büyük (Ulu) Camii	32
3.3. Karşılaştırma ve Değerlendirme	32
4. KURŞUNLU CAMİİ	35
4.1. Yapının Konumu ve Bulunduğu Çevre.....	35
4.2. Yapının Tarihçesi	37
5. KURŞUNLU CAMİİ MİMARİ ÖZELLİKLERİ	44
5.1. Yapının Mekansal Tanımı.....	44

5.1.1 Bahçe.....	44
5.1.2 H 01 Son cemaat mahalli	44
5.1.3 N 01 Mahfil.....	45
5.1.4 Z03 İbadet Mekanı	45
5.1.5 Z 01 İbadet Mekanı	46
5.1.6 Z02 Depo.....	46
5.1.7 H 04 Ana Mekan	47
5.1.8 Minare	47
5.1.9 Islak Hacimler	48
5.1.10 Z 04 İbadet Mekanı	49
5.2.Cephe Özellikleri	49
5.2.1. Batı Cephe	49
5.2.2. Doğu Cephe.....	51
5.2.3. Kuzey cephe	52
5.2.4. Güney Cephe.....	53
5.3.Yapım Teknikleri Ve Taşıyıcı Sistem Özellikleri.....	54
5.3.1. Temel ve Duvarlar	54
5.3.2. Döşemeler	55
5.3.3. Merdivenler.....	55
5.3.4. Örtü	55
6. KURŞUNLU CAMİSİ'NDE GÖRÜLEN BOZULMALAR	56
6.1. Yapıda Tespit Edilen Bozulmalar ve Nedenleri.....	56
6.2. Yapılan Ek ve Değişiklikler	57
7. RESTİTÜSYON	60
7.1. İlk Dönem.....	60
7.2. İkinci Dönem.....	61
7.3. Üçüncü Dönem.....	63
7.4. Dördüncü Dönem	63
7.5. 1992 Yılı Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Onarımı.....	64
8. RESTORASYON	66
8.1. Temizleme.....	66
8.1.1. H 04 harim:	67
8.1.2. Son cemaat mahalli:	67
8.1.3. Bahçe.....	67
8.2. Sağlamaştırma	68
8.3. Bütünleme	69
8.4. Yeniden Yapma.....	69
9. SONUÇ.....	71
KAYNAKLAR:	74
Ek A: Belgeler.....	78
Ek B Eski çizimler	102
EK C: Fotoğraf ve haritalar	111
EK D: Yeni fotoğraflar (2015)	135
EK E: Faro focus 3d 120 ile kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kapa phi açısı değerleri	184
EK F: Başbakanlık OSMANLI ARŞİV BELGELERİ.....	188
EK G: Çizimler.....	204
ÖZGEÇMİŞ	358

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii, Sinop Saray Camii, Samsun Yalı Camii, Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii plan ve kesitleri	26
Tablo 2: Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii, Samsun Vezirköprü Kale Camii, Samsun Hacı Hatun Camii, Samsun Büyük (Ulu) Camii plan ve kesitleri.....	29
Tablo 3: 1923 Yılı Samsun Ticaret Rehberi'nde Samsun'da bulunan tekkeler ve Zaviyedarları:.....	43

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1: Samsun haritası, 1856 (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)	7
Şekil 1. 2: Yalı Camii (SamsunVakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	14
Şekil 1. 3: Yalı Camii (SamsunVakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	15
Şekil 1. 4: Yalı Camii (2015).....	15
Şekil 1. 5: Yalı Camii (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	15
Şekil 1. 6: Medrese Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	16
Şekil 1. 7: Medrese Camii (2015).....	16
Şekil 1. 8: Büyük Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)	17
Şekil 1. 9: Büyük Camii (SamsunVakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)	18
Şekil 1. 10: Büyük Camii (2015)	18
Şekil 1. 11: Samsun Büyük Camii (2015)	18
Şekil 1. 12: Samsun Büyük Camii Son Cemaat Mahalli Giriş Cephesi (2015)	19
Şekil 1. 13: Samsun Büyük Camii Harimi (2015)	19
Şekil 1. 14: Samsun Büyük Camii Son Cemaat Mahalli (2015)	19
Şekil 1. 15: Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	20
Şekil 1. 16: Haçerli Camii, plan (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)	21
Şekil 1. 17: Haçerli Camii, batı cephe (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)	21
Şekil 1. 18: Haçerli Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	21
Şekil 1. 19: Haçerli Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	22
Şekil 1. 20: İsa Baba Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).....	22
Şekil 1. 21: İsa Baba Camii (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	23
Şekil 1. 22: Hacı Hatun Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)	23
Şekil 1. 23: Hacı Hatun Camii (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi).....	24
Şekil 1. 24: Samsun Pazar Camii, plan (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	24
Şekil 1. 25: Samsun Pazar Camii, kesit (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	25
Şekil 1. 26: Pazar Camii (SamsunVakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)	25
Şekil 1. 27: Samsun Yalı Camii plan ve kesiti (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi).....	28
Şekil 1. 28: Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii plan ve kesiti (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	30
Şekil 1. 29: Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii plan ve görünüş (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	30
Şekil 1. 30: Hacı Hatun Camii plan ve kesiti (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	31
Şekil 1. 31: Vezirköprü Kale Camii, plan ve kesiti (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	31
Şekil 1. 32: Samsun Büyük (Ulu) Camii plan ve kesit (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	32
Şekil 1. 33: Kurşunlu Camii ve çevresi (Samsun Büyükşehir Belediye Arşivi)	35
Şekil 1. 34: Kurşunlu Camii ve çevresi halihazır (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi).....	36
Şekil 1. 35: Batı cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto.....	50
Şekil 1. 36: Doğu cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto.....	51

Şekil 1. 37: Kuzey cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto.....	53
Şekil 1. 38: Güney cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto.....	54
Şekil 1. 39: 1890’da Samsun Kurşunlu Camii (II. Abdulhamit Yıldız Sarayı Arşivinden)	62
Şekil 1. 40: batı cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	63
Şekil 1. 41: A-A Kesiti, 1992 yılı Rölöve çizimi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	64
Şekil 1. 42: Batı cephe, bitişik yapının dört katlı olduğu zamanlar (Vakıflar Genel Müdürlüğü A.).....	64
Şekil 1. 43: Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu 20.01.2016 tarih, 3142 sayılı Kararı	73

Belgeler

Ek A. 1: Kurşunlu Camii Tescil Fişi (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	78
Ek A. 2: Kurşunlu Camii Tapu Senedi, 1938 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	79
Ek A. 3: Kurşunlu Camii Çaplı Tasarruf Vesikası,1949 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	80
Ek A. 4: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1955 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	81
Ek A. 5: Samsun Koruma amaçlı imar paftası (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	82
Ek A. 6: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1965 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	83
Ek A. 7: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1966 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	84
Ek A. 8: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1980(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	85
Ek A. 9: Rapor, 1983 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	86
Ek A. 10: Vakıflar Genel Müdürlüğü 08.08.1984 tarihli dilekçe (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	87
Ek A. 11: Vakıflar Genel Müdürlüğü 17.03.1992 tarihli dilekçe (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	88
Ek A. 12: 11.03.1992 tarihli Restorasyon Raporu (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	89
Ek A. 13: 29.05.1992 tarihli S.K.V.K.Kurul Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	90
Ek A. 14: 01.10.1992 tarihli Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	91
Ek A. 15: 02.12.1992 tarihli Restorasyon Raporu (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	92
Ek A. 16: 12.10.1993 tarihli Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	93
Ek A. 17: 07.10.1994 tarihli İlkadım Belediyesi Encümen Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	94
Ek A. 18: 09.04.1996 tarihli Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	95
Ek A. 19: 07.03.1995 tarihli Kurşunlu Camii 10 ve 4 parselde tevhit hakkında Rapor (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	96
Ek A. 20: Kadastral Durum (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	97

Ek A. 21: 22.09.1994 tarihli Kadastro Durum (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	98
Ek A. 22: İmar Durumu (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi).....	99
Ek. A. 23: 27.06.1994 tarihli Tapu Senedi (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	100
Ek. A. 24: 13.02.1992 tarihli Tapu Senedi (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)	101

Eski çizimler

Ek. B. 1: Bodrum Kat Planı,1975 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	102
Ek. B. 2: Zemin Kat Planı,1975 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	102
Ek. B. 3: Birinci Kat Planı, 1975 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	103
Ek. B. 4: İkinci Kat Planı,1975 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi).....	103
Ek. B. 5: Zemin Kat Planı, 1992 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	104
Ek. B. 6: Bodrum Kat Planı, 1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	104
Ek. B. 7: Zemin Kat Planı, 1992 yılı Restorasyon Projesi,(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	105
Ek. B. 8: Çatı Planı, 1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi).....	105
Ek. B. 9: A-A Kesiti, 1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	106
Ek. B. 10: Batı Cephe,1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	106
Ek. B. 11: Minare Kesiti, 1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	107
Ek. B. 12: Minare Planları, 1992 yılı Restorasyon projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi).....	108
Ek. B. 13: A-A Kesiti, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	109
Ek. B. 14: Zemin Kat Planı, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	109
Ek. B. 15: Giriş Cephesi, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	110
Ek. B. 16: Vaziyet Planı, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	110

Eski fotoğraflar

Şekil. C. 1: Trabzon Vilayet Haritası (Trabzon İl Salnamesi).....	111
Ek. C. 2: Trabzon Vilayet Haritası (Trabzon İl Salnamesi)	111
Ek. C. 3:1865 Samsun iç kale planı, Samsun Büyükşehir Belediye Arşivi.....	112
Şekil. C. 4: Samsun İli ve İlçeleri	112
Şekil. C. 5: Samsun İli.....	113
Ek. C. 6: Samsun, 1950'li yıllar (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)	113
Ek. C. 7: Samsun, 1950'li yıllar (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)	114
Ek. C. 8: Bitişik Yapı Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	114
Ek. C. 9: 100. yıl Bulvarı açılmadan önce Kurşunlu Camii ve bitişik yapı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	115
Ek. C. 10: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi).....	116

Ek. C. 11: 1800'lü Yıllar Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	116
Ek. C. 12: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	117
Ek. C. 13: Batı Cephe ve Çevresi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	117
Ek. C. 14: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	118
Ek. C. 15: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	118
Ek. C. 16: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	119
Ek. C. 17: Harim (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	119
Ek. C. 18: Harim (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	120
Ek. C. 19: Mihrap (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	120
Ek. C. 20: Minber (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	121
Ek. C. 21: Hanımlar Mahfili (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	121
Ek. C. 22: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	122
Ek. C. 23: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	122
Ek. C. 24: Kuzey Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	123
Ek. C. 25: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	123
Ek. C. 26: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	124
Ek. C. 27: 9 Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	124
Ek. C. 28: Minare (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	125
Ek. C. 29: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	125
Ek. C. 30: Doğu Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	126
Ek. C. 31: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	126
Ek. C. 32: Bitişik Yapı Kuzey Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	127
Ek. C. 33: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	127
Ek. C. 34: Güney Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	128
Ek. C. 35: Doğu Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	128
Ek. C. 36: Bitişik Yapı Kuzey Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	129
Ek. C. 37: Minare Şerefe ve Külâhı Fotoğrafı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	129
Ek. C. 38: Bitişik yapı yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	130
Ek. C. 39: Bitişik Yapı Güney Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	130
Ek. C. 40: Bitişik Yapı Yıkımı Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	131
Ek. C. 41: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	131
Ek. C. 42: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	132
Ek. C. 43: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	132
Ek. C. 44: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	133
Ek. C. 45: 1992 Yılı Onarım fotoğrafı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	133
Ek. C. 46: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	134
Ek. C. 47: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)	134

Fotoğraf albümü (2015)

Ek. D. 1: Kurşunlu Camii ve çevresini gösteren hava fotoğrafı (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi) 136	136
Ek. D. 2: Kurşunlu Camii ve çevresini gösteren hava fotoğrafı (earth.google.com)..... 137	137
Ek. D. 3: 100. yıl Bulvarından Kurşunlu Camii ve çevresinin genel görünümü 138	138
Ek. D. 4: 100. Yıl Bulvarından Kurşunlu Camii ve çevresinin genel görünüm 138	138
Ek. D. 5: 100. Yıl Bulvarından Kurşunlu Camii ve çevresinin genel görünümü 139	139
Ek. D. 6: Kurşunlu Camii Batı Cephesi 139	139
Ek. D. 7: Kurşunlu Camii Batı Cephesi 140	140
Ek. D. 8: Minare Kaidesi 140	140
Ek. D. 9: Ön bahçede yer alan kabirler 141	141
Ek. D. 10: Çeşme ve bahçe duvarı 141	141
Ek. D. 11: Bahçe taş duvarı ve bahçe giriş kapısı 142	142
Ek. D. 12: Harim ve son cemaat mahalli doğu duvarı..... 142	142
Ek. D. 13: Harimin doğu duvarındaki pencereler..... 143	143
Ek. D. 14: Harimin doğu duvarındaki düşey köşe silmesi 143	143
Ek. D. 15: Son cemaat mahallinin doğu duvarındaki pencereleri 144	144
Ek. D. 16: Z05 harime ait doğu duvarı 144	144
Ek. D. 17: Tuvaletlerin doğu duvarı 145	145
Ek. D. 18: Kuzey cephe genel görünüm..... 145	145
Ek. D. 19: Kuzey cephe genel görünüm..... 146	146
Ek. D. 20: Kuzey cephe genel görünüm..... 146	146
Ek. D. 21: Son cemaat mahallinin kuzey duvarı 147	147
Ek. D. 22: Son cemaat mahalli kuzey duvarı 147	147
Ek. D. 23: Z01 Harimin,Z06 Abdesthanenin ve Z08 Lavaboların kuzey duvarı 148	148
Ek. D. 24: Z01 Harimin,Z06 Abdesthanenin ve Z08 Lavaboların kuzey duvarı 148	148
Ek. D. 25: Güney cephe genel görünüm..... 149	149
Ek. D. 26: Güney cephe genel görünüm..... 149	149
Ek. D. 27: Harimin güney duvarının pencereleri 150	150
Ek. D. 28: Harimin güney duvarı kubbe ve kasmağı..... 150	150
Ek. D. 29: Minare ve kaidesi güney duvarı 151	151
Ek. D. 30: Bahçe güney taş duvarı ve korkulukları 151	151
Ek. D. 31: Ön bahçe 152	152
Ek. D. 32: B02 Ön bahçe..... 152	152
Ek. D. 33: B02 Yan bahçe 153	153
Ek. D. 34: B02 Yan bahçe 153	153
Ek. D. 35: B03 Yan bahçe 154	154
Ek. D. 36: B03 Harim batı duvarı ve yan bahçedeki kabirler 154	154

Ek D. 37: B03 Yan bahçedeki kabirler	155
Ek D. 38: Kurşun kaplama kubbe üst örtüsü	155
Ek D. 39: Son cemaat mahalli kurşun kaplama üst örtüsü	156
Ek D. 40: H01 Son cemaat mahalli batı, kuzey ve güney duvarları	156
Ek D. 41: H01 Son cemaat mahalli güney duvarı	157
Ek. 42: H01 Son cemaat mahalli doğu, kuzey ve güney duvarları	157
Ek D. 43: H01 Görevli odası.....	158
Ek. D. 44: H01 Görevli odası.....	158
Ek D. 45: H03 Minare basamakları	159
Ek D. 46: H03 Minare giriş kapısı	159
Ek D. 47: H03 Minare basamakları alt görünüşü	160
Ek D. 48: H03 Minare şerefe kapısı	160
Ek D. 49: H03 Minare basamakları	161
Ek D. 50: H04 Harim güney duvarı.....	161
Ek D. 51: H04 Harim güney duvarı mihrap ve pencereleri	162
Ek D. 52: H04 Harim kuzey duvarı giriş kapısı ve yan pencereleri	162
Ek D. 53: H04 Harim kuzey ve batı duvarı	163
Ek D. 54: H04 mekanı mihrap yan görünüşü	163
Ek D. 55: H04 mekanı mihrap ön görünüşü	164
Ek D. 56: Z01 mekanı görünüşü.....	164
Ek D. 57: Z01 mekanı görünüşü.....	165
Ek D. 58: Z01 Harim güney duvarı	165
Ek D. 59: Z01 Harim güney duvarı penceresi	166
Ek D. 60: Z02 Depo	166
Ek D. 61: Z03 Harim.....	167
Ek D. 62: Z03 Harim.....	167
Ek D. 63: Z04 Harim.....	168
Ek D. 64: Z04 Harim.....	168
Ek D. 65: Z04 Harim batı duvarı tuğla merdiven basamakları.....	169
Ek D. 66: Z05 Depo	169
Ek D. 67: Z05 Depo	170
Ek D. 68: Z06 Abdesthane	170
Ek D. 69: Z06 Abdesthane	171
Ek D. 70: Z06 Abdesthane	171
Ek D. 71: Z07 Lavabolar.....	172
Ek D. 72: Z07 Lavabolar.....	172
Ek D. 73: Z07 Tuvaletler	173
Ek D. 74: N101 Harim	173

Ek D. 75: N101 Harim	174
Ek D. 76: N101 Harim güney duvarındaki minare kaidesi taş duvarı	174
Ek D. 77: N101 Harim güney duvarı	175
Ek D. 78: N101 Harim doğu duvarı	175
Ek D. 79: N101 Harim'den ana mekana açılan basık kemerli kapı açıklığı	176
Ek D. 80: H04 pencere detayı, dış görünüş	177
Ek D. 81: H04 pencere detayı, iç görünüş	177
Ek D. 82: H01 Son cemaat mahalli pencere detayı, dış görünüş	178
Ek D. 83: H01 Son cemaat mahalli pencere detayı, iç görünüş	178
Ek D. 84: H04 Harim kapısı detayı, dış görünüş	179
Ek D. 85: H04 Harim kapısı detayı, iç görünüş	179
Ek D. 86: H04 Harim kapısı detayı iç görünüş	180
Ek D. 87: H04 Harim kapısı detayı, dış görünüş	180
Ek D. 88: H02 Harim dairesel tepe penceresi detayı, dış görünüş	181
Ek D. 89: H02 Harim dairesel tepe penceresi detayı, iç görünüş	181
Ek D. 90: Minare şerefe detayı	182
Ek D. 91: Minare şerefe detayı	182
Ek D. 92: Minare kaidesi taş silme detayı	183
Ek D. 93: H 04 Harim göme ayak detayı	183

Faro focus 3d 120 ile kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri

Şekil E. 1: Vaziyet planı üzerinde kurulan istasyon noktaları	184
Şekil E. 2: 0-27 arası kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri	185
Şekil E. 3: 28-55 arası kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri	186
Şekil E. 4: 56-67 arası kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri	187

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri

Şekil F. 1: Samsunda Molla Fahreddin Zaviyesi Şeyhi Pederlerinin vefatıyla vazifesinin uhdelerine tevcihine dair Mehmet ve sairinin arzuhali (a.g.tt)	188
Şekil F. 2: AE-SMST-III 00179.. 25 Zilkade 1176 (7 Haziran 1763)	189
Şekil F. 3: BEO 2316/173639 Canik Sancağının Nefsi-i samsun Kasabasında vaki Molla Fahreddin Vakf-ı Zaviyesine dair. (Evkaf, Maliye, Defter-i Hakani)	203

Şekil F. 4: BEO 2316/173639- 2	192
Şekil F. 5: BEO 2316/173639- 2	193
Şekil F. 6: İ.ŞD 86/5135.1 Samsunda Vaki Molla Fahreddin Camii ile dergahının tamir masraflarına dair.	195
Şekil F. 7: İ.ŞD 86/5135.2 Samsunda Vaki Molla Fahreddin Camii ile dergahının tamir masraflarına dair.	196
Şekil F. 8: Samsunda Kale içinde bulunan Molla Fahreddin Zaviyesi'nin Mevlevihane yapılması veya münasip bir mahalde yeniden mevlevihane inşa edilmesi (7.Anadolu).....	190
Şekil F. 9: MVL 595/50 Zeyl 659	191
Şekil F. 10: Y.MTV.00110.00133.001 Molla Fahrettin dergahı ve Camii ve Camii Vakfı Postnişini Ahmet Hulusi'nin ödenecek borcunun bir sene daha uzatılarak mülkünün satılmaması istirhamına dair arıza.	198
Şekil F. 11: Y.MTV.00110.00133.001.....	199
Şekil F. 12: Y.MTV.00110.00133.002 Molla Fahrettin dergahı ve Camii ve Camii Vakfı Postnişini Ahmet Hulusi'nin ödenecek borcunun bir sene daha uzatılarak mülkünün satılmaması istirhamına dair arıza.	200
Şekil F. 13: Y.MTV.00110.00133.002.....	201

Kurşunlu Camii Çizimleri

Ek G. 1: Rölöve, silüet.....	205
Ek G. 2: Rölöve, vaziyet planı	206
Ek G. 3: Rölöve, zemin kat planı	207
Ek G. 4: Rölöve, harim kat planı.....	208
Ek G. 5: Rölöve, birinci kat planı	209
Ek G. 6: Rölöve, zemin kat tavan planı	210
Ek G. 7: Rölöve, harim kat tavan planı	211
Ek G. 8: Rölöve, birinci kat tavan planı	212
Ek G. 9: Rölöve, çatı planı.....	213
Ek G. 10: Rölöve, minare kesit ve planları.....	214
Ek G. 11: Rölöve, A-A kesiti	215
Ek G. 12: Rölöve, B-B kesiti	216
Ek G. 13: Rölöve, C-C kesiti	217
Ek G. 14: Rölöve, batı iç cephe	218
Ek G. 15: Rölöve, batı cephe	219
Ek G. 16: Rölöve, doğu iç cephe	220
Ek G. 17: Rölöve, doğu cephe	221

Ek G. 18: Rölöve, kuzey iç cephe	222
Ek G. 19: Rölöve, kuzey cephe	222
Ek G. 20: Rölöve, güney cephe	224
Ek G. 21: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, zemin kat planı	225
Ek G. 22: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, harim kat planı	226
Ek G. 23: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, birinci kat planı	227
Ek G. 24: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, zemin tavan planı	228
Ek G. 25: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, harim tavan planı	229
Ek G. 26: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, 1.kat tavan planı	230
Ek G. 27: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, çatı planı	231
Ek G. 28: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, minare kesit ve planları	232
Ek G. 29: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, A-A kesiti	233
Ek G. 30: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, B-B kesiti	234
Ek G. 31: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, C-C kesiti	235
Ek G. 32: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, batı iç cephe	236
Ek G. 33: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, batı cephe	237
Ek G. 34: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, doğu iç cephe	238
Ek G. 35: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, doğu cephe	239
Ek G. 36: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, kuzey iç cephe	240
Ek G. 37: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, kuzey cephe	241
Ek G. 38: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, güney cephe	242
Ek G. 39: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, harim kat planı	243
Ek G. 40: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, birinci kat planı	244
Ek G. 41: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, A-A kesiti	245
Ek G. 42: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, B-B kesiti	246
Ek G. 43: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, batı iç cephe	247
Ek G. 44: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, batı cephe	248
Ek G. 45: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, doğu iç cephe	249
Ek G. 46: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, doğu cephe	250
Ek G. 47: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, kuzey iç cephe	251
Ek G. 48: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, kuzey cephe	252
Ek G. 49: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, güney cephe	253
Ek G. 50: Dönem ekleri analizi, zemin kat planı	254
Ek G. 51: Dönem ekleri analizi, harim kat planı	255
Ek G. 52: Dönem ekleri analizi, birinci kat planı	256
Ek G. 53: Dönem ekleri analizi, zemin kat tavan planı	257
Ek G. 54: Dönem ekleri analizi, harim kat tavan planı	258
Ek G. 55: Dönem ekleri analizi, birinci kat tavan planı	259

Ek G. 56: Dönem ekleri analizi, çatı planı	260
Ek G. 57: Dönem ekleri analizi, A-A kesiti	261
Ek G. 58: Dönem ekleri analizi, B-B kesiti	261
Ek G. 59: Dönem ekleri analizi, C-C kesiti	263
Ek G. 60: Dönem ekleri analizi, batı iç cephe	264
Ek G. 61: Dönem ekleri analizi, batı cephe	265
Ek G. 62: Dönem ekleri analizi, doğu iç cephe	266
Ek G. 63: Dönem ekleri analizi, doğu cephe	267
Ek G. 64: Dönem ekleri analizi, kuzey iç cephe	268
Ek G. 65: Dönem ekleri analizi, kuzey cephe	269
Ek G. 66: Dönem ekleri analizi, güney cephe	270
Ek G. 67: Birinci dönem restitüsyon, vaziyet planı ve harim kat planı	271
Ek G. 68: Birinci dönem restitüsyon, A-A kesiti	272
Ek G. 69: Birinci dönem restitüsyon, B-B kesiti	273
Ek G. 70: Birinci dönem restitüsyon, batı cephe	274
Ek G. 71: Birinci dönem restitüsyon, doğu cephe	275
Ek G. 72: Birinci dönem restitüsyon, kuzey cephe	276
Ek G. 73: Birinci dönem restitüsyon, güney cephe	277
Ek G. 74: İkinci dönem restitüsyon, vaziyet planı ve bodrum kat planı	278
Ek G. 75: İkinci dönem restitüsyon, harim kat planı	279
Ek G. 76: İkinci dönem restitüsyon, birinci kat planı	280
Ek G. 77: İkinci dönem restitüsyon, A-A kesiti	281
Ek G. 78: İkinci dönem restitüsyon, B-B kesiti	282
Ek G. 79: İkinci dönem restitüsyon, batı cephe	283
Ek G. 80: İkinci dönem restitüsyon, doğu cephe	284
Ek G. 81: İkinci dönem restitüsyon, kuzey cephe	285
Ek G. 82: İkinci dönem restitüsyon, güney cephe	286
Ek G. 83: Üçüncü dönem restitüsyon, vaziyet planı ve bodrum kat planı	287
Ek G. 84: Üçüncü dönem restitüsyon, harim kat planı	288
Ek G. 85: Üçüncü dönem restitüsyon, A-A kesiti	289
Ek G. 86: Üçüncü dönem restitüsyon, B-B kesiti	290
Ek G. 87: Üçüncü dönem restitüsyon, batı cephe	291
Ek G. 88: Üçüncü dönem restitüsyon, doğu cephe	292
Ek G. 89: Üçüncü dönem restitüsyon, kuzey cephe	293
Ek G. 90: Üçüncü dönem restitüsyon, güney cephe	294
Ek G. 91: Müdahale paftası, zemin kat planı	295
Ek G. 92: Müdahale paftası, harim kat planı	296
Ek G. 93: Müdahale paftası, birinci kat planı	297

Ek G. 94: Müdahale paftası, zemin kat tavan planı	298
Ek G. 95: Müdahale paftası, harim kat tavan planı.....	299
Ek G. 96: Müdahale paftası, birinci kat tavan planı	300
Ek G. 97: Müdahale paftası, çatı planı.....	301
Ek G. 98: Müdahale paftası, A-A kesiti	302
Ek G. 99: Müdahale paftası, B-B kesiti	303
Ek G. 100: Müdahale paftası, C-C kesiti	304
Ek G. 101: Müdahale paftası, batı iç cephe.....	305
Ek G. 102: Müdahale paftası, batı cephe	306
Ek G. 103: Müdahale paftası, doğu iç cephe	307
Ek G. 104: Müdahale paftası, doğu cephe	308
Ek G. 105: Müdahale paftası, kuzey iç cephe	309
Ek G. 106: Müdahale paftası, kuzey cephe	310
Ek G. 107: Müdahale paftası, güney cephe	311
Ek G. 108: Restorasyon, silüet	312
Ek G. 109: Restorasyon, vaziyet planı.....	313
Ek G. 110: Restorasyon, zemin kat planı	314
Ek G. 111: Restorasyon, birinci kat planı.....	315
Ek G. 112: Restorasyon, zemin kat tavan planı.....	316
Ek G. 113: Restorasyon, birinci kat tavan planı.....	317
Ek G. 114: Restorasyon, çatı planı	318
Ek G. 115: Restorasyon, A-A kesiti.....	319
Ek G. 116: Restorasyon, B-B kesiti	320
Ek G. 117: Restorasyon, batı iç cephe	321
Ek G. 118: Restorasyon, batı cephe.....	322
Ek G. 119: Restorasyon, doğu iç cephe	323
Ek G. 120: Restorasyon, doğu cephe.....	324
Ek G. 121: Restorasyon, kuzey iç cephe	325
Ek G. 122: Restorasyon, kuzey cephe.....	326
Ek G. 123: Restorasyon, güney cephe	327
Ek G. 124: Restorasyon II. Öneri, vaziyet planı	328
Ek G. 125: Restorasyon II. Öneri, zemin kat planı.....	329
Ek G. 126: Restorasyon II. Öneri, harim kat planı	330
Ek G. 127: Restorasyon II. Öneri, birinci kat planı.....	331
Ek G. 128: Restorasyon II. Öneri, zemin kat tavan plan	332
Ek G. 129: Restorasyon II. Öneri, harim kat tavan planı.....	333
Ek G. 130: Restorasyon II. Öneri, birinci kat tavan planı	334
Ek G. 131: Restorasyon II. Öneri, Çatı planı	335

Ek G. 132: Restorasyon II. Öneri, A-A kesiti	336
Ek G. 133: Restorasyon II. Öneri, B-B kesiti.....	337
Ek G. 134: Restorasyon II. Öneri, batı iç cephe	338
Ek G. 135: Restorasyon II. Öneri, doğu iç cephe	339
Ek G. 136: Restorasyon II. Öneri, doğu cephe	340
Ek G. 137: Restorasyon II. Öneri, kuzey iç cephe.....	341
Ek G. 138: Restorasyon II. Öneri, kuzey cephe	342
Ek G. 139: Restorasyon II. Öneri, güney cephe.....	343
Ek G. 140: Rölöve detayları, sistem kesiti	344
Ek G. 141: Rölöve detayları, Sistem kesiti	345
Ek G. 142: Rölöve detayları, Sistem kesiti	346
Ek G. 143: Rölöve detayları, harim giriş K5 kapısı plan ve kesit detayı.....	347
Ek G. 144: Rölöve detayları, harim giriş K5 kapısı görünüş detayı	348
Ek G. 145: Rölöve detayları, son cemaat mahalli K3 kapısı plan ve kesit detayı	349
Ek G. 146: Rölöve detayları, son cemaat mahalli K3 kapısı iç ve dış görünüş detayı	350
Ek G. 147: Rölöve detayları, harim kat P9 tip pencere plan ve kesit detayı	351
Ek G. 148: Rölöve detayları, harim kat P9 tip pencere iç ve dış görünüş detayı.....	352
Ek G. 149: Rölöve detayları, son cemaat mahalli P3 tip pencere plan, kesit ve görünüş detayları, ölçek:1/5.....	353
Ek G. 150: Rölöve detayları, zemin kat P 27 pencere detayı, ölçek:1/5	354
Ek G. 151: Rölöve detayları, minber detayı, ölçek:1/10	355
Ek G. 152: Restorasyon detayları, harim giriş kapısı K 5 plan ve kesit detayı, ölçek:1/5	356
Ek G. 153: Restorasyon detayları, harim giriş kapısı K 5 iç ve dış görünüş detayı, ölçek:1/5	357

SAMSUN KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

ÖZET

Halen Samsun ili merkez İlkadım ilçesi 100.yıl Bulvarı üzerinde yer alan Kurşunlu Camii, Osmanlı mimarisinin 15.yüzyıldan itibaren hemen her döneminde inşa edilmiş olan kare planlı, merkezi kubbeli yapılardan biridir. Osmanlının son dönemine kadar Molla Fahreddin Camii olarak tesmiye edilen eser, Cumhuriyet döneminde “Kurşunlu Camii” olarak anılmaya başlanmıştır. Yapının inşa kitabesi bulunmamakla birlikte, mevcut ve mevsuk en eski Osmanlı arşiv belgelerine göre Molla Fahreddin Camii, kargir bir cami olup M. 1876 senesinde bitişindeki Mevlevi dergâhı ve kargir cami, postnişi tarafından yeniden inşa ettirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne ait olan camiye dönem içerisinde çok fazla ekleme yapıldığından özgün kimliği algılanamamaktadır. En azından 18.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Mevlevi dergahı olarak kullanılmakta olduğunu bildiğimiz bitişik yapının daha eski tarihlerde üçüncü katının yıkıldığı ve bir süre iki katlı olarak kullanıldığı, bilahare üçüncü katının eklendiği, 1992 yılındaki onarım esnasında ise bütünüyle yıkılan dergahın yerine temeldeki taş duvarlar üzerine betonarme son cemaat mahallinin inşa edildiği değerlendirilmektedir. Hastane Sokağının eğiminden dolayı kullanıma müsait olan ve camii avlusu altında kalan kısımlar, ıslak hacim ve ilave ibadet mekânları olarak kullanılmaktadır.

Hızla değişen ve soğuk beton yığınlarına bürünen Samsun’da yerel kültürün muhafazası ve gelecek nesillere aktarılması bilincinin oluşturulması zorunludur. Bu paralelde, tezin amacı, yüksek katlı beton yığınları arasında sıkışmış önemli bir kültür mirası olan Kurşunlu Camii için bir koruma projesi hazırlamak ve gelecek nesillere aktarımı için mimari açıdan alınması gereken tedbirleri belirlemektir.

Tez çalışması, Kurşunlu Camisi'nin günümüzdeki durumunun ayrıntılı olarak betimlenmesinden sonra esas itibariyle rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerini içermektedir. Yapının günümüzdeki durumu fotoğraflar, rölöve çizimleri, malzeme ve hasar tespit analizleri aracılığıyla belgelenmiştir. Restitüsyon çalışması yapılırken analogik veriler, özgün belgeler, yapı üzerinde tespit edilen izler ve eski fotoğraflar esas alınmıştır. Dergah olarak kullanılan bitişik yapının, caminin inşası esnasında mı yapıldığı veya mevcut olan son cemaat mekanı yıkılarak mı inşa edildiği restitüsyon aşamasında irdelenmiş ve yapımından günümüze değin yapıda gerçekleştirilen bütün değişiklikler araştırılarak kaydedilmiş olup işbu çalışmalar neticesinde gereken müdahalenin nitelik ve kapsamı önerilmiştir.

Eserin özgün kimliği ve tarihi-estetik değerleri korunarak ve tarihi kimliğinin algılanmasının önüne geçen niteliksiz eklerinden temizlenerek cami olarak kullanılmaya devam edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

RESTORATION PROJECT OF SAMSUN KURŞUNLU MOSQUE

SUMMARY

Having a central dome and taking the form of a square-shaped, Kursunlu Mosque of “the 100th year Street, İlkadım, 55020, Samsun” is a typical example of Ottoman mosque architecture which has been introduced in the 15th century and seen almost all era of the Empire since then. It was named Molla Fahreddin Mosque until the Republican era, then the name has been changed into Kursunlu (leaded) Mosque. The mosque has no inscription related to its construction date. According to the authentic and conclusive pieces of evidence retained in the Ottoman Archives, Kursunlu Mosque has been built as a masonry building together with the adjacent building which was rebuilt by the head of the Mevlevi dervish lodge in 1763 and has been active from that date on.

Be that as it may, however, it is difficult to comprehend the originality and unique identity of the mosque which belongs to General Directorate of Waqf Foundations at first sight due to the periodical additions. It can be at least considered that the adjacent building, which has been used as a Mevlevi dervish lodge since second half of 18th century, had three storeys and the third storey had been demolished and rebuilt during the history of the building. In addition, during the restoration work of 1992, the building was demolished completely with a view to replacing it with a concrete additional praying space constructed on the original masonry foundations. Due to the slope of Hospital Street, the spaces below the courtyard space, are being used as additional praying halls and necessary service areas.

It is absolutely necessary to preserve the local heritage and to transfer it to the future generations, especillay given the fact that concrete constructions in Samsun have been soaring in the most recent years. With this in mind, this thesis aims to prepare a preservation and restoration proposal for Kursunlu Mosque.

The thesis consists of the documentation of the existing structure, restitution and restoration projects. The existing structure is documented by photographs, architectural drawings, material and deterioration analysis. The restitution proposals are based on analogies, archival documents, the existing building information and old photographs. The restitution proposals discuss the adjacent dervish building to be original or period addition. The different stages in the building have been evaluated, the deterioration and intervention methods have been discussed.

It is proposed to sustain the building's function as a mosque and to keep the historic aesthetic values of the edifice by removing the periodic additions.

1. GİRİŞ

Samsun Merkez İlkadım İlçesi, Pazar Mahallesi, 100. Yıl Bulvarı üzerinde yer alan, inşa kitabesi bulunmayan camiye ait en eski belgeler 1700'lü yıllara aittir. Şehir merkezinde yüksek katlı binaların arasında sıkışmış cami, Osmanlı döneminde 15. yüzyıldan itibaren görülen kare planlı, merkezi kubbeli yapılardandır ve Osmanlı döneminde Molla Fahreddin Camii olarak bilinmektedir. 'Kurşunlu' adını Cumhuriyet döneminde kubbe örtüsünün değişmesinden sonra almıştır.

1.1.Amaç

Osmanlı dönemine ait neredeyse yok denecek kadar az yapı stoğu bulunan Samsun şehrinde Kurşunlu Camii, bu anlamdaki sayılı kültür mirasımız arasında yer almaktadır. Halen cami fonksiyonunu icra eden söz konusu yapı hakkında, 53.01/11 dosya nosu ve 1964 tarihiyle Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Dairesince hazırlanmış vakıf eski eser tescil fişi mevcuttur. (Ek A.1)

Yapı ulaşabildiğimiz en eski tarih olan 1763 yılından itibaren her dönem ayakta kalmış bitişindeki yapı ile birlikte yaklaşık iki asır Mevlevi dergâhı olarak kullanılmıştır. (Ek F 1, Ek F2)

Yapıya geçirdiği tarihi süreç içerisinde çok fazla eklemeler yapıldığından özgün kimliği algılanamamaktadır. Çalışmanın amacı, kültür mirasımızın geleceğe güvenle aktarabilecek koruma önerilerinin geliştirilmesidir. Uzun bir geçmişe sahip yapı hakkında daha önce hiç kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Yapıldığı dönemin kültürel yapısından izler sunan yapıya ait tüm tarihi verilerin bir araya toplanarak arşivlenmesi gerekmektedir.

1.2. Kapsam ve yöntem

Kurşunlu Camii, 07.12.2014 tarihinde Faro Focus 3d 120 marka yersel lazer tarama cihazı ile ölçüm ve belgeleme işlemleri yapılmıştır. (Ek E.2)

Yapı alanında 07.12.2014-08.12.2014 tarihlerinde 67 farklı istasyona cihaz kurularak yapının Faro Focus 3D lazer tarama cihazı ile taramaları yapılmış ve nokta bulutu elde edilmiştir. Kurulan istasyonlara ait x,y,z koordinat değerleri ile omega, kapa, phi açı değerleri ekte mevcuttur. (Ek E.2, Ek E.3, Ek E.4)

Alanda yapılan tarama işleminden sonra elde edilen ham tarama dataları Faro Focus 3d lazer tarama cihazına özel olarak üretilen scene 5.4 programı ile birleştirilmiştir. Birleştirme işlemi bittikten sonra cihazın entegre kamerası ile elde edilmiş fotoğraflardan her koordinattaki nokta datasına renk atanarak renklendirme işlemi yapılmıştır. Elde edilen nokta bulutu datası ‘.pod’ ve ‘.rcp’ formatında export edilerek Cad programlarında çalışılabilecek formata dönüştürülmüştür. Ayrıca Point Cab 3.3 Programı kullanılarak elde edilen nokta bulutu datası 2 boyutlu orto foto olarak ‘dwg’ ortamına aktarılmıştır. Bu çalışmaların ardından klasik yöntemlerle ayrıntılar ölçülmüş; gerekli detay çalışmaları yapılmış ve rölöve çizimleri tamamlanmıştır. Silüet ve vaziyet planları, 1/200, plan, kesit ve görünüşler 1/50, sistem detayı, 1/20, kapı ve pencere detayları 1/5 tekniği ile çizilmiştir. Yapının genel konumu, çevresi, iç mekânları, dış cepheleri ve mimari öğeleri fotoğraflarla belgelenerek görsel bir albüm oluşturulmuştur. Analitik rölöve aşamasında yapıda kullanılmış olan tüm taşıyıcı ve kaplama malzemeleri farklı renk ve taramalar ile belirlenmiştir. Yine aynı şekilde strüktür ve malzeme bozulmaları gösterilmiştir.

Rölöve çizimleri hazırlanırken, bir yandan da yapının tarihsel araştırması için çeşitli kütüphaneler, Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Samsun İl Kültür Müdürlüğü, Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü, Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivlerinde bulunan yazılı ve görsel kaynaklar, Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgeleri incelenmiştir. Osmanlı Arşiv Belgeleri, Osmanlıca harflerden Latin harflere transkripsiyonları ve incelenen metinlerin sadeleştirmeleri, Prof. Dr. İlhan Ekinci tarafından yapılmıştır. Yapının tarihçesinin anlaşılmasında özel rol oynayan belgeler, Latin harflerine

transkripsiyonlarıyla Ek G bölümünde verilmiştir. BOA belgeleri sadeleştirmelerine ise 2.2. bölümündeki tarihçe kısmında yer verilmiştir.

Yapının özgün durumu ve geçirdiği değişimlerin belirlenebilmesi için derlenen eski harita, fotoğraf, çizim ve yazılı kaynakların yanında Samsun'daki diğer camilerle karşılaştırma çalışmaları yapılmıştır. Amasya, Sinop, Samsun ve ilçelerindeki tek kubbeli cami örnekleri, plan ve kesitleri ile birlikte tablo şeklinde 12. yüzyıldan itibaren kronolojik sıra ile incelenmiştir. Ardından tüm bu veriler ışığında dönem ekleri analizi hazırlanmıştır. Sonrasında ise, I.dönem restitüsyon, II. dönem restitüsyon ve III. dönem restitüsyon olmak üzere üç farklı restitüsyon projesi çizilmiştir.

Yapının restorasyon projesi hazırlanmadan önce, onarıma yönelik teknik müdahaleler, rölöve üzerinde lejantlar ile gösterilmiştir. Taş malzemede yapılacak müdahale, sıvada yapılacak müdahale, mevcut yapıdaki sökülme ve raspa işleri ve diğer müdahaleler, bu paftalarda incelenmiştir. Yapıdaki mevcut özgün detay ve yapım tekniklerinin korunması, yapılacak restorasyon müdahalelerinin özgün malzeme, detay ve yapım tekniğine uygun olması esas alınmıştır. Ancak gerekli görülen durumlarda çağdaş restorasyon malzeme ve tekniklerinden yararlanılmıştır.

2. SAMSUN İLİ

2.1. Genel Konum ve Coğrafi Özellikler

Samsun ili Karadeniz sahil şeridinin orta bölümünde yer alır. Batıda Sinop, güneybatıda Çorum, doğuda Ordu, güneyde Amasya ve Tokat, illeri sınırlarıyla çevrilmiştir ve 9579 km²'lik bir yüzölçüme sahiptir. Bu alan ile Türkiye'nin yaklaşık % 1,2'sini oluşturmaktadır.

Samsun ili yeryüzü şekilleri bakımından üç ayrı özellik göstermektedir. İlki güney kısmındaki dağlık kesim; ikincisi dağlık kesim ile kıyı şeridi arasında kalan yaylalar; üçüncüsü ise yaylalarla Karadeniz arasındaki kıyı ovalarıdır. Samsun Orta Karadeniz'de bulunan bir liman şehridir.

Samsun iklimi, kıyı ve iç kesimlerde farklı tezahür etmektedir. Kıyıda Karadeniz iklimi geçerli iken, iç kesimlerde Akdağ ve Canik Dağlarının etkisi hissedilmektedir. Samsun ilinin iklimi geleneksel Doğu Karadeniz ikliminden farklıdır.

Samsun'un ilçeleri Alaçam, Bafra, Asarcık, Ayvacık, Çarsamba, Havza, Kavak, Ladik, Ondokuz Mayıs, Salıpazarı, Tekkeköy, Terme, Vezirköprü ve Yakakent'tir.

2.2 Tarihçe

Tunç çağından başlayarak yerleşme merkezlerinden biri olan Samsun, Kimmerler, Miletler, Kaşkalar, Hititler, Persler, Makedonyalılar gibi çeşitli uygarlıklara mekan olmuştur. Şehrin Türkler tarafından alınışı II. Kılıçarslan devri sonlarındadır. (1155-1192) Anadolu Selçuklularının 1318'de yıkılmasından sonra, Samsun bölgesinde kurulan Eretna Beyliği Müslüman Samsun'u denetimine almıştır. Bu yıllarda Cenevizlilerin kontrolünde olan eski Samsun ise Karadeniz'in en önemli limanlarından biridir. Yıldırım Beyazıt yöredeki ufak beylikleri egemenliği altına alarak Müslüman Samsun'u Osmanlı Topraklarına katmıştır. 1402'de Timur'a yenilen Osmanlıların Karadeniz'deki üstünlüğü ortadan kalkınca yeniden irili ufaklı

beylikler kurulmuştur. Bu beyliklerden Taceddinoğulları, Kubadoğulları, Taşanoğulları ve Çandaroğulları Samsun yöresini paylaşmışlardır (Yurt Ans, 1982-1983, s.6579). 1419'dan itibaren yıkıldığı tarihe kadar Samsun, Osmanlı idaresi altında kalmıştır.

Samsun'u 1645 yılında ziyaret eden Evliya Çelebi, şehrin kalesinin Rum Kayseri

“Herakliustan” kalma olduğunu, şehrin Selçuklu sultanı Alaaddin Keykubat tarafından fethedildiğini, sonra Yıldırım Bayezid Han idaresine girdiğini, halkının gemici ve kendirci olduğunu, kalesinin yetmiş kuleli, mükemmel ve ma'mur olduğunu, Evlerin kiremitli, bağlı - bahçeli olduğunu medrese, imaret, darülhadis ve limanının bulunmadığını, yedi sıbyan mektebi bulunduğunu ifade eden Çelebi'nin şehrin cami, mescid, han, hamam ve dükkânlarının bulunduğunu bildirmektedir. (Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, 1999, s. 45-46).

Osmanlı, Samsun merkezli Fatsa, Ünye, Kavak ve Bafra'yı da içine alan Canik Sancağını oluşturmuştur. Canik, Tanzimat'a kadar Sivas vilayetine, Tanzimat'tan sonra da Trabzon'a bağlanmıştır. XVIII. yüzyılın ilk yarısından itibaren kent, Kırım ile yapılan deniz ticareti sayesinde önem kazanmıştır. Kırım'ın Osmanlı idaresinden çıkmasından sonra da bu önemini kaybetmiştir.

İngiliz Binbaşı John Macdonald Kinneir, 1813–1814 yıllarındaki Anadolu seyahatinde Samsunla ilgili izlenimlerinde, ‘yaklaşık 6-7 km genişliğindeki bir koyun kenarında, ağaçlıklar içinde kurulduğunu, şehrin etrafının Türkler tarafından inşa edildiğini, bilinen harap bir sur ile çevrili bulunduğunu, minareli beş camii, bir hamam ve tüccarlar için büyük bir hanın mevcut olduğunu ve nüfusunun ise ancak 2.000 kişi olduğunu’ söylemektedir (İslam Ans, 1993, .s.83).

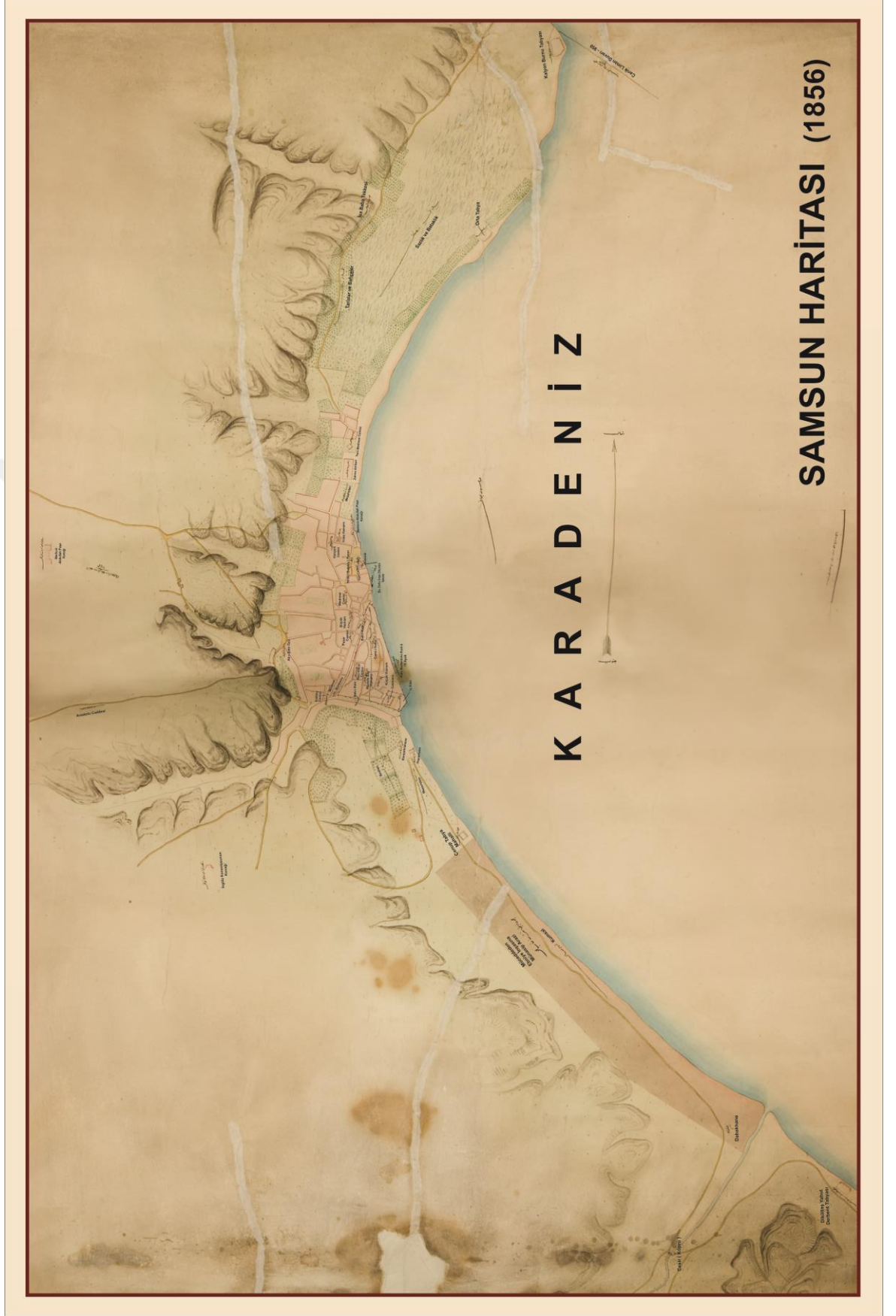
Şemseddin Sami, 1890 yılında yazdığı Kamus ül'Alam'da Samsun'u şöyle anlatmaktadır: “Trabzon Vilayetine bağlı Canik Sancağının merkez kazasıdır. 183 köyü ile birlikte yarısı Müslüman-Türk, yarısı Rum ve Ermeni 17.661 nüfus barındırmaktadır. Sivas ve Harput'a kadar uzanan işlek bir karayolu üzerinde kurulu olan kazada buğday, arpa, yulaf, çavdar ve darı üretimi yaygındır. Nitelikli tütün, küçük ve büyük baş hayvanları da önemli ticaret mallarıdır.” (Yurt Ans, 1982-1983, s.6579)

1850'de Samsun'a gelen A. D. Mordtmann, şehrin havasının fena olduğunu, Türklerin merkezde, Rum ve Ermenilerin ise yarım saatlik mesafedeki yüksekçe bir

yer olan Kadıköy civarında oturduklarını, şehir etrafında iki cins tütün yetiştirilip, çoğunun İstanbul'a gönderildiğini ve bu tütünlerin Rumeli tütünlerine benzemediğini ifade etmektedir. Bu bağlamda bakıldığında, Sancağın başlıca üretim maddeleri, tütün, zeytin, üzüm, sebze ve hububattır. Samsun merkez dışında bütün bölge verimli bir araziye sahiptir. Özellikle eski Amazonlar ülkesi Terme ve Themisyre Ovası ile Çarşamba kazalarının bulunduğu doğu kısmı, meralarının güzelliği ve bitki zenginliği ile anılmaktadır. Yörenin yüksek kısımlarında demir, kurşun ve gümüş gibi çeşitli madenler ile antik çağlara ait kazı alanları vardır (Duymaz, 2013, s.116)

J. Brant'ın 1836 yılında Samsun merkez nüfusunun 10.000 olarak tahmin etmektedir. Nitekim Cuinet 24 sene sonra rakamı 16.000 olarak vermiştir. Bu 16.000 rakamının 5.000'i Müslüman, 6.000'i Rum, 3.000'i Ermeni, 2.000'i diğer unsurlardan oluşmaktadır.

Samsun kenti 1869 yılında büyük bir felaket atlatmıştır. 1869 yılında Süleyman Paşa Medresesi'nin bir odasında o sıralar medresede misafir olan birinin yaptığı dikkatsizlik sonucu yangın çıkmıştır ve Hançerli Camii'nin bulunduğu sokağa kadar ilerleyerek yüzlerce ev, dükkân ve mağazayı yakarak birkaç mahalleyi harabe haline getirmiştir. Yangın sonrasında Trabzon Valisi Muhlis Esad'ın emriyle Vilayet Başmühendisi Mösyö Briyo, Samsun kasabasına gelerek incelemeler yapmıştır. Sonra mühendis Hırsan Efendi de Samsun'a gelmiştir ve her iki mühendisin yangın mahallinde yaptığı incelemeler neticesinde yaptıkları tespitlere göre 125.000 metrekarelik bir alan yangından birinci derecede etkilenmiştir (Sarısakal, 2007, s.109). Trabzon Valisi Esat Muhlis Paşa tarafından kentin yeniden imarı için getirtilen Fransız Mühendis Mösyö Briyo tarafından kentin imar planı yeniden yapılmıştır. Dar sokak ve caddeler boyunca bir plan ve intizam içinde kargir evler ve resmi binalar yapılmıştır. Yanan camiler taştan yeniden inşa edilmiştir. Yangından sonra şehrin çehresi değişmiştir (Yılmaz, 2015, s.107).

Şekil 1. 1: Samsun haritası, 1856 (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

1870 yılında Mösyö Briyo ve Hirsan Efendilerin çalışmalarıyla kent içinde daha önceden mevcut olan yollara yenileri eklenmiştir. İlk defa Anadolu'da yollar gelişigüzel değil bir plan ve proje dâhilinde gerçekleştirilmiştir. Kent içi yollarının genişlik, sayı ve uzunluklarının artırımı amacıyla yangın mahallinde arazisi olan her vatandaşın eski arazisinin % 10'luk kısmını yol ve meydanların yapımı için kamu yararına terke ikna edilişleri belgelenmiştir (Sarısakal, 2007, s.109).

Bu dönemde Samsun, Canik sancağına ve dolayısıyla Trabzon vilayetine bağlıdır ve Samsun, Kavak, Ünye, Çarşamba, Fatsa, Bafra, Alaçam, Terme ve Akçay kaza ve nahiyelerinden oluşmaktadır. Samsun'un liman şehri hüviyeti ona Diyarbakır, Harput, Sivas vilayetlerinden gelen yolcuları çekmektedir. Bu yolcular Samsun iskelesi vesilesi ile İstanbul'a ulaşmaktadırlar. İstanbul'dan Bağdat'a giden yolcular, denizyolunu kullanarak Samsun'a gelmekte, buradan karayolu ile Bağdat'a geçmektedirler. Aynı yol, tam tersi istikamette de tercih edilmektedir. Bu deniz yolu avantajı beraberinde hareketli bir ticari hayatı, ithalatı ve ihracatı getirmiştir. Böylece Türkçe konuşan Rumlar, Ermeniler ve Avrupalı Tüccarlar Samsun'a yerleşmeye başlamışlardır. Nitekim Milli Mücadelenin başladığı yıllarda Samsun'un nüfusu 20.000 olarak tahmin edilmektedir. Ancak Samsun konumundan ötürü göç almaya hep müsait bir şehir olmuştur.

19.yüzyıl'da Rusya ile yapılan savaşların kaybedilmesi sonucu Balkanlar ve Kafkasya'dan gelen göçmen kitleler Canik'in sosyal ve iktisadi değişim ve gelişiminde önemli rol oynamıştır. İlk göçmen kabileleri 1853-1856 Kırım savaşından sonra gelmiştir.

Kırım ve Çerkez göçünden sonra Canik'te, 1877-1878 savaşının da yenilgi ile sonuçlanmasıyla yeni bir göç hareketi yaşanmıştır. Canik yine göçmenlerin ilk durak yeri olurken göçmenler, buradan iç bölgelere nakledilmiş ve bir kısım göçmen de Canik ve çevresine yerleştirilmiştir.

Göçmenlerin şehre gelmesiyle yetersiz temizlik ve beslenme sonucu salgın hastalıklar baş göstermiş ve hastalıkların kısa sürede yayılması ile yerel halk büyük kayıplar vermiştir.

Göç hareketlerinin ortaya çıkardığı tüm olumsuzluklara rağmen gelen göçmenler yerleştikten sonra bölgenin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Tütün ekiciliği onların gelmesinden sonra artmıştır. Kendi kültürel özellikleri bölge

kültürünün gelişmesini sağlamıştır. Şehrin nüfus yapısı da çeşitlenmiştir (Yılmaz, .2015, s.107)

19. yüzyıldan sonra Samsun, fiziksel ve demografik olarak gittikçe büyüyen bir şehir olmasından dolayı yabancı tüccarlar Samsun'da çoğalmaya başlamıştır. Gayr-ı Müslim Osmanlı vatandaşlarının da etkisiyle Samsun, dış dünyaya açık bir şehir haline gelmiştir. Bu yüzden Samsun'da yaşayanlar birden çok dili konuşabilen insanlardır (Köse, 2014, 2014, s.1).

Bu dönemde Samsun limanına uğrayan çok sayıda gemi sayesinde, başta tütün, hububat, deri olmak üzere çeşitli hammadde ticareti yapılmaya başlanmıştır. 19.yüzyıl sonlarına doğru Şehir, devletin gelir seviyesinin belirlenmesini amaçlayarak kurulan komisyonlarca orta gelirli kentler grubu içerisinde yer almıştır.

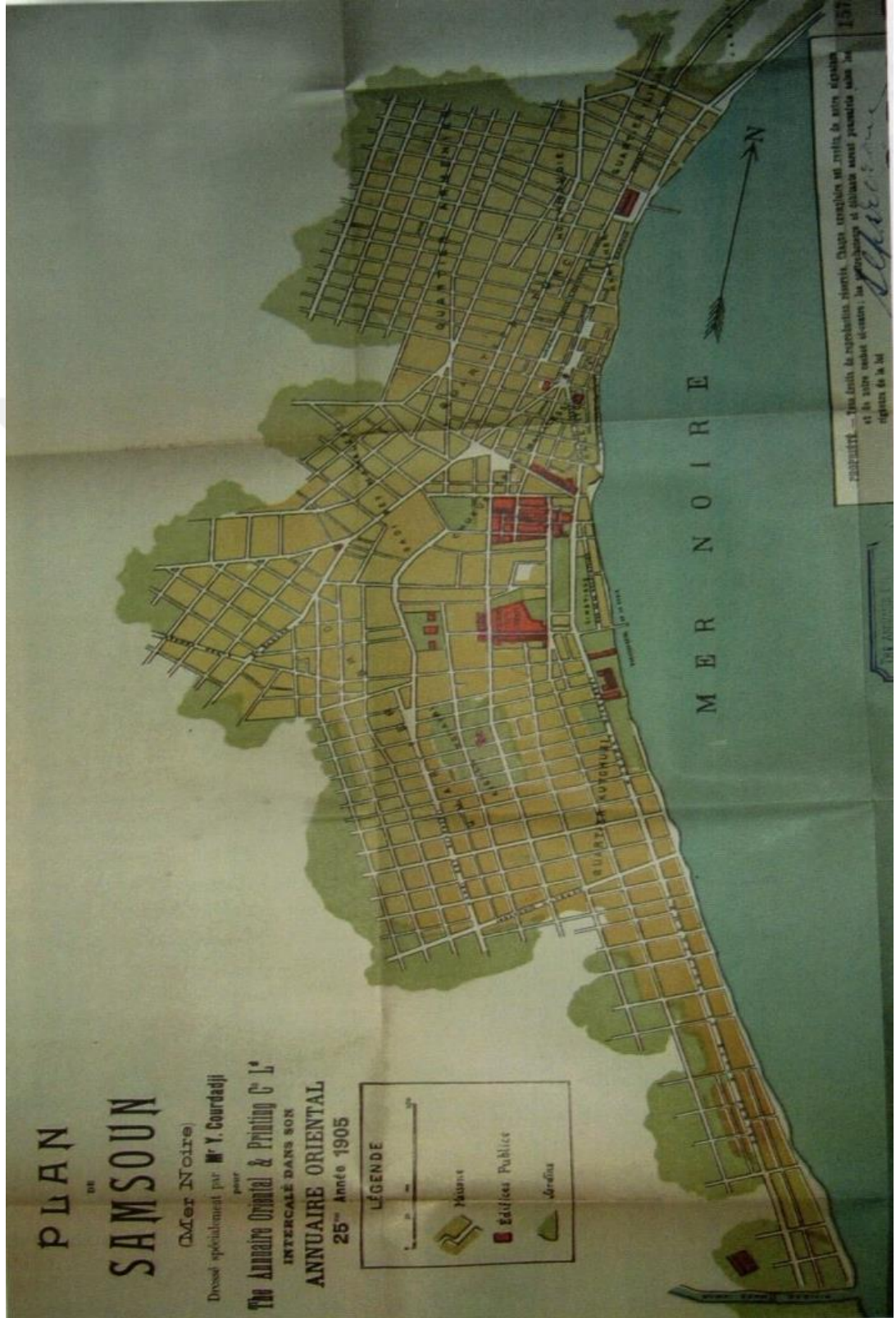
1864 yılında şehre Çerkez muhacirler getirtilerek yerleştirilmişlerdir. Ardından 1878 yılında Varna'dan gelen Çerkez-Tatar muhacirler iskan ettirilmişlerdir (Duymaz, 2013, s.117).

19.yüzyıl sonlarında Samsun'da ev sayısı 2624 iken, 20.yüzyıl başlarında ise 3600 olarak kaydedilmiştir. 1893 yılında Samsun'dan geçen V.Flottwell, şehrin nüfusunun Türk, Frenk ve Rumlardan oluştuğunu, Frenklerin sahilde, Rumların tepede (Kadıköy), Türklerin ise bu iki azınlığın oturdukları iki yer arasında ikamet ettiklerini, ayrıca tütün fabrikasında 600 işçinin çalıştığını belirtmektedir (Duymaz, 2013, s.117).

1903 yılı Trabzon Salnamesinde yazıldığına göre 'Samsun kasabasında 2624 ev, 14 han, 11 hamam, 885 mağaza, 584 dükkan, 1 değirmen, 7 furun, 7 gazino, 1 lokanta, 2 hotel ve misafirhane, 18 meyhane, 5 şadırvan ve umuma mahsus 35 çeşme olup köylerinde dahi 41 cami, 157 İslam ve 60 Hristiyan mektepleri, 154 kilise, 6715 hane, 13 han, 47 mağaza, 13 dükkan, 16 kahvehane, 1731 furun, 1 un fabrikası, 188 su değirmeni, 8 tuğla imalathanesi vardır. Canik kazasındaki ormanlar otuz beş bin hektar vüsatındadır. Kaza-i ahalinin mükellefiyet-i nizamiyyeleri haricinde olmak üzere yapılmış hususi yol yoktur.' Şeklinde şehrin yapıları anlatılmıştır (Emiroğlu, 2008, s.117).

1900'lü yılların başında çizilen bir haritada kentin en yüksek yapıları şu şekilde belirtilmektedir: Saat Kulesi, Büyük Camii Minaresi, Hacı Hatun Camii Minaresi, Süleyman Paşa Camii Minaresi, Kurşunlu Camii Minaresi, Frenk Kilisesi, Çan

Kulesi, Rum Kilesesi Kubbesi, Piyaloğlu'nun Evi, Nemlizade Bankası ve Osmanlı Bankası Kulesi. (Sarısakal, 2007, s.155)

Şekil 1. 2: 1905 yılı Samsun Planı (Samsun Büyükşehir Belediye Arşivi)

I. Dünya Savaşı yıllarında oldukça sıkıntılı günler yaşayan şehrin 1915’de ve 1916’da Ruslar ve Yunanlılar tarafından dört kez topa tutulduğu bilinmektedir. Bu yıllarda şehirde Pontuscu faaliyetler görülmektedir. 19 Mayıs 1919’da M. Kemal Atatürk’ün Samsun’a çıkışı, Birinci Dünya Savaşından mağlup olarak çıkan Osmanlı İmparatorluğu yerine Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasını sağlayan milli mücadelenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan anlaşmalar gereği Samsun’da da mübadele sözkonusu olmuştur. Batı Trakya ve Yunanistan’dan gelen göçler sonucu kentteki Türk nüfusu artmıştır.

1927’de mübadeleden önce 13 bin olan şehir nüfusu, mübadeleden sonra 30.372 kişidir, 1950 yılı sayımında ise 40 bin kişiyi aşmıştır (Duymaz, 2013, s.117).

Şehrin ve ilçelerinin 1939, 1942, 1943 yıllarında gerçekleşen depremlerde hasar gördüğü, birçok tarihi eserin çoğunun yıkılarak zarar gördüğü bilinmektedir.

19. yüzyılda şehirde yeralan dini yapıların sayısı hakkındaki bilgiler yeterli değildir. Cumhuriyetin ilk yıllarında 14 cami ve minaresiz 4 mescit bulunduğu ifade edilmektedir (Darkot, 1993, s.177)

19. yüzyılda ve öncesinden günümüze gelebilen dini yapı örnekleri olarak, Kılıç Dede Camii, Yalı Camii (Hoca Hayreddin), Kale Camii, Kale Kapısı Mescidi, Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii, Pazar Camii, Kurşunlu Camii, İsa Baba Camii, Hacı Hatun Camii, Büyük (Ulu) Camii, Abdullah Paşa Camii, Hançerli Camii olarak sayılabilir.

Günümüze ulaşamamış dini yapılar ise Sadibeğ Camii, Şeyh Hatip Zaviyesi, İsa Dede Zaviyesi’dir. (Yolalıcı, 1998, s.27)

3. SAMSUN CAMİLERİ VE AMASYA, SİNOP ŞEHİRLERİNDEKİ TEK KUBBELİ CAMİİ ÖRNEKLERİ

Bu bölümde Samsun merkez tarihi camileri, konumu, mimari özellikleri ve yapım tarihi açısından kısaca incelenmiştir. Yapılara ait Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi'nden ulaşılabilen plan ve kesitleri ile fotoğraflarına yer verilmiştir. Ardından Samsun ve civar şehirlerdeki (Amasya, Sinop) tek kubbeli camii örnekleri Bölüm 3.2.'de araştırılmıştır. 12.yüzyıldan itibaren Samsun ve civarındaki tek kubbeli yapı mimarisinin gelişimini incelemek amacı ile her yüzyıla ait bir örnek ele alınarak kronolojik sıra ile incelenmiştir. Karşılaştırma ve değerlendirme kısmında ise yapıların benzer ve farklı mimari özellikleri incelenmiş ve Samsun Kurşunlu Camii ile benzer özellik gösteren yapı tesbit edilerek analogik çalışma yapılmıştır.

3.1. Samsun Camileri

Kurşunlu Camii'nin diğer tarihi camilerle ilişkisini incelemek açısından bu başlık altında Samsun şehir merkezinde bulunan diğer camiler hakkında kısa bilgi verilecektir.

Bu kapsamda incelenecek olan Osmanlı döneminden günümüze gelebilmiş olan Samsun merkez camileri, Yalı Camii (Hoca Hayreddin Camii), Medrese Camii (Süleyman Paşa Camii), Ulu Camii (Büyük Camii, Camii Kebir), Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii, Hançerli Camii, İsa Baba Camii, Hacı Hatun Camii, Pazar Camii ve Kurşunlu Camii'dir. 1856 yılı Samsun haritasında Büyük Camii (Camii Kebir), Yalı Camii, Hacı Hatun Camii, Medrese Camii, Hançerli Camii, Pazar Camii'nin konumları görülmektedir. Kurşunlu Camii, o dönemde varolmasına rağmen haritanın işlenmemiş kısmındadır ve işaretlenmiş kısım civarında bulunması gerekmektedir. (Şekil 1. 3)

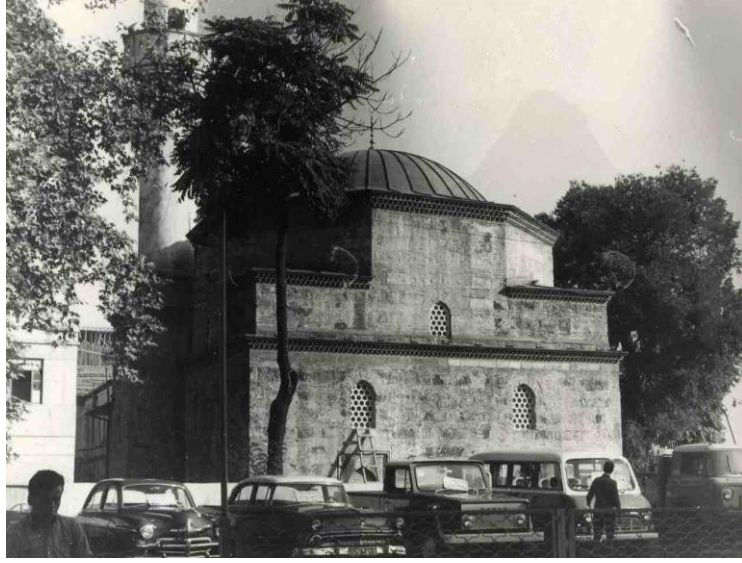
Şekil 1. 3: Samsun haritası, 1856 (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

3.1.1 . Yalı Camii (Hoca Hayreddin Camii)

İlkadım İlçesi, Hançerli Mahallesi, 1066 ada, 25 parselde yer alan cami, Hoca Hayreddin tarafından 1485 (H. 890) yılında yaptırılmıştır. Kare planlı, kubbeli yapıdır. Kubbesi, tromplu sekizgen kasnak üzerine oturmaktadır. Alaturka kiremit kaplı kubbe üst örtüsü yapılan onarımlar neticesinde bugün kurşun kaplamadır (Sarısakal, 2003, s.335). Duvar örgüsü kesme taş ve üç sıra yassı tuğla şeklindedir. Güney duvarında mihrabın iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Düz taş lento ve sövelidir. Üzerlerinde içi tuğla sıraları ile doldurulmuş sivri kemerli alınlıklar bulunmaktadır. Saçak kornişleri kasnakta üç sıra ve diğer kısımlarda iki sıradan müteşekkil kirpi saçaktır. (Şekil 1. 3, Şekil 1. 4, Şekil 1. 5, Şekil 1. 6, Şekil 1. 7, Şekil 1.29) Kuzey duvarına bitişik, yapı ile uyumsuz son cemaat mahalli sonradan ilave edilmiştir. Dikdörtgen bir kaide üzerinde yükselen minare gövdesi silindirikdir.

Şekil 1. 2: Yalı Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 3: Yalı Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 4: Yalı Camii (2015)

Şekil 1. 5: Yalı Camii (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.1.2 . Medrese Camii (Süleyman Paşa Camii)

İlkadım İlçesi, Pazar Mahallesi, Necipbey Caddesi, 168 ada, 13 parseldeki Medrese Camii, Samsun Büyükşehir Belediyesi karşısında bulunmaktadır. 1899 yılı yangınından sonra yapıldığı için camiye Yeni Camii de denmektedir (Köse, 2014,s.263). Süleyman Paşa Medresesi ile Şifa Hamamı arasında bulunan kargir camii, ahşap çatılıdır. Yıkılan minaresi yerine sonradan, betonarme minare ve caminin ön kısmına mahfil katına bitişik betonarme ek bir yapı yapılmıştır. (Şekil 1. 8, Şekil 1. 9)

Şekil 1. 6: Medrese Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 7: Medrese Camii (2015)

3.1.3 . Ulu Camii (Büyük Camii)

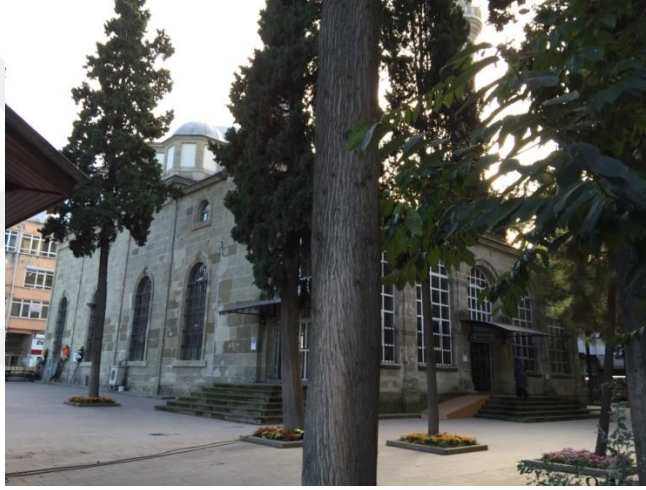
Şehir merkezinde Kale Mahallesinde, Saathane Meydanı yanında bulunmaktadır. Kaynaklarda eskiden yerinde bir ahşap cami olduğu belirtilmektedir. Ancak 1869 yılında çıkan büyük yangın neticesinde yanmış ve yerine 1873 yılında yapımına başlanarak on yılda tamamlanan Büyük Camii yapılmıştır. Caminin yapımını Batumlu Hacı Ali'nin yönettiği ve 1883 yılında vefat eden Padişah Sultan Abdülaziz'in annesi ve Sultan II. Mahmut'un hanımı olan Pertevniyal Sultan'ın katkılarıyla yapılan Büyük Camii, 1884 yılında ibadete açılmıştır. Kare şeklindeki harimin üst örtüsü tromplarla geçilen dıştan sekizgen, içten daire şeklindeki kaskak üzerinde kurşun kaplamalı hafif basık kubbe bulunmaktadır. Ana mekanın kuzeyinde iki büyük ayakla taşınan, üç kubbeli enine dikdörtgen şeklindeki üst katı mahfil olarak düzenlenen mekanın da önünde son cemaat mahalli yer almaktadır. Beşik tonozla örtülü, önünde beş, iki yanında ise birer adet yuvarlak kemerli son cemaat mahallinin doğu ve kuzeyden olmak üzere iki girişi vardır. Son cemaat mahallinin iki köşesindeki kaideleri üzerinde yükselen iki adet tek şerefeli, birbirine simetrik minare bulunmaktadır. (Bayraktar, 2013, s.57-58-59-60).(Şekil 1.10, Şekil 1. 11, Şekil 1. 12, Şekil 1. 13, Şekil 1. 14, Şekil 1. 15, Şekil 1. 16, Şekil 1. 17, Şekil 1. 18, Şekil 1.35)

Şekil 1. 8: Büyük Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 9: Büyük Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 10: Büyük Camii (2015)

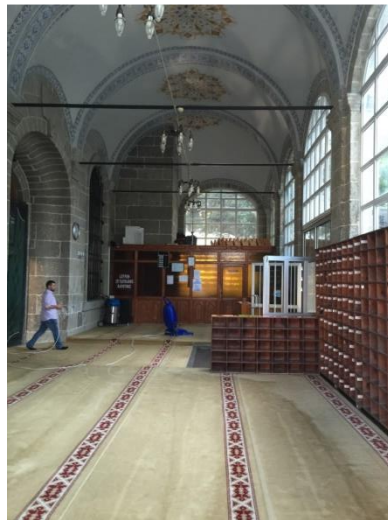
Şekil 1. 11: Samsun Büyük Camii (2015)

Şekil 1. 12: Samsun Büyük Camii Son Cemaat Mahalli Giriş Cephesi (2015)

Şekil 1. 13: Samsun Büyük Camii Harimi (2015)

Şekil 1. 14: Samsun Büyük Camii Son Cemaat Mahalli (2015)

3.1.4. Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii

Camii, Bulvar yolu üzerinde, Samsun eski mezarlığı içinde bulunmaktadır. Adını burada medfun bulunan Şeyh Abdulkadir Geylani'nin torunlarından Şeyh Seyyid Kutbuddin'den almaktadır. Asıl adı İbrahim Efendi'dir. Kutbuddin adı, dinin kutbu manasında olup İbrahim Efendi'ye verilen sıfattır. Selçuklular döneminde Samsun ve çevresinin İslamlaştırılması mücadelesinde Bağdat'tan gelen Şeyh Kutbuddin medfun olduğu yerde 1322 yılında şehit olmuştur.

Yapıldığı tarih tam olarak belli değildir. Daha önceki dönemlerde türbenin yanında cami olduğu muhtemelken, 1895 yılında Haznedar Süleyman Paşa'nın torunu Memduh Bey tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. Fakat Osmanlı Arşiv kaynaklarında 1863 yılında Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii'nin tadilatından bahsedilmektedir (Köse, 2014, s.276).Cami ile türbe bitişiktir. Dikdörtgen planlı cami, ahşap çatıyla örtülüdür. Önünde "L" biçiminde çatılı son cemaat mahalli bulunur. Kare kaidesi üzerinde ahşap şerefesi olan karakteristik bir minareye sahiptir. (Şekil 1. 17)

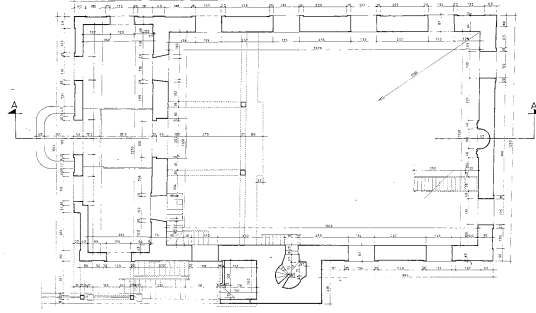

Şekil 1. 15: Şeyh Seyyid Kutbuddin Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

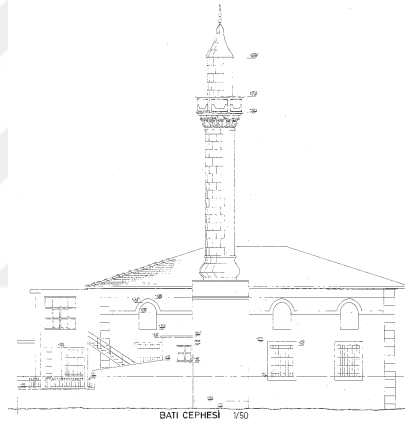
3.1.5. Hançerli Camii

Hançerli Mahallesi'nde yer alan Osmanlı dönemi caminin kesin yapılış tarihi belli değildir. Hançerli Camii Samsun'da 1869 yılında çıkan büyük yangında yanmış ve yeniden yapılmıştır.1939 depreminde ise minaresi dışında tamamen yıkılmış, 1943 yılında yerine daha büyük olarak inşa edilmiştir. Minaresi, günümüzde Samsun'un

en eski minaresi olarak varlığını sürdürmektedir (Köse, 2014, s.269-270).Harim kesme ve moloz taş işçilikli son cemaat mahalli ise tuğla duvarlıdır. Harim ve son cemaat mahalli duvarları sıvalıdır. Camii ana mekan üst örtüsü, kırma çatı, son cemaat üst örtüsü ise düz betondur. (Şekil 1. 18, Şekil 1. 19, Şekil 1. 20, Şekil 1. 21)

Şekil 1. 16: Hançerli Camii, plan (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 17: Hançerli Camii, batı cephe (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 18: Hançerli Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 19: Hançerli Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

3.1.6. İsa Baba Camii

Cedid Mahallesi'nde yer alan camii, kilise kalıntıları üzerine inşa edilmiştir. 7528 ada, 25 parsel üzerinde yer alan yapının Osmanlıların bölgeye hâkim olduğu 15.yüzyıl eseri olduğu düşünülmektedir (SVBM. Arşivi) 1895 yılında Haznedarzade Süleyman Paşa'nın torunu Memduh Bey tarafından onarılmıştır. Samsun Belediyesi tarafından 1975-1976 yıllarında yeniden restore edilmiştir. Cami kesme taştan kare planlı olarak yapılmıştır. Üzeri basık bir kubbe ile örtülmüştür. İbadet mekânı altı üstlü yuvarlak kemerlidir. Uzun pencereler ile aydınlatılmıştır. Mihrap ve minberi geç dönemde yapılaş ve özelliğini yitirmiştir. Minaresi, kare kaide üzerinde yuvarlak yivli gövdeli ve tek şerefelidir. Yanında İsa Baba'nın türbesi bulunmaktadır (Köse, 2014, s.269-270).(Şekil 1. 22, Şekil 1. 23)

Şekil 1. 20: İsa Baba Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 21: İsa Baba Camii (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.1.7. Hacı Hatun Camii

Hacı Hatun Camii, Kale Mahallesi'nde Subaşı civarında, Saathane Meydanı yakınlarındadır. 183 ada, 11 parselde yer alır. Üzerindeki kitabesinde H. 1113 (M.1694) yılında İbrahim kızı Hacı Hatice Hatun'un oğlu İbrahim Efendi tarafından annesi adına yaptırılmıştır. Kare planlı ana mekanın örtü sistemi sekizgen kasnağa oturtulmuştur, tek kubbelidir. Camii yapıldıktan sonra çeşitli onarımlar geçirmiş, yanına modern bir bina yapılarak camiye eklenmiştir. Bu restorasyon esnasında da camiye yanında bulunan Hatice Hatun'a ait kabir camii içine taşınmıştır. Camii oldukça sadedir, hiçbir süs unsuru yoktur. Tek şerefeli küçük bir minaresi vardır (Köse, 2014, s.265). (Şekil 1. 24, Şekil 1. 25, Şekil 1. 33)

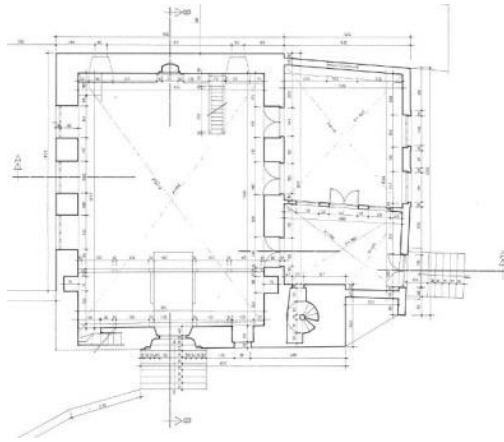
Şekil 1. 22: Hacı Hatun Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

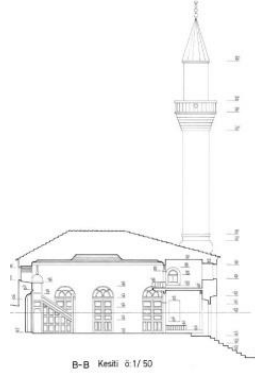
Şekil 1. 23: Hacı Hatun Camii (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.1.8. Pazar Camii

Samsun merkez Pazar Mahallesi'nde, 175 ada, 10 parselde yer alan camii 1380 yılında İlhanlılar döneminde yapılmıştır. Samsun'un en eski camilerindendir. 1819 yılında Trabzon Valisi Canik Muhassılı Haznedar Süleyman Paşa tarafından cami, etraflıca bir onarımdan geçirilmiştir. Dikdörtgen planlı caminin üst örtüsü ahşap çatıdır. 26 Aralık 1939 depreminde minaresi yıkılarak caminin üzerine düşmüştür. Ardından minare yapılmış, yapıdaki hasarlar onarılmıştır (Köse, 2014, s.265). Kuzey duvarındaki giriş kapısı köşelerinde iki adet sütun ile sınırlandırılmış dikdörtgen ve silmeli bir niş içinde bulunmaktadır. Giriş kapısı üzerinde yer alan pencerenin iki yanlarında da ikişer sütun aynı aksta devam ederek giriş portalini hareketlendirilmiştir. (Şekil 1.26, Şekil 1.27, Şekil.1.28)

Şekil 1. 24: Samsun Pazar Camii, plan (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

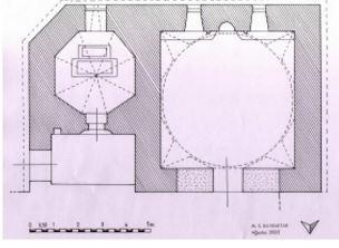
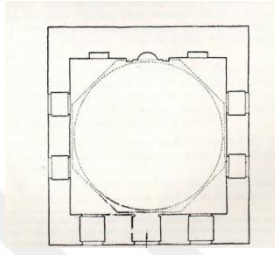
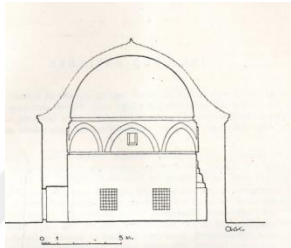
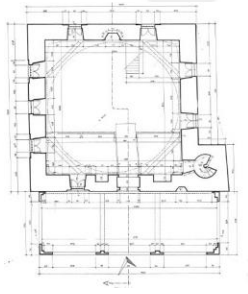
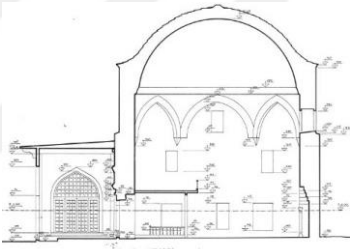
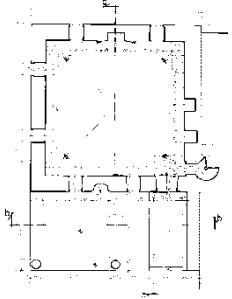
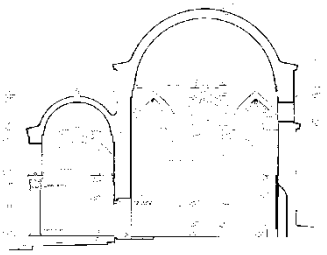
Şekil 1. 25: Samsun Pazar Camii, kesit (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 26: Pazar Camii (Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

3.2. Samsun, Amasya, Sinop İlleri Tek Kubbeli Camii Örnekleri

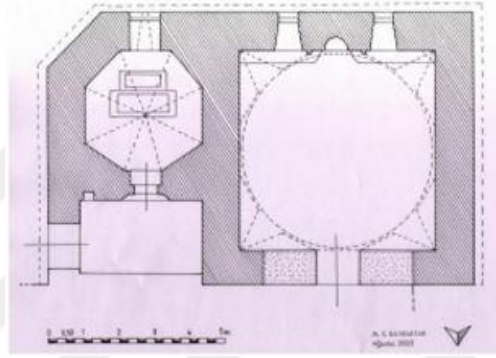
Bu bölümde Samsun, Sinop, Amasya illerindeki tek kubbeli camii örnekleri araştırılarak, Kurşunlu Camii ile benzer karakteristik özellikler gösteren yapılar arasında analogik çalışma yapılmıştır. Ordu İlindeki camiler de incelenmiş ancak Ordu'da bulunan camilerin üst örtüleri farklı olduğundan değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışma kapsamına dahil edilen yapılardaki en eski tek kubbeli yapı örneği olan Samsun İli Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii 13. yüzyıl, Sinop Saray Camii, 14. yüzyıl, Samsun Yalı Camii, Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii, 15.yüzyıl, Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii, 15-16. yüzyıl, Samsun Vezirköprü Kale Camii, 17. yüzyıl, Samsun Büyük (Ulu) Camii, 19. yüzyıl yapısıdır. Asıl araştırma konumuz olan Samsun Kurşunlu Camii'ne ait ulaşılabilen ilk belgeler 1763 yılına aittir. Ancak. 17 Nisan 1887 tarihli Osmanlı Arşiv Belgesi, Molla Fahreddin Camii ve dergahının tamiratı ile ilgili olması sebebi ile bu tarihte cami ve dergah yeniden yapılmış olmalıdır. Dolayısı ile Kurşunlu Camii, için mevcut hali ile 19. yüzyıl yapısıdır denilebilir. Samsun, Amasya ve Sinop illerindeki örnek olarak incelenen tek kubbeli yapılar, inşa tarihlerine göre kronolojik sıra ile verilmiştir.

		<p>Samsun, Havza, Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Şah Camii (1249-1250)</p>
		<p>Sinop Saray Camii (1374)</p>
		<p>Samsun Yalı Camii (1485)</p>
		<p>Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii (1489)</p>

Tablo 1: Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii, Sinop Saray Camii, Samsun Yalı Camii, Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii plan ve kesitleri

3.2.1. Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii

Havza ilçesinin 19 km kuzeydoğusundaki Dereköy’de yer alır. Doğusundaki Veliyyüddin Bin Bereket türbesi ile bitişik olarak inşa edilmiştir. Abdi-Zade Hüseyin Hüsameddin’e göre cami, Selçuklu emirlerinden Emir El-Hac Veliyyüddin Bin Bereket Şah tarafından H.647/1249’da yapılmıştır. Samsun bölgesinin en eski tek kubbeli camisi olması bakımından önemlidir. Bu plan tipinin Anadolu’daki erken ve yalın örneklerinden biridir. Caminin önüne yeni ve büyük bir cami yapılmış olup günümüzde cami depo olarak kullanılmaktadır. Yapı, Türk üçgenleriyle geçilmiştir. Kare planlı caminin kubbe örtüsü dıştan kırma çatı içine alınmıştır (Bayraktar, 2009, s.105).(Şekil 1.28)

Şekil 1.28: Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii ve türbesi planı

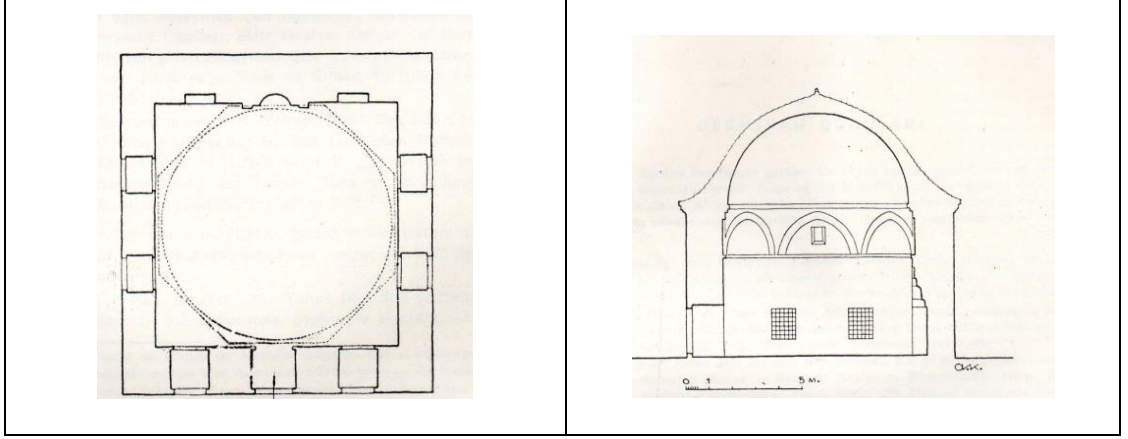
3.2.2. Sinop Saray Camii

Saray Camii, Sinop şehir merkezinde Saray Mahallesi, Tersane çarşısı arkasında yer alır. Candaroğulları’ndan Celalettin Beyazıt Bey tarafından H. 776 (1374) yılında yaptırılmıştır. Kare mekanlı merkezi kubbeli yapıdır. Doğrudan doğruya dört köşe duvarlar üzerine oturan kubbesi ile teşkil ettiği hacmin en sade ifadesini taşır. Dört köşeden kubbeye eğik yüzlü tromplarla geçilir. Eğik satırlarla kubbe eteklerine kadar uzanan kubbe etekleri, yassı tuğlalarla yapılmış bir kirpi saçakla nihayetlendirilir.

Cami içi, kible duvarı hariç diğer üç duvarın alt kısımlarına açılan ikişer pencere ile aydınlatılmıştır. Doğu ve batı duvarlarının üst kısımlarına ayrıca birer dar, uzun pencere yapılmıştır.

Kapısının üzerinde yer alan kitabe, ‘Allahın mescitlerini, ancak Allah ve Ahret gününe inanan, namazını kılan, zekâtını veren ve Allah’tan başkasından korkmayan kimseler yapar. Bu mescit, yedi yüz yetmiş altı yılı Zilhiccenin, ortalarında dinin

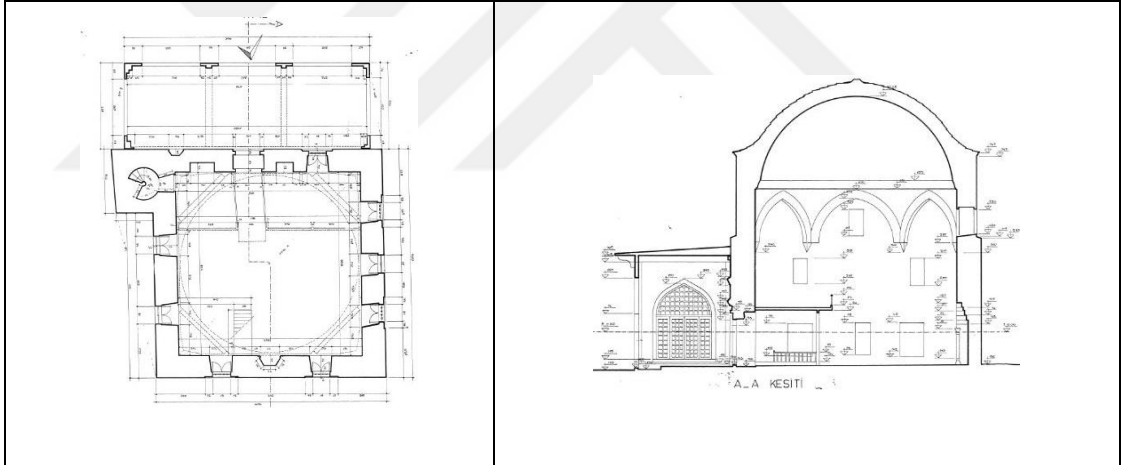
bayrağını yücelten Sultan Celalettin Bayezit Beyin zamanı devletinde yapıldı’ yazılmaktadır (Kızıltan, 1958, s.70-71).(Şekil 1.29)

Şekil 1.29: Sinop Saray Camii plan ve kesiti

3.2.3. Samsun Yalı Camii

Kare planlı, tek kubbeli ibadet mekanlı yapının son cemaat mahalli özgün değildir, sonradan yapılmıştır. (bkz. bölüm 3.1.1)

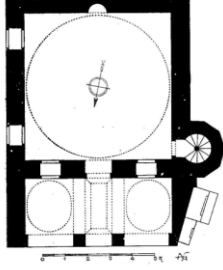

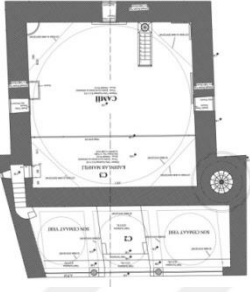
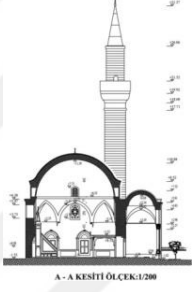
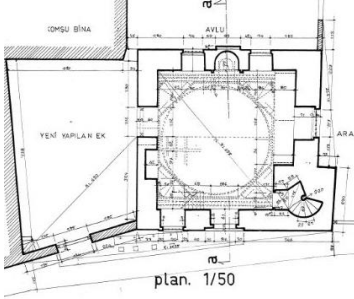
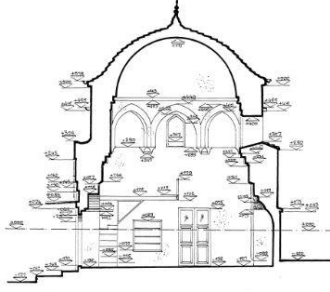
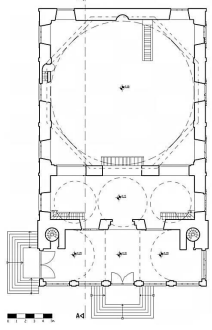
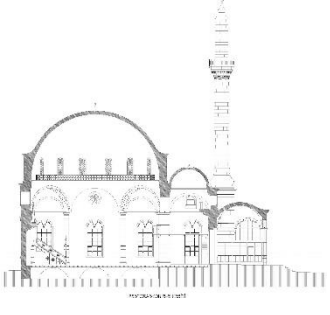
Şekil 1.27: Samsun Yalı Camii plan ve kesiti (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.2.4. Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii

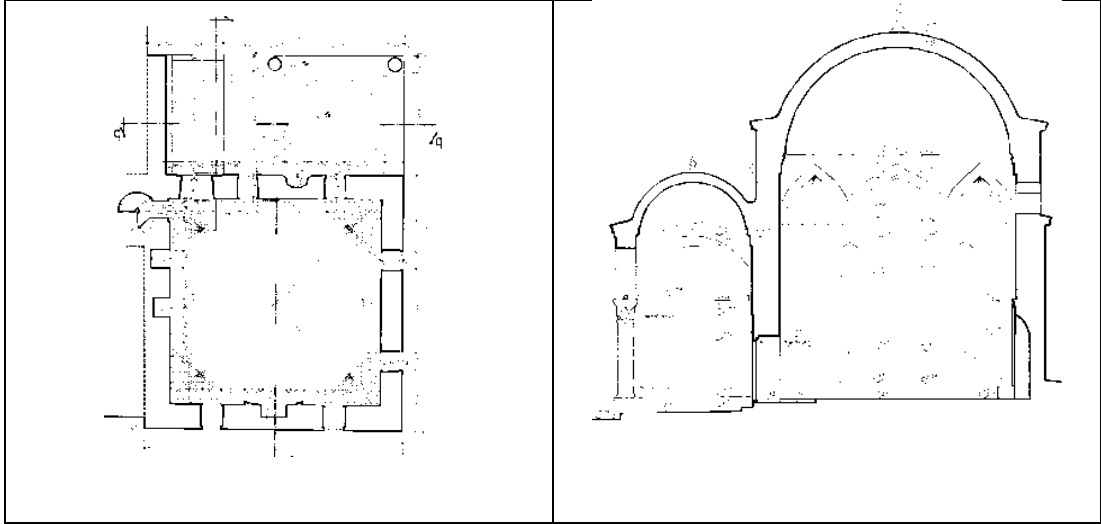
Pazar Caddesi üzerinde yer alan tek kubbeli cami, Kiları Süleyman Ağa tarafından H. 888 (M.1489) yılında yaptırılmıştır. Kare planlı esas ibadet mekanının üst örtüsü kubbedir. Ana mekan duvarları taş duvar, son cemaat mahalli duvarları taş ve tuğla örgü birlikte kullanılmıştır. Son cemaat mekanında tuğla örgü kullanımı, XV. yüzyıldan itibaren yapının geçirdiği depremler neticesinde buranın yeniden onarıldığını akla getirmektedir. Üç sütunlu ve iki bölümlü sütun başlıkları da XV.

yüzyıl sütun başlıklarından farklıdır. Son cemaat mahallinin üzerini örten kubbeler, sivri kemerler üzerine pandantif olarak yapılmıştır.

İç mekanda beden duvarlarının üzerindeki sekizgen kasnaklı kubbenin intikali köşe trompları ile sağlanmıştır. (Erken, 1983, s.239-240-241).(Şekil 1.31)

		Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii, (XV-XVI)
		Samsun, Vezirköprü Kale Camii 1696
		Samsun Hacı Hatun Camii (1694)
		Samsun (Ulu) Büyük Camii

Tablo 2: Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii, Samsun Vezirköprü Kale Camii, Samsun Hacı Hatun Camii, Samsun Büyük (Ulu) Camii plan ve kesitleri

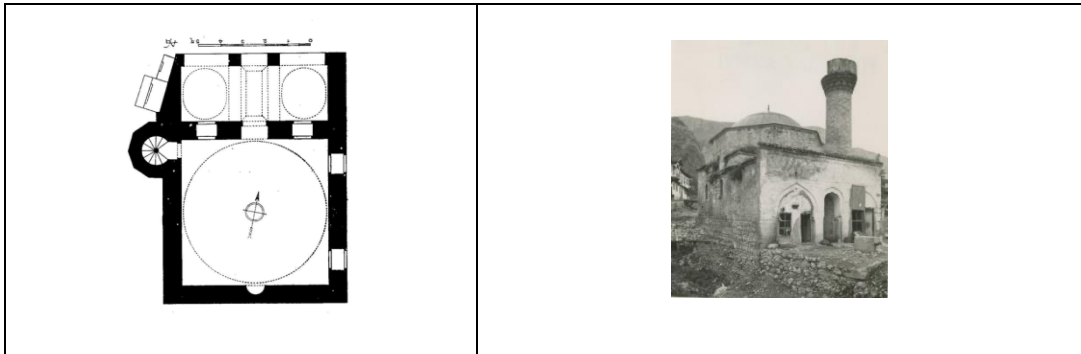

Şekil 1. 28: Amasya Kiları Süleyman Paşa Camii plan ve kesiti (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.2.5. Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii

Amasya merkez, Nusretiye Mahallesi, 136 ada, 20 parsel üzerinde yer alan caminin tam olarak yapım tarihi bilinmemekle beraber yapıdaki özgün izlerden XV-XVI. yüzyılda yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Kare planlı ve tek kubbe ile örtülü esas ibadet mekanının önünde kapalı bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Tuğladan üç kemerli olan son cemaat yerinin yanları kubbe, orta kısmı ise yanlara göre daha dar ve tonoz ile örtülmüştür. Son cemaat mahalli yan bölümler sivri kemerli, orta bölüm ise Bursa kemerlidir. Kemerlerin üzerinde kuzey cephe boyunca uzanan dikdörtgen bir pano bulunmaktadır Yanyana konmuş kareler içinde tuğladan bir takım şekiller ve beş kenarlı beyaz taşlar panonun içini süslemektedir.

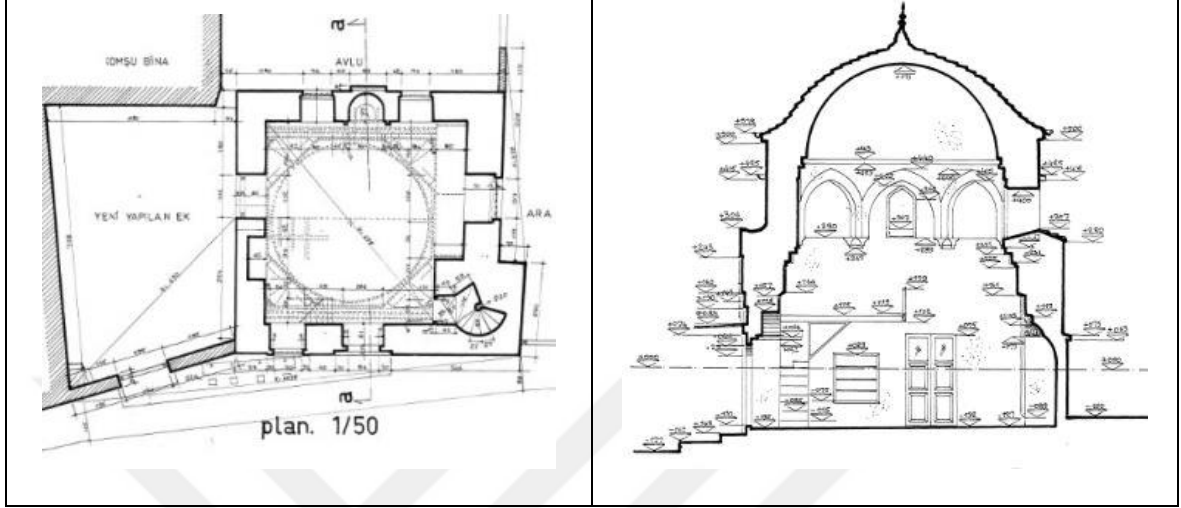
Ana mekanın kuzeybatı köşesinde mescidin beden duvarları üzerinde oldukça kalın gövdeli minare, tuğladan yapılmıştır (Erken, 1983, s.238-239).(. (Şekil 1.32)

Şekil 1. 29: Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii plan ve görünüş (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

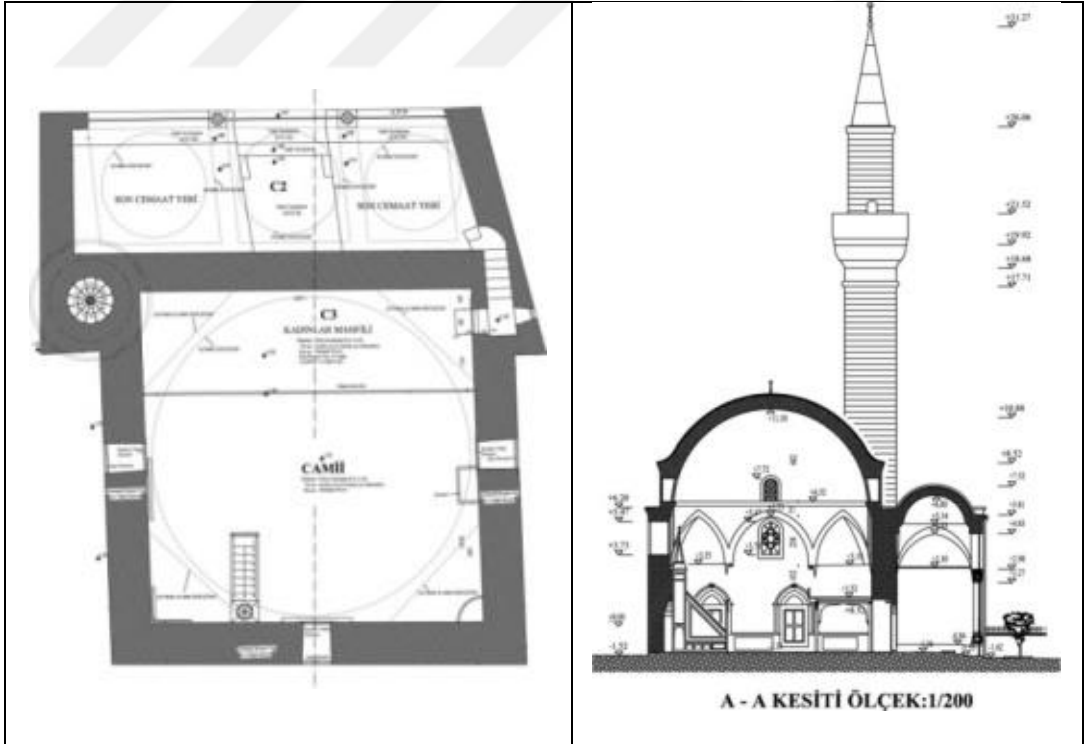
3.2.6. Samsun Hacı Hatun Camii

(bkz. bölüm 3. 1. 7)

Şekil 1. 30: Hacı Hatun Camii plan ve kesiti (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.2.7. Samsun-Vezirköprü Kale Camii

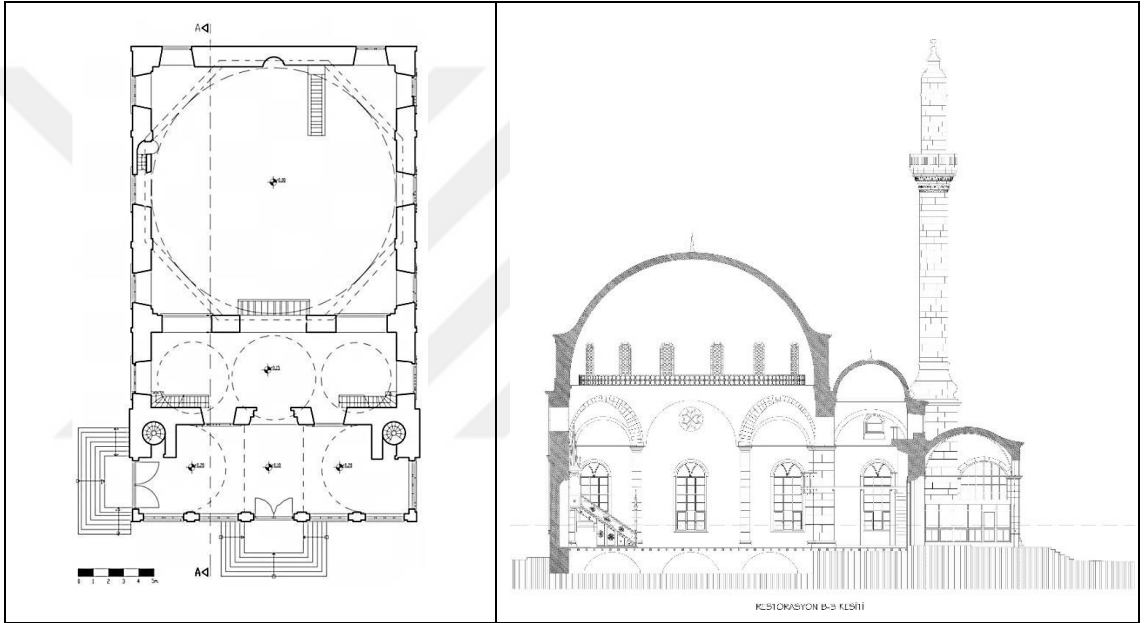

Şekil 1. 31: Vezirköprü Kale Camii, plan ve kesiti (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Vezirköprü ilçe merkezinde Taşkale Mahallesi'nde bulunur. Taşkale, Ayşe Hatun isimleri ile de bilinen Vezirköprü Kale Camii, H. 1696 tarihinde, Köprülü Mehmet Paşa'nın eşi Ayşe Hatun tarafından yaptırılmıştır. Yapının önünde sütun ve sivri kemerlerle taşınan üç bölmeli kubbelerle örtülü son cemaat yeri vardır. Tek kubbeli, kare mekanlı, tromplarla geçilen sekizgen kasnaklı yapının üst örtüsü kubbedir (Bayraktar, 2005, s.80-81)

3.2.8. Samsun Büyük (Ulu) Camii

M.1873 yılında yapımına başlanan ve M. 1884 yılında yapımı tamamlanan kare planlı, merkezi kubbeli, çift minareli abidevi yapıdır. (Bkz. Bölüm 3.1.3)

Şekil 1. 32: Samsun Büyük (Ulu) Camii plan ve kesit (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

3.3. Karşılaştırma ve Değerlendirme

Samsun Şehir merkezinde yer alan camiler arasında yapılan plan ve tipolojik inceleme neticesinde (Bkz. bölüm 3. 1) Kurşunlu Camii gibi tek kubbeli ve kare planlı olan camiler, Yalı Camii (Hoca Hayreddin Camii), Hacı Hatun Camii ve Ulu Camii'dir. Ulu Camii abidevi, diğerleri mahalle ölçeğinde hizmet veren camilerdir. Pazar Camii, Hançerli Camii, Şeyh Seyyid kutbuddin Camii, Medrese Camii, ahşap çatılıdır. Ulu Camii, dışındaki diğer camilerin son cemaat mahalleri, büyük ölçüde yıkılıp yenilenmiştir. Ya da yeni ilaveler neticesinde özgün formunu kaybetmişlerdir (Bayraktar, 2013, s.5).

Bölüm 3.2.'de Samsun ve çevre illerdeki tek kubbeli yapıların en yalın ve ilk örneklerinden başlayarak yüzyıllar boyunca plan ve tipolojik olarak gelişimi incelenmiştir. Molla Fahreddin Camii ile benzer özellik gösteren yapı hakkında analogik çalışma yapmak maksadı ile Yalı Camii, Hacı Hatun Camii ve Büyük Camii'nin de yer aldığı Samsun merkez ve ilçeleri ile komşu şehirler olan Amasya, Sinop İllerindeki camiler arasında tek kubbeli olan yapılar, kronolojik sıra ile verilmiştir. (Tablo 1, Tablo 2.) Ordu İlindeki camiler arasında tek kubbeli yapı olmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

Tek kubbeli camilerden Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Şah Camii değerlendirme kapsamındaki iller arasında, 12. yüzyıl yapısı olarak ilk kare planlı, tek kubbeli camii olması bakımından önemlidir.

Araştırma kapsamındaki yapılarda malzeme olarak kesme, kabayonu, moloz taş kullanılmıştır. Yalnızca Samsun Yalı Camii, kesme taş ve üs sıra tuğla örgü ile inşa edilmiştir. Amasya Kilarî Paşa Camii'nin ise son cemaat mahallinde tuğla örgü kullanılmıştır. Ancak son cemaat mahalli, yangınlar ile yıkılarak sonraki dönemlerde inşa edilmiştir. Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii son cemaat mahallinde tuğla örgü kemerler mevcuttur.

Bu çalışmada ele alınan cami harimlerinin merkezi kısımlarının tamamının üst örtüsü kubbedir. Kubbeğe geçişlerde çoğunlukla pandantif ve tromp kullanılmıştır. Sadece Veliyyüddin Bin Bereket Şah Camii'nde kubbeğe geçiş Türk üçgenleriyle sağlanmıştır.

Büyük Camii, Amasya Pir Mehmet Çelebi Camii, Samsun Vezirköprü Kale Camii, Amasya Kilarî Süleyman Paşa Camilerinin son cemaat yerleri vardır. Samsun Hacı Hatun, Samsun Kurşunlu ve Samsun Yalı Camii'nin son cemaat mahalleri özgün değildir. Özgün form kaybolmuştur. Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Camii ve Sinop Saray Camii'nin ölçülerinin küçük olmasından dolayı son cemaat yerlerinin yapılmadığı düşünülmektedir.

Havza-Dereköy Veliyyüddin Bin Bereket Şah Camii ve Sinop Saray camilerinin minareleri yoktur. Diğer camilerin minareleri vardır. 12. yüzyıl yapısı olan Veliyyüddin Bin Bereket Camii ve 13. yüzyıl yapısı olan Sinop Saray Camii, bölgedeki en yalın ve eski örnekleri olması nedeni ile çalışma kapsamında yer verilmiştir.

Değerlendirme kapsamındaki yapılar arasında Samsun Kurşunlu Camii ile Samsun Büyük (Ulu) Camii, yapıldıkları dönem ve mimari özellikleri açısından yakın benzerlikler göstermektedir. Her iki caminin de minarelerinin soğanvari altlık, silindirik gövde ve konik külahlı oluşu ile minarelere son cemaat yerindeki kaidelerinde açılan kapılarla girilmesi aynıdır. Yine her iki camide de pencere sövelerinin düzgün kesme taş işçilik göstermesi ve pencerelerin ince, uzun tutulması dikkat çeken benzerliklerdir. Kubbenin oturduğu strüktür, harimdeki duvara gömülü kemerlerle birleşen sekiz adet yonu taş taşıyıcı ayak, dairesel tepe pencereleri bakımından Büyük (Ulu) Camii ile yakın benzerlik içindedir. Büyük Caminin şehri temsil eden sultanın emriyle yapılmış çift minareli büyük bir camii olmasına karşılık Kurşunlu Camii mahalle ölçeğinde hizmet veren mütevazi bir eserdir. (Bayraktar, 2011, s.25) (Şekil 1. 10, Şekil 1.11, Şekil 1.12, Şekil 1.13, Şekil 1.14, Şekil 1.15, Şekil 1.16)

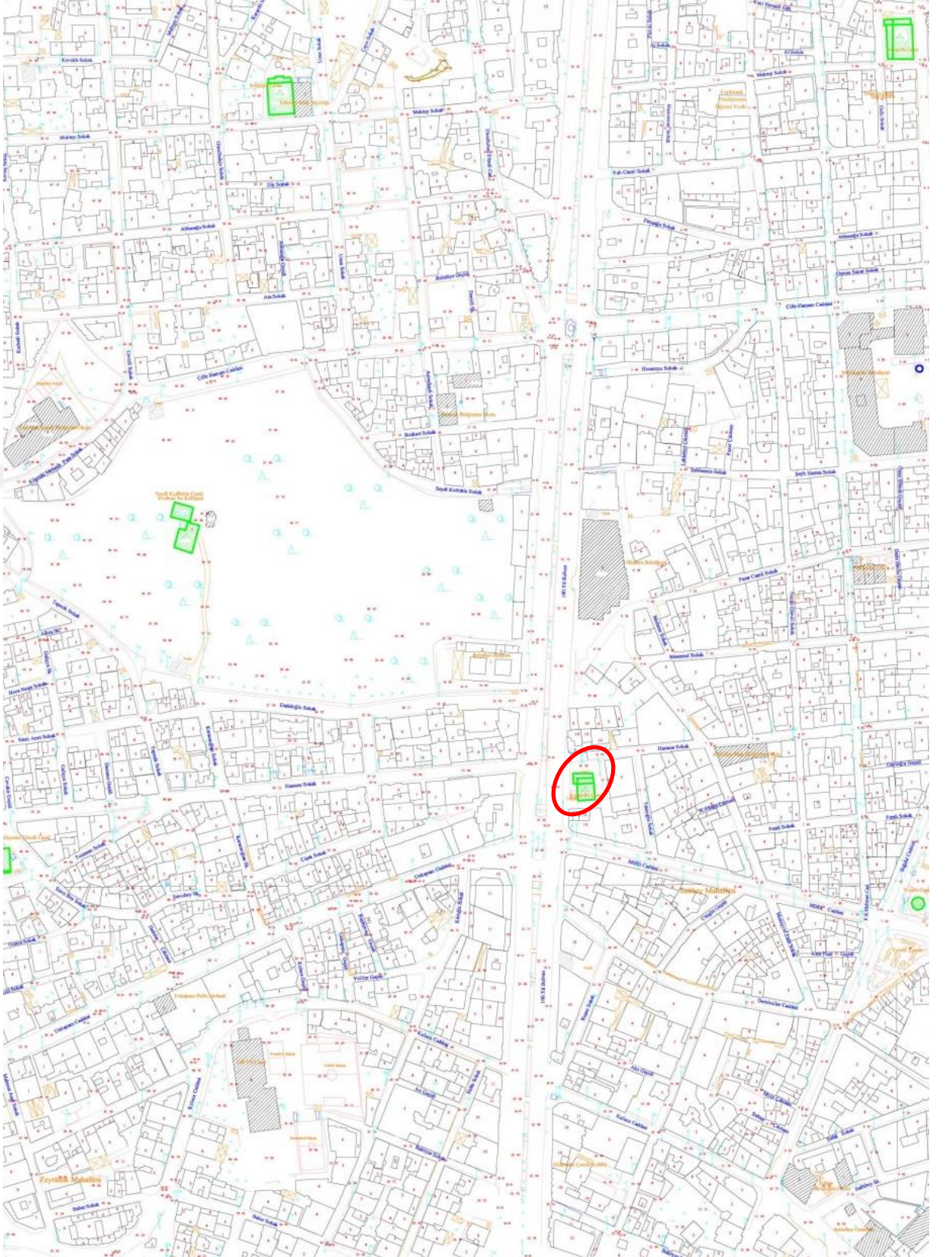
4. KURŞUNLU CAMİİ

4.1. Yapının Konumu ve Bulunduğu Çevre

Samsun İli, Merkez İlkadım İlçesi, Pazar Mahallesi, 305 ada, 12 parseldedir. 100. Yıl Bulvarı üzerinde bulunan camii, tarihi Kökçüoğlu mezarlığının hemen karşısında yer almaktadır. (Şekil D.1, Şekil D.2, Şekil 1.36, Şekil1. 37) Şehir merkezinde yüksek katlı binaların arasında ticaret+konut bölgesinde bulunduğu için kalabalık bir cemaate sahiptir. Doğudan batı istikametine doğru 5.56 m (%34 eğim) kot farkından dolayı Hastane Sokak'tan cami algılanamamaktadır. (Şekil D.23)

Şekil 1. 33: Kurşunlu Camii ve çevresi (Samsun Büyükşehir Belediye Arşivi)

Şekil 1. 34: Kurşunlu Camii ve çevresi halihazırda (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

4.2. Yapının Tarihçesi

Kurşunlu Camii, Osmanlı döneminde Molla Fahreddin Camii olarak bilinmektedir. Kurşunlu adı Cumhuriyet döneminden sonra büyük ihtimalle üst örtünün kurşun kaplanması ile kullanılmaya başlanmıştır. Molla Fahreddin'in kim olduğuna dair kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Aşağıda yapı hakkındaki Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri'ndeki ulaşılabilen tarihi kaynaklar kronolojik sıra ile verilmiştir:

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde 7 Haziran 1763 (25 Zilkade 1176) tarihli Molla Fahreddin Zaviyesi Vakfının pederlerinden olan Müftü Hacı Mustafa Efendi'nin vefat etmesi neticesinde vazifelerinin Mehmet Bey'e verilmesine dair belge mevcuttur. (Ek F 1, Ek F2) Bu belgeden anlaşıldığına göre cami 1763 yılında faaldir, zaviyedir ve şeyhi olan Hacı Mustafa Efendi'nin vefatı neticesinde vazifesinin Mehmet Bey'e verilmesi hususu hakkında görüş istenmektedir.

25 Şubat 1860 (3 Şaban 1276) tarihinde Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alan Evkaf-ı Hümayun Nezaretinden Meclis-i Vala'ya havale olunan taktirde, 'Samsun'da kale içinde bulunan Molla Fahreddin Mescidi'nin kapısı üzerinde yazılmış olan tarihte Mahmudil Mevlevi namı yazılmış olmasından dolayı bitişiğinde müteveffa Mustafa Bey varislerinin uhdesinde bulunan hanenin altında kargir hücreler ve mutfağa benzer başka şeyler olup; Defterhane-i Amirede de Mevlevihane vakfi olarak kayıtlı olduğu' belirtilmiştir. Bundan dolayı Çelebi Efendi tarafından yapılan istek üzerine 'ifade edilen hanenin belirlenen miktar ile satın alınarak Molla Fahreddin Zaviyesi adıyla zaviye haline getirilmesi veya uygun bir yere genişçe yeniden bir Mevlevi dergahı inşa edilerek masrafının emir olunacak padişah iradesiyle mahallinden (yerinden) ödenmesini istemiş olduğu' anlaşılmaktadır. Buna karşın ifade edilen vakfın birkaç yüzyıldan beri kayıp-bilinmeyen olmasından dolayı şimdi yeniden inşa ve ihyasının karşılıksız olacağı bu gibi karşılıksız masrafların ödenmesinin ise hali hazırda hazinenin uygun olmadığı, bu sebeple uygun zamana kadar, ilgili kaleminde bekletilmesi gerektiği belirtilmiştir. (Ek F.3, Ek F. 4)

1283-1311 (M. 1866-1893) aralığından bahseden BEO 2316/173639 numaralı Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde yer alan diğer bir belgede dergaha verilecek para için eski vakıf kayıtları defterhanede ve evkafı hümayunda araştırıldığı anlaşılmaktadır. Belli ki uzun yıllar atıl kalmış ve kaybolmuş bir dergahı ihya etmek

kolay değildir. Vakfın iddia edilen gelirlerinin bir kısmının ise aslında Sultan Bayezid imareti vakfına ait olduğu defterhane kayıtları ile ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla mevlevi dergahının vakfının asıl gelirlerini bulabilmek ve ulaşabilmek için epeyce bir hesap yapıldığı görülmektedir. İlgili köy ve mezraların gelirlerinin ancak bir kısmı (malikane veya divani hisselerinin belli bir kısmının vakfa ait olduğu diğer hisselerinin Sultan Bayezid vakfına ait olduğu ortaya çıkmaktadır). Bunlarla uğraşırken bir mezranın hudutları ve gelirleri ile ilgili bir problemin de ortaya çıktığı ve bunun da halledildiği anlaşılmaktadır.

Trabzon vilayeti Canik Sancağı Samsun şehrinde bulunan Molla Fahreddin vakfının mevcut bulunan zaviye mektep ve camiine bağlı olan (Vakfına bağlı) Kuşçular, Sarı Kafir mezrasıyla Badırlı, Kıran ve Kavacık köylerinin hicri 1283 yılından hicri 1287 yılı sonuna kadar olan bedellerinin hazineye ait hissesi-kısmı ile tamir masrafi düşülerek kalan kısmı olan 19521 kuruş 24 paradır. Yapılan hesaplamalar sonunda hicri 1283 yılından 1311 yılı sonuna kadar mahalli mal sandığından vakfa 463143 kuruş verilmiştir. Bununla ilgili belge, mezranın sınırlarını gösteren ilam ve beratı diğer belgeleriyle beraber gönderilmiştir. Canik sancağı idare meclisi Hazine tarafından gereğinin yapılmasını talep etmiştir. Evkafı-ı hümayun dairesi ve defter-i hakani, (Defterhane) ile yapılan yazışmalarda ve buradaki kayıtlardan çıkarıldığına göre Kıran köyünün Malikane ve Divani hisseleri Sultan Bayezid imaretine ait olduğu belirtilmektedir. Sarı Kafir mezrası ise Samsun'a tabi Kadı Köyünde olup her ikisi de başka başka kayıtlı iki baştan yine Sultan Bayezid vakfına ait görünmektedir. Sarı Kafir mezrasının malikane hissesi ise Molla Fahreddin Zaviyesine, divani hissesi ise yine Sultan Bayezid vakfına ait olarak kaydedilmişti. Kadı Köyü'nün oşür hasılatı mahallince başka ihale olunmakta; tahsisi senelerinden 85 senesi bedeli ise 28770 kuruş olduğu belirtilmektedir. Molla Fahreddin Zaviyesi için tahsis mazbatasında belirtilen rakam ise 19521 kuruş 24 paradır. 1296 senesinden itibaren her yıl ki zammı olan 3904 kuruş 14 para düşüldüğünde kalan 15617 kuruş hazine tarafından verilen emir gereği üçte iki oranıyla ödendiği belirtilmiştir. Sarı Kafir mezrası hududunun ise (mezranın sınırları konusunda bir anlaşmazlık olduğu anlaşılmaktadır) yerinde yapılan inceleme ve mahkemesiyle tespit edilip 15 Safer 1287 tarihli ilamda olduğu üzere Tepecik ve Kavacık köylerinin Sarı Kafir mezrasında olduğu, Kuşçular ve Badırlı Köyü halkının Kafir mezrasında ziraat ettikleri ve bunların buradaki faaliyetlerinin vergileri malikane hissesine dahil olduğu

ve miktarlarının açıkça yazıldığı belirtilmektedir. Ayrıca bu hissenin malikane ve divani hisseleri Sultan Bayezid-i Veli vakfına tahsis olunduğunun ortaya çıktığı belirtilmektedir. Dolayısıyla Kıran köyünün beş yıllık bedeli tahsis edilmiş miktardan düşülünce, eskiden olduğu gibi ve şekliyle tahsis edilince, takdir edilen bedel miktarı 12474 kuruş olmaktadır. Bu miktar da hicri 1316 senesi martından itibaren yıllık olarak vakfa verilmesi ve hicri 1283 yılından hicri 1315 yılı sonuna kadar birikmiş olan bedelleri mahsub edilip kalan ve vakfın talep ettiği 27585 kuruş 1312 senesinden 1315 yılına kadar dört yıl içinde eğer bir şey verildiyse onlar da düşülerek ödenmesinin uygun olduğu belirtilmektedir. (Ek F.5, Ek F.6)

17 Nisan 1887 (23 Recep 1304) tarihli Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgesi Molla Fahreddin Camii ve dergahı tamir masrafları hakkındadır:

Molla Fahreddin Cami ve dergahının inşaatı son bularak yapılan ön keşif gereği ve buna istinaden verilen padişah iradesinde 100500 kuruş olarak belirlenmişti. Ancak inşaat sona erdiğinde bu miktardan 55162 kuruş fazla harcandığı ortaya çıkmıştır. Bu fazla harcama ile ilgili durum sorulduğunda, Trabzon vilayetine gönderilen Canik Mutasarrıflığı mazbatasında camii ve dergah vakfının mütevellisi ve şeyhi olan Ahmet Efendi aracılığı ile tamir edildiği, inşaat esnasında idare meclisi üyesi ve evkaf müdürü tarafından nezaret olunmadığı (yeterince denetlenmediği) fazla harcamanın ise ön keşfinde ahşap olarak yapılması gereken bazı yerlerinin kargir olarak inşa edilmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. ‘Ancak bu sırada Evkaf müdürü olan kişi ayrılmış olduğundan hakkında bir cezai işlem yapılmadığı, ayrıca inşaat için gerekli olan harcamalar da vakıf gelirlerinden ödeneceği, adı geçen vakıf ise mazbut olmayıp (kayıtlı olmayıp) mülhak bulunduğu (yani başkasına ilhak edilmiş katılmış-bir başka vakfın eki) için harcamaların çokluğu veya azlığının Hazine-i Evkafa hiçbir şekilde zarar veya karı olmayacağı belirtilmiştir. Mecidiye 20 kuruş hesabıyla ifade edilen miktardan 2758 kuruş 10 para akçe farkının düşülerek 52303 kuruşu 30 paranın vakıf muhasebesine masraf kaydı ile onaylanması istenmiştir’. (Ek F.7, Ek F.8)

Bu belgeden anlaşıldığına göre 1887 senesinde kargir dergah ve camii yeniden inşa edilmiştir ve Mevlevihane olarak hizmet vermektedir.

17 Cemaziyelahir 1312 (16 Aralık 1894) tarihli arşiv belgesine göre Mevlevi Postnişi ödenecek borcunun bir sene daha uzatılarak mülkünün satılmaması istirhamına dair açıklamalarıyla ilgilidir.

Kendisinin postnişini (şeyhi) bulunduğu... (muhtemelen dergahının) harap olmasından dolayı, vakfının senelik gelirlerinden olmak üzere (onunla inşa edilmek şartıyla) 55000 kuruşunu kendisi sarf ederek 1293 yılında yeniden inşa ettiği kargir dergah ve camii 18 yıldır ulema ve fukaraya yıldan yıla 100 lirayı aşkın tarafından verilip vazife yaptığını, vakıf gelirlerinin bir iki yıldan beri zamanında alamadığından cüzi bir miktar borcu kaldığı, ahir ömründe bir kere daha hacca gitmek istediğini bunun için 1309 yılı aşarından kalan iki yük on iki bin kuruşluk aşar iltizam ettiğini, ancak bir yük 87 bin kuruş toplayabildiğini, halktan toplaması gereken ancak kalan 25 bin kuruşun tahsili kural gereği mümkün değildir denilerek kendisine zabtiye verilmediği, bu kadar borcu için gerek dergahına gelen ulema ve fakirler gerekse yakınları-ailesinin idare ve iaşesine ayırdığı mülkünün rehin alındığı (devlete borçlu olduğu aşar iltizamı için devlet elindekilere rehin koymuş) , talibine verilmek üzere satışa çıkarıldığı, emlakının üç yıllık gelirinin borcunu ödemeye yeteceğini, bunun için en azından kendisine bir süre verilmesini talep etmiş. Ancak uygun görülmeyip vilayete yönlendirilmiş, bir yıl müsaade olunması emir olunmuşken buna muvafakat edilmeyip emlakının satış işlemlerine teşebbüs edilmiş, emlakının satışından sarfi nazar olunmasını istemiş. 17 Cemaziyelahir 1312, Molla Fahreddin Dergahının Mevlevi Postnişini) (Ek F.9, Ek F.10, Ek F.11, Ek F.12)

19 Nisan 1904 (3 Safer 1322) tarihli Trabzon vilayetine bağlı Canik Sancağının Samsun kasabasında vaki Molla Fahreddin Vakfının mevcut bulunan zaviyesine dair bir başka Osmanlı Arşiv Belgesi vardır. (Ek F.13)

Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü 14.04.1955 tarihli 128 nolu dilekçede, ‘Samsun İlinde (Molla Fahreddin) Camii, kütükte (Nazareti Evkafı hümayuna mülhak evkaftan Samsun’da vakı Molla Fahreddin zaviyesi tamir ve inşa edilmiş olan Mescidi Şerif vakfi) suretinde ve ciheti sairesi kayıtlı olup 1340 tarihinde tevcih olunan –Ahmet– üzerinde görülmekte olup vakfiyesinin kütükte kaydına rastlanamamıştır. Bilgi edinilmesini, mezkur vakfa ait vakfiye veya bu mahiyette ilam varsa –kütüğe kayıt ve tescil edilmek üzere - gönderilmesini’ denilmektedir. (Ek A.4) 1955 tarihli dilekçede de belirtildiği üzere caminin vakfiyesi bulunamamıştır.

Kurşunlu Camii’nin bahçesinde yer alan kabirlerin yeni mermer levhalarında, Müftüzade Hikmet Efendi (1797-1860), Müftüzade Ahmet Efendi, Müftüzade Mehmet Şevki Efendi (1335-1919) ve Müftüzade Ahmet Hulusi Efendi (1936) şeklinde kayıtlıdır. Caminin batı duvarındaki başka bir mermer levhada ise ‘Camii

yaptıran Molla Fahreddin vakfiyesi büyük evlatları ruhlarına fatiha' yazmaktadır. Ancak, camii bahçesinde kabirleri bulunan şahısların Molla Fahreddin'in oğulları olduğuna dair kesin bir yazılı belgeye ulaşılamamıştır. 25 Şubat 1860 (3 Şaban 1276) tarihli Başbakanlık Osmanlı Arşiv belgesinde 'bitişğinde müteveffa Mustafa Bey varisleri' ifadesi yer almaktadır. 7.Haziran 1763 tarihli Osmanlı Arşiv Belgesinde ise Molla Fahreddin Zaviyesi Şeyhi Müftü Hacı Mustafa Efendi'nin vefat etmesi neticesinde vazifelerinin Mehmet Bey'e verilmesine dairdir. Dolayısı ile buradaki kabirlerin 1763 tarihinde vefat eden Müftü Hacı Mustafa Efendi'nin evlatları ya da akrabaları olduğu ortaya çıkmaktadır. Müftüzadelerin Samsun, ticari, idari ve sosyal hayatında etkili oldukları yönünde bilgiler mevcuttur. Örneğin 1853 yılında Canik Muaccelat Müdürü Müftüzade Seyyid Mehmed Emin Efendi'dir.1868 yılında Canik Mahkeme-i Hukuk azası Müftüzade Halil Hilmi Bey'in oğlu Mahmud Celaleddin Efendidir. Hudeyde Mutasarrıfı da Müftüzade Ethem Bey'İN oğlu Mehmed Eşref Bey'dir. Bütün bunlardan hareketle Müftüzadelerin 19.asırda Samsun'un önde gelen, etkili ailelerinden olduğu kesindir.(Köse, 2014, s.277) (Ek D. 37)

Baki Sarısakal, kaynak belirtmeksizin Kurşunlu Camiinin 1810'lu yıllarda Molla Fahreddin'in oğlu Şeyh Hacı Hikmet Efendi tarafından yaptırıldığını ve hemen bitişğinde Kurşunlu Tekkesi'nin bulunduğunu söyler Sarısakal, 2003, s.340). Ancak bu görüşün doğru olmadığı yapının çok daha erken tarihli olduğu yukarıda geçen Osmanlı Arşiv belgeleri bilgileri ile tesbit edilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde camiye ait 'Molla Fahreddin Zaviyesi' adında iki ayrı şahsiyet kaydı bulunmaktadır. (VGM. Vakıf Kayıtları Arşivi, 2279 numaralı Samsun Vilayet Defteri 1. Sayfa,2. Sıra, VGM. Vakıf Kayıtları Arşivi, 2279 numaralı fihrist, 6.sayfa, 72.sıra)

Eskiçağlardan beri meskûn bir yöre olan Samsun havalisi Türklerin Anadolu'yu fethi sürecinde kısa zaman içerisinde Türkleşmiş ve İslamlaşmıştır.(Öz, 2009, s.86) Osmanlı Devleti öncesinde de müslümanların yaşadığı yer olduğu için, buraya gelen veya yerleşenlerin sosyal yaşamlarını icra edecekleri tekke ve zaviyeler yapmışlardır. Barihüda Tanrıkorur, yayınlanmamış doktora tezinde, Osmanlı tahrir kayıtlarına göre 1520 tarihinde Samsun'da Seyyid Kutbuddin, Hızır Paşa ve Ahi Evran zaviyelerinin bulunduğunu, 1576'da ise bunlara ilave olarak Mevlevihane, İsa Baba, Ahi Ali ve Ahi Elekçi zaviyelerinin eklendiğini söylemektedir (Tanrıkorur, 2000, s.388) .Adı geçen mevlevihanenin Molla Fahreddin Zaviyesi olması ihtimali vardır. Ancak hicri

1763 yılı öncesine dair konu ile ilgili bir kaynak bulunmamaktadır. 16. yüzyıldan itibaren Samsun'da mevlevihanenin varlığı dışında daha başka bilgiye ulaşılamamaktadır.

19.asırda Samsun'da faal olan şu tekke ve zaviyeler bulunmaktadır:

Mevlevihane Tekkesi, Rufai Tekkesi, Molla Fahreddin Tekkesi, Sadi Tekkesi, İsa Baba Tekkesi, Şeyh Hamza Tekkesi, Seyyid Kutbuddin Tekkesi, Şeyh Evren Tekkesi, Evcı Baba Tekkesi, Şeyh Unca Tekkesi ve Taceddin Tekkesi gibi tekkelerin yanında Nakşibendiye, Kadiriye ve Şazeliye gibi yaygın tarikatların tekkeleri faaliyettedir. (Köse, 2014, s.307-308)

Mevlevihaneler, fonksiyonları bakımından Âsitâne ve zaviye adıyla ikiye ayrılmaktadır. Binbir günlük eğitimler çile çıkarılıp 'dede' olunabilen tam teşkilatlı mevlevihanelere âsitâne, böyle bir eğitim için teşkilatlandırılmayanlara da zaviye denilmektedir. (Tanrıkorur, 2000, s.388) Zaviyelerde daha çok dervişlerin konakladığı o bölgedeki mevlevilerin bulunduğu tali tesislerdir. Abdülbaki Gölpınarlı, tarih belirtmeksizin Osmanlı'da toplam köylerdeki hariç 14 asitane ve 76 zaviye statüsünde mevlevihanenin bulunduğunu söylemektedir. Samsun zaviye statüsünde mevlevihanenin bulunduğu 76 merkez arasındadır (Gölpınarlı, 1953, s.334-335). Molla Fahreddin Zaviyesi, Osmanlı Arşiv belgelerinde M.1763.tarihinden itibaren Mevlevihane olarak geçmektedir. (Ek F.1, Ek F.2)

Osmanlı belgelerine göre 1857 yılı mayıs ayında Samsun Mevlevihanesi şeyhliğine Antalyalı Hasan Dede tayin edilir. Hasan Dede, Mevlevihane için yer arayışları sürecine girer.

Osmanlı Devleti yıkılıncaya kadar faaliyette olan bir kısım tekke ve zaviyelerin şeyh ve görevlileri gelirlerini direk devletten aldığı bilinmektedir. Tekke ve zaviyeler çeşitli para ve mal vakıflarıyla desteklendiği bilinmektedir. 30 Kasım 1925 yılında 'Tekke ve Zaviyeler ile Türbelerin Seddine ve Türbedarlar ile Bazı Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun' mecliste kabul edilmiş ve bin yılı aşkın süredir toplum hayatında olan bu mekanlar kapatılmıştır. (Köse, 2014, s.308)

Tablo 3: 1923 Yılı Samsun Ticaret Rehberi'nde Samsun'da bulunan tekkeler ve Zaviyedarları:

Tekke	Zaviyedar
Mevlevi Tekkesi	Emindede
Sadi Dergahı	Şemseddin Efendi
Şeyh Hamza (Kadri)Tekkesi	Naim Efendi
Kurşunlu (Kadri) Tekkesi	Ahmed Efendi

Tablo 1'de Kurşunlu Tekkesi'nin kadiri tekkesi olarak ifade edilmesine rağmen bununla ilgili yapılan araştırmalarda başka bir kaynağa rastlanamamıştır. 1965 yılında Kurşunlu Camii'nde iki yıl süreyle imamlık yapmış müteakiben otuz yıl süre ile camii dernek başkanlığında bulunmuş olan Sami Arslanoğlu ile yaptığımız görüşmede buranın eskiden beri bir Nakşi tekkesi olduğunu kesin olarak ifade etmektedir.

Molla Fahreddin Camii hakkındaki ulaşılabilen tarihi belgeler özetlenecek olursa yapı, M. 1763 yılında zaviye statüsünde hizmet veren mevlevihanedir. (Ek F 1, Ek F2) M.1860 yılında Hasan Dede Samsun'a postniş olarak tayin edilerek yapılan yer arayışları neticesinde Molla Fahreddin zaviyesinin bulunduğu yer uygun görülmüştür. O yıllarda Molla Fahreddin Zaviyesi atıldır, kullanılmamaktadır Fakat bu istek, olumsuz karşılanması sonucunda Samsun'da başka bir yerde Mevlevihane açılmıştır. 1887 senesinde kargir dergah ve camii yeniden inşa edilmiştir ve yine mevlevihanedir. (Ek F.7, Ek F.8) Ancak tarihi tam belli olmamakla birlikte 1900'lü yıllardan itibaren nakşi tekkesi olarak hizmet vermiştir. Büyük ihtimalle Samsun'da meydana gelen deprem neticesinde bitişik yapı üst katı yıkılmıştır. (Şekil 1.42, Ek C.8) 1965 yılından sonraki zamanda üste tekrar iki kat ilave edilmiştir. 1992 onarımında ise bitişik bina temellerine kadar yıkılarak günümüzdeki görünümünü almıştır.

5. KURŞUNLU CAMİİ MİMARİ ÖZELLİKLERİ

5.1. Yapının Mekansal Tanımı

100. Yıl Bulvarı üzerinde yer alan yapı oldukça eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Camii, Osmanlı Mimarisinde her dönemde rastladığımız kare planlı, merkezi kubbeli yapılardandır.

5.1.1 Bahçe

Bulvar üzerinden batı yönünden cami bahçesine çift kanatlı demir kapı ile girilir. (Şekil D. 11) Bahçe zemini beton table üzeri mozaik kaplamadır.(Şekil D.34) Bahçe duvarları Kayseri yöresi andezit taş duvar olup üzerinde demir korkuluklar mevcuttur. Bahçe taş duvarlarında kararma, yosunlanma ve yer yer kırılmalar gözlenmektedir. Çift kanatlı demir kapı girişinin 9.61 m güneyinde minare kaidesi önünde bir bahçe giriş kapısı daha vardır. Bu giriş, batı yönünde B02 yan bahçe kenarında Müftüzade Hikmet Efendi (1797-1860), Müftüzade Ahmet Efendi, Müftüzade Mehmet Şevki Efendi (1335-1919) ve Müftüzade Ahmet Hulusi Efendi (1936-)’lerin kabirlerine açılmaktadır. Kabirlerin etrafı beton tretuar ile çevrelenmiştir. (Şekil D. 36, Şekil D. 37) Her kabrin başında birer akasya ağacı bulunmaktadır. (Şekil D. 9) Yan bahçe zemininin Son cemaat mahalli ve minare kaidesi batı duvarı önündeki kısım seramik kaplamadır. (Şekil D. 35) Batı ve kuzey duvarı boyunca bahçe zeminden itibaren demir korkuluk ile çevrelenmiştir.(Şekil D.20)

5.1.2 H 01 Son cemaat mahalli

Son cemaat mahalli ana mekanın ve minare kaidesinin hemen önünde 10.76 m x 5.28 m plan ölçülerinde dikdörtgene yakın planlı yapıdır. Son cemaat mahalli kuzey duvarında 1.22 m x 1.95 m ölçülerindeki çift kanatlı, yonu taş söveli ahşap giriş kapısı (Ek D. 20) önünde 2.50 x 1.56 m ölçülerinde 0.26 m yüksekliğindeki seramik kaplamalı sahanlık bulunur. (Ek D. 22, Ek D. 32) Kuzey duvarındaki girişin sağında iki, solunda bir adet doğu ve batı duvarında ise ikişer adet dikdörtgen, yonu taş söveli pencere vardır. (Ek D. 19) Giriş istikametinde, kuzey duvarında dört adet betonarme kolon bulunmaktadır. Son cemaat yeri tavan kirişleri ana mekan taş duvarlarına saplanmaktadır. (Ek D. 41) Ahşap döşemeli mekanın güneybatı köşesinde ahşap

taşıyıcılar ile dikdörtgen planlı ahşap lambiri kaplamalı görevli odası yapılmıştır.(Ek D. 43, Ek D. 44) Son cemaat mahallinin güneydoğu köşesinden dairesel metal konstrüksiyonlu merdivenden 12 basamak ile N 101 mahfile çıkılır.(Ek D. 42) Yarıçapı 60 cm olan döner merdiven oldukça dar olduğundan iniş çıkış hayli zordur.

5.1.3 N 01 Mahfil

H 01 Son cemaat mahallinden +2.99 kotundaki metal konstrüksiyonlu döner merdiven ile N 101 Mahfil'e çıkılır. Üst katta ana mekana açılan kemerli bir kapı açıklığı mevcuttur. (Ek D.79) Mekanın ana harim duvarında dört adet 0,13 x 0. 10 m ölçülerinde ahşap taşıyıcı vardır.(Ek D. 77, Ek D 78) Ayrıca N 01 mahfil mekanının güneybatı köşesinde minare kaidesi yonu taş duvarının 0.73 m'lik kısmı özgün taş dokusu ile görülmektedir.(Ek D 76) Kuzey, doğu, batı duvarları ahşap lambiri kaplamadır.(Ek D. 74, Ek D. 75) Kuzey duvarında 0.64 m x 0.20 m ölçülerinde +4.28 kotundan başlayan üç adet bant şeklinde ahşap pencere, batı duvarında ise 1.40 m x 0.38 m ölçüsünde bir adet ahşap pencere bulunmaktadır.

Lambiri kaplama tavan yüksekliği, güney duvarında 2.32 m'den kuzey duvarında 1.60 m'ye düşmektedir. Çatının sıfır noktasına kadar olan kısım ise ahşap bölücü duvar ile bu mekandan ayrılmıştır ve depo olarak kullanılmaktadır. Güney taş duvarı ortasında 1.06 x 2.15 m ölçülerindeki, +3.01 kotundaki basık kemerli, önünde metal korkuluk bulunan kapı boşluğu H 04 harim mekanını görmektedir. Bu kapının aslında H 04 Harim mekanının kuzey duvarından 2 m ötede ahşap taşıyıcılar ile yapılan kadınlar mahfiline açıldığı fotoğraflardan anlaşılmaktadır.(Ek C. 21) Ancak 1992 yılında yapılan onarım esnasında üst kat kadınlar mahfili yıkılmıştır. Zemin ahşap döşeme, tavan ve duvarlar ahşap lambiri kaplamadır.

5.1.4 Z03 İbadet Mekanı

Son cemaat mahalli güneydoğu köşesinden döner metal aksamli merdiven ile -2.95 kotundaki Z 03 Harim mekanına inilir. (Ek D. 61) Tavan yüksekliği 2.78 m'dir. Güney duvarına dört adet betonarme kolon ile güçlendirme yapılmıştır. Kolonların kuzey duvarında karşılığı olmayıp kirişler kuzey taş duvarına saplanmıştır.(Ek D. 62) Mekan kuzey moloz taş duvarı 0.65 m, doğu moloz taş duvarı,0.86 m, batı moloz taş duvarı 0.89 m'dir. Güney duvarı ise toprak altında kaldığından ölçüsü tam olarak bilinmemekle birlikte rölöve çizimlerdeki ölçüsü tahmini olabilirlik ölçüsüdür. Mekanın kuzey duvarında ön bahçenin altındaki iki adet pencereden, soldaki Z 01

İbadet Mekanı'na ve sağıdaki Z 06 abdesthaneye açılmaktadır. Yine kuzey duvarında tek kanat ahşap kapı vardır. Doğu duvarı ortasında ise sağ yan bahçenin altında kalan Z 04 İbadet mekanına açılan tuğla kaplamalı kemerli bir kapı açıklığı mevcuttur. Z 03 İbadet mekanının tüm duvarları toprak altındadır. -2.15 kotuna kadar tüm duvarlar ahşap lambiri ile kaplanmıştır. Zemin, ahşap döşeme; tavan, boyalıdır. Tüm duvarları taş duvar üzeri sıvalı ve boyalıdır. Dört yönde de pencere eteklerinde ahşap lambiri duvar kaplamaları yapılmıştır.

5.1.5 Z 01 İbadet Mekanı

Hastane Sokak'tan 9 basamak inilerek tek kanat demir aksamı kapı ile +3.31 kotundaki Z 01 İbadet mekanına gelinmektedir. Yamuk planlı mekanın tüm duvar köşe ve ortalarında birer adet betonarme kolon vardır. Kuzey, doğu ve batı duvarları tuğla, güney duvarı ise H 04 Harim'ine ait taş duvardır. Güney taş duvarı 0.65 m kalınlığındadır. Kuzey duvarında 0.88 x 1.34 m ölçülerinde PVC malzemeli, dikdörtgen iki adet pencere bulunmaktadır. (Ek D. 57) Güney duvarında ise 0.80 x 1.27 m ölçüsünde bir adet ahşap dikdörtgen pencere ile Z 03 mekanına açılan 0.89 x 2.00 m, tek kanat ahşap kapı bulunmaktadır. (Ek D. 58) Mekan, kadınlar Kur'an Kursu olarak hizmet vermektedir. Diğer zamanlarda da ibadet maksatlı olarak kullanılmaktadır, kapısı Hastane Sokak üzerinde ve gün içerisinde açıktır. Kuzey duvarında ayakkabılıklar, batı, doğu ve güney duvarlarında pencere eteklerinde ahşap lambiri kaplama bulunur. Zemin ahşap döşeme, tavan, sıvalıdır.

5.1.6 Z02 Depo

-3.18 kotundan -0.80 kotuna çıkan 13 yonu taş basamaklı merdivenin olduğu 4.57 m x 1.48 m plan ölçülerindeki dikdörtgen formlu kısımdır. Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ait fotoğraflardan batı yönündeki bitişik yapı zemin katına inen taş basamakları olduğu anlaşılmaktadır. (Ek C. 36, Ek C. 43) duvar ile kapatılmış ve bugün Z 03 İbadet mekanının deposu olarak kullanılmaktadır. Doğu ve batı taş duvarları giriş kapısından itibaren 1.50 m'si sıvalı olup bitiminde birer sıra tuğla duvar örgüsünden sonraki kalan kısmı sıvasız yonu taştır. (Ek D. 60) Rölöve çizimlerdeki batı duvarındaki taş duvar kalınlığı toprak altında kaldığı için ölçülememiştir, mevcut çizim olabilirlik varsayımına göre yapılmıştır. Güney duvarı tuğla duvar örgü için de aynı durum sözkonusudur. (Ek G. 3)

5.1.7 H 04 Ana Mekan

Ana mekan, 9.30 m x 9.24 m plan ölçülerine sahiptir. Duvar kalınlığı kuzey duvarı 90 cm, güney duvarı 85 cm, doğu duvarı 87 cm, batı duvarı 87 cm taş duvardır. Ayrıtlı tromplarla geçilen tek kubbeyle örtülü harimin beden duvarları düzgün kesme taş ve moloz taştandır. Harim kapısı yuvarlak kemerli bir açıklıktır. (Ek D. 53) Kuzeyde, batıda ve kiblede iki, doğuda üç dikdörtgen 1.00 m x 1.89 m ölçülerinde, yonu taş söveli kemerli pencere mevcuttur. Güney, batı ve doğu duvarları da çapı 0.60 m, yonu taş söveli birer adet dairesel tepe penceresi bulunmaktadır. Harim kuzey duvarında üst kat mahfil için yapılmış olan basık kemerli +3.01 kotundan başlayan 1.20 m x 2.15 m ölçülerinde bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Önünde alüminyum korkuluk vardır. Kapı ve pencere kenarlarındaki alçı işçilikli söveler sonraki onarımlarda yapılmış olup özgün değildir. Harim duvarının köşelerinde ve ortalarında olmak üzere sekiz adet profilli altlık ve başlıklara sahip yonu taş işçilikli gömme ayaklar bulunmaktadır. Duvara gömülü ve duvar yüzeyinden hafifçe taşan bu ayaklar yuvarlak kemerler ile birbirine bağlanmıştır. Harim özgün duvarları plastik boyalıdır. Kubbe örtüsünün kireç sıva mı yoksa boya mı olduğu anlaşılamamıştır. Harim içerisinde yer alan kemerler, kesme taş işçilikli ayaklar, kuzey duvarında yer alan kapı ve pencere söveleri ve silmelerin üzerine cila yapılmıştır.

Harimde kullanılan tüm kapı, pencere, minber ve döşeme ahşap elemanları yenidir. Yapıya ait özgün hiçbir ahşap eleman kalmamıştır. Tüm ahşap elemanlar 1992 onarımı ile yapılmıştır. Yarım daire şeklinde nişten oluşan mihrabın olduğu duvar iki yan ayaklara kadar üstte ise kemer alt hizasına kadar mermer ile kaplanmıştır. (Ek D. 50, Ek D. 51) Ancak yapıya ait eski bir fotoğrafta kesme taş işçilikli mihrap görülmektedir. (Ek C. 19, Ek C. 20) Ana mekanın güneybatı köşesinde 8 basamaklı ahşap minber vardır.(Ek D. 50, Ek D. 54, Ek D. 55) Tüm mekan duvarları pencere eteklerine kadar ahşap lambiri kaplamadır. Batı duvarı köşesinde bir adet ahşap kitaplık vardır.

5.1.8 Minare

Harimin kuzeybatısında kare kaidesi üzerinde yükselen kesme taş işçilikli minaresi yer alır. Boyut ve mimari ifade olarak yapı ile son derece uyumlu olan minareye son cemaat mahallindeki görevli odasından ulaşılmaktadır. Minare kapısının yer aldığı kaide duvar kalınlığı 0.84 m kalınlığındadır. 0.56 m x 1.54 m boyutunda ahşap

çakma kapı ile minareye çıkılmaktadır. (Ek D. 46) Ana mekanın önünde yükselen 2.98 x 3.00 m boyutunda dikdörtgen planlı yonu taş örgülü minare kaidesi +4.23 kotundaki taş silme ile sonlanır. Kaide üzerinde içbükey oval şekilde başlayan ortası profilli, silmeli kısa bir pabuçluk yer alır. Alt ve üstte ince bir silme ile sınırlandırılan silindirik gövde üzerinde profilli silmeler ile genişleyen şerefe altlığı ve yonu taş korkuluklar bulunur. (Ek D. 90, Ek D. 91) Silindirik gövdenin uzunluğu 4.35 m'dir. Kısa tutulan petekte kible yönünde yuvarlak kemerli 45 cm genişliğinde kapı vardır. (Ek D.48) Minare, kaidesi ile birlikte 16.50 m boyundadır. 49 yonu taş basamaktan müteşekkil minarenin rıht yüksekliği 22 cm'dir. Merdiven genişliği 50 cm'dir. (Ek D. 45, Ek D. 47, Ek D. 49) Minare basamakları ana eksen etrafında basamakların birbiri üzerinde kaydırılması neticesinde teşkil edilmiştir. Minare kaide ve gövdesinde ve cephedeki yonu taş duvarlarda kararma, yosunlanma mevcuttur.

5.1.9 Islak Hacimler

100. Yıl Bulvarı'ndan Hastane Sokak'a -3.46 kotuna kadar 28 basamak inilir ve sonra dört basamak yukarı çıkılarak 1.22 m genişliğindeki çift kanatlı demir kapıdan bir sahanlığı ve buradan da abdesthaneye gelinir. (Ek D. 23) Güney ve batı duvarında abdest alma yerleri vardır. (Ek D. 68) Abdesthaneden lavabo ve tuvaletlerin olduğu kısma doğu duvarından tek kanatlı demir kapı ile geçilir. (Ek D. 70) Burada altı adet erkek tuvaleti mevcuttur. (Ek D. 71, Ek D. 72, Ek D. 73) Bayanlar için ıslak hacim düşünülmemiştir. Zemin mermer, tavan sıva ve duvarlar belirli bir seviyeye kadar seramik kaplamadır. Abdesthaneden Z 04 İbadet mekanına açılan bir demir işçilikli kapı vardır. Z 08 lavabolarının bulunduğu kısmın kuzey duvarında üç adet 0.70 m x 0.50 m ölçülerinde -2.38 kotundan başlayan PVC pencere bulunmaktadır. Ayrıca güney duvarında da 1.05 m x 0.55 m ölçülerinde Z 05 deposuna açılan bir pencere daha havalandırma maksadı ile yapılmıştır.

5.1.10 Z 04 İbadet Mekanı

Abdesthanenin güney duvarından üç basamak yukarı çıkılarak sağ yan bahçe altındaki Z 04 İbadet Mekanı kısmına gelinir. Ana Harim'in zemin kattaki doğu duvarı boyunca uzanan dikdörtgen planlı -3.54 kotundaki, 3.07 m yüksekliğindeki mekandır. (Ek D. 63, Ek D. 64) Doğu duvarında üç adet 1.10 m x 1.10 m ebatlarındaki pencere, üzeri plastik oluklu levha ile kapatılmış kreş bahçesine bakmaktadır. (Ek D. 16) Doğu duvarında dört adet betonarme giriş bulunmaktadır. Batı duvarı boyunca moloz taş duvar bitişiğinde uzanan tuğla duvar, kapı boşluğuna 0.65 m kala son bulur ve duvar bitiminde iki adet tuğla basamak ile Z 03 İbadet mekanına çıkılmaktadır. Mekan kuzeydoğusunda dikdörtgen formlu 1.76 m x 2.93 m. ölçülerinde fazlalık eşyaların konulduğu Z 05 deposu oluşturulmuştur. Çift kanat demir doğrama kapısı mevcuttur. Depo köşesinde L şeklinde betonarme bir kolon ve onu karşılayan Z 04 İbadet mekanı kuzeybatı köşesinde dikdörtgen formlu 0.42 m x 0.71 m ölçülerinde betonarme kolon bulunmaktadır. Zemin ahşap döşeme, tavan ise sıvalıdır.

5.2. Cephe Özellikleri

Ana mekanın bütün cephelerinde Canik yöresi taşı kullanılmıştır. Ancak 1992 onarımı esnasında minare kaidesi batı ve güney duvarına, (büyük ihtimalle minare kaidesi taşlarında meydana gelen bozulmaları kapatmak amacı ile) 16 cm kalınlığında Kayseri yöresi andezit taşı ile özgün kaide taş duvarı kaplanmıştır. (Ek D. 8, Ek D. 91)

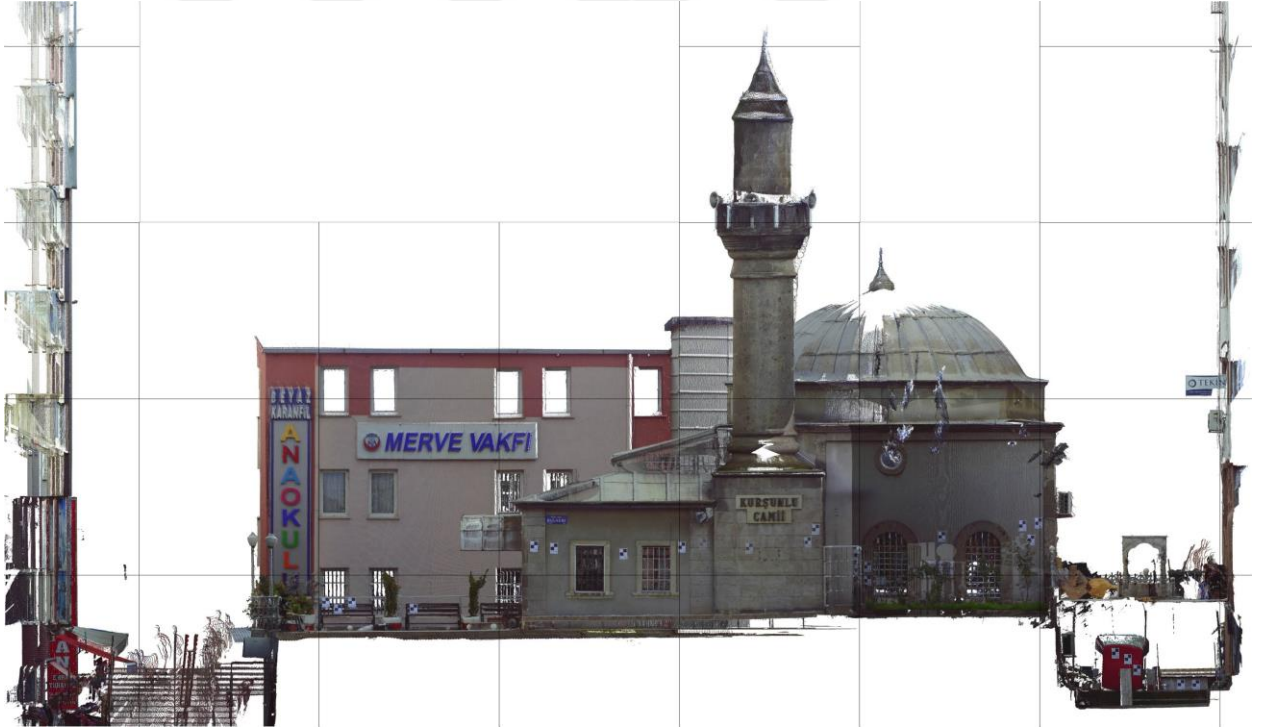
Son Cemaat Mahalli köşe silmeleri Kayseri andezit taşı ile, kapı ve pencere söveleri ise Ünye yöresi taşı ile yapılmıştır. Son cemaat mahalli betonarme olup kapı ve pencere taş söveleri haricinde tüm cepheler kaleterasit marka kumlu sıva ile sıvanmıştır.

5.2.1. Batı Cephe

100. Yıl Bulvarından gelindiğinde bahçe taş duvarlarının arkasında batı cepheyi görülmektedir. Ana mekanın hemen önünde minare kaidesi yanındaki bahçe girişi, batı yönünde ön bahçe kenarında Müftüzade Hikmet Efendi, Müftüzade Ahmet Efendi, Müftüzade Mehmet Şevki Efendi ve Müftüzade Ahmet Hulusi Efendilerin kabirleri ve her bir kabrin yanında birer adet akasya ağacı bulunmaktadır. Ana

mekandaki iki adet yuvarlak kemerli, yonu taş söveli, dikdörtgen pencere kabirlerin hemen arkasındadır. Demir doğramaları onarım esnasında değiştirilerek lokmalı dövme demir doğramalar kaldırılmış ve yerine günümüzdeki demir aksam yapılmıştır. (Ek D. 36, Ek D. 37)

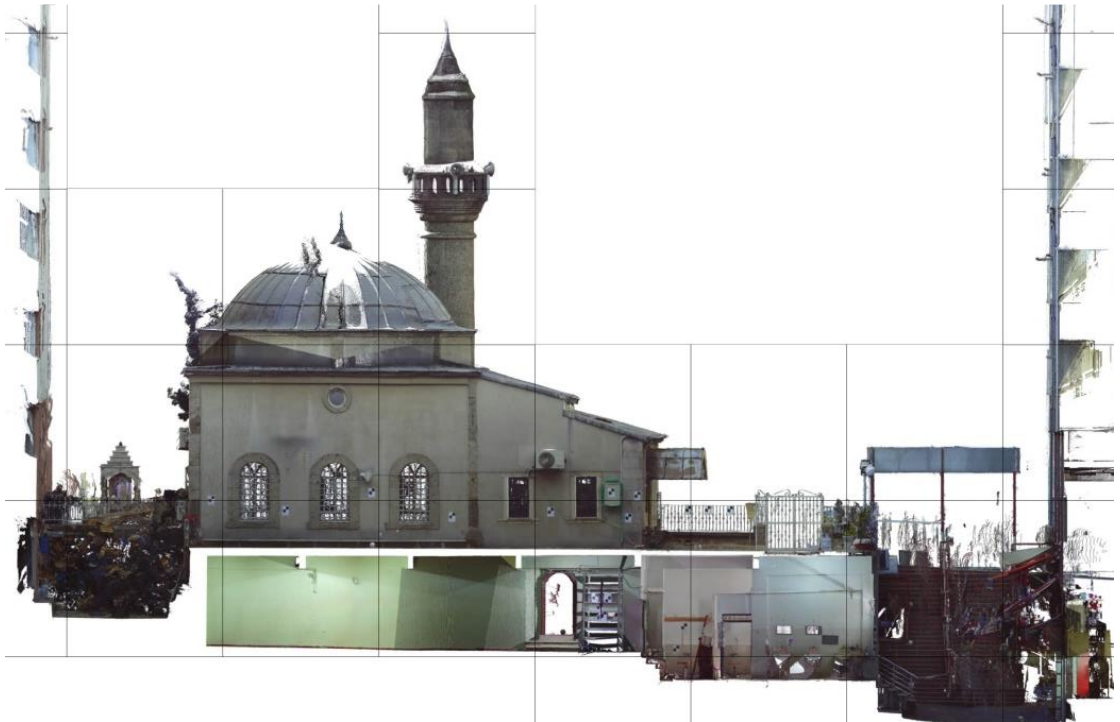
1992 onarımında bitişik yapı zemin kat taş duvarlarına kadar yıkılmış, batı yönünde minare kaidesi önünden devam eden ve kapı girişinin de burada olduğu kısım, kaide hizasına kadar geri çekilerek son cemaat mahalli yeniden inşaa edilmiştir.(Ek D. 6) Son cemaat mahalli üzerinde yer alan üst kat saçak hizası ise ana mekan beden duvarları ile aynı kotta olacak şekilde iki kademeli olarak yapılmıştır. Yonu taş silme ile biten ana mekan beden duvarları üzerinde 1.10 m uzunluğunda sağır, duvarlardan 30-35 cm çekilen sekizgen bir kasnak ve bu kasnağın üzerinde basık bir kubbe yer alır. Kubbe ve haricindeki tüm üst örtü kurşun ile kaplanmıştır. Son cemaat mahalli batı cephesinde yonu taş söveli, 0.80 m x 1.28 m ölçülerinde iki adet pencere vardır. Bahçe taş duvarları ve demir korkulukları onarım esnasında değiştirilmiştir, özgün değildir. (Ek D. 11)

Şekil 1. 35: Batı cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto

5.2.2. Doğu Cephe

Ana mekanda üç adet kemerli dikdörtgen formunda 0.97 x 1.52 m ölçülerinde üç adet yan yana ve +4.32 kotundaki pencerelerin demir doğramaları özgün ve boyalıdır. Ancak mermer denizlik yerleştirebilmek maksadı ile altları kesilmiştir. (Ek D. 13) +4.15 kotunda pencere sövesi yer alan 0.60 m çapında daire formu bir adet yonu taş söveli pencere vardır.+5.31 kotunda başlayan ana mekan taş silme bitim hizasında son cemaat mahalli çatısı üst kotu başlar ve iki kademeli olarak devam eder. Son cemaat mahalli pencereleri, ana mekan pencerelerinden 14 cm daha yukarıdan başlar iki adettir, dikdörtgen formunda ve 0.72 x 1.32 m ölçülerindedir. (Ek D. 12) Gerek ölçü gerekse taş söve ölçüleri bakımından son cemaat pencereleri, ana mekan pencerelerinden daha küçük tutulmuştur. Cephe zemini, bahçe mozaik kaplaması yüzünden su almaktadır ve zeminde kararma ve yosunlanmalar vardır.(Ek D.14) Cephe köşe taş silmelerinde ve pencere sövelerinde kırılma, kararma ve bozulmalar vardır. Doğu cephe zemin kat bahçe altında kalan kısmın hemen bitişiğinde komşu kreş bahçesi bulunmaktadır. (Ek D. 17) Üzeri oluklu levha ile kapatılmış kreş bahçesine yapıya ait üç adet Z 04 harim mekanı pencereleri bakmaktadır. (Ek D. 16) Güney cephede bahçede metal konstrüksiyonlu 3.30 m x 1.72 m plan ölçülerinde bir depo yapılarak camiye ait fazlalık eşyalar konulmuştur. (Ek D. 33)

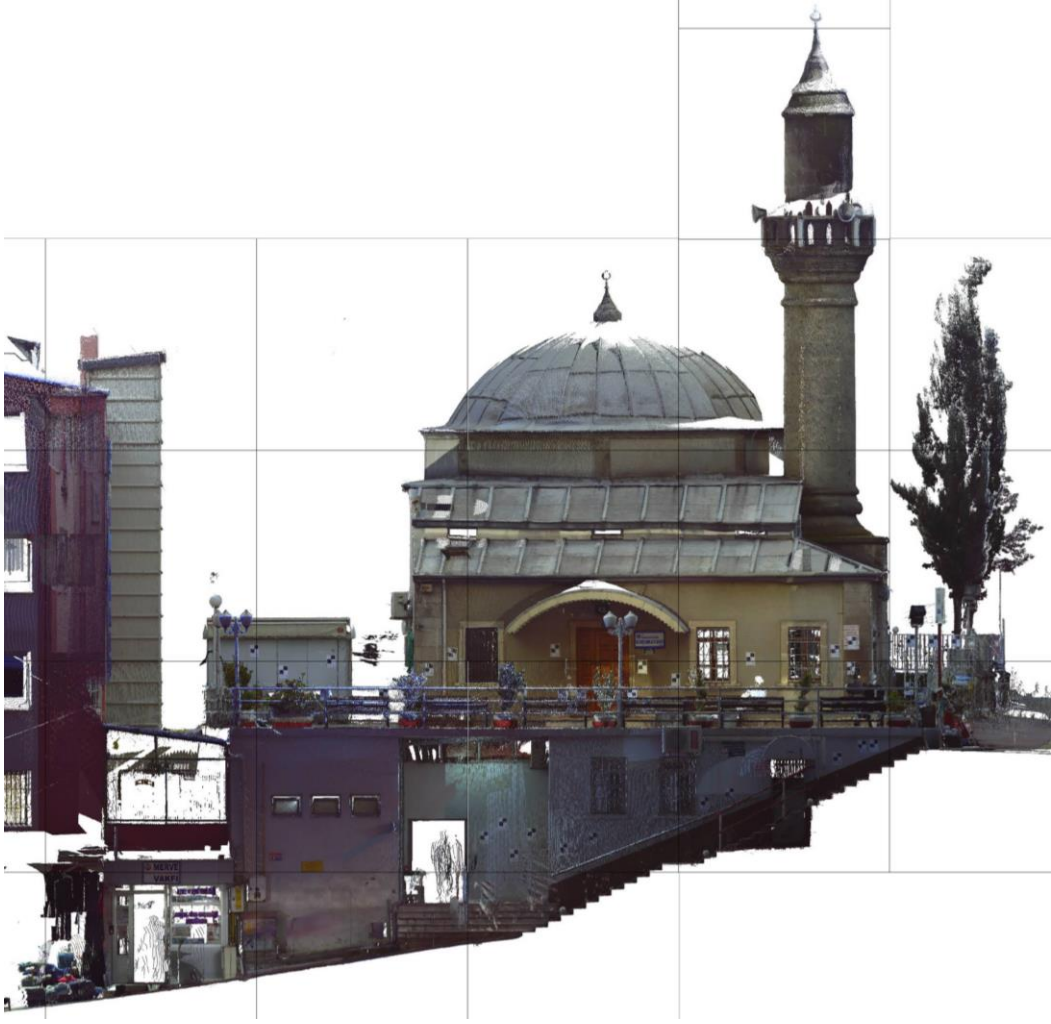
Şekil 1. 36: Doğu cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto

5.2.3. Kuzey cephe

Hastane Sokak yönündeki cephe olup cami ve bahçesi boyunca devam eden kot farkından dolayı cephe iki kademeli olarak algılanmaktadır. Batı yönünden bahçeye girdikten sonra son cemaat mahalli ve bahçeyi gördüğümüz birinci kısım ile Hastane Sokak merdiven basamaklarından aşağıya inerken gördüğümüz lavabolar ve zemin katın olduğu ikinci kısım mevcuttur. Son cemaat mahalli kuzey duvarında çift kanatlı ahşap kapı girişinin sağında bir ve solunda iki adet 0.80 m x 1.30 m ölçülerinde olmak üzere toplam üç adet taş söveli pencere vardır. (Ek D.19) 1.22 m x 1.95 m ölçülerindeki giriş kapısı üzerine basık kemer formunda ahşap elemanlar ile 1.40 m x 4.30 m ölçülerinde bir giriş saçağı yapılmış ve üzeri kurşun ile kaplanmıştır. (Ek D. 21) Mozaik kaplamalı bahçeden cami giriş kapısı önünden bir basamak çıkılarak seramik kaplamalı giriş sahanlığından Ünye yöresi taş söveli ahşap giriş kapısı ile Son cemaat mahalline gelinir. Son cemaat mahalli, kuzey duvarında sağ ve sol köşelerinde 0.65 m ölçüsünde yonu taş düşey kat silmesi mevcut olup pencere sövesi ve silmeleri dışında kalan kısım kumlu sıva ile kaplanmıştır. Cephe, pencere, kapı taş söve ve silmelerinde kırılma, kararma ve bozulmalar görülmektedir. Sonradan yapılan son cemaat mahalli duvarı betonarme olup kapı pencere ve düşey kat silmeleri yonu taş olarak estetik kaygı ve bütünlüğü sağlamak maksadı ile yapılmıştır. (Ek D. 22)

Hastane Sokak köşesinden -074 kotundan merdiven basamakları ile dokuz basamak inilerek -3.18 kotundaki Z 01 Harim sahanlığına tek kanatlı demir kapı ile gelinir. Harim dış beden duvarı sokak merdiven basamaklarından itibaren yaklaşık 0.80 m ölçülerine kadar dekoratif tuğla ile kaplanmıştır. Harim kapısı yanında iki adet 0.88 m x 1.34 m ölçülerinde -2.34 kotundan başlayan PVC malzemeli pencere bulunmaktadır. Hastane Sokak'tan yirmi sekiz basamak inilir ve dört basamak yeniden çıkılarak -4.45 kotundaki ıslak hacimlerin olduğu mekan kapısı önündeki sahanlığa gelinir. 1.44 m x 2.02 m ölçülerindeki çift kanatlı demir kapı ile ıslak hacimlere geçilir. Kuzey duvarı solunda -2.38 kotunda başlayan 0.70 m x 1.55 m boyutunda bant şeklinde üç adet tuvalet penceresi vardır. Cephe genelinde tesisat boruları, klima, elektrik kabloları vb. elemanlarla yapılmış kirlilikler mevcuttur. Betonarme olarak inşaa edilen zemin kat harim ve ıslak hacimlerinin olduğu kuzey

cephede boyunca üst kattaki camii algılamak mümkün olamamaktadır. (Ek D. 23, Ek D. 24)

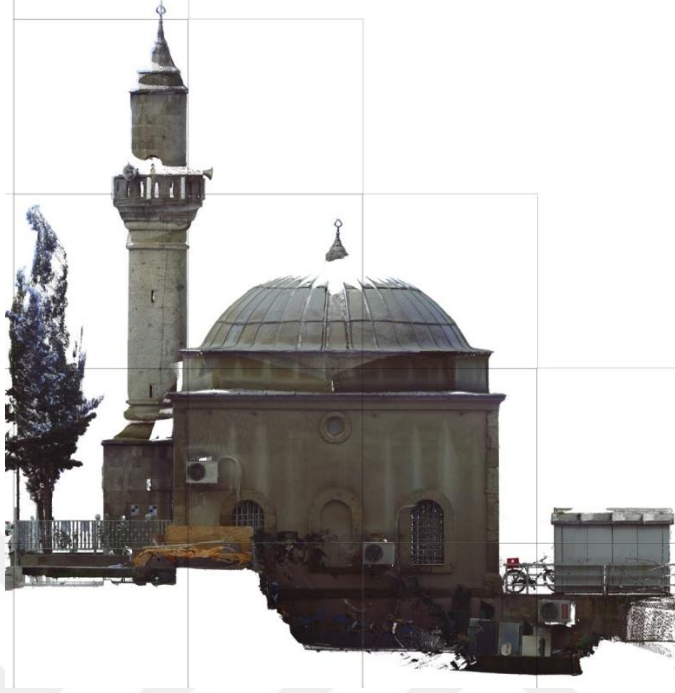

Şekil 1. 37: Kuzey cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto

5.2.4. Güney Cephe

Güney duvarında 0.96 m x 1.90 m ölçülerinde iki adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin tam ortasında mihrabın hemen dış duvarında aynı pencere söveleri tekrar edilerek cephede hareketli bir görünüm sağlanmıştır. (Ek D. 25, Ek D. 26, Ek D. 27) Güney cephede yer alan pencere demir doğramaları da özgün değildir, onarım esnasında değiştirilmiştir. Doğu ve batı cephede olduğu gibi yine bu cephede de dairesel tepeli penceresi aynı ölçü ve formdadır. (Ek D. 28) Bahçe taş duvarında kırılma ve bozulmalar mevcuttur. Ana mekan taş duvarı yatay ve dikey kat siltmelerinde kırılma, bozulma ve yüzey aşınmaları vardır. Cephe dikey taş siltmelerinde kısmı kısmı çimentolu sıva onarımları gözlenmektedir. Kabirlerin

olduğu kısmın hemen önünde güney cephe duvarı devamında bahçe taş duvarı devam etmektedir. (Ek D. 30)

Şekil 1. 38: Güney cephe, 3D lazer tarama cihazı ile oluşturulan 2 boyutlu orta foto

5.3.Yapım Teknikleri Ve Taşıyıcı Sistem Özellikleri

Kurşunlu Camii, taşıyıcı sistemi, yığma kargir sistemdir. Ancak son cemaat mahalli ve avlu altında kalan tüm eklentiler, kolon-kiriş sistemi ile betonarme olarak yapılmıştır.

5.3.1. Temel ve Duvarlar

Ana mekan yapım sistemi kargir taş duvardır. Yapının zemin katında sondaj ya da kazı çalışması yapılmadığından yapının temeli ile ilgili detaylı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Ana mekan ve son cemaat mahalli temel duvarları moloz taş örgü duvar olup rölöve çizimlerinde olabilirlik varsayımından hareket ederek temel kalınlıkları tahmini olarak gösterilmiştir. Ana harim duvar kalınlığı kuzey cephede 90 cm, güney cephe 85 cm, doğu duvarı 87 cm, batı duvarı 87 cm'dir. Zemin katta Son cemaat mahalli kuzey duvarına dört adet betonarme kolon yapılarak kirişler taş duvara saplanmıştır. Bodrum katta ise B 01 ön bahçe ve B 02 yan bahçe altında kalan mekanlar kolon-kiriş sistemi ile bölücü duvarlar ise tuğla örgü duvar olarak

yapılmıştır. Bahçe altında kalan betonarme eklentiler ana harim ve son cemaat mahalline bitişik olarak yapılmıştır.

N 101 Mahfil mekanında üst örtüyü taşımak üzere ana mekana bitişik dört adet 10 x 13 cm ölçülerinde ahşap taşıyıcı bulunmaktadır. (Ek D. 77) N 101 Mahfil mekanı kuzey duvarında da ikinci kademe çatıyı taşımak üzere ahşap taşıyıcılar mevcuttur.

5.3.2. Döşemeler

Yapıdaki tüm harim döşemeleri beton tabliye üzeri ahşap döşeme; bahçe döşemeleri beton tabla ve düzeltme şapı üzeri mozaik kaplamadır. Ana mekana bitişik bahçe beton ve mozaik kaplamaları taş duvarlara zarar vermekte nemlenmeye ve taş yüzeyinde bozulmalara sebep olmaktadır. (Ek D. 14) Z 06 Abdesthane, Z 08 Lavabolar mekanları döşemeleri mermer kaplamadır. (Ek D. 71) Tuvalet döşemeleri seramik kaplamadır. (Ek D. 73)

5.3.3. Merdivenler

Yapıda sonradan yapılan son cemaat mahallinde çapı 1.23 m olan metal konstrüksiyon dairesel merdiven bulunmaktadır. (Ek D. 61) Zemin kata ve üst kata 14'er basamak ile çıkılmakta olup basamak uzunluğu 56 cm ve basamak yüksekliği ise 21 cm'dir. Dolayısı ile oldukça kullanışsız bir merdivendir. Minare merdiveni ise 49 yonu taş basamaktan müteşekkildir. Minarenin rıht yüksekliği 22 cm'dir. Merdiven genişliği ise 50 cm'dir. Yaklaşık olarak aynı formdaki yonu taş basamakların merkezden itibaren üst üste kaydırılması neticesinde teşkil edilmiştir. (Ek D. 48)

5.3.4. Örtü

Ana mekan kubbe üst örtüsü, özgünde alaturka kiremit kaplama iken yapılan onarımlar neticesinde kurşun kaplama ile değiştirilmiştir. (Ek D. 39).Zaviye olarak kullanılan camiye bitişik dört katlı binanın üst katları 1992 onarımında yıkıldıktan sonra bu mekan son cemaat mahalli olarak düzenlenmiş ve N 101 mahfil tavan yüksekliği güneyden kuzey duvar istikametine doğru 2.32 m'den 1.61 m'ye indikten sonra çatının birinci kademesi bitirilmiştir. Son cemaat mahallinden kalan L şeklindeki ikinci kademe ahşap iskeletli çatının üst örtüsü +5.49 kotundan +4.20 kotuna inen kurşun kaplamadır. (Ek D. 40)

6. KURŞUNLU CAMİSİ'NDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

Kurşunlu Camii, Samsun'un geçirdiği yangın ve deprem felaketlerinden etkilenmiştir. Yapı üzerinde etkili olan bozulmalar, bayındırlık etkileri, kötü onarımlar ve hatalı malzeme kullanımı olarak nitelenebilir.

6.1. Yapıda Tespit Edilen Bozulmalar ve Nedenleri

Kurşunlu Camii ile ilgili doğru müdahale kararları almak için, yapıdaki bozulmaları ve bozulma nedenlerini iyi tespit etmek gerekmektedir.

Ana mekan özgün taş malzemesi Canik yöresi taşı olup minare kaidesi önüne ve yan duvarına Kayseri yöresi andezit taşı ile kaplama yapılarak orijinal taş duvar kapatılmıştır. Onarım esnasında dıştaki taş katman alındığında müdahale kararları verilebilecektir.

Bütün yapı, içten ve dıştan sıvalı olduğu için, taşıyıcı sisteme dair bozulmalar hakkında kesin bir şey söylenememektedir. Sıva üzerinde de bariz bir bozulmayı gösteren bir işaret bulunmamaktadır.

Kubbenin camiye ait eski bir raporunda beton olduğu ifade edilmektedir. (Ek A. 9) Onarım esnasında üstteki kurşun kaplama kaldırılarak kubbe kontrol edilecek ve duruma göre uygulama kararı verilebilecektir. Bu durumda yeniden bir tadilat projesi hazırlanacaktır.

Dış cephedeki tüm taş yüzeylerde yağmur suyunun hava kirliliği ile oluşturduğu kirlilik mevcuttur.

Demir kenetlerde, demir hatıl taş birleşim noktalarındaki kurşun koruyucunun yok olmasına bağlı olarak ortaya çıkan oksit kirliliği mevcuttur.

Yapıda özgün hiçbir ahşap kapı, pencere ya da başka ahşap eleman bulunmamaktadır. Hepsi 1992 onarımı ile değiştirilmiştir.

Kıble duvarı mihrabın olduğu kısım mermer ile kaplanmış ve özgün mihrap önceki onarım esnasında kaybedilmiştir. Uygulama esnasında mermer kaplama itina ile sökülerek özgün kesme taş mihrap izleri kontrol edilerek yeniden tadilat projesi hazırlanması gerekmektedir.

Ana yapı pencerelerindeki özgün dövme lokma demir parmaklıklar sadece doğu duvarında mevcut olup, batı, kuzey ve güney duvarındakiler onarım esnasında değiştirilmiştir. Ancak doğu duvarındaki özgün demir korkulukların alt kısımları mermer denizlik yerleştirebilmek için kesilmiştir.

6.2. Yapılan Ek ve Değişiklikler

Yapı çevresi zaman içerisinde oldukça değişmiştir. Camii önüne 1970'li yıllarda 100.Yıl Bulvarı açılmış yol kotu hayli yükselmiş, etrafı yüksek katlı binalar ile çevrilmiştir. (Ek D. 3, Ek D. 4)

Zaman içerisinde yapıda da önemli değişiklikler gözlenmektedir. Caminin ve bitişik yapının 1887 yılında yeniden kargir olarak yapıldığı Osmanlı arşiv belgelerinde belirtilmektedir. Fakat teferruat hakkında bilgi yoktur. (Şekil F. 7, Şekil F. 8) Bitişik yapı bu yıllarda bodrum +2 katlıdır. (Ek 1. 42) Ancak daha sonra ikinci kat yıkılmış ve yapı bodrum+1 katlı olarak yeniden tamir edilmiştir. Bu yıkımın sebebi 1943 yılı depremi veya bilmediğimiz başka bir etken olabilir. Bu tamirat esnasında yapının dış beden duvarlarının sıvandığı da fotoğrafta görülmektedir. (Ek 1. 43)

1966 yılı 27518/919 sayılı Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü dilekçesinde, Kurşunlu Camiinin bodrum kısmının idareye ait eski defter ve evrakların depolandığı arşiv olarak kullanıldığı bildirilmektedir. Mezkur bodrumun namaz kılmaya elverişli duruma getirilmesi için izin istenilerek arşivin başka bir yere nakledilebileceği ifade edilmektedir. (Ek A. 7)

Vakıflar Genel Müdürlüğü 8.8.1984 tarihli yazıda Kurşunlu Caminin penceresinin, camiye bitişik fırının sahibi Mustafa Şafak tarafından bir ardiye yapılarak kapatıldığı ifade edilmektedir. Fırın yapmak gayesi ile zemin kata ve birinci kata betonarme kolonlar yapılmıştır. Konunun incelenerek inşaatın durdurulması ve sorumlular hakkında yasal işlem yapılması için icabeden başvurular yapılarak inşaat durdurulmuştur. (Ek A. 10)

Geçen zaman içerisinde camii cemaatinin artması ve mevcut mekana sığmaması yüzünden cami derneğinin katkılarıyla dördüncü bir kat daha ilave edilmiştir. (Ek C. 30, Ek C. 31, Ek C. 32, Ek C.33, Ek C.35)

Bitişik yapı birinci katı ile aynı kotta ana harim mekanının güneyinde iki ahşap direk ve taş duvarlara oturan ahşap mahfil katı yapılmıştır. (Ek C. 41) Araya da harim taş duvarından yuvarlak basık kemerli 1.18 m x 2.20 m ölçülerinde bir kapı boşluğu bırakılmıştır. Böylece bitişik yapı ikinci katı ile yekpare kullanılan mahfil katı oluşturulmuştur. (Ek B. 5)

Ana mekan beden duvarları 1890 yılındaki fotoğrafında sıvasız moloz ve yonu taş duvar iken ilerleyen zamanlarda sıvalıdır. (Ek 1. 42)

Camii girişi o dönemde batı yönde minare kaidesine dik olarak uzayan duvardan açılan kapı ile yapılmaktadır. Kottan dolayı minare kaidesi önünde altı basamak ile çıkılarak bitişik yapıya gelinmektedir. Birinci ve ikinci kata çıkan Batı duvarına dik merdiven basamakları kuzey duvarı boyunca L şeklinde devam eder, 12 basamaklıdır. Yıkım fotoğraflarındaki izlerden görüldüğü üzere güney duvarında 2 adet pencere ve 1 adet kapı izi mevcuttur Yapıya bitişik başka yapı yapıldığından kapı ve pencereler kapatılmıştır.

Harim taş duvarları üzerinde iki kademeli olan sekizgen kasnağın 1992 yılı onarımında ikinci kademesi kaybedilerek tek kademeli haline getirilmiştir. 16.02.1983 tarihli yapı hakkında tutulan bir raporda caminin yerli tip kaplamalı kiremitle örtülü olduğu, bu kiremitlerin birçoğunun kırık ve noksan olduğu, beton olan kubbeden kiremitlerin noksan ve kırık olmasından dolayı yer yer yağmur sızıntısı olduğuna dairdir. (Ek A. 9) demek ki 1983 yılından sonra yapıda bir tamirat yapılmış ve üst örtü kurşun kaplama olarak 1992 onarımından önce değiştirilmiştir. Ek C. 22, Ek C. 26)

17 Mart 1992 tarihli Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na yazılan dilekçede caminin son cemaat bölümünün doğu ve batı cephelerinin restore edileceği, arka bahçenin düzenlenerek abdest alma yerlerinin buraya yapılacağı bildirilerek kurul kararı sorulmaktadır. (Ek A. 11) Onarım isteğine ilişkin 25.05.1992 tarihli kurul kararında ise, camii yanında yol üzerindeki şadırvan ve tuvaletlerin kaldırılarak camii alanı içinde uygun bir yere yapılmasına şeklinde karar mevcuttur. (Ek A. 13)

11.03.1992 tarihli restorasyon raporunda minarede yıpranmış olan taşların gerekli görülürse değiştirileceği, bitişik olan yapı yıkıldıktan sonra son cemaat bölümünün cepheleri araştırılıp diğer cepheler ile beraber restore edileceği, batı cephede yer alan abdest alma yeri mevcut mezarlığın devamı olduğundan kaldırılacağı, yeni abdest alma yerinin caminin arka bahçesinde düzenleneceği, kullanılmayacak durumda olan son cemaat mekanının alt katı kullanılabilir hale getirilmeye çalışılacağı, çatısının onarılacağı, caminin ahşap doğramaları ve elektrik tesisatının yenileneceği, boya-badanasının yapılacağı, ayrıca Kurşunlu Camii bitişiğinde koruma alanı içindeki tuvaletlerin kamulaştırılarak yıkılması gerektiği belirtilmektedir. (Ek A. 12)

02.12.1992 tarihli başka raporda son cemaat mahallinin tavan döşeme betonunun sehim yaptığı, yan kısımda bulunan ve kamulaştırılarak camii sahasına ilave edilen evin yıkılmasıyla, son cemaat mahallinin duvarlarında çatlaklar oluştuğu için söz konusu kısmın yıkılarak yeniden yapılması zorunluluğu hakkındadır. (Ek A. 15)

1992 yılı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan onarımda yapıda oldukça büyük değişiklikler gözlenmektedir. Caminin önündeki dört katlı bina yıkılmıştır. Yerine minare kaidesi ile aynı hizadan başlayan dikdörtgen formlu son cemaat mahalli yapılmıştır. Son cemaat mahalli kuzey duvarında çift kanatlı, yonu taş söveli ahşap giriş kapısı, kuzey duvarındaki girişin sağında iki, solunda bir adet doğu ve batı duvarında ikişer adet dikdörtgen, yonu taş söveli pencere vardır. Giriş istikametinde, kuzey duvarında dört adet betonarme kolon bulunmaktadır. Son cemaat yeri tavan kirişleri ana mekan taş duvarlarına saplanmaktadır. Ahşap döşemeli mekanın güneybatı köşesinde ahşap taşıyıcılar ile dikdörtgen planlı ahşap lambiri kaplamalı görevli odası yapılmıştır. Son cemaat mahallinin güneydoğu köşesinden dairesel metal merdivenden N 101 Mahfil'e çıkış ve Z03 İbadet Mekanı'na iniş vardır. Betonarme sistemde yapılan Son Cemaat Mahalli pencere ve kapı söveleri ile düşey kat silmeleri yonu taş malzeme ile yapılarak yapı ile uyum sağlanmaya çalışılmıştır.

Camii batı duvarı önündeki kabirlerin yanında yer alan abdest alma yerleri 1992 onarımında buradan kaldırılarak zemin katta tuvalet, lavabo ve abdest alma mekanları düzenlenmiştir.

Bahçe taş duvarları yıkılmış ve yerine mevcut taş duvar, demir korkuluk ve demir bahçe giriş kapıları yapılmıştır.

7. RESTİTÜSYON

Yapının hazırlanan rölöve çalışmaları neticesinde ve kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda dönem analizleri yapılmıştır. Yapının yapıldığı tarihten itibaren günümüz bulguları ışığında ele alındığında yapı içinde üç dönem restitüsyonu yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Birincisi yapının son cemaat mahalli ile birlikte yapıldığı dönem; ikincisi, son cemaat mahalli yerine bitişik üç katlı zaviye binasının eklendiği dönemdir. Üçüncü dönemde deprem ya da başka sebeplerden ötürü üçüncü kat yıkılarak iki kat olarak kullanılmaktadır. Bundan sonraki yıllarda da bitişik yapı ile ilgili değişiklikler devam etmiştir. Mevcut alan yeterli olmadığı için yeniden mevcut son cemaat mahallinin olduğu kısma iki kat daha ilave edilerek dört katlı olarak yapılmıştır. Son olarak 1992 onarımı ile bitişik yapı formu tamamen değiştirilerek günümüzdeki şeklini almıştır.

7.1. İlk Dönem

Kurşunlu Camii'nin bitişik yapı (Mevlevi Dergahı) yapılmadan önceki son cemaat mahalli hakkında elimizde yazılı ya da görsel bir belge bulunmamaktadır. Samsun İli tescilli tarihi yapıları incelenmiştir. (bkz. bölüm 3.1)

Ulu Camii, dışındaki diğer camilerin son cemaat mahalleri, büyük ölçüde yıkılıp yenilenmiştir. Ya da yeni ilaveler neticesinde özgün formunu kaybetmişlerdir (Bayraktar, 2013, s.5).

Bölüm 3.2.'de Samsun ve çevre illerdeki tek kubbeli yapıların en yalın ve ilk örneklerinden başlayarak yüzyıllar boyunca plan ve tipolojik olarak gelişimini incelemek ve Molla Fahreddin Camii ile benzer özellik gösteren yapı hakkında analogik çalışma yapmak maksadı ile 12. yüzyıldan itibaren her yüzyıl için olmak üzere birer örnekleri verilmiştir. (Tablo 1, Tablo 2) Tüm bu çalışmaların neticesinde ise Samsun Büyük (Ulu) Camii ile Kurşunlu Camileri mimari açıdan birbirine benzeyen özellikler taşıdığı kanaatine ulaşılmıştır. Her iki caminin de minarelerinin

soğanvari altlık, silindirik gövde ve konik külahlı oluşu ile minarelere son cemaat yerindeki kaidelerinde açılan kapılarla girilmesi aynıdır. Yine her iki camide de pencere sövelerinin düzgün kesme taş işçilik göstermesi ve pencerelerin ince, uzun tutulması dikkat çeken benzerliklerdir. Kubbenin oturduğu strüktür, harimdeki duvara gömülü kemerlerle birleşen sekiz adet yonu taş taşıyıcı ayak, dairesel tepe pencereleri bakımından Büyük (Ulu) Camii ile yakın benzerlik içindedir. Büyük Caminin şehri temsil eden sultanın emriyle yapılmış çift minareli büyük bir camii olmasına karşılık Kurşunlu Camii mahalle ölçeğinde hizmet veren mütevazı bir eserdir. (Şekil 1. 10, Şekil 1. 11, Şekil 1. 12, Şekil 1. 13, Şekil 1. 14, Şekil 1. 15, Şekil 1. 16)

Son cemaat mahalli için temelde bulunan taş duvar izleri takip edilerek ve benzer yapı olan Büyük Camii son cemaat mahalli formu esas alınarak I. Dönem Restitüsyon çalışması yapılmıştır.

Ana mekan dış cephe sıvasız olup sekizgen kasnak üzerine oturan kubbe ilk dönemde geleneksel kiremit kaplamadır. Beden duvarları üzerindeki sekizgen kasnak, iki kademelidir.

7.2. İkinci Dönem

17 Nisan 1887 tarihli Osmanlı Arşiv belgesi, Molla Fahreddin Camii ve dergahı tamir masrafları hakkındadır ve keşfinden fazla harcama yapıldığı için yazışma yapılmıştır, fazla harcamanın sebebi ise ön keşfinde ahşap olarak yapılması gereken bazı yerlerin kargir olarak inşa edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bahsedilen tamiratların bitişik yapı ile ilgili olduğu açıktır. Fakat teferruat hakkında bilgi yoktur. 1869 yılında Samsun'da çıkan büyük yangın neticesinde de yapı hasar aldığı için bu onarım yapılmış olabilir. Mevlevihane alt katında kargir hücreler ve mutfığa benzer başka şeyler olduğu Osmanlı arşiv belgesinde kayıtlıdır. (Ek F. 7, Ek F. 8)

İkinci dönem restitüsyonu, 1890 tarihli Yıldız Sarayı arşivindeki fotoğrafta görüldüğü üzere ve yukarıda bahsi geçen Osmanlı arşiv belgesinden de anlaşıldığına göre, son cemaat mahallinin bulunduğu yere mevlevihanenin yapıldığı dönemi kapsar. Bitişik yapı, üç katlıdır. Uzun yıllar cami bu şekilde kullanılmıştır. (Şekil 1. 42)

Şekil 1. 39:1890'da Samsun Kurşunlu Camii (II. Abdulhamit Yıldız Sarayı Arşivinden)

7.3. Üçüncü Dönem

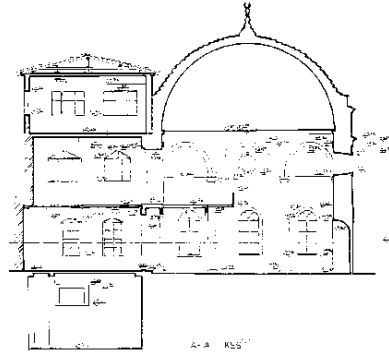
Şekil 1. 43'teki fotoğrafta görüldüğü üzere üst kat yıkılmıştır. Samsun'da 1943 yılındaki 7.2 şiddetindeki depremden de yapının hasar aldığını bilmekteyiz. Dolayısı ile ikinci kat yıkılarak üzerine ahşap çatı yapıp alaturka kiremit ile kaplanmıştır. Caminin dış beden duvarları sıvanmıştır. Şekil 1. 43'ten de anlaşıldığı üzere minare kaidesi taş duvarları üzerinde oldukça fazla kirlenme ve bozulma görülmektedir.

Şekil 1. 40: batı cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

7.4. Dördüncü Dönem

1970'lü yıllarda da kalabalık bir cemaate sahip olmasından dolayı bitişik yapı mevcut bodrum ve zemin katı üzerine iki kat daha ilave edilerek yeni ibadet mekanları oluşturulmuştur. Yine bu dönemde Ana harim mekanının kuzeyine iki ahşap direk ve ana mekan taş duvarlarına oturan bir ahşap mahfil yapılmış ve bitişik yapı birinci katı ile bütün olarak kullanılan bir ibadet mekanı oluşturulmuştur.

Şekil 1. 41: A-A Kesiti, 1992 yılı Rölöve çizimi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 1. 42: Batı cephe, bitişik yapının dört katlı olduğu zamanlar (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

7.5. 1992 Yılı Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü Onarımı

1992 yılında Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan onarımında ise yapı, günümüzdeki görünümünü almıştır. Bitişik yapı zemin kat taş duvarlarına kadar yıkılmış, batı yönünde minare kaidesi önünden devam eden ve kapı girişinin de burada olduğu kısım, kaide hizasına kadar geri çekilerek son cemaat mahalli yeniden inşa edilmiştir. Son cemaat mahalli üzerinde yer alan üst kat saçak hizası ise ana mekan beden duvarları ile aynı kotta olacak şekilde iki kademeli olarak yapılmıştır. Zemin kat tamamen betonarme olarak yeniden düzenlenmiş erkek tuvaletleri ve abdest alma yerleri yapılmıştır. Ancak bayan tuvalet ve abdest alma yerleri bulunmamaktadır. Batı duvarındaki mezarlıkların hemen bitişiğinde cami yanında bulunan şadırvan ve tuvaletler, onaylı projesi doğrultusunda, onarım esnasında buradan kaldırılmıştır. 1992 onarımına ait tüm avlunun son cemaat yeri olarak kullanıldığı ve alt katında da yine aynı mekanın tam olarak kullanılarak ıslak

hacimlerin çözümlendiği ikinci bir restorasyon önerisine ait proje daha vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmaktadır. Ancak bu uygulanmamıştır. (Ek B. 13, Ek B. 14, Ek B. 15)

Z 02 Depo mekanının olduğu kısımda -3.18 kotundan -0.80 kotuna çıkan 13 yonu taş basamaklı merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven basamaklarının Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ait fotoğraflardan batı yönündeki bitişik yapı zemin katına inen taş basamakları olduğu anlaşılmaktadır. (Ek C. 36, Ek C. 43) 1992 onarımından yapının yeni şekli verildikten sonra bu kısmın üzeri kapatılarak bahçeye dahil edilmiştir. Çıkış istikametine de bir duvar örülmüştür, bugün herhangi bir fonksiyonu yoktur.

1992 onarımı ile minare kaidesi batı ve güney cephelerine taş silme hizasına kadar 16 cm Kayseri yöresi taş kaplama ile kaplanmıştır. Yine 1992 onarımında minare şerefe altından itibaren sökülmüş ve orijinal minareden daha uzun olarak yeniden yapılmıştır.

H 04 Harim mekanının kuzey duvarından 2 m ötede ahşap taşıyıcılar ile yapılmış olan kadınlar mahfili, yine 1992 onarımında ortadan kaldırılmıştır.

Yapıya ait özgün hiçbir ahşap eleman kalmamıştır. Tüm ahşap elemanlar 1992 onarımı ile yenilenmiştir.

Onarım neticesinde yarım daire şeklinde nişten oluşan mihrabın olduğu duvar iki yan ayaklara kadar, üstte ise kemer alt hizasına kadar mermer ile kaplanmıştır.(Ek D. 50, Ek D. 51) Ancak yapıya ait eski bir fotoğrafta kesme taş işçilikli mihrap görülmektedir. (Ek C. 19, Ek C. 20)

Son cemaat mahalli güneybatı köşesine ahşap iskeletli bir görevli odası ilave edilmiştir. Batı ve güney cephelerde yeralan pencerelere ait demir aksam, onarım esnasında değiştirilerek lokmalı dövme demir doğramalar kaldırılmış ve yerine günümüzdeki demir aksam yapılmıştır. Doğu duvarında yeralan pencerelerin demir doğramaları özgündür ancak mermer denizlik yerleştirilerek alt kısımları kesilmiştir.

Ana beden duvarları üzerine oturan sekizgen kubbe kasnağı eski fotoğraflarında iki kademeli iken 1992 onarımı neticesinde tek kademeye düşürülmüştür, dolayısı ile 1992 onarımında ikinci kısım yıkılarak kubbe yenilenmiş olmalıdır. (Ek 1.42, Ek 1. 43, Ek 1.44, Ek 1.45)

8. RESTORASYON

Yapılan alışmalar esnasında yapı düzenli olarak gözlemlenmiş ve Kurşunlu (Molla Fahreddin) Camii'nin ibadet işlevini her vakit yoğun bir şekilde devam ettirdiği grlmştr. Bu nedenle zemin kattaki ilave ibadet mekanlarının hacimsel olarak korunması, son cemaat mahallinin I. Dönem restitsyona dayanarak hazırlanan restorasyon projesindeki formunda yapılması, ıslak hacimlerin düzenlenerek bayan tuvaletlerin ilave edilmesi önerilmektedir.

Tarihi eserlerin doğru biçimde onarılması ve yaşatılabilmesi için restorasyon aşamasında kullanılan malzemelerin mevcut olan özgün malzemelerle kullanılması gerekmektedir. Aksi takdirde yapılan restorasyon çalışmaları yapının özgünlüğüne zarar vermektedir. nceki bölümlerde tespit edilen kullanıcı müdahalesi ve yaşlanma kaynaklı bozulmaların denetim altına alınıp önlenmesi; yapılara ait tahrip olmuş mimari değerlerin, iyileştirilerek tekrar kazanılması en temel restorasyon ilkeleridir.

Kurşunlu Camii'nde geçmiş onarım dönemlerinde gerçekleştirilmiş aslına uygun olmayan ve kötü uygulamaların izlerinin kaldırılması, yapıyı teşkil eden elemanların ömrünün uzatılması ile kullanıcı konforunun sağlanması açısından bazı onarım çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Yapının bütünlüğünün ve özgünlüğünün azami derecede korunması prensibinden hareket edilerek yapıya ilişkin müdahale kararları alınmıştır.

Analitik rölöve ve restitüsyon projesi doğrultusunda hazırlanan restorasyon projesinde temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme ve yeniden yapma olmak üzere güncel restorasyon teknikleri önerilmiştir.

8.1. Temizleme

Temizleme, yapıda özgün tasarımda yer almayan ama sonradan eklenmiş niteliksiz eklerin kaldırılması ve cephe yüzlerinde kirliliğe neden olan malzemelerin temizliği anlamında yüzey temizliği olarak incelenecektir.

Yapının tüm dış duvarları, kumlu sıva ile sıvanmıştır. Yapı yüzeylerinde yer alan tüm çimento harçlı sıvalar, temizlenerek yapıdan uzaklaştırılmalıdır. Bu sayede yapının taşıyıcı sistemi ve malzemelerdeki bozulmalar daha detaylı bir biçimde görülebilecektir. Bunun sonrasında yapıdaki bozulmalarla ilgili daha detaylı bir rapor hazırlanmalı, gerekli görülürse yeni müdahaleler eklenmelidir.

8.1.1. H 04 harim:

H 04 Harim mekanı kuzey duvarında mihrap ve mihrabın sağ ve sol yanındaki mermer kaplamalar itina ile sökülerek açığa çıkan duvar dokusu tetkik edilecek. Yonu taş gömme ayaklar, kubbe eteğinde yer alan taş silmeler ve Ana Harim güney duvarı son cemaat mahalli kısmındaki kapı ve pencereleri taş söveleri raspa edilerek boyalardan arındırılacaktır.

Pencere altı duvar eteklerindeki ahşap lambiri kaplamalar sökülecektir. Kapı ve pencere sövelerindeki alçı kaplamalar sökülecektir. 1992 onarımı ile yapılan ve özgün olmayan kapı ve pencereler sökülecektir. Güney duvarı ile batı duvarında yer alan ve özgün olmayan pencere demir korkulukları sökülecektir. Ahşap döşeme üzeri halı kaplı olduğu için incelenememiştir. Onarım esnasında döşemeler ile ilgili müdahale kararı verilecektir. Bahçe güney doğu kısmındaki metal konstrüksiyon depo kaldırılacaktır.

Tüm dış cephedeki kumlu sıva tabakası taş duvara zarar vermeden itina ile sökülecektir.

Minare kaidesinde yer alan Kayseri yöresi andezit taşı kaplamaların tümü sökülecektir.

8.1.2. Son cemaat mahalli:

H 01 Son Cemaat Mahalli, N 101 Mahfil ve Z 02 İbadet mekanları zemin kattaki taş duvar izlerine kadar sökülecektir.

8.1.3. Bahçe

Bahçe taş duvarları ve demir korkulukları sökülecektir. Bahçe güney doğusunda yer alan metal konstrüksiyonlu depo kaldırılacaktır. Zemin kat

Zemin katta yer alan Z 02 depo, Z 04 İbadet Mekanı ve, Z 06 Abdesthane, Z 07 depo, Z 08 Lavabo mekanları betonarme karkas yapıların tümü sökülecektir.

8.2. Sağlamaştırma

Sağlamaştırma, bozulan taşıyıcı sistemlerde ve yine bozulan malzemelerde karşımıza çıkmaktadır. Yapının şu anki durumunda taşıyıcı sisteminde herhangi bir bozulma görülmemektedir. Bunda, tüm yüzeylerin çimento harçlı sıva ile sıvalı olmasından dolayı malzemelerin mevcut durumunun gözlenemiyor olmasının etkisi büyüktür. Öncelikle yapı yüzeyindeki çimento sıvalar, sıva raspağı ile temizlenecektir.

Tüm dış cephedeki kumlu sıva tabakası ve minare kaidesinde yer alan andezit taş kaplamalar söküldükten sonra özgün taş duvar dokusu yeniden değerlendirilerek imitasyon veya taş çürütme yöntemi ile sağlamaştırılacaktır.

Minare kaidesinde yer alan Kayseri yöresi andezit taşı kaplamaların tümü sökülecektir.

Yapının genelinde (minare haricinde) kullanılmış olan taşların temizliklerinde

Noniyonik deterjan ile ıslatılmış yüzeyler sert plastik fırçalar ile fırçalanarak temizlenmeli, temizlik sonrasında yüzey fazla ıslatılmadan (atomize olarak) arındırılmalıdır.

Minarede yapılacak olan temizlik ise;

%5'lik amonyum bikarbonat çözeltisi hazırlanarak içine bir miktar Noniyonik deterjan karıştırılmalıdır. Hazırlanan bu çözelti ile yüzeyler ıslatılmalı daha sonra sert plastik fırça ile yüzeyler fırçalanarak temizlenmelidir.

Temizlik sonrasında yüzeyler kurumadan ıslatılmış kağıt hamuru ile yüzey tamponlanmalı ve yüzey streç film ile kapatılarak taş bünyesinde bulunan tuzlar temizlenmeye çalışılmalıdır.

Islatılmış kağıt hamuru yüzeyde bir gün tutulduktan sonra kuruması için yüzeydeki streç film açılmalı ve kağıt hamurunun kuruması sağlanmalıdır. Daha sonra saf su ile ıslatılmış kağıt hamuru yüzeye tamponlanarak aynı işlem tekrar edilmelidir.

Son olarak yüzeyden alınan kuru haldeki kağıt hamuru içindeki tuz miktarı kontrol edilmeli 350 µS (Mikrosiemens) üzerinde ise bu işlem bir kere daha tekrar edilmelidir.

8.3. Bütünleme

Kurşunlu Camii'nde küçük ölçekli bazı bütünlemelere gereksinim duyulmaktadır. Taş sövelerde, silmelerde, gömme ayaklardaki kopan parçaları tespit edilerek, eksik kısımların özgün malzeme kullanılarak tamamlanması önerilmektedir.

Cephelerde bulunan profilli taş silme, kapı pencere sövelerinde, düşey taş köşe silmelerinde bulunan eksik kısımların tamamlanması için kopmuş veya yüzey özelliğini kaybetmiş kısımları tespit edilerek gerekli çürütme işleminin ardından tamamlama işleminin yapılmasıdır. Çimento sıvaları kaldırılan tüm dış cephelerdeki özgün taşların hasar durumları tespit edildikten sonra 5 cm'den fazla yüzey kaybı görülen duvarlarda taş değişimi yapılacaktır.

Ana harim güney ve batı cephelerinde yer alan P 13, P 14, P 15, P 16 pencerelerinin demir doğramaları değiştirilerek güney cephesi pencerelerindeki gibi lokma demir parmaklık yapılacaktır.

Kubbenin sağlam olan kurşun kaplamaları yeniden kullanılmak üzere tüm kubbedeki kurşun kaplama gözden geçirilecek gereken kısımlar değiştirilecektir.

8.4. Yeniden Yapma

Yapıda küçük ve büyük ölçekte bazı yenilemelerin yapılması gerekmektedir. Restitüsyon verileri sonucunda harim katının kuzeyindeki son cemaat mahalli özgün taş temel duvarları izinde restorasyon projesindeki gibi tamamlanacaktır. Son cemaat mahalli betonarme olarak yapılacak, dış duvarlar 10'ar cm'lik taş ile kaplanacak, üst örtü, betonarme tonoz üzeri kurşun kaplanacaktır.

Zemin kattaki cami avlusu altında kalan mekanlar betonarme olarak restorasyon projesindeki gibi imal edilecektir. Islak hacimler ve abdest alma mekanları yeniden düzenlenerek bay tuvaletleri yanına daha önce yapılmamış olan bayan tuvaletleri ve abdest alma yerleri ilave edilecektir. Zemin katta yer alan diğer kapalı mekanlar ibadet mekanı olarak kullanılacaktır. Zemin kattaki tüm bu mekanların tavanı, harim ve son cemaat yerinin açık avlusunu oluşturmaktadır.

Zemin kattaki imalat esnasında mevcut zeminin altında herhangi bir harfiyat yoktur.

Zemin kat betonarme karkas aralarındaki duvarlar 20 cm' lik harman tuğla olacaktır. Zemin, su ve ısı izolasyonu yapılacaktır. Grobeton üzerine 5 mm jeotermal tabanlı mebran tabaka su yalıtımı, üzerine 7 cm tesfiye betonu, üzerine 150 densiti 10 cm kalınlığında taş yünü, üzerine 7 cm tesfiye, üzerine 5 cm' lik ahşap lata ve üzerine 3 cm'lik ahşap döşeme yapılacaktır.

Son cemaat mahalli zemin kata inen merdiveni U şeklinde ahşap merdiven olarak yapılacaktır. Son cemaat mahallinde planlanan görevli odası duvarları masif ahşap olacaktır.

Isıtma sistemi tüm zemin ve harim katında yerden ısıtma olarak yapılacaktır.

Islak hacimdeki armatürler fotoselli olacaktır. Islak hacim seramikleri derzsiz olacaktır.

9. SONUÇ

Kurşunlu Camii hakkında bulabildiğimiz en erken tarihli belge 1763 tarihine aittir. Caminin çok daha önce inşa edilmiş olması muhtemeldir. Ancak 1876 (H. 1293) tarihli Osmanlı Arşiv Belgesi'ne göre kargir cami ve dergah yeniden inşa edilmiştir. Yapı Samsun şehir merkezindeki sayılı Osmanlı eserleri arasındadır. 17.yüzyıldan itibaren 19.yüzyıl sonlarına kadar Mevlevi dergâhı olan Molla Fahreddin Zaviyesi 20.yüzyıldan itibaren nakşi tekkesi olarak faaliyet göstermiştir. Merkezi konumunun yanısıra zaman içerisinde geçirdiği deprem ve yangın gibi doğal afetlerden ve bitişik yapıya yüklenen fonksiyondan ötürü yapı oldukça fazla müdahale görmüştür.

Samsun şehir merkezindeki az sayıdaki kültür mirasımızın önemli bir bileşeni olmasına rağmen yapının bugüne değin ayrıntılı bir şekilde belgelenmemiş olmasının büyük bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışma ile bu eksiklik giderilmeye çalışılmış, yapıya ait ulaşılabilen bütün belge, fotoğraf ve bilgiler biraraya getirilmiştir. Bütün bunlara dayanarak ve dönem yapıları ile yapılan analogik çalışmalar neticesinde yapıya ait dört farklı dönem restitüsyonu oluşturulmuştur. Restorasyon projesi iki öneri olarak hazırlanmıştır. Birinci öneri, I. Dönem restitüsyonu esas alınarak geliştirilmiştir. İkinci öneri ise yapının bitişigindeki üç katlı Mevlevi derganının bulunduğu 1800'lü yıllar için hazırlanan II. Dönem restitüsyonu esas alınmıştır. Kanaatimizce ilk restorasyon önerisinin uygulanması doğru olacaktır. Çünkü bitişik ve batı duvarının da önünden başlayan üç katlı kargir bina ile camii, büyük ölçüde kapatılacaktır. Yüksek katlı binalar arasında sıkışmış tarihi esere bu eklentinin ilave edilmesi, caminin algılanmasını neredeyse imkansız hale getirecektir. Bu nedenle camiye dönemine uygun bir son cemaat mahallinin yapıldığı ilk restorasyon önerisini uygulamak daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Büyük (Ulu) Camii, Samsun'da çıkan büyük yangın neticesinde tamamen yanmış ve 1873 yılında yeniden yapımına başlanmıştır. 17 Nisan 1887 tarihli Osmanlı Arşiv Belgesi, Molla Fahreddin Camii ve dergahının inşaatının son bulması hakkında olması sebebi ile bu tarihte camii ve dergah yeniden yapılmış olmalıdır. Dolayısı ile her iki caminin yapılış dönemi aynıdır ve Samsun Büyük (Ulu) Camii ile Kurşunlu Camileri mimari açıdan birbirine benzeyen özellikler taşımaktadır. Her iki caminin de minarelerinin soğanvari altlık, silindirik gövde ve konik külahlı oluşu ile minarelere son cemaat yerindeki kaidelerinde açılan kapılarla girilmesi aynıdır. Yine her iki camide de pencere sövelerinin düzgün kesme taş işçilik göstermesi ve pencerelerin ince, uzun tutulması dikkat çeken benzerliklerdir. Kubbenin oturduğu strüktür, harimdeki duvara gömülü kemerlerle birleşen sekiz adet yonu taş taşıyıcı ayak, dairesel tepe pencereleri bakımından Büyük (Ulu) Camii ile yakın benzerlik içindedir. Büyük Caminin şehri temsil eden sultanın emriyle yapılmış çift minareli büyük bir camii olmasına karşılık Kurşunlu Camii mahalle ölçeğinde hizmet veren mütevazı bir eserdir. Her iki caminin de aynı ustalar ile yapılmış olması ihtimal dahilindedir. Bütün bu yakın benzerlikler gözönünde bulundurularak son cemaat mahallinin olduğu kısım Büyük Cami'de olduğu gibi yapılmıştır.

Yerel mimaride malzemenin ve taşıyıcı sistemin mevcut durumu, bozulma oranları ve nedenleri çok iyi bir biçimde tespit edilmeli, bozulan malzemenin ve taşıyıcı sistemin sağlamlştırılması için her bir bozulma için uygun çözümler üretilmelidir. Duvar yüzlerinin sıvalı olması, malzeme ve taşıyıcı sistemdeki bozulmaların görülmesini engellemektedir, bu sebeple uygulama sırasında öncelikle sıva raspası yapılması ve bozulmaların yeniden tespit edilerek, müdahalelerin karar verilmesi önerilmiştir.

Kurşunlu (Molla Fahreddin) Camii'nin restorasyonu ile ilgili alınan tüm kararlar, yapının özgün mimari değerleri ile birlikte uzun ömürlü olmasına yöneliktir. Gerçekleştirilecek uygulama, yapının gelecek nesillere güvenle ulaşmasını hedeflemektedir.

Kurşunlu (Molla Fahreddin) Camii rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri, Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'na sunularak 20.01.2016 tarih ve 3142 sayılı kararı ile esaslı onarım yapılmak üzere onaylanmıştır. (Şekil 1. 43)

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SAMSUN KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

Toplantı Tarihi ve No : 20.01.2016-140 **Toplantı Yeri** : SAMSUN
Karar Tarihi ve No : 20.01.2016-3142

Samsun İli, İlkadım İlçesi, Pazar Mahallesi, Kentsel Sit Alanı dışında, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait, 48 pafta, 305 ada, 12 nolu parselde bulunan tescilli camiye dair hazırlanan esaslı onarım projelerinin Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunda değerlendirilmesini içeren Vakıflar Genel Müdürlüğü, Samsun Bölge Müdürlüğü, 17.12.2015 gün ve 2922 sayılı yazısı, İlkadım Belediye Başkanlığı, Yapı Kontrol Müdürlüğü'nün 22.11.2015 gün ve 6159 sayılı yazısı, Taşınmaz Kültür Ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 08.03.1985 gün ve 798 sayılı kararı, Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının hazırladığı 19.01.2016 gün ve 35 sayılı yerinde inceleme raporu okundu, ekleri ve ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Samsun İli, İlkadım İlçesi, Pazar Mahallesi, Kentsel Sit Alanı dışında, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait, 48 pafta, 305 ada, 12 nolu parselde bulunan tescilli caminin esaslı onarım projelerinin uygun olduğuna ve onaylanmasına; uygulamanın onaylanan projesi doğrultusunda proje müellifi ve Vakıflar Müdürlüğü denetiminde yapılabileceğine; uygulamanın onaylanan projesine uygun olarak bitirildiğine dair müellif, Belediye (KUDEB) ve Vakıflar Müdürlüğü teknik raporu ile fotografik belgelerinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

BAŞKAN
İbrahim Hakkı ÖZEL
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç.Dr. Cenap SANCAR
İMZA

ÜYE
Murat ASLAN
İMZA

ÜYE
Erdem EGEMEN
BULUNMADI

ÜYE
Prof.Dr. İbrahim Tunç SİPAHİ
BULUNMADI

ÜYE
Prof.Dr. Ahmet Ali BAYHAN
İMZA

ÜYE
Yrd.Doç.Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN
İMZA

TEM. ÜYE
Zennube ALBAYRAK
Samsun Büyükşehir Bel.Tem.
İMZA

TEM. ÜYE
Erdiñ ÇÖREKÇİOĞLU
Samsun Vakıflar Böl.Müd.Tem.
İMZA

TEM. ÜYE
Cemal KULEİN
İlkadım Bel. Tem.
İMZA

55.00/6

Şekil 1. 43: Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu 20.01.2016 tarih, 3142 sayılı Kararı

KAYNAKLAR:

- Bayraktar, M.Sami**, 2005. Samsun ve İlçelerinde Türk Mimari Eserler,
Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun.
- Bayraktar, Sami**, 2009. 'Samsun'da Anadolu Selçuklu ve İlhanlı Döneminden
Kalan Tarihi Yapılar', Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Bayraktar, Sami**, 2011. 'Samsun Kurşunlu Camii', Samsun Şehir Bülteni, sayı 1,
Samsun.
- Bayraktar, Sami**, 2013. 'Samsun'da Türk Mimarisinin Gelişimi', Samsun
Araştırmaları, Cevdet Yılmaz, III: Kitap, Samsun.
- Bayraktar, Sami**, 2013. "Samsun ve Bafra Ulu Camileri", Samsun.
Araştırmaları III. Kitap, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Ve
Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Cevdet Yılmaz, Samsun.
- BOA. AE-SMST-III. 00179. 25 Zilkade 1176 (7 Haziran 1763).**
- BOA. MVL 595/50 Zeyl 659. 3 Şaban 1276 (25 Şubat 1860).**
- BOA. BEO. 2316/173639-2.**
- BOA. İ.ŞD. 86/5135.**
- BOA. Y.MTV. 00110. 00133. 001.**
- BOA. BEO. 2316/173639. 3 Safer 1322 (19 Nisan 1904).**
- Darkot, Besim**, 1993. "Samsun", İslam Ansiklopedisi, C 10, MEB Yayınları,
İstanbul, s.177
- Duymaz, A.Şevki**, 2013. "XIX. Yüzyılda Samsun'un Kentsel Gelişimine Dair

Birkaç Mimari Örnek”, Samsun Araştırmaları III. Kitap, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Cevdet Yılmaz, Samsun.

Emiroğlu, Kudret,2008. Trabzon Vilayet Salnamesi 1903,Cilt 21, Trabzon İli , Eğitim Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı, Ankara.

Erken, Sabih,1983. Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, I.cilt, Ankara.

Evliya Çelebi b. Derviş Mehemed Zıllî, 1999. Evliya Çelebi Seyehatnamesi (Hazırlayanlar, Z.KURŞUN – S. A. KAHRAMAN – Y. DAĞLI), İkinci Kitap, İstanbul.

Gölpınarlı, Abdalbaki,1953. Mevlanadan Sonra Mevlevilik, İstanbul.

Kızıltan, Ali, 1958. Anadolu Beyliklerinde Cami ve Mescitler, Güven Basımevi, İstanbul.

Köse, Osman,2014. Gelenekten Moderniteye Samsun, Canık Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun.

Öz, Mehmet, 2009. “Samsun” İslam Ans, İstanbul, cilt 36

Sarısakal, Baki, 2003. Bir Kentin Tarihi Samsun, İkinci Kitap, Samsun Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü, Samsun.

Sarısakal, Baki, 2007. Samsun Belediye Tarihi Samsun Araştırmaları- 6,Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun.

Tanrıkorur, Barihüda, 2000. Türkiye Mevlevihanelerinin İç Yüzü II, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Tanrıkorur, Barihüda, 2004. “Samsun” İslam Ans., cilt 29, İstanbul

Yılmaz, Cevdet, 2015. İlkçağdan Cumhuriyete Canık, Samsun.

Yolalıcı, M. Emin, 1998. XIX. Yüzyılda Canık (Samsun) Sancağı’nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Ankara.

Yurt Ans.1982-1983. Cilt 6, Anadolu Yayıncılık A.Ş.

EKLER

Ek A: Belgeler

Ek B: Eski Çizimler

Ek C: Fotoğraf ve Haritalar

Ek D: Fotoğraf Albümü (2015)

Ek E: Faro Focus 3d 120 ile kurulan istasyon x,y,z koordinat
değerleri ile omega kappa phi açı değerleri

Ek F; Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri

Ek G: Çizimler

EK A: Belgeler

T. C. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ABIDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ Vakıf Eski Eser Fişi		DOSYA NO. : 55.01/11	İL : SAMSUN
		KİTABE NO. :	İLÇE : Merkez
		KÜTÜPHANE ve	
		ARŞİV FİŞ NO. :	BUCAK
<hr/>			
Eserin Adı : (Türü Ad ve Şöhretleri)	Kurşunlu Camii		
Bulunduğu Yer : (Mahalle, Köy, Sokak, Kapı No.)	Pazar Mahallesi		
Yapıldığı Tarih / Devri :	19. Y. Y.		
Bânisi	Molla Fahreddin		
Vakıfı :			
Mimari ve Ustası :			
Kitabesi : (Varsa ayrıca fiş düzenlenecektir).			
Mahalli Teşkilâtteki Vakfiyesi :	Defter No.	Sayfa No.	
Mimari Özellikleri : Son cemaat yerine batı yönündeki bir kapı ile geçilmektedir. Son cemaat yeri üzeri iki katlı olarak yakın zamanda inşa edilmiştir. Asıl ibadet ve son cemaat yerinin altı bugün kullanılmaz durumdadır. Kuzey yönündeki daire kesitli bir kemeri olan bir kapı ile asıl ibadet yerine giri- r. 7.40 x 7.55 m. ölçülerindeki ana mekân üzeri dıştan sekizgen kasnaklı bir kubbe i- le örtülüdür. Kubbe geçişleri içten tromplar vasıtası ile sağlanmıştır. Kubbe daire ke- sitli kemerlerle hafifletilmiştir. Güney, kuzey ve doğu duvarında üç daire kesitli pencerelerle cami aydınlatılmak- dadır. Hafifletme kemerlerinin ortasında dairevi dört pencere yer almaktadır. Kesme taş bilmeli mihrap sade ve 63 cm. derinliğindedir. Ahşap kadınlar mahfeli			
Onarıldığı Yıllar ve Onaranlar :			
Bugünkü Durumu : Sağlam ibadete açık. Batı yönünde açılan yol dolayısı ile avlu kısmı ke- tilmiştir. Alt katı yol seviyesinin altına düşmüştür.			
Tapu ve Kadastro Kaydı : (Mümkün Olanların Çapları da Konacaktır)			
Çevresi İle İlgili Bilgiler : (İstisnâk Konusu Varmıdır!)			
Fotograf Sayısı :			
Plan, Kesit, Cephe Sayısı :			

Sonuç : Eski eserdir.

TESCİLİ YAPAN
/ / 1964

İNCELEYEN
/ / 19

ONANDI
/ / 19

aradan eklenmiştir. Caminin içi zeminden pencere altlarına kadar ahşap kaplanmıştır. nberi de ahşaptan yeni yapılmış ve üzeri yağlı boya boyanmıştır. Kubbe dıştan kire- t kaplıdır.

Tamamen kesme taş malzemeli minarenin kaidesi kare, bilezikten sonra gövde silin- riktir.

Ek A. 1: Kurşunlu Camii Tescil Fişi (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Vilâyeti	Samsun
Kaza ve nahiyesi	Merkez
Mahallesi	pazar
Karyesi	
Sokağı	Mehmed Ali
Meşhur semti veya mevkii	ün kapanı

**TÜRKİYE
CÜMHURİYETİ
TAPU SENEDİ**

Mıntaka No.	
Sahife No.	
Pafta No.	
Ada No.	
Parsel No.	
Mesahai sathiyesi	110 M2

EVSAFI		NEV'İ	BEYANLAR	
Kuşunlu Cami		Molla Fahrettin vakfından		
Hududu	Şarkan Mahmut Kitapçı ve kardeşleri hane ve bahçesi garben un kapanı caddesi ve kabristan şimalen Şehki vereseşi hanesi cenuben Ayşe Yeğen hanesi.			
İktisap sureti	senetsiz olarak Molla Fahrettin vakfından olan işbu mahallen kadimden beri cami olarak kullanılmakta olduğu mahallen için kılınan tahkikatı navî rapordan anlaşılmiş ve sureti temellükü tapu komisyonunun 29/II/1938 tarih ve 52 numaralı kararile tasdik kılınmış olmakla bermucibi talep olveghile tescil edilmıştır.			
Malikinin adı, sanı ve mesleği	Molla Fahrettin vakfı.			
Umûm No.	MÜLKİYETTEN GAYRİ HAKLAR İÇİN TAPU KÜTÜĞÜNE MÜRACAAT EDİLMELİDİR		Geldiği Tapu Kütüğünün	
Kapı No.	Eski	Yevmiye 828	Cilt	No. TARİHİ
	Yeni		Senetsiz	
İradı			Girdiği Tapu Kütüğü . ün	
Nisbeti			Cilt	No. TARİHİ
Kıymeti		1. K. Evvel 1938	3	6 109 2/II/1938
Bedeli		Siciline uygundur	Gittiği Tapu Kütüğünün	
		Münakalesi yapılmıştır.	Cilt	No. TARİHİ

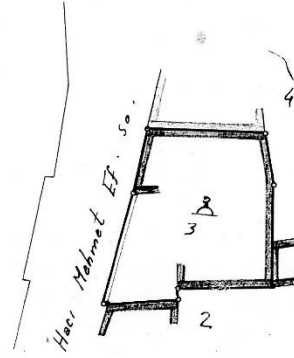
Ek A. 2: Kuşunlu Camii Tapu Senedi, 1938 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

İl
Samsun

T. C.
Çaplı Tasarruf Vesikası

İlçe
merkez

Mahallesi	Kütük No.	Pafta No.	Ada No.	Parsel No.	Yüz ölçümü		Kapı No.		Genel No.	Kıymeti	İradı
					m ²	dm ²	Eski	Yeni			
paazar	A:3 S:292	48	305	3	207	..		4- 4-4			
Cinsi	Kargir. kurşunlu Camii										

Mal sahibinin adı
sarı mesleği

Ulualla Fahrettin Çakır

Fen memuru

Fen amiri

Kâtip y.

Kadastro müdürü

13.7.49

Tapu sicil müdüğü

Beşir 1/2

Ek A. 3: Kurşunlu Camii Çaplı Tasarruf Vesikası,1949 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

8 Nisan 1955

T. C.
VAKIFLAR
Genel Müdürlüğü
Muamelât Müdürlüğü
Sayı: 161218
106

SAMSUN İLİ
VAKIFLAR MÜDÜRLÜĞÜ
Tarih: 14. 4. 1955
No: 128

Samsun Valiliğine

M. Fahrettin
M. Fahrettin
M. Fahrettin

Vakıflar Müdürlüğü:

II/3/955 gün ve 134I/122 sayılı yazıya karşılıktır:

Samsun ilinde (Molla Fahrettin) Camii, kütükde (Nazareti Evkafı hümayuna mülahak evkaf-tan Samsun'da vakı Molla Fahrettin zaviyesi ve zaviyei mezkûre ittisalinde olup tevsiyan tamir ve inşa edilmiş olan Mescidi Şerif vakfı) suretinde ve ciheti sāiresi kayıtlı olup tevliyeti, zaviyedarlıkla birlikte 4/Haziran/1340 tarihinde tevcih olunan-Ahmet- üzerinde görülmekte olup vakfiyesinin kütükde kaydına rastlanamamıştır.

Bilgi edinilmesini, mezkur vakfa ait vakfiye veya bu mahiyette ilâm varsa -kütüğe kayıt ve tescil edilmek üzere-gönderilmesini rica ederim.

Vakıflar Umum Müdürü

M. Fahrettin

12. 4. 1955

154

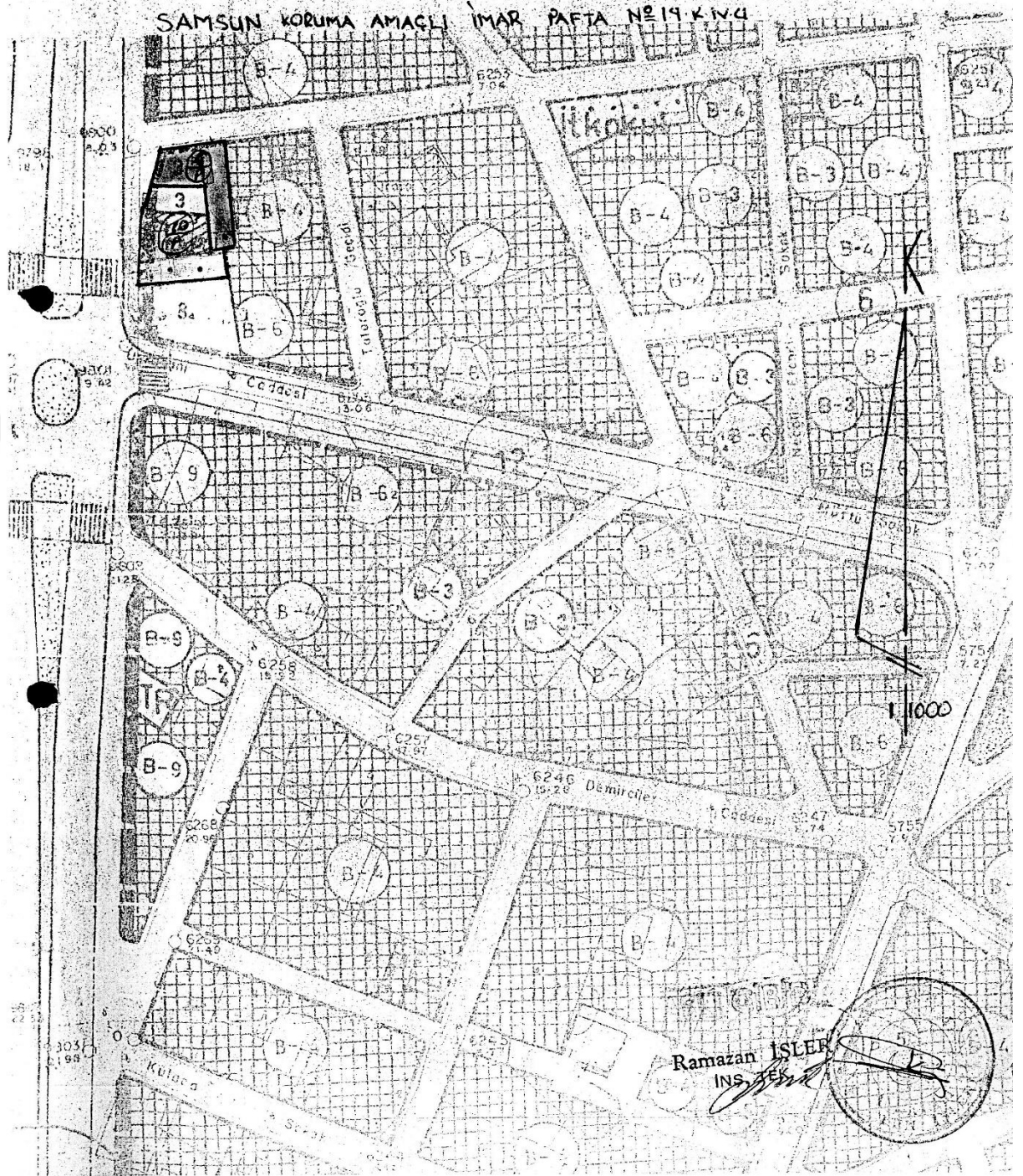
Vakıflar Genel Müdürlüğü

12. 4. 1955 Vali

M.S.

Ek A. 4: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe, 1955 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

SAMSUN

Ek A. 5: Samsun Koruma amaçlı imar paftası (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

36
15/7/1965

Cami avlusunun
Şahliyesi Hk.

23111
357

Hikmet Danişman - Yüksek Mimar
Özel idare işhanı Müteahhidi .

Samsun

Samsun'da kadro içi Kurşunlu Camisine ait avlu kısmının taraf
nızdan işgal edilmiş olduğu müşahede olmuştur .

Takdir edileceği üzere , Cami cemaatleri çoğalmış ve özellikle
le Cuma ve Bayramlarda Camilerimiz cemaati istiyab etmez duruma g
lmiş olduğundan bir çok vatandaşlar cami avlusu veya civardaki
diğer açık yerlerde dini vazifesini ifaya mecburiyet duymaktadır
Ancak, Kurşunlu camininin , sözü edilen avludan başka faydalan
lacak bir yeri yoktur .

Bu itibarla, mezkûr avludan cemaatin istifadesi sağlanmak ü
re burası ile mevcut işgal ilginizi keserek işaretime bilgi veri
mesini rica ederim .

Âkil Arıkan
Bölge Müdürü

Beklenen.

Ek A. 6: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1965 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Kurşunlu camii bodrum
kısımının cami ittiha-
zı Hk.

17/12/1966

27518

919

Vakıflar Genel Müdürlüğüne

Ankara

Abideler Subesi:

Samsun İl Merkezinde Mazbut ve kadroiçi Kurşunlu camii bodrum kısmının nemaz kılınmasına elverişli bir duruma getirilmesine izin verilmesi hakkında Samsun Unkapanı Mahallesi Muhtarlığı ve Cami cemaati imzaları ile Müdürlüğümüze verilmiş olan dilekçe ilişikte sunulmuntrü .

Cami'in bodrum kısmında idaremize ait bazı eski evrak ve defterler muhafaza edilmekte isede, sözü edilen bodrumun nemaz kılmağa elverişli duruma getirilmesi mümkün ve muvafık görüldüğü takdirde mevcut evrak ve defterler başka bir yere nakledilebileceğinden durumun teknik elemanlarımıza tetkik ettirilerek mezkûr bodrumun cami haline getirilmesinde herhangi bir mahzur olup olmadığının tesbit ve iş'arına müsaade buyurulmasını saygı ile arz eylerim .

Arif Arıkan
Bölge Müdürü

Eki: I

Bek .

Ek A. 7: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1966 (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

24 2 1

Onarım

Eski Eser
Kurşunlu
Cami Hk.

Vakıflar Genel Müdürlüğüne
ANKARA

Abide ve Yapı İş.Da.Bşk.

İLGİ: 3.6.1980 gün ve 1939 sayılı yazımıza ektir.

Mülkileti İdaremize ait Samsun merkezinde mazbut hayrat kütüğünde kayıtlı Molla Fahrettin Vakfından eski eser Kurşunlu Camii kubbesinden yağmur suyu sızdırdığı ilgi yazımızla arz olunmuştur.

Budefa cami kubbesinden sızan yağmur suları kubbenin iç kısmında yer yer rutubet yaparak zıvaların dökülmesine ve badananın kirlenmesine neden olmaktadır.

İlgi yazımız ekindeki Kurşunlu Camii Bakım ve Onarma Derneği Başkanlığına verilecek cevabın emrolunmasını arz ederim.

24.ŞUB.981 İnş.Yük.Tek.: Ü.YAZGAN

Recep Pehlivan
Bölge Müdürü

NT.

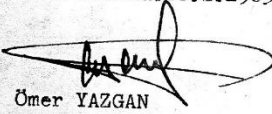
Ek A. 8: Vakıflar Genel Müdürlüğü dilekçe,1980(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

HARICI KİTAPLAR VEYERİNDİ 89
885 Sıra No: Hayatlıdır

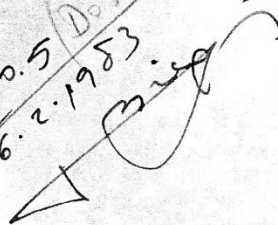
R A P O R

Samsun Mazbut Hayrat kütüğünün 3.sirasında kayıtlı Molla Fahrettin Vakfından Kurşunlu Cami 16.2.1983 günü mahallinde tetkik edilerek;

1. Cami'in Beton olan Kubbesinin üzeri yerli tip kiremitle örtülü olduğu,
2. Kubbe üzerindeki bu kiremitlerin bir çoğunun kırık olduğu,
3. Yine Kubbe örtüsünde bir kısım kiremitlerin noksan olduğu,
4. Beton olan Kubbeden, kiremitlerin noksan ve kırık olması nedeniyle yer yer yağmur sızıntısı olduğuna dair işbu Rapor 3 nüsha olarak tarafımızdan tanzim ve imza olundu. 16.2.1983

Ömer YAZGAN
İnş.Yük.Teknikeri

Naci GÖKÇE
Hayır İşleri Me.

0.5 (Dışında)
16.2.1983

T. C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü

SAYI : ABİYAP/ABİDE ŞB.
KONU : 55-320 (84)

ANKARA
8./8/1984

KURŞUNLU CAMİİ

TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
ANKARA BÖLGE KURULU BAŞKANLIĞINA

İLGİ: Samsun Unkapı Kurşunlu Camii İdare Heyeti Başkanlığının, 17.7.1984 tarihli dilekçesi.

1. İlgideki dilekçede, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait Samsun ilindeki Kurşunlu Caminin penceresinin, camiye bitişik fırının sahibi Mustafa ŞAPAK tarafından bir ardiye yapılarak kapatıldığı ileri sürülmektedir.
2. Aynı dilekçede, bu konuda Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ve Samsun Belediye Başkanlığına yapılan başvurularında cevapsız kaldığı iddia edilmektedir.
3. Konu yerinde incelenerek ve inşaatın durdurulması ve sorumlular hakkında gerekli işlemlerin yapılması için icabeden yerlere başvuruda bulunulacaktır. Çalışmalar hakkında Vakıflar Genel Müdürlüğüne de periyodik bilgi sunulacaktır.

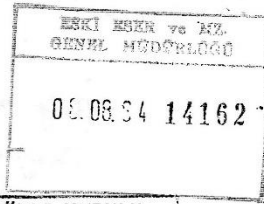
Bilgilerinizi arz ederim.

GENEL MÜDÜR ADINA

Alaaddin GÜRTUNA
VAK.GEN.MÜD.YRD.

P A Ğ I T I M :
GEREĞİ :
a. Belediye Bşk/SAMSUN
b. Vak.Böl.Müd/SAMSUN

BİLGİ :
a. Taş.Kül.ve Tab.
Var.Ankara Böl.Kur.Bşk.
b. Kurşunlu Camii İdare Heyeti
Unkapı SAMSUN

ANKARA BÖLGE KURULU	
Kayıt No.	Tarihi
722	21-8-1984

Bilgi alındı.
Dışişleri
21/8 0000

Ek A. 10: Vakıflar Genel Müdürlüğü 08.08.1984 tarihli dilekçe (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

T.C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü

55-00/6 Deyan
Sn-Gebi
24.3.92
A.P.S.

SAYI: B.02.1.VGM.010.00.00-6100
KONU: Samsun Merkez Kurşunlu Camii

17 MART 1992

KÜLTÜR BAKANLIĞI
TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT
VARLIKLARINI KORUMA KURULU
BAŞKANLIĞINA

TRABZON

Samsun İl Merkezindeki Kurşunlu Camii ile Ulu Camii'nin Minareleri onarılacak, Kurşunlu, Caminin son cemaat bölümünün doğu ve batı cepheleri restore edilecek, arka bahçe düzenlenerek bu yere abdest alma yeri yapılacaktır.

Tekliflerin, ekteki dökümanlar dikkate alınarak incelenmesini ve bu konuda, uygulamaya esas teşkil edecek kararın alınıp, Genel Müdürlüğümüze gönderilmesinin teminini rica ederim.

Necdet DİKEN
Genel Müdür Yrd.

DAĞITIM :

GEREĞİ :

Kültür Bakanlığı
Trabzon Kültür ve Tabiat
Varlıklarını Koruma
Kurulu Başkanlığına

TRABZON

Eki:(1) Adet Dosya

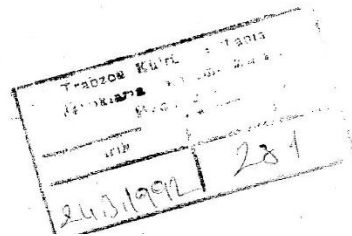
BİLGİ :

Vak.Böl.Md.ne

SAMSUN

Eki:(1) Adet Rapor

(1) Adet proje

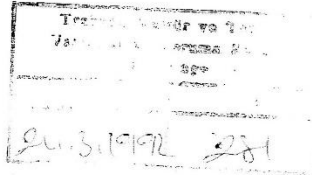
Ek A. 11: Vakıflar Genel Müdürlüğü 17.03.1992 tarihli dilekçe (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

RAPOR

Kurşunlu ve Ulu camilerinin onarımı sırasında gerçekleştirilmeye çalışılacak hususlar şunlardır.

- a) Her iki caminin minarelerinde, zamanla yıpranmış olan taşlar tespit edilerek değiştirilecek, Ulu Camide eğer gerekli görülürse şerefe ve yukarı sökülerek, rölöve projesine göre yeniden yapılacak,
- b) Kurşunlu Camine bitişik olan yapı yıkıldıktan sonra, son cemaat bölümünün ceplereli araştırılıp, diğer cephelerle beraber restore edilecek,
- c) Kurşunlu caminin baka cephesinde-girişinde bulunan abdest alma yeri, aslında mevcut mezarlığın devamı olduğundan (rölöve projesine göre), kaldırılması düşünülmüş, ancak ihtiyacı karşılamak üzere yeni abdest alma yeri ve bahçe düzenlemesi cami arka bahçesinde planlanmıştır.
- d) Kurşunlu Caminin bugün kullanılmaz durumda olan, son cemaat mekanının alt katı kullanılabilir hale getirmeye çalışılacak, çatısı onarılacak,
- e) Caminin ahşap doğramaları, elektrik tesisatı yenilenecek, boya, badanası yapılacaktır.
- f) Ayrıca Kurşunlu Camii bitişliğinde koruma alanı içindeki (imar paftasındaki tarafi kısım) WC'nin kamulaştırılarak yıkılması gerekmektedir.

İşbu rapor tarafımızdan 5 nüsha olarak düzenlenmiştir.

S. Aydan KIZILTAN

Mimar

11.3.1992

S. Aydan

Ek A. 12: 11.03.1992 tarihli Restorasyon Raporu (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 29.05.1992 82
Karar Tarihi ve No. : 29.05.1992 1355

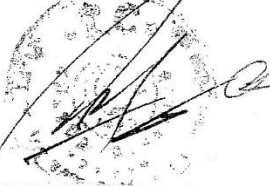
Toplantı Yeri : TRABZON

Samsun İli, Merkez, Kurşunlu Caminin onarım isteğine ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 17.3.1992 tarih ve B.02.1.VGM.010.00.00.61.00 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Samsun İli, Merkez, Kurşunlu Camine ilişkin kurulumuza sunulan projenin uygun olduğuna ancak proje üzerinde görünen kısmın alaturka kiremitle kaplanmasına, camii yanında yol üzerindeki şadırvan ve WC'nin kaldırılarak camii alanı içinde uygun bir yere yapılmasına karar verildi.

Aslı Çiğdem

Prof.Dr. Coşkun ÖZGÜNEL

Ulvi ÖZEL
Müdür V.

Prof.Dr. Kutsal ÖZTÜRK

(İMZA)

(İMZA)

B A Ş K A N

BAŞKAN YARDIMCISI

Üye Prof.Dr. Coşkun ÖZGÜNEL (İMZA)	Üye Prof.Dr. Kutsal ÖZTÜRK (İMZA)	Üye Prof.Dr. Şinasi AYDEMİR (İMZA)	Üye Servet YERLİ (İMZA)	Üye Faat GÖKÇE (BULUNMADI)
Üye Sengül UTANCAK Samsun Vakıflar Bölge Müd.Mimarı (İMZA)	Üye Arif KATAR Samsun Belediye Başkan Yard. (İMZA)	Üye		

Ek A. 13: 29.05.1992 tarihli S.K.V.K.Kurul Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 01.10.1992 91
Karar Tarihi ve No. : 01.10.1992 1444

Toplantı Yeri : TRABZON

Samsun ili, Merkez, Kurşunlu Camiinin onarımı isteğine ilişkin Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.5.1992 gün ve 1355 sayılı kararı ile, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 20.8.1992 gün ve B.02.1.VGM.0-R-725 sayılı yazı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Samsun ili, Merkez, Kurşunlu camiine ilişkin kurulumuza sunulan projenin r dine, Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.5.1992 gün ve 13 sayılı kararın geçerli olduğuna karar verildi.

Ash Gbidir.

Uvi ÖZEL

Prof.Dr. Coşkun ÖZGÜNEL
(İMZA)

Prof.Dr. Kutsal ÖZTÜRK
(İMZA)

B A Ş K A N

BAŞKAN YARDIMCISI

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Prof.Dr. Coşkun ÖZGÜNEL (İMZA)	Prof.Dr. Kutsal ÖZTÜRK (İMZA)	Prof.Dr. Şinasi AYDEMİR (İMZA)	Servet YERLİ (İMZA)	Fuat GÖKÇE (İMZA)
Üye Muzaffer ÖNDER Samsun Belediye Başkanı. (BULUNMADI)	Üye A.Yaşar İNALÖZ Samsun Vakıflar Bölge Müdürü. (İMZA)	Üye		

Ek A. 14: 01.10.1992 tarihli Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

RAPOR

630.000.000.-TL 1.Keşif bedelli Samsun-Merkez Kurşunlu Camii ve Ulu Camii 1991-1992-1993 yılı onarımı halen devam etmektedir.

Kurşunlu Caminin ön kısmında bulunan son cemaat mahallinin tavan döşeme betonu sehlin yapmış durumdadır. Yan kısmında bulunan ve kamulaştırılarak camii sahasına ilave edilen evin yakılmasıyla, son cemaat mahallinin duvarlarında çatlaklar oluşmuştur. Söz konusu kısmın yakılarak yeniden yapılması zorunludur.

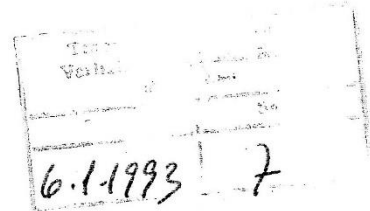
Ayrıca 29.5.1992 gün ve 1355 sayılı Kurul Kararı gereğince de Camii alanı içerisinde şadırvan ve ve yapılmasına dair karar verilmiştir.

Bu karara istinaden , Camii alanına uygun olarak ve mevcut arazi eğiminden faydalanarak hazırlanan proje ilişikte sunulmuştur.

Hazırlanan bahçe tanzimi projesinin onaylanması hususunda gereğini arz ederim.

2.12.1992

Sengül URANCAK
Mimar

Ek A. 15: 02.12.1992 tarihli Restorasyon Raporu (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 12.10.1993
Karar Tarihi ve No. : 12.10.1993

102
1725

Toplantı Yeri : TRABZON

KURUL KARARI

Samsun ili, Merkez, Kurşunlu Camii'nin avlusuna şadırvan yapılması isteğine ilişkin Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 1.10.1992 gün ve 1444 sayılı kararı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 18.12.1992 gün ve B.02.1.VGM.O.10.00.01/55.00/10483/92) sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Samsun ili, Merkez, Kurşunlu Camiine ilişkin sunulan projenin uygun olduğuna, uygulamanın onaylanan projesi doğrultusunda yapılabileceğine, yapılması düşünülen şadırvanın ise projesinin hazırlanarak kurulumuza sunulması gerektiğine ve projesi onaylandıktan sonra uygulamaya gidilebileceğine karar verildi.

Aslı Gibidir.

B A Ş K A N

Prof.Dr. Coşkun ÖZGÜNEL

(İMZA)

Üye

Prof.Dr.
Coşkun ÖZGÜNEL

(İMZA)

Üye

Arif KATAR
Samsun Belediyesi
Başkan Yardımcısı

(İMZA)

Üye

Prof.Dr.
Kutsal ÖZTÜRK

(İMZA)

Üye

Mevlüt MERT
Trabzon Vakıflar Bölge
Müdürü

(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI

Prof.Dr. Kutsal ÖZTÜRK

(İMZA)

Üye

Doç.Dr.
Şule İNANKUL

(İMZA)

Üye

Zuhal ÖZCAN

(İMZA)

Ek A. 16: 12.10.1993 tarihli Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul Kararı (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

T. C.
S A M S U N
İLKADIM BELEDİYE ENCÜMENİ

483
FEN MUAMELE :

TARİH : / / 199
7. 10 4
ÖZÜ :
Tevhit.

Beldemiz Pazar Mahallesi 48 pafta, 305 ada, 4 ve 10 nolu parsellerin tevhidini
Fen İşleri Müdürlüğü'nün tekeresi ve ilgilik dosya Başarıklık Makamından Encümen
Kararı olundu.

TEVHİT :

Fen İşleri Müdürlüğü'nün 3.10.1994 tarih ve 1372 sayılı tekeresi ve ilgilik
dosyasını incelemek üzere görüşüldü.

SONUÇ :

Beldemiz Pazar Mahallesi 48 pafta, 305 ada, 4 ve 10 nolu parsellerin tevhidini
yapılması istenilmektedir.

Yapılan inceleme sonucu;

Sözkonusu parseller Koruma Amaçlı İmar planında 3 katlı konut alanı ve eski
cami (Kurşunlu Camii) olarak görülmektedir.

Sözkonusu parsellerin tevhit işleminin Koruma Amaçlı İmar Yönetmeliğinin 8/a
maddesi uyarınca T.K.T.V.Koruma Kurulundan onaylandıktan sonra yürürlüğe girerek kaydı ile
14 sayılı İmar Kanununun 15. ve 16.maddelerine göre tevhit işleminin uygun görülmesine,

Gereği için evvelce Fen İşleri Müdürlüğüne gönderilmesinin 7.10.1994 tarihinde
Kararı ile karar verildi.

Belediye Encümeni Başkanı
M. ÖZAYDOĞU

Enc. Üye
ALİ YILMAZ

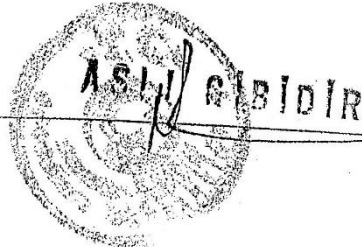
Enc. Üye
Mustafa ARS

Enc. İgl. Müdürü
Mehmet GILGAN

Hesap İgl. Müdürü V.
Dursun SAĞIROĞLU

Fen İgl. Müdürü
Cemal KULBİLİN

Enc. Genel Müdürü
M. ERGİLİM

Ek A. 17: 07.10.1994 tarihli İlkadım Belediyesi Encümen Kararı (Samsun Kültür
Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
TRABZON KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 09.04.1996 131 Toplantı Yeri :
Karar Tarihi ve No. : 09.04.1996 2436

Samsun ili, Merkez, Pazar Mahallesi, Kurşunlu Camine ilişkin Kur 12.10.1993 gün ve 1725 sayılı kararı ile, Kurşunlu caminin yer aldığı ta, 305 ada, 10 parsel ile bitişik 4 parselin tevhid edilmesi isteğine Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 16.12.1994 gün ve B.02.1.VGM.0.10.00.01/ sayılı, Samsun Valiliği, Kültür Müdürlüğü'nün 16.03.1995 gün ve 616 say zısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Samsun ili, Merkez, Pazar Mahallesi, 48 pafta, 305 ada, 4 ve 10 par hidinin uygun olduğuna karar verildi.

KURUL KARARI

Ash Gibidi,

Ahmet ŞENTÜRK
MÜDÜR

B A Ş K A N

Prof.Dr.Kutsal ÖZTÜRK
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI

Prof.Dr.Şinasi AYDEMİR
(İMZA)

Üye
Prof.Dr.

Cengiz ERUZUN
(İMZA)

Üye
Doç.Dr.

Oğuz TEKİN
(İMZA)

Üye
Dr.

H.Fatih MÜDERRİSOĞLU
(İMZA)

Üye

Üye
K.Sami DURKA
Samsun İlkadım E
Harita Müh.
(İMZA)

Üye

Yakup AKTÜRK
Trabzon Vakıflar Bölge Müd.
(İMZA)

Üye

Üye

Ek A. 18: 09.04.1996 tarihli Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurul (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Rapor NO:9

Tarih :7.3.1995

Konusu :Samsun İli,Merkez Pazar Mah.
48 pafta,305 ada,10 ve 4 par-
selde tevhit (Kurşunlu camii)

MÜZE MÜDÜRLÜĞÜNE
R A P O R

- İlgi: a) Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 16.12.1994 tarih ve 7030/94 sayılı yazısı.
b) Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün 8.2.1995 gün ve 58/131 sayılı yazısı.
c) İl Kültür Müdürlüğü'nün 28.2.1995 gün ve 72/490 sayılı yazısı.

İlgi (a),(b),(c) sayılı yazı ve eklerinde Samsun İli,Pazar Mah. 48 pafta,305 ada,10 parselde yer alan kurşunlu camiinde aynı parftanı 4 parsel nolu taşınmazın tevhit işlemi yapılmak istendiğinden konunun Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunda görülebilmesi için gerekli belge ve raporun hazırlanarak gönderilmesi istenmektedir. Molla Fahrettin tarafından 4.6.1340 yılında inşa edilen kurşunlu camii,İl merkezi Pazar Mah.48 pafta,305 ada,10 parselde olup, doğusunda 100 yıl bulvarı, güneyinde müftü sokak,kuzeyinde hastane sok.yer almaktadır. 10 parselde tevhit düşümlen 4 parsel taşınmazı kuzey-batı yönde çevrelenmektedir.

Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait Kurşunlu Caminin bulunduğu imar planında cami sahasında kaldığı tesbit edilen 4 noluparsel Vakıflar Genel Müdürlüğünce kamulaştırılarak emi bahçesine dahil edilmiştir.Samsun İlkadım Belediyesi Encümenlerinin 7.10.1994 tarih ve 483 sayılı kararında söz konusu parsellerin tevhit işleminin gerçekleştirilmesi için koruma amaçlı imar planı yönetmeliğinin 8/a maddesi gereğince; tescil edilmiş korunması gerekli Kültür Varlıklarına bittirilen yeni yapılar için bu plan yönetmeliğinin ekinin yapılaşma ile ilgili hükümleri geçerli olup,bu yapılarda Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma Kurulunun görüş ve kararı ile uygulama yapılmalıdır. 8.3.1985 tarih ve 798 sayılı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu 753 envanter numarası ile tesbit ve tescili yapılmış olan ve çevresi itibarıyla sıkışmış bir vaziyette olan Kurşunlu Camii inde duyulan ihtiyactan dolayı tevhit işlemi gereklilik arz etmektedir. Ve bu işlemin çevreyle herhangi bir uyumsuzluğu söz konusu değildir.

Ancak,tescil edilmiş korunması gerekli Kültür Varlıkları ve yakın parselinde yapılacak tevhit işlemleri için Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun görüşü alınarak bu karar doğrultusunda işlem yapılması gerekmektedir.

Konunun değerlendirilmek üzere rapor ve ekleriyle birlikte Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna iletilmesi ve alınacak karara göre işlem yapılması hususunda Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

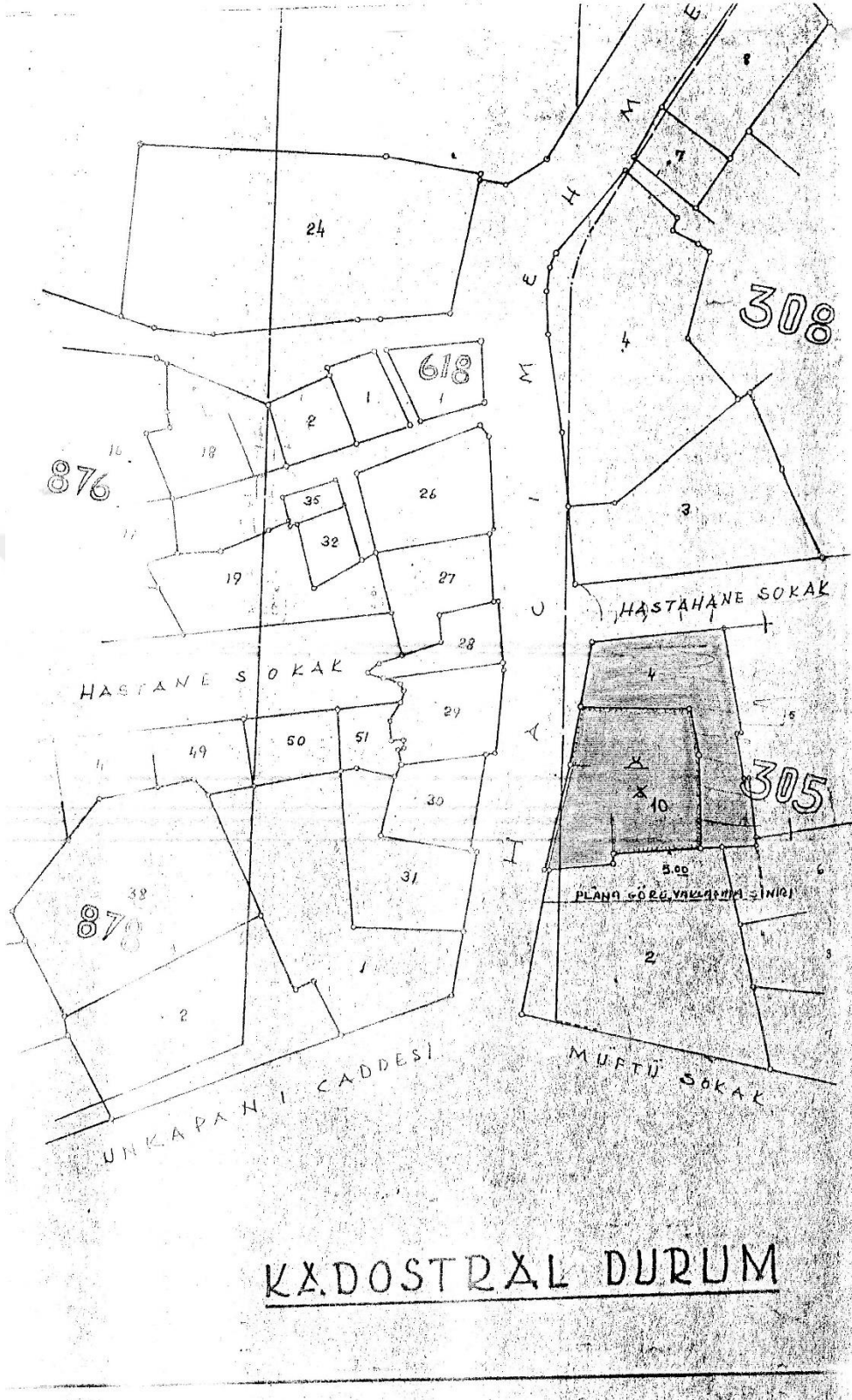
Uğur TERZİOĞLU

Müze Araştırmacısı

Emine YILMAZ

Müze Araştırmacısı

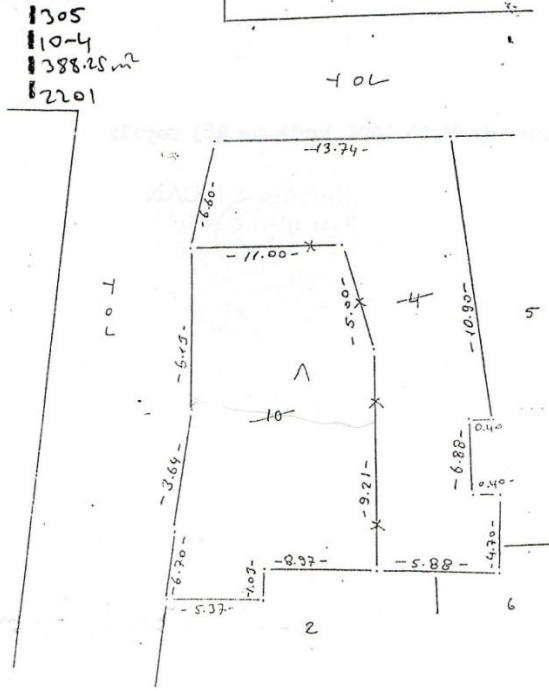
Ek A. 19: 07.03.1995 tarihli Kurşunlu Camii 10 ve 4 parselde tevhit hakkında Rapor
(Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Ek A. 20: Kadastral Durum (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

İli : Samsun
İlçeşi : Merkez
Mahalle/Köy : PAZAR
Pafta No. : 48
Ada No. : 305
Parçel No. : 10-4
Yüzölçümü : 388.25 m²
Kayıt No. : 2201

Kroki yeri

skimeler, ocuklar, fack katları, ilkyüzleri, Düzeltilen miktar, Kesin ölçüm

6993
A = 7.127 154
7982 155
7438 156
 $155 \times 2.5 = 387.50 \pm 0.75$ — 388.25 m²

İmar Planına Uygunluğu Tastik
Edilmek üzere Düzenlenmiştir.

22 / 09 / 1994

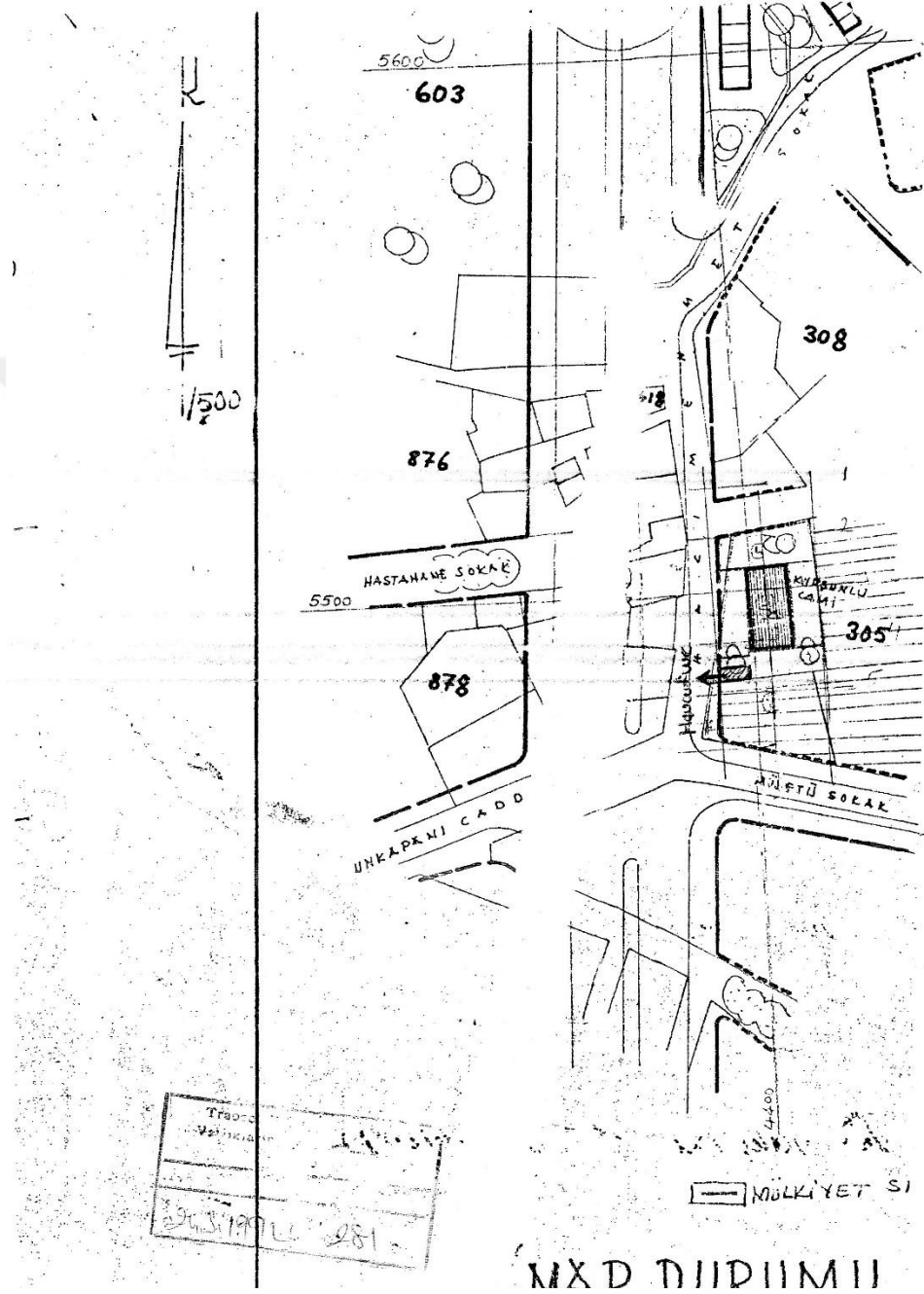
Düzenleyen : Kadastro Fen Me.
Görölmüştür : Kontrol Müh.

Faruk Araydın
Mehmet

Bu kısım merkezde doldurulacaktır.

Gelis Tarihi ve No.	Tersimati yapılmıştır	Klasörüne işlenmiştir.	Tersimati kont edilmiştir.	Klasörü kont edilmiştir.

Ek A. 21: 22.09.1994 tarihli Kadastro Durum (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Ek A. 22: İmar Durumu (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

İli	Samsun	 Türkiye Cumhuriyeti TAPU SENEDİ			FOTOĞRAF			
İlçesi	Merkez							
Bucağı	1. Bölge							
Mahallesi	Pazar							
Köyü								
Sokağı								
Mevkii	Hacı Mehmet sk.							
Eml. Vergi. Hes. No.	Satış Bedeli	Pafta No.	Ada No.	Parsel No.	Yüzölçümü			
	İfraz	48	305	10	He.	M ² .	Dm ² .	
						202	00	
GAYRİMENKULÜN	Vasfı	Kargir kurgunlu canil						
	Sınırı	Paftasında.						
	İktisabı	Tasınmazın tamamı 207 m2 olarak Molla Fahrettin Vakfı adına kayıtlı iken Samsun belediyesi encümeninin 26.10.1976 gün ve 283 sayılı encümen kararı ve Samsun kadastro müdürlüğünce 27.12.1993 günü tanzimli değişiklik beyannamesi gereğince iki kısma ifrazından teşkil edildi.						
	Sahibi	Molla Fahrettin Vakfı						
GELDİSİ		Yevmi. No.	Cilt No.	Sayfa No.	Sıra No.	Tarihi	GİTTİSİ	
Cilt No.	3	2482	18	1809		27.6.1994	Cilt No.	
Sayfa No.	202	Siciline uygundur. Hakan ALTAY MÜDÜR					Sayfa No.	
Sıra No.							Sıra No.	
Tarihi		NOT : Mülkiyetin gayri ayni haklar ile şerhler için tapu kütüğüne müracaat edilmelidir					Tarihi	

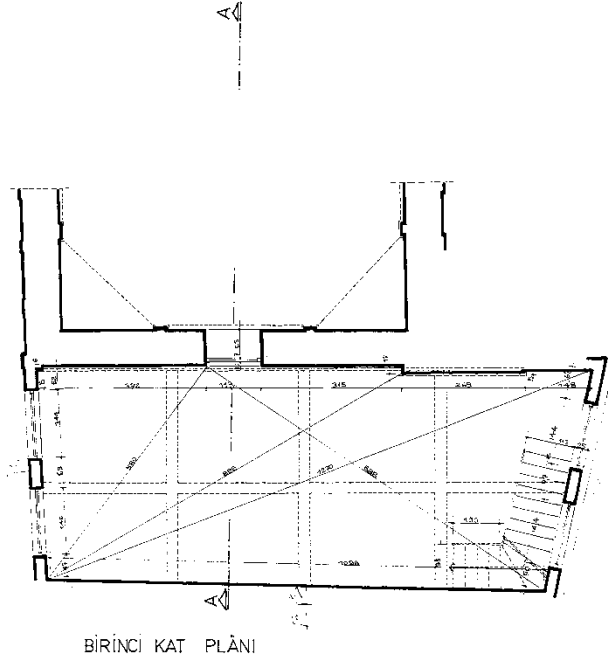
Ambar Stok No. : 129

Ek. A. 23: 27.06.1994 tarihli Tapu Senedi (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

İl	Samsun	İlçe	Merkez	Bucağı	L. Bülge	Mahallesi	Pazar	Köyü	Sokağı	Mevkii	Hacıbahane Hacı
Türkiye Cumhuriyeti											
TAPU SENEDİ											
Eml. Vergi Hes. No.	Satış Bedeli	Pafta No.	Ada No.	Parsel No.	Yüzölçümü						
	Hükmen	43	305		Hektar	M ²	Dm ²				
Vasfı	Arealı Ahşap Ev										
Simiri	Paftasında										
GAYRİMENKULUN İhtisabı	Tanrı Mustafa oğlu Ali Şafak adına kayıtlı İken Samsun 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 19.12.1990 gün ve 1990/462-743 sayılı kararına göre hükmün Vakıflar Genel Müdürlüğü adına vasiyet edilmiştir.										
Sahibi	Vakıflar Genel Müdürlüğü										
G.E.L.D.İ	Yevmi. No.	Cilt No.	Sayfa No.	Sıra No.	Tarihi	GİTTİSİ					
	1993	2	293		13.2.1993						
Cilt No.	4747										
Sayfa No.											
Sıra No.											
Tarih											

Ambar Stok No. : 129

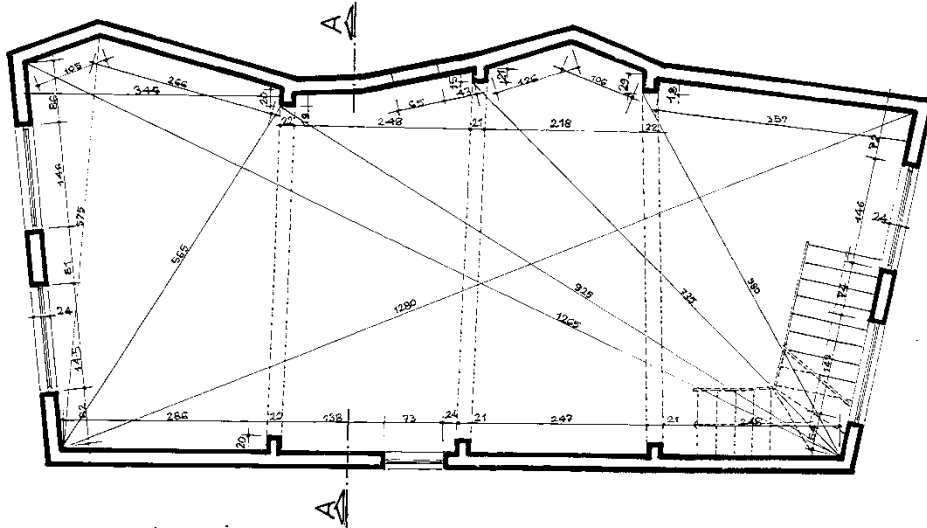
Ek. A. 24: 13.02.1992 tarihli Tapu Senedi (Samsun Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

BİRİNCİ KAT PLANI

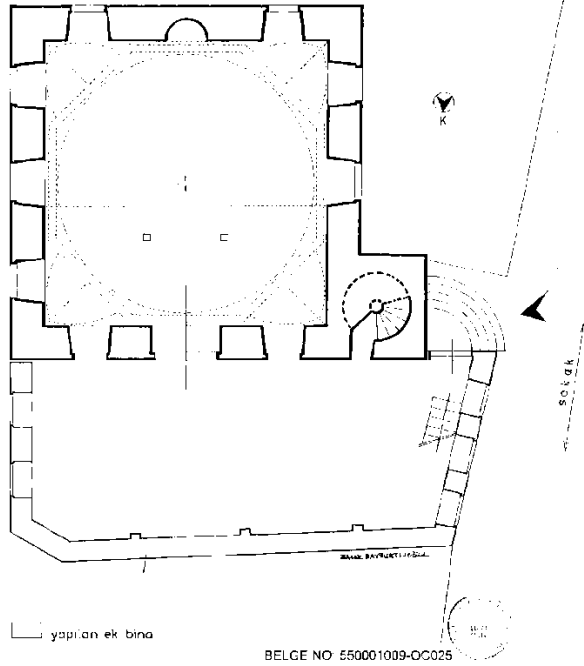
55.01.01/11	VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
OLUŞTULAN: İSMAİL BEKİR AYHAN	SAMSUN-KURŞUNLU CAMII
ÇİZEN: MUSTAFA ARSLAN	RÖLOVE PROJESİ PLANLARI
YENİLENER: ERCAN YARDAKCI	ÖLÇEK: 1/50
İNCELİYEN: ORHAN TUĞER	levha no: 1
TASTIK EDEN: ADEVE VAKFI İŞLERİ BAŞKANI	FAHİR ÇİÇEK
46/11/1975	
BELGE NO: 550001009-OC030	

Ek. B. 3: Birinci Kat Planı, 1975 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

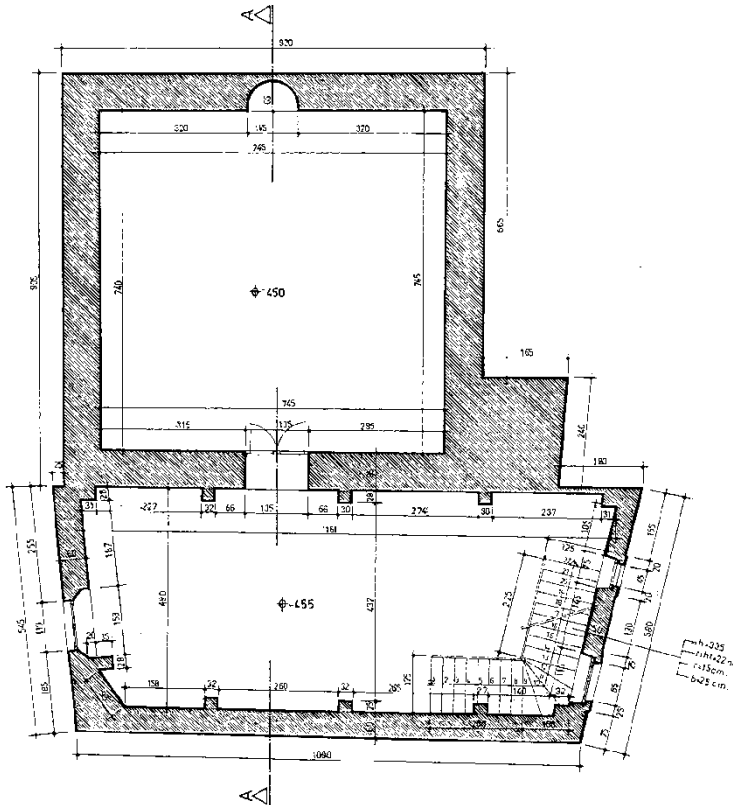

Ek. B. 4: İkinci Kat Planı, 1975 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

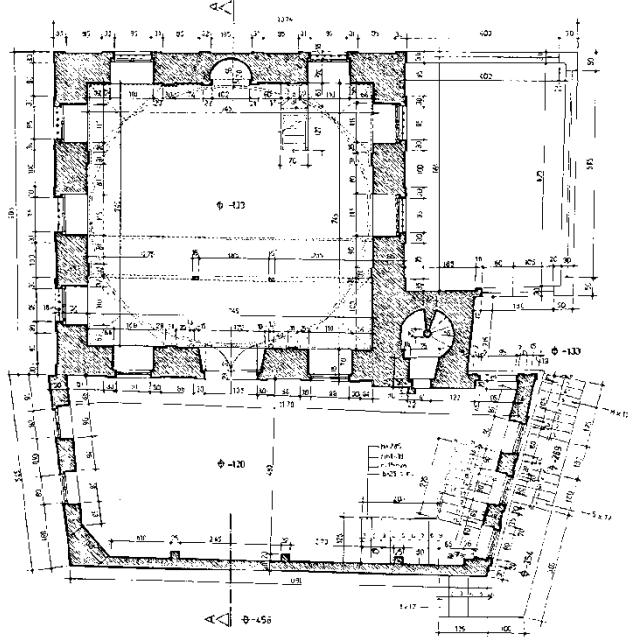
SAMSUN_KURŞUNLU CAMİ ölçek:1/50

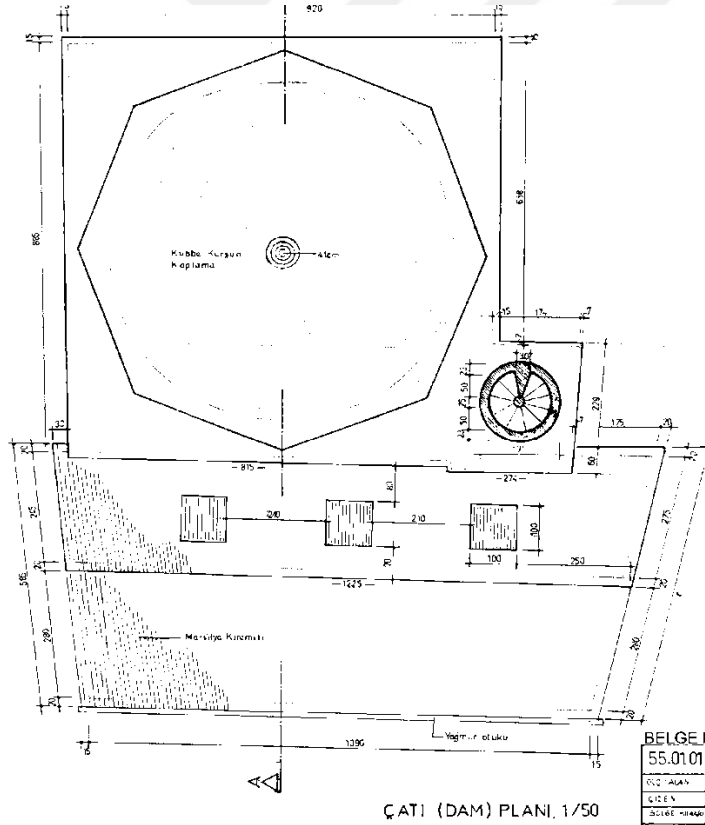
Ek. B. 5: Zemin Kat Planı, 1992 yılı Rölöve (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. B. 6: Bodrum Kat Planı, 1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

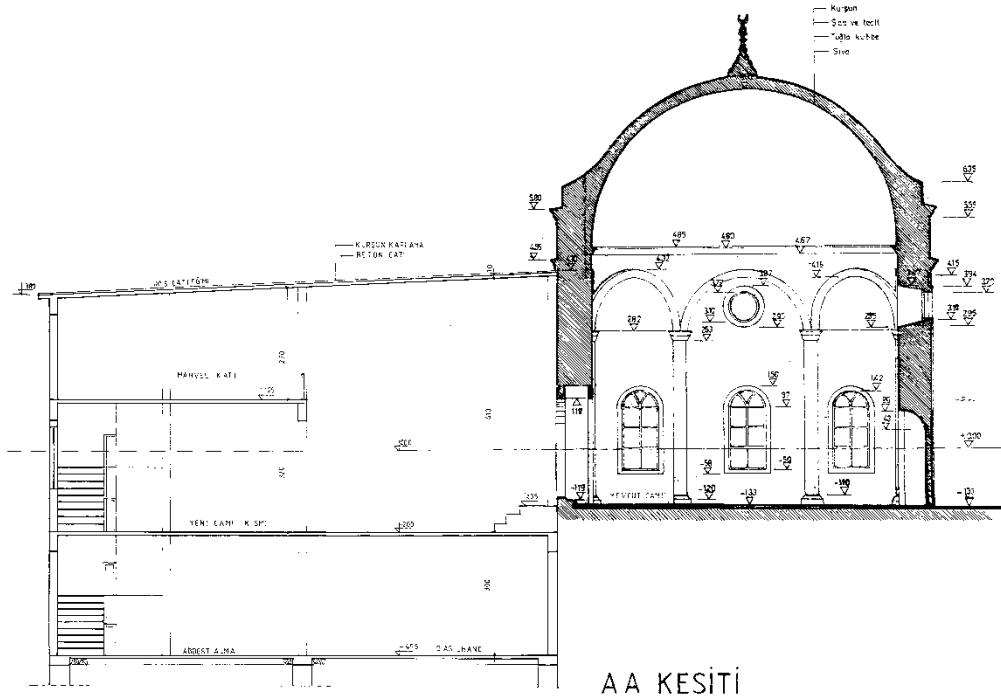

Ek. B. 7: Zemin Kat Planı, 1992 yılı Restorasyon Projesi,(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

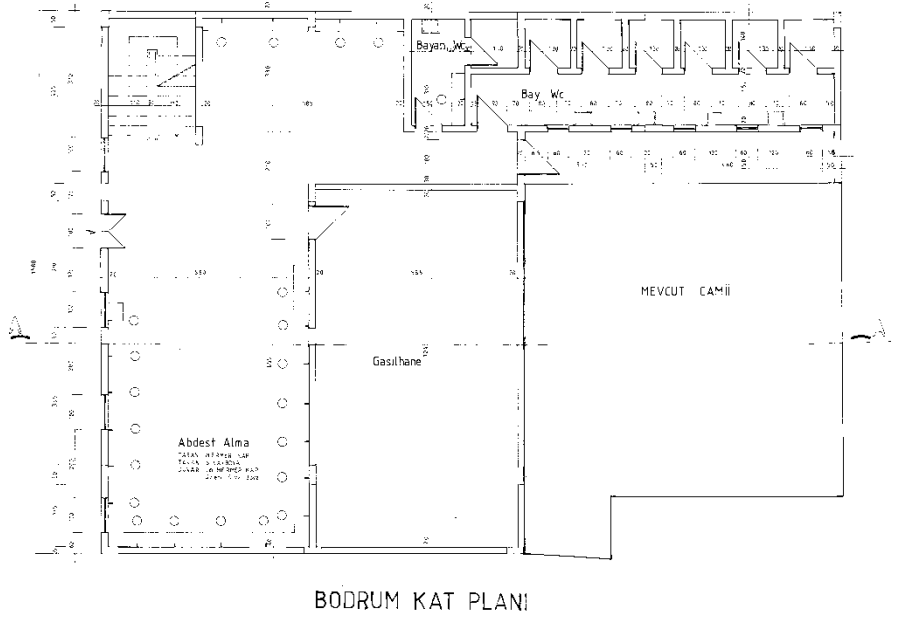

BELGE NO 550001009-OC001	
55.01.01/11 VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
ÖZ ALAN	RÜZVEDİM
ÖLÇEK	PAFTA
ÖLÇEK	PAFTA
AD SO MU	MEZALIK ELİF
BİREYİNİN	1/50
ÖLÇEK	PAFTA No:1
ÖLÇEK	1/50
PAFTA	No:1
ÖLÇEK	1/50
PAFTA	No:1

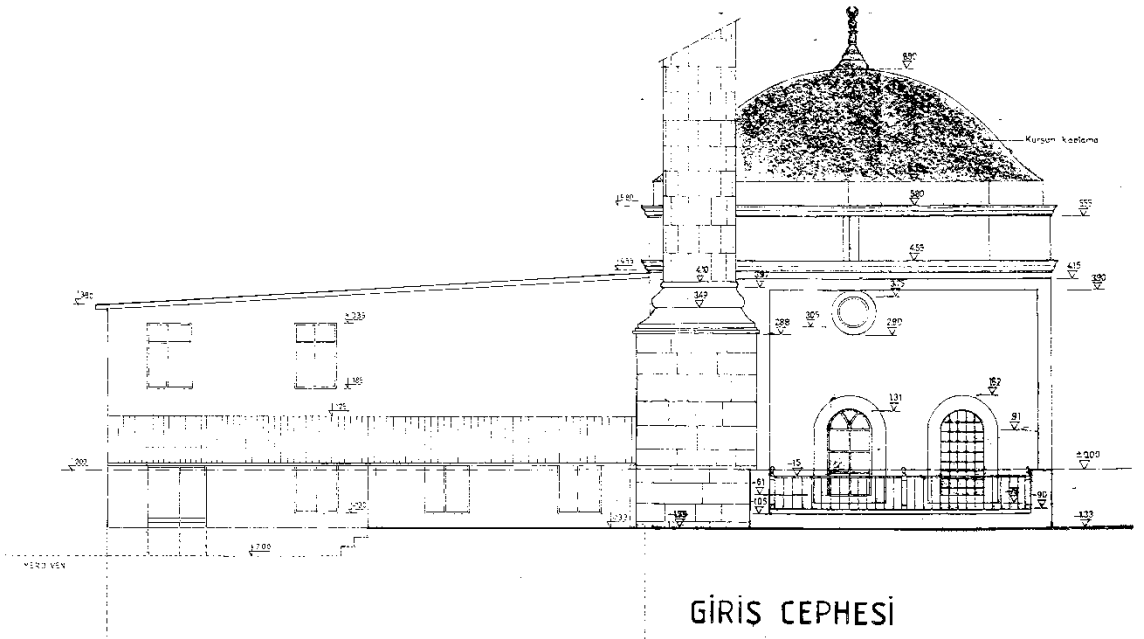
Ek. B. 8: Çatı Planı, 1992 yılı Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

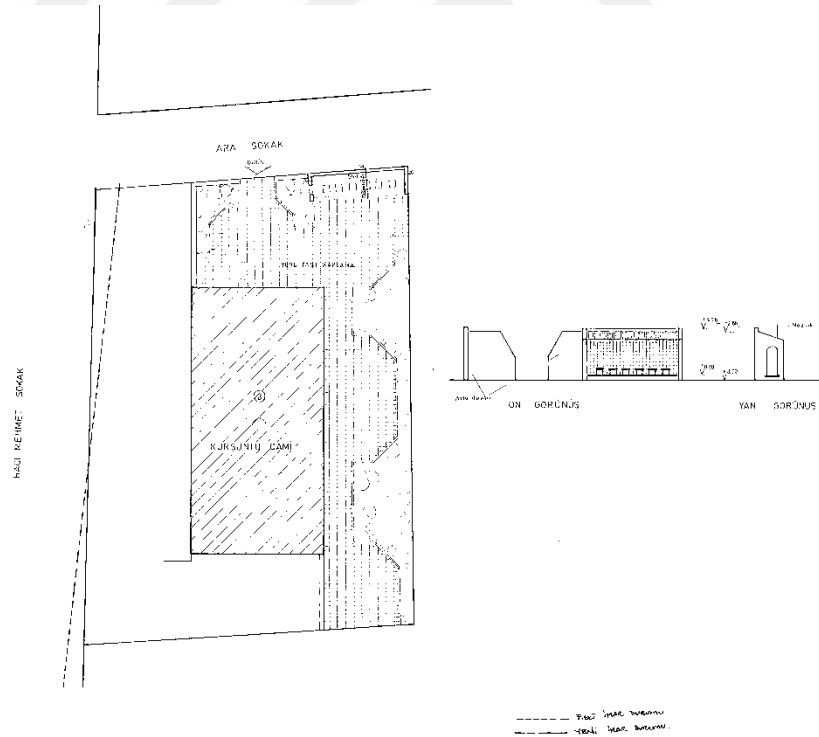
Ek. B. 13: A-A Kesiti, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. B. 14: Zemin Kat Planı, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

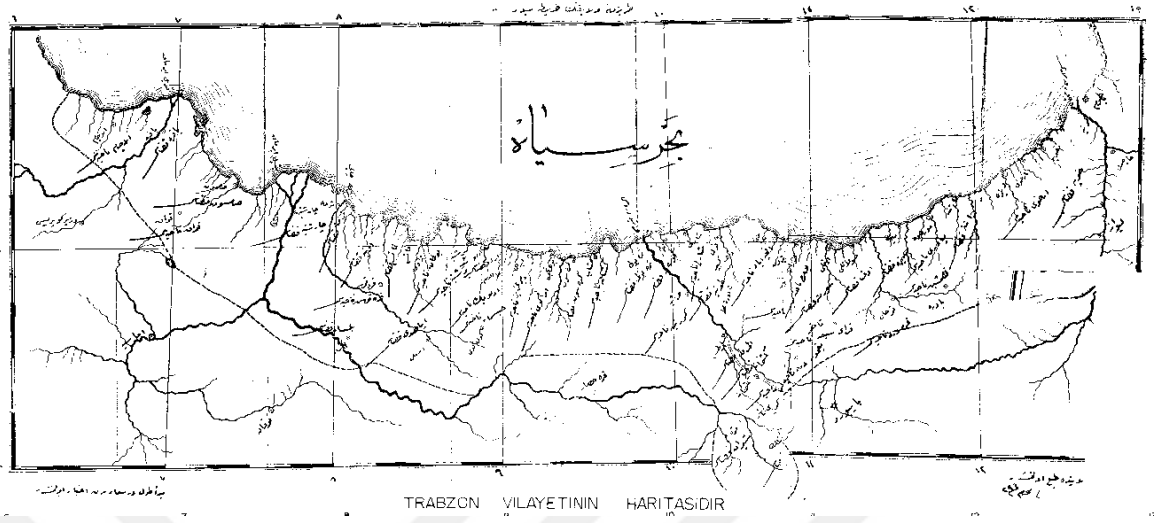
Ek. B. 15: Giriş Cephesi, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

BELGE NO: 650001009-OC026

Ek. B. 16: Vaziyet Planı, Restorasyon Projesi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

EK C: Fotoğraf ve haritalar

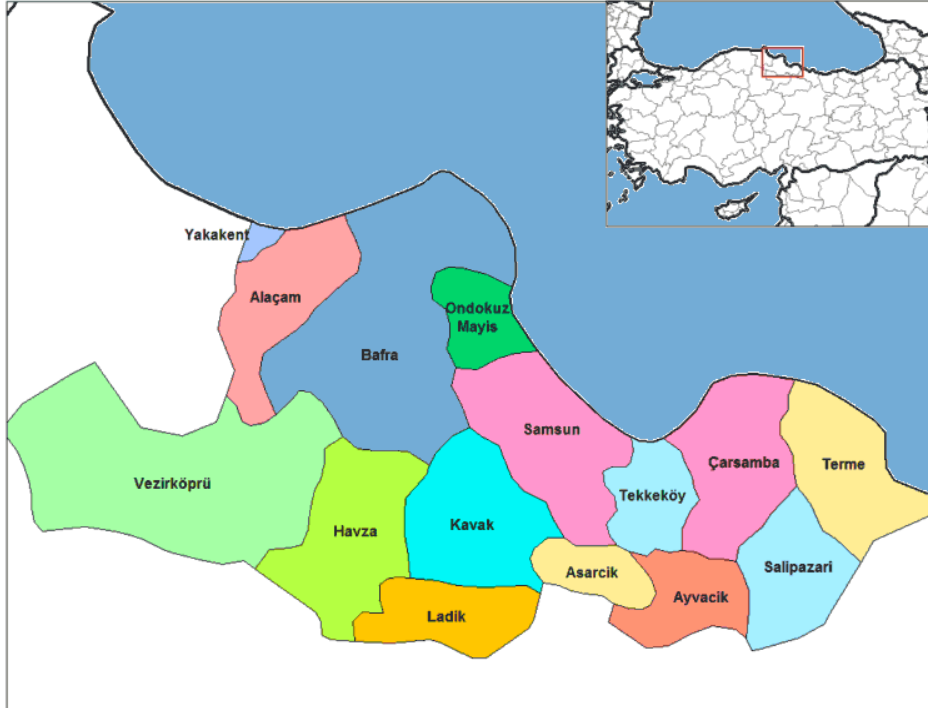
Şekil. C. 1: Trabzon Vilayet Haritası (Trabzon İl Salnamesi)

Ek. C. 2: Trabzon Vilayet Haritası (Trabzon İl Salnamesi)

Ek. C. 3:1865 Samsun iç kale planı, Samsun Büyükşehir Belediye Arşivi

Şekil. C. 4: Samsun İli ve İlçeleri

:

Şekil. C. 5: Samsun İli

Ek. C. 6: Samsun, 1950'li yıllar (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

Ek. C. 7: Samsun, 1950'li yıllar (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

Ek. C. 8: Bitişik Yapı Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 9: 100. yıl Bulvarı açılmadan önce Kurşunlu Camii ve bitişik yapı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 10: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 11: 1800'lü Yıllar Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 12: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 13: Batı Cephe ve Çevresi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 14: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

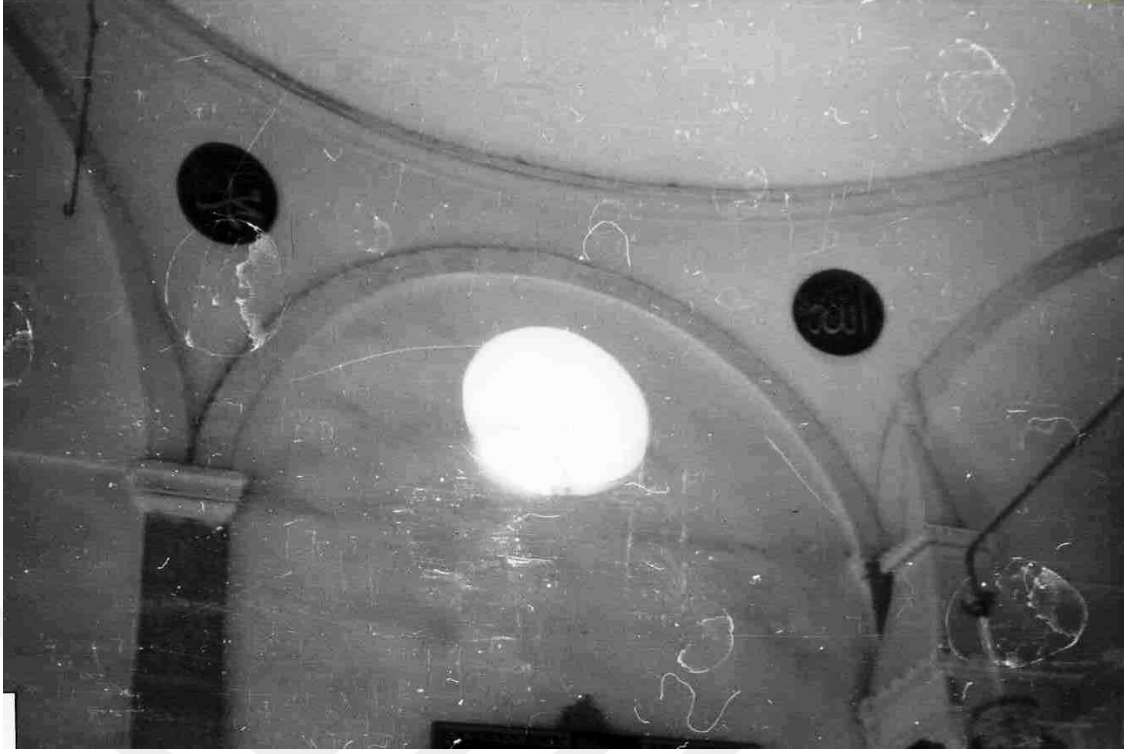
Ek. C. 15: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 16: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 17: Harim (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 18: Harim (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 19: Mihrap (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 20: Minber (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 21: Hanımlar Mahfili (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

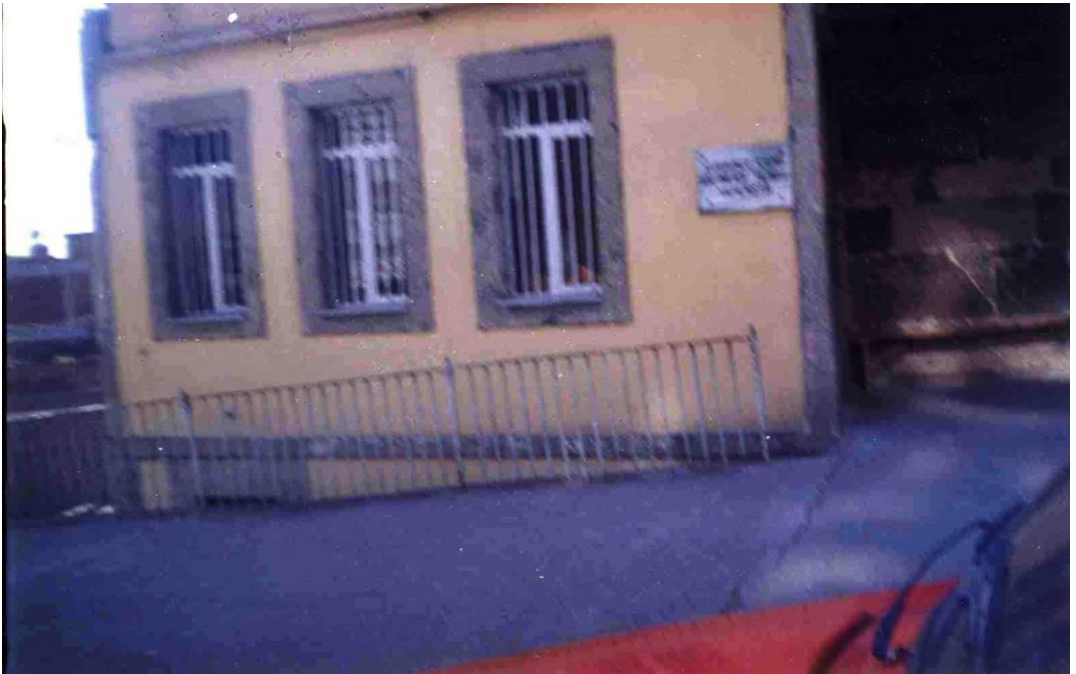
Ek. C. 22: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 23: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 24: Kuzey Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 25: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 26: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 27: 9 Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 28: Minare (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 29: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 30: Doğu Cephe (Vakıflar Genel M¼d¼rl¼đ¼ Arşivi)

Ek. C. 31: Batı Cephe (Vakıflar Genel M¼d¼rl¼đ¼ Arşivi)

Ek. C. 32: Bitişik Yapı Kuzey Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 33: Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 34: Güney Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 35: Doğu Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 36: Bitişik Yapı Kuzey Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 37: Minare Şerefe ve Kûlahı Fotoğrafi (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 38: Bitişik yapı yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 39: Bitişik Yapı Güney Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 40: Bitişik Yapı Yıkımı Batı Cephe (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 41: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 42: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 43: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 44: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 45: 1992 Yılı Onarım fotoğrafı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

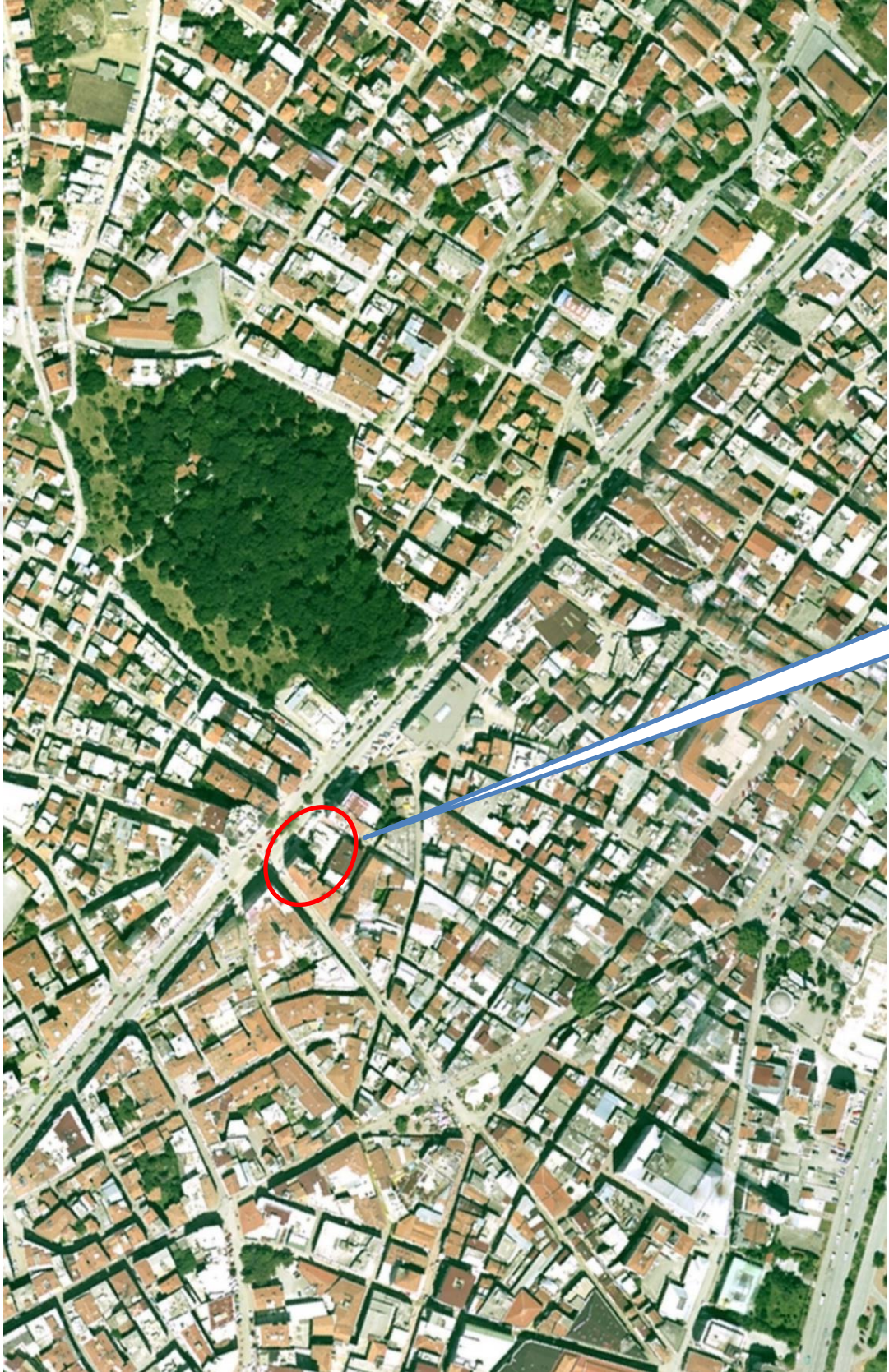
Ek. C. 46: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Ek. C. 47: Bitişik Yapı Yıkımı (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

EK D: Yeni fotoğraflar (2015)

Ek. D. 1: Kurşunlu Camii ve çevresini gösteren hava fotoğrafı (Samsun Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

Ek. D. 2: Kurşunlu Camii ve çevresini gösteren hava fotoğrafı (earth.google.com)

Ek. D. 3: 100. yıl Bulvarından Kurşunlu Camii ve çevresinin genel görünümü

Ek. D. 4: 100. Yıl Bulvarından Kurşunlu Camii ve çevresinin genel görünüm

Ek. D. 5: 100. Yıl Bulvarından Kurşunlu Camii ve çevresinin genel görünümü

Ek. D. 6: Kurşunlu Camii Batı Cephesi

Ek. D. 7: Kurşunlu Camii Batı Cephesi

Ek. D. 8: Minare Kaidesi

Ek. D. 9: Ön bahçede yer alan kabirler

Ek. D. 10: Çeşme ve bahçe duvarı

Ek. D. 11: Bahçe taş duvarı ve bahçe giriş kapısı

Ek. D. 12: Harim ve son cemaat mahalli doğu duvarı

Ek. D. 13: Harimin doğu duvarındaki pencereler

Ek. D. 14: Harimin doęu duvarındaki dūşey kōşey silmesi

Ek. D. 15: Son cemaat mahallinin doğu duvarındaki pencereleri

Ek. D. 16: Z05 harime ait doğu duvarı

Ek. D. 17: Tuvaletlerin doğu duvarı

Ek. D. 18: Kuzey cephe genel görünüm

Ek. D. 19: Kuzey cephe genel görünüm

Ek. D. 20: Kuzey cephe genel görünüm

Ek. D. 21: Son cemaat mahallinin kuzey duvarı

Ek. D. 22: Son cemaat mahalli kuzey duvarı

Ek. D. 23: Z01 Harimin,Z06 Abdesthanenin ve Z08 Lavaboların kuzey duvarı

Ek. D. 24: Z01 Harimin,Z06 Abdesthanenin ve Z08 Lavaboların kuzey duvarı

Ek. D. 25: Güney cephe genel görünüm

Ek. D. 26: Güney cephe genel görünüm

Ek. D. 27: Harimin güney duvarının pencereleri

Ek. D. 28: Harimin güney duvarı kubbe ve kasmağı

Ek. D. 29: Minare ve kaidesi güney duvarı

Ek. D. 30: Bahçe güney taş duvarı ve korkulukları

Ek. D. 31: Ön bahçe

Ek. D. 32: B02 Ön bahçe

Ek D. 33: B02 Yan bahçe

Ek D. 34: B02 Yan bahçe

Ek D. 35: B03 Yan bahçe

Ek D. 36: B03 Harim batı duvarı ve yan bahçedeki kabirler

Ek D. 37: B03 Yan bahçedeki kabirler

Ek D. 38: Kurşun kaplama kubbe üst örtüsü

Ek D. 39: Son cemaat mahalli kurşun kaplama üst örtüsü

Ek D. 40: H01 Son cemaat mahalli batı, kuzey ve güney duvarları

Ek D. 41: H01 Son cemaat mahalli güney duvarı

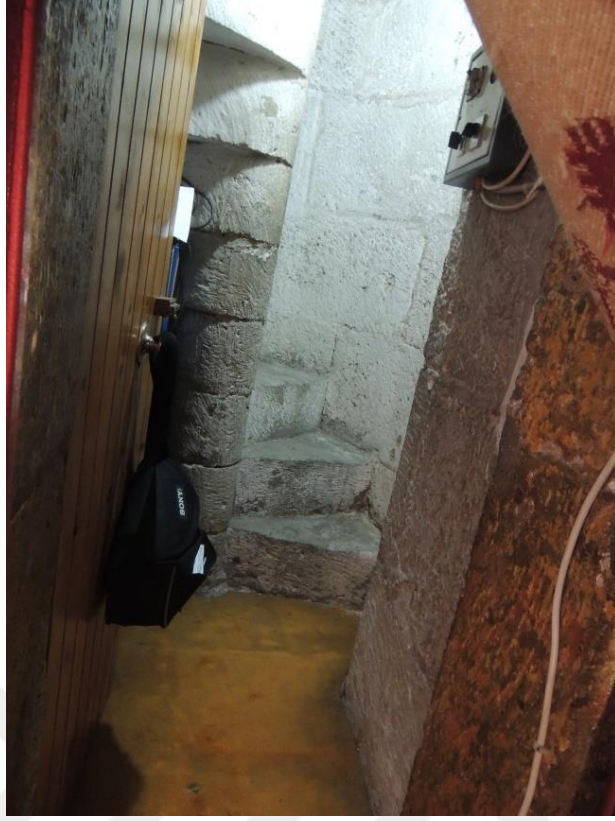
Ek. 42: H01 Son cemaat mahalli doğu, kuzey ve güney duvarları

Ek D. 43: H01 Görevli odası

Ek D. 44: H01 Görevli odası

Ek D. 45: H03 Minare basamakları

Ek D. 46: H03 Minare giriş kapısı

Ek D. 47: H03 Minare basamakları alt görünüşü

Ek D. 48: H03 Minare şerefe kapısı

Ek D. 49: H03 Minare basamakları

Ek D. 50: H04 Harim güney duvarı

Ek D. 51: H04 Harim güney duvarı mihrap ve pencereleri

Ek D. 52: H04 Harim kuzey duvarı giriş kapısı ve yan pencereleri

Ek D. 53: H04 Harim kuzey ve batı duvarı

Ek D. 54: H04 mekanı mihrap yan görünüşü

Ek D. 55: H04 mekanı mihrap ön görünüşü

Ek D. 56: Z01 mekanı görünüşü

Ek D. 57: Z01 mekanı görünüşü

Ek D. 58: Z01 Harim güney duvarı

Ek D. 59: Z01 Harim güney duvarı penceresi

Ek D. 60: Z02 Depo

Ek D. 61: Z03 Harim

Ek D. 62: Z03 Harim

Ek D. 63: Z04 Harim

Ek D. 64: Z04 Harim

Ek D. 65: Z04 Harim batı duvarı tuğla merdiven basamakları

Ek D. 66: Z05 Depo

Ek D. 67: Z05 Depo

Ek D. 68: Z06 Abdesthane

Ek D. 69: Z06 Abdesthane

Ek D. 70: Z06 Abdesthane

Ek D. 71: Z07 Lavabolar

Ek D. 72: Z07 Lavabolar

Ek D. 73: Z07 Tuvaletler

Ek D. 74: N101 Harim

Ek D. 75: N101 Harim

Ek D. 76: N101 Harim güney duvarındaki minare kaidesi taş duvarı

Ek D. 77: N101 Harim güney duvarı

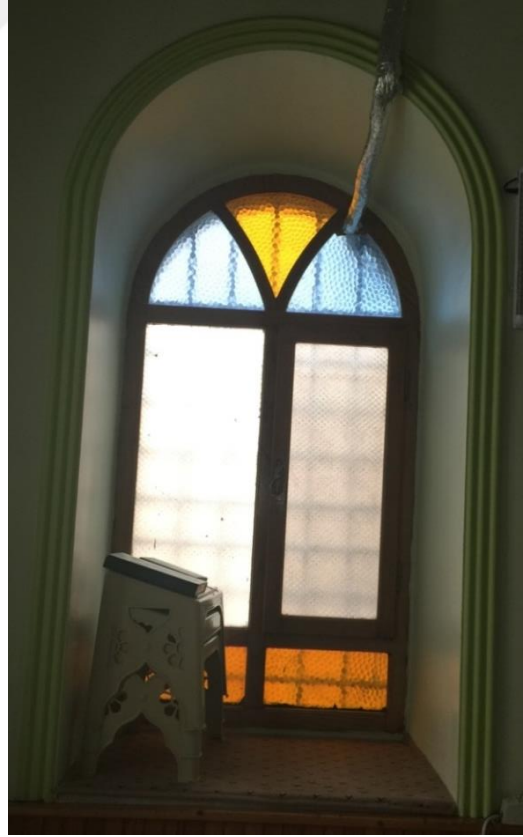
Ek D. 78: N101 Harim doğu duvarı

Ek D. 79: N101 Harim'den ana mekana açılan basık kemerli kapı açıklığı

Ek D. 80: H04 pencere detayı, dış görünüş

Ek D. 81: H04 pencere detayı, iç görünüş

Ek D. 82: H01 Son cemaat mahalli pencere detayı, dış görünüş

Ek D. 83: H01 Son cemaat mahalli pencere detayı, iç görünüş

Ek D. 84: H04 Harim kapısı detayı, dış görünüş

Ek D. 85: H04 Harim kapısı detayı, iç görünüş

Ek D. 86: H04 Harim kapısı detayı iç görünüş

Ek D. 87: H04 Harim kapısı detayı, dış görünüş

Ek D. 88: H02 Harim dairesel tepe penceresi detayı, dış görünüş

Ek D. 89: H02 Harim dairesel tepe penceresi detayı, iç görünüş

Ek D. 90: Minare şerefe detayı

Ek D. 91: Minare şerefe detayı

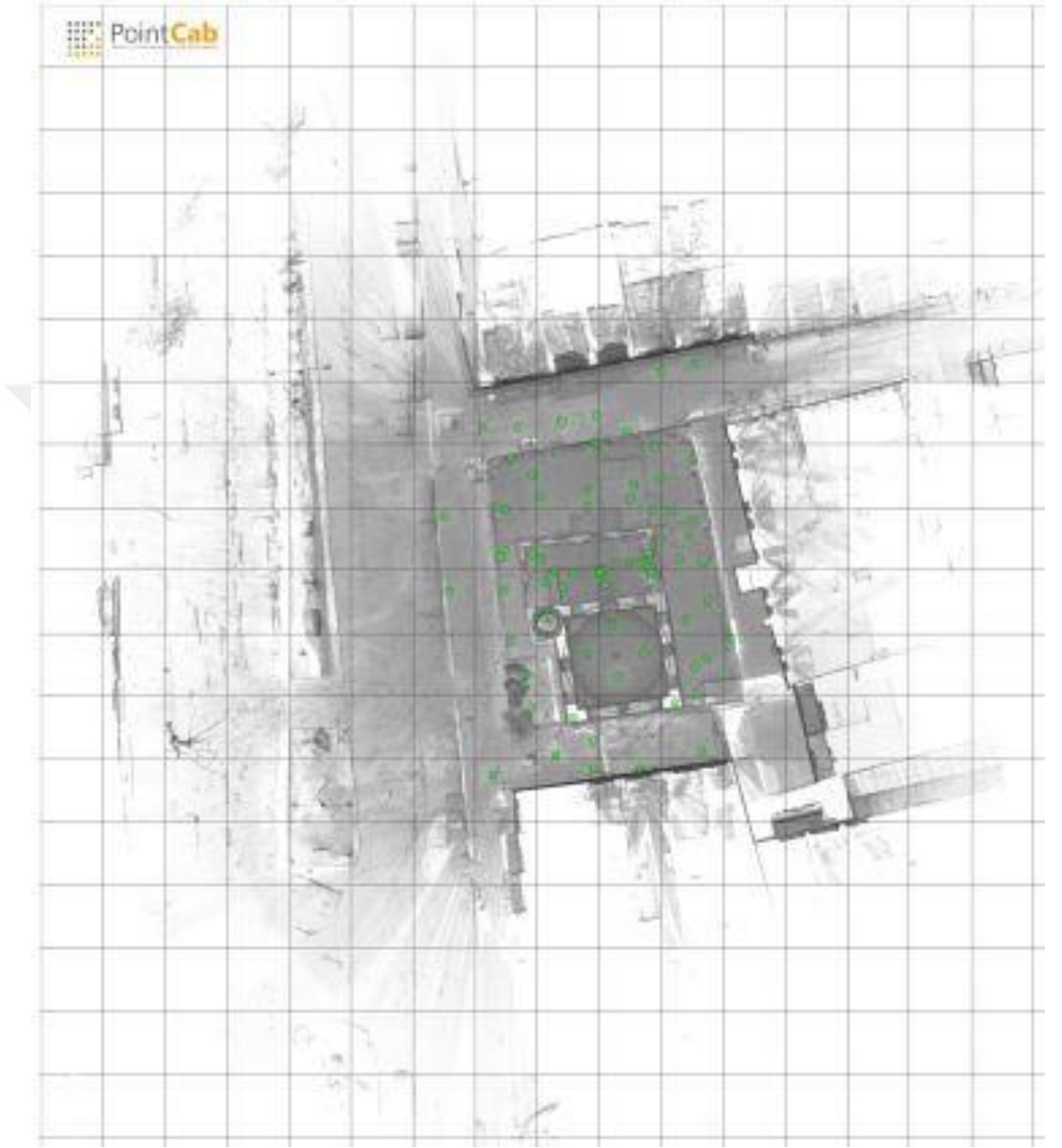

Ek D. 92: Minare kaidesi taş silme detayı

Ek D. 93: H 04 Harim göme ayak detayı

EK E: Faro focus 3d 120 ile kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kapa phi açı değerleri

Ek E. 1:Vaziyet planı üzerinde kurulan istasyon noktaları

Scan Information

Scan #	Scan Name	Pos X (m)	Pos Y (m)	Pos Z (m)	Omega (°)	Phi (°)	Kappa (°)
0	Sansun_kursunlucam043	0.000	0.000	126.922	0.281	0.117	6.834
1	Sansun_kursunlucam044	-0.933	5.038	126.646	-0.484	-0.269	4.598
2	Sansun_kursunlucam042	0.412	-0.055	126.921	-0.219	-0.140	68.610
3	Sansun_kursunlucam045	-4.708	0.894	126.936	0.137	0.457	17.150
4	Sansun_kursunlucam048	3.586	0.632	126.912	1.115	-0.355	-42.042
5	Sansun_kursunlucam049	-2.137	-0.186	126.911	-0.339	0.204	-77.595
6	Sansun_kursunlucam050	-4.372	-0.895	126.674	-0.004	-0.389	-44.664
7	Sansun_kursunlucam051	-4.434	-3.800	126.457	0.361	-0.502	30.927
8	Sansun_kursunlucam040	3.586	-6.585	126.952	0.144	-0.233	84.472
9	Sansun_kursunlucam041	0.999	-4.361	126.912	0.243	0.036	62.894
10	Sansun_kursunlucam023	1.597	-8.487	127.080	0.005	-0.176	11.757
11	Sansun_kursunlucam024	-0.926	-6.731	127.000	-0.413	-0.383	-21.472
12	Sansun_kursunlucam029	3.984	1.365	129.047	0.993	-0.840	-150.686
13	Sansun_kursunlucam037	-2.929	-1.400	129.652	-0.190	-0.355	-25.795
14	Sansun_kursunlucam038	0.537	-1.097	129.729	0.655	-1.072	-140.772
15	Sansun_kursunlucam039	3.909	0.292	129.734	0.522	0.046	-177.440
16	Sansun_kursunlucam063	2.465	5.673	122.486	-0.088	-0.180	47.970
17	Sansun_kursunlucam067	2.265	11.052	122.131	0.084	-0.419	-70.257
18	Sansun_kursunlucam055	7.676	-7.640	123.482	0.059	-0.376	93.807
19	Sansun_kursunlucam056	6.942	-3.923	123.417	-0.130	-0.488	112.793
20	Sansun_kursunlucam059	6.477	0.658	123.381	-0.047	-0.113	-78.825
21	Sansun_kursunlucam060	4.943	2.518	123.353	0.022	-0.202	57.150
22	Sansun_kursunlucam061	7.178	2.787	123.291	-0.023	-0.645	63.120
23	Sansun_kursunlucam062	4.355	4.815	122.514	0.391	0.112	-163.885
24	Sansun_kursunlucam064	4.885	7.290	122.511	-0.554	-0.360	-18.446
25	Sansun_kursunlucam065	5.878	4.776	122.524	0.012	-0.155	100.261
26	Sansun_kursunlucam066	4.466	9.817	122.491	-1.469	-0.582	-87.033
27	Sansun_kursunlucam052	-3.567	-0.112	123.936	0.584	0.439	-50.674

Ek E. 2: 0-27 arası kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri

Scan Information

Scan #	Scan Name	Pos X (m)	Pos Y (m)	Pos Z (m)	Omega (°)	Phi (°)	Kappa (°)
28	Samsun_kursunlucam053	0.009	-0.102	-123.940	0.382	-0.465	114.640
29	Samsun_kursunlucam054	2.435	0.402	123.924	-0.545	-0.585	-123.298
30	Samsun_kursunlucam046	-5.390	7.526	123.607	0.027	-0.070	-155.966
31	Samsun_kursunlucam047	-0.940	6.406	123.593	0.160	-0.458	-80.809
32	Samsun_kursunlucam057	-7.617	4.501	123.632	0.029	-0.044	-68.536
33	Samsun_kursunlucam058	-7.639	1.540	123.829	0.443	0.105	90.106
34	Samsun_kursunlucam033	-3.024	11.835	123.370	-0.286	-0.232	7.298
35	Samsun_kursunlucam034	-0.238	12.309	122.040	0.017	-0.379	-160.558
36	Samsun_kursunlucam035	5.013	15.642	120.952	-0.163	-0.334	2.028
37	Samsun_kursunlucam008	-0.392	10.108	127.389	0.209	-0.224	-104.210
38	Samsun_kursunlucam009	-4.747	5.853	126.911	-0.276	0.245	16.219
39	Samsun_kursunlucam010	-7.194	8.855	127.393	0.116	-0.373	-115.097
40	Samsun_kursunlucam031	-9.421	11.488	126.220	0.203	0.351	27.148
41	Samsun_kursunlucam032	-6.586	11.394	124.937	0.251	-0.952	4.446
42	Samsun_kursunlucam000	6.645	-7.031	127.063	-0.423	0.268	-42.766
43	Samsun_kursunlucam001	-9.847	7.831	126.748	-0.132	0.295	73.874
44	Samsun_kursunlucam002	-10.694	-5.397	127.629	-0.593	-0.318	-134.776
45	Samsun_kursunlucam003	8.734	-2.442	127.024	0.479	-0.744	86.015
46	Samsun_kursunlucam004	6.373	0.566	126.993	0.448	-0.317	60.689
47	Samsun_kursunlucam005	7.537	4.020	127.017	0.578	-0.365	-79.039
48	Samsun_kursunlucam006	7.576	6.635	127.438	-0.167	-0.227	-168.778
49	Samsun_kursunlucam007	2.849	6.843	126.973	0.830	-0.712	-168.008
50	Samsun_kursunlucam012	-7.778	-1.626	127.247	0.193	-0.787	-51.405
51	Samsun_kursunlucam013	-7.197	-5.537	127.375	0.013	-0.650	-33.320
52	Samsun_kursunlucam011	-7.986	1.017	127.244	0.652	-0.215	-68.256
53	Samsun_kursunlucam014	-5.951	-8.400	127.544	-0.222	-0.129	23.200
54	Samsun_kursunlucam015	-5.452	-10.949	127.591	0.405	-0.574	50.372
55	Samsun_kursunlucam016	-12.470	4.303	126.575	-0.338	0.060	40.499

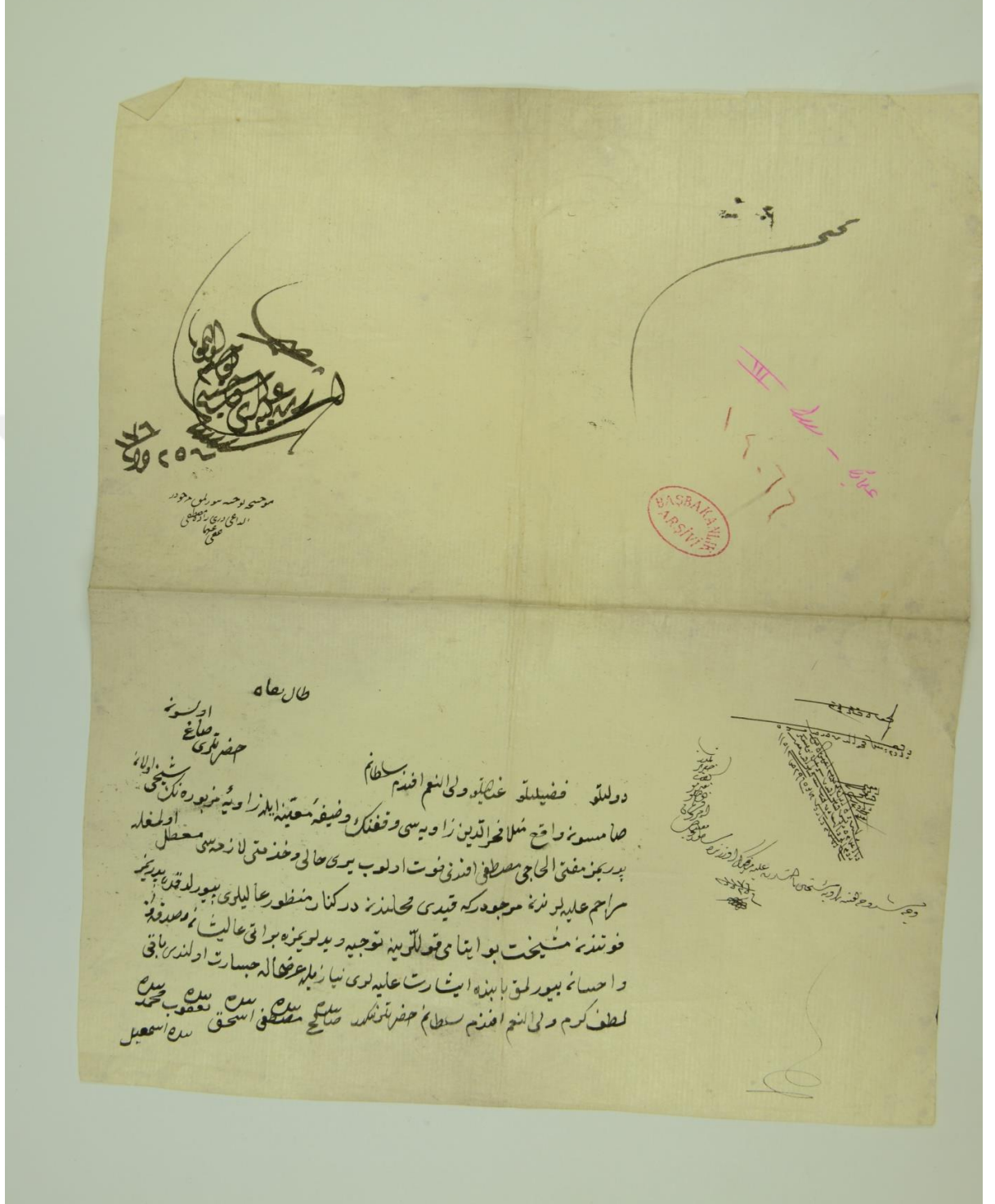
Ek E. 3: 28-55 arası kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri

Scan Information

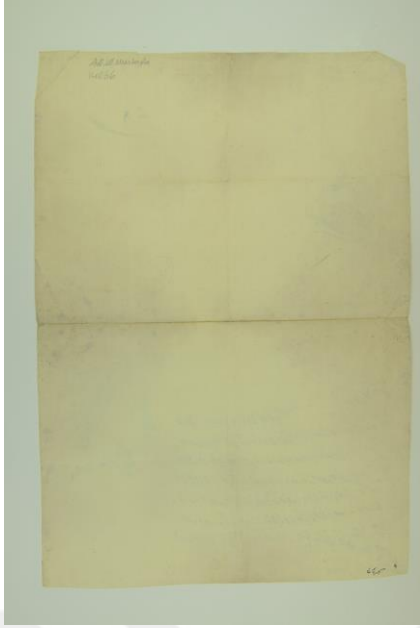
Scan #	Scan Name	Pos X (m)	Pos Y (m)	Pos Z (m)	Omega (°)	Phi (°)	Kappa (°)
56	Samsun_kursunlucamf017	-12.078	-1.683	126.886	-0.408	0.650	48.673
57	Samsun_kursunlucamf018	-8.586	-16.288	127.755	-0.705	-0.556	70.321
58	Samsun_kursunlucamf019	-3.482	-14.645	127.829	0.002	-0.569	130.250
59	Samsun_kursunlucamf020	-0.467	-15.907	127.772	0.089	-0.290	107.907
60	Samsun_kursunlucamf021	8.267	-14.360	124.863	-0.021	-0.105	167.917
61	Samsun_kursunlucamf022	3.299	-15.833	125.773	0.135	-0.055	-166.860
62	Samsun_kursunlucamf030	-0.468	-13.517	127.860	0.582	-0.818	173.620
63	Samsun_kursunlucamf036	7.649	16.434	120.406	0.573	-0.021	-101.136
64	Samsun_kursunlucamf027	-2.116	-11.705	132.803	-0.649	-0.112	-9.600
65	Samsun_kursunlucamf028	6.076	-10.478	132.513	-0.273	-0.347	50.133
66	Samsun_kursunlucamf025	-4.197	-0.201	132.193	-0.141	-0.079	130.247
67	Samsun_kursunlucamf026	-5.330	1.281	130.856	-0.195	-0.344	29.583

Ek E. 4:56-67 arası kurulan istasyon x,y,z koordinat değerleri ile omega kappa phi açı değerleri

EK F: BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİV BELGELERİ

Ek F. 1: Samsunda Molla Fahreddin Zaviyesi Şeyhi Pederlerinin vefatıyla vazifesinin uhdelerine tevcihine dair Mehmet ve sairinin arzuhali

Ek F. 2: AE-SMST-III 00179.. 25 Zilkade 1176 (7 Haziran 1763)

BELGENİN TRANSKRİPSİYONU:

Devletlü Faziletlü İnyetlü Veliülñiam efendim sultanım (...dua?) hazretleri sağ olsun Samsuna vaki Molla Fahreddin zaviyesi vakfının vazife-i muayyen (müteveli???)? Zaviye-i mezburenin şeyhi olan pederimiz müfti elhac mustafa efendi fevt olub yeri hali ve hidmeti lazımesi muattal olmağla merahim-i aliyelerinden mercuudur ki kaydı mahallinden derkenar manzur-ı alileri buyuruldukda pederimiz fevtinden meşihat bu eytamı kullarına tevcih ve yedlerimize beratı alişan sadaka ve ihsan buyurulmak babında îşarı-ı şaalıyeleri?? Niyazımla arzuhale cesaret olundu baki lütf-ı kerem veliyyülñiam efendim sultanım hazretlerininindir

Bende-i mehmed bende-i yakub, bende-i ishak, bende-i mustafa, bende-i salih, bende-i ismail

İrade-i Aliyeleri Mucibince tevcih olunmak buyuruldu 25 Za 1176

Mucibince tevcih buyurulmak mercudur. Eddai-i dürrizade Mustafa

Belgenin sağ tarafında defterhane kaydı olduğu anlaşılan ve iddia edildiği üzere zaviye kaydınının ilgili kişide olup olmadığını doğrulayan siyakat yazı ise okunamamıştır. Ancak alttaki kısım (vech-i meşruh üzere zaviye- meşihat ba işaret-i aliyye mezkurun üzerinde mestur ve mukayyed idüğü, Ferman devletlü sultanım hazretlerininindir... 25 Za 1176

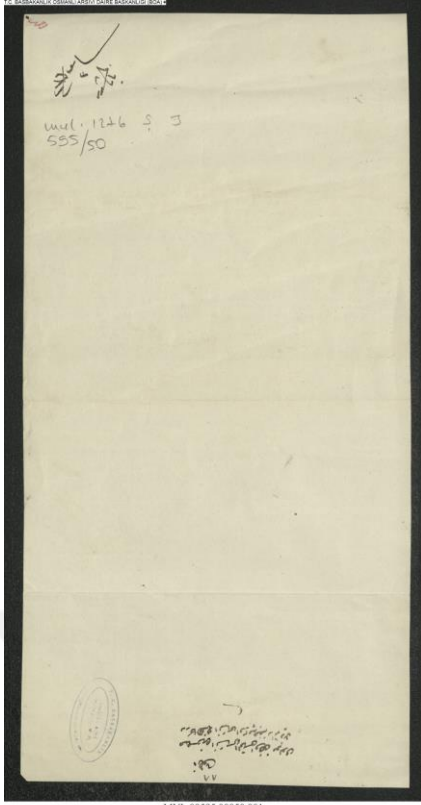
۵
نیل
۶۵۸

وقاف هجرت جید سنک محس و لایه حلاله جودیه و شیونقیری مائکة نظا حصون قد در فروع کانه مدوقا لایه مسویر
قیس اورنن مملوک اولاد نایقن محمودی مولوی نامی کور اولندن وانصاکنن نوز مصطفی بک دورسی عین سنه بولمائه
تخته کار کیم حیات ایلدیجی مساب سید اولوب دفعه خدای در رض مولوی خان وقص مقید بولمائه طولیا ساری
هین انق مفاصله اولدی و قوجولر اتمی و جید ذکر اولمائه خدای نکه مذکور المقدر محمد ایل با دوستا اکیا بقدر اقرضیه
مدوقا لایه زاویه سانیله زاویه آخاری و باضود دیکر ساسیه محمد مختصریم مجددی بر راه مولوی نسیمه مصافقه اراجم
ممدن نویسی اراجم سینه سوتقنا پرویا مملوک تقییه ن اولمائه معلوم کوسلر اراجم ذکر اولمائه زاویه و وقص
برایج بوزسنه دیزو مفعول اتمس جید اراجم اهما دانسی قاری قنر دملک اراجمه و بوستلاو قاری قنر اولمائه
ایفاسنه احوال حاضره حقیقه غریبای بولمائه با سوزنک جواب اولمائه نصیر دستار اراجم مولوی
در تقسیم اراجم ایلبار اولمائه

OSMANLI ARŞIVI	
MVL	
595	50

MVL.00595.00050.001

Ek F. 3: Samsunda Kale içinde bulunan Molla Fahreddin Zaviyesi'nin Mevlevihane yapılması veya münasip bir mahalde yeniden mevlevihane inşa edilmesi (7.Anadolu)

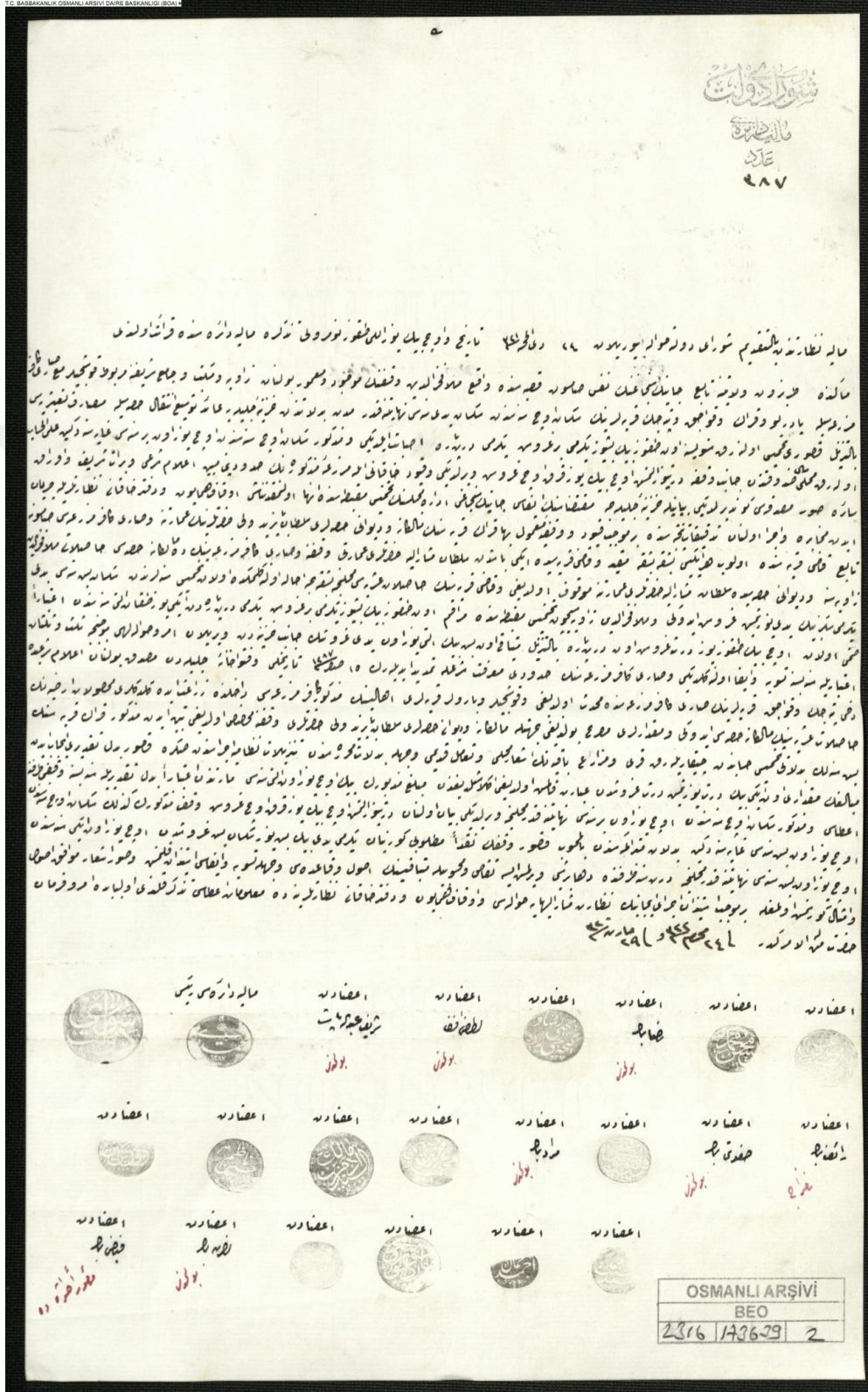
MVL.00595.00050.001

Ek F. 4: MVL 595/50, 3 Şaban 1276)

BELGENİN TRANSKRİPSİYONU:

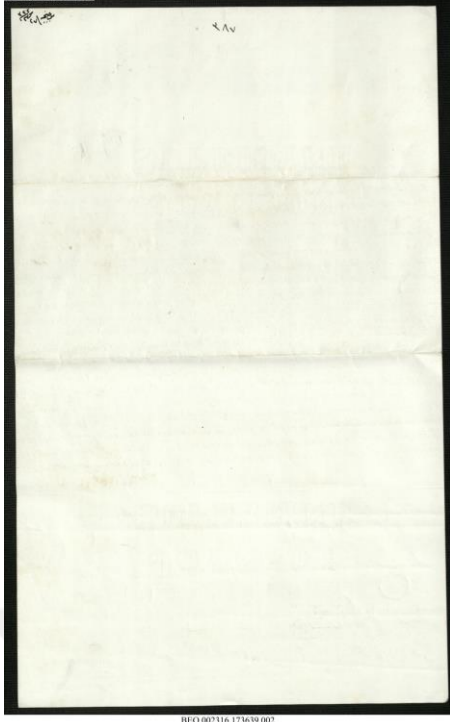
Evkaf-ı Hümayun nezaret-i Celilesinin Meclis-i Valaya Havale buyurulan işbu taktiri mealine nazaran Samsunda kala derununda kain Molla Fahreddin Mescidinin kapusu üzerinde mahkûk olan tarihte Muhaveriül ? Mevlevi namı muharrer olmasından ve ittisalinde müteveffa Mustafa Bey vereseşi uhdesinde bulunan hanenin tahtında kargir hücrat ile matbaha müşabih başka şeyler olub defterhane-i amirede dahi Mevlevihane vakfi mukayyed bulunmasından dolayı (müşarülileyh çelebi efendi hazretleri tarafından vukuubulan iltimas vechle) zikr olunan hanenin mezkurul mikdar muaccele ile bil-iştira icabı mikdar akçe sarfıyla Molla Fahreddin zaviyesi namıyla zaviye ittihazı veyahut diğer münasib mahalle muhtasarca müceddeden bir dergah-ı Mevlevi inşasıyla mesarifinin irade-i buyurulacak mahallinden tesviyesi (seniyyeye tevakkuf idüğü mehkemi-i nefiseden olunan ilamda) gösterilmiş ise de zikr olunan zaviye ve vakfının birkaç yüz seneden beri mefkud olması cihetle şimdi ihya ve inşası karşılıksız demek olacağına ve bu misillü karşılığı olmayan mesarifin ifasına ahval-i hazıra hezaine-i şahanenin gayri müsaid bulunduğuna binaen evrakın

battalda hıfz olunması lazım geleceğinin nezaret-i müşarüleyhaya havalesi meclis-i valada tezekkür kılınmış ise de ol babda emrû ferman

BEO.002316.173639.002

Ek F. 5: BEO 2316/173639- 2

Ek F. 6: BEO 2316/173639- 2

BELGENİN TRANSKRİPSİYONU:

Şura-yı Devlet Maliye Dairesi aded 387

Maliye Nezaretinden bittakdim şurayı devlete havale buyurulan 24 Zilhicce 1321 tarih ve 3159 numaralı tezkere maliye dairesinde kıraat olundu

Mealinde Trabzon vilayetine tabi Canik sancağının nefsi-i samsun kasabasında vaki Molla Fahreddin vakfının mevcut ve mamur bulunan zaviye ve mekteb ve cami-i şerifine merbut kuşçular maa sarı kafir ?? mezrasıyla badırlu ve kıran ve kavacık ve tepecik karyelerinin 83 senesinden 87 senesi nihayetine kadar müddet bedelatından hazine-i celileye aid tevsii intikal hissesiyle mesarif-i tamiriyesi bittenzil kusuru tahsisi olunarak seneviyesine 19521 guruş 24 para isabet eylediği ve mezkur 83 senesinden 311 senesi gayesine değin alelhesab olarak mahalli mal sandığından canib-i vakfa 463143 guruş verildiği ve kuyud-ı hakani ile mezrea-i mezkurenin hududunu mübeyyin ilam-ı şeri ve berat-ı şerif ve evrak-ı saire sur-ı musaddakası gönderildiği beyanıyla hazine-i celilece muktezasının ifası Canik sancağı idare meclisinin tahsis mazbatasında inha olunmaktan evkaf-ı hümayun ve defter-i hakani nezaretleriyle cereyan eden muhabere ve icra olunan tedkikat neticesinde bermuceb-i kuyud ve kaziye-i memul baha? Kıran karyesinin malikane ve divani

hisseleri sultan Bayezid-i veli hazretlerinin imaretine ve sarı kafir mezraası samsuna tabi kadı karyesinde olub her ikisi başka başka mukayyed ve kadı karyesinde iki başdan Sultan müşarülileyh hazretleri imareti vakfına ve sarı kafir mezrasının da malikane hissesi hasılatı Molla Fahreddin zaviyesine ve divani hissesi de Sultan müşarülileyh hazretleri imaretine mevkuf olduğu ve kadı karyesinin hasılat-ı öşriyesi mahallince başkaca ihale olunagelmekte olan tahsis senelerinden 85 senesi bedeli 28770 guruş idüğü ve Molla Fahreddin zaviyesiçün tahsis mazbatasında murakkam olan 19521 guruş 24 paradan 296 senesinden itibaren zammı olan 3904 guruş 14 para bittenzil mütebaki 15617 guruşun canib-i hazineden verilen emir ve haveleleri mucibince sülüs ve sülüsan itibarıyla sene be sene tesviye ve ifa olunageldiği ve sarı kafir mezrasının hududu marifet-i şer ile tahdid edilerek 15 safer 1287 tarihli fetvahane-i celileden musaddık bulunan ilam-ı şeride dahi Tepecik ve kavacık karyelerinin sarı kafir mezrasında muhaddes? Olduğu ve kuşçular ve barular (Badırlu?) karyeleri ahalisinin mezkur kafir mezrası dahilinde ziraat edegeldikleri mahsulat-ı arziyenin hasılat-ı öşriyesinin malikane hissesi idüğü ve mikdarları müserrah bulunduğu cihetle malikane ve divani hisseleri Sultan Bayezid-i veli hazretleri vakfına muhasses olduğu tebeyyün eden mezkur kıran karyesinin beş senelik bedelatı tahsis hesabından çıkarılarak kura ve mezra bakiyenin işar-ı mahalli ve teamül-i kadimi vechle bedelat-ı muharreresinde tenzilat-ı nizamiye icrasından sonra kusur bedel takdiri icab eden mebalığın mikdarı 12474 guruşdan ibaret kalmış olduğu anlaşıldığından meblağ-ı mezburun 1316 senesi martından itibaren bedel takdiriyle sene besene vakfi tarafına itası ve mezkur 83 senesinden 311 senesi nihayetine kadar mahallince verildiği beyan olunan 463143 guruş vakf-ı mezkurun kezalik 83 senesinden 315 senesi gayesine değin bedelat-ı mütarekemesinden bilmasub kusur vakfin nakden matlubu görünen 27585 guruşdan 312 senesinden 315 senesi nihayetine kadar mahallince dört sene zarfında daha bir şey veirlmiş ise nukas-ı mahsubuyla mütebakisinin usul ve kaidesi vechle tesviye ve ifası isitizan kılınmış ve sur-ı işar muvaffak usul ve emsal görünmüş olmağla ber-mucebi isitizan icrayı icabının nezaret-i müşarülileyhaya havalesi ve evkafi hümayun ve defter-i hakani nezaretlerinde malumat itası tezekkür kılını ol babda emrü ferman hazret-i menlehül emrindir fi 24 Muharrem sene 1322 ve fi 29 Mart sene 1320

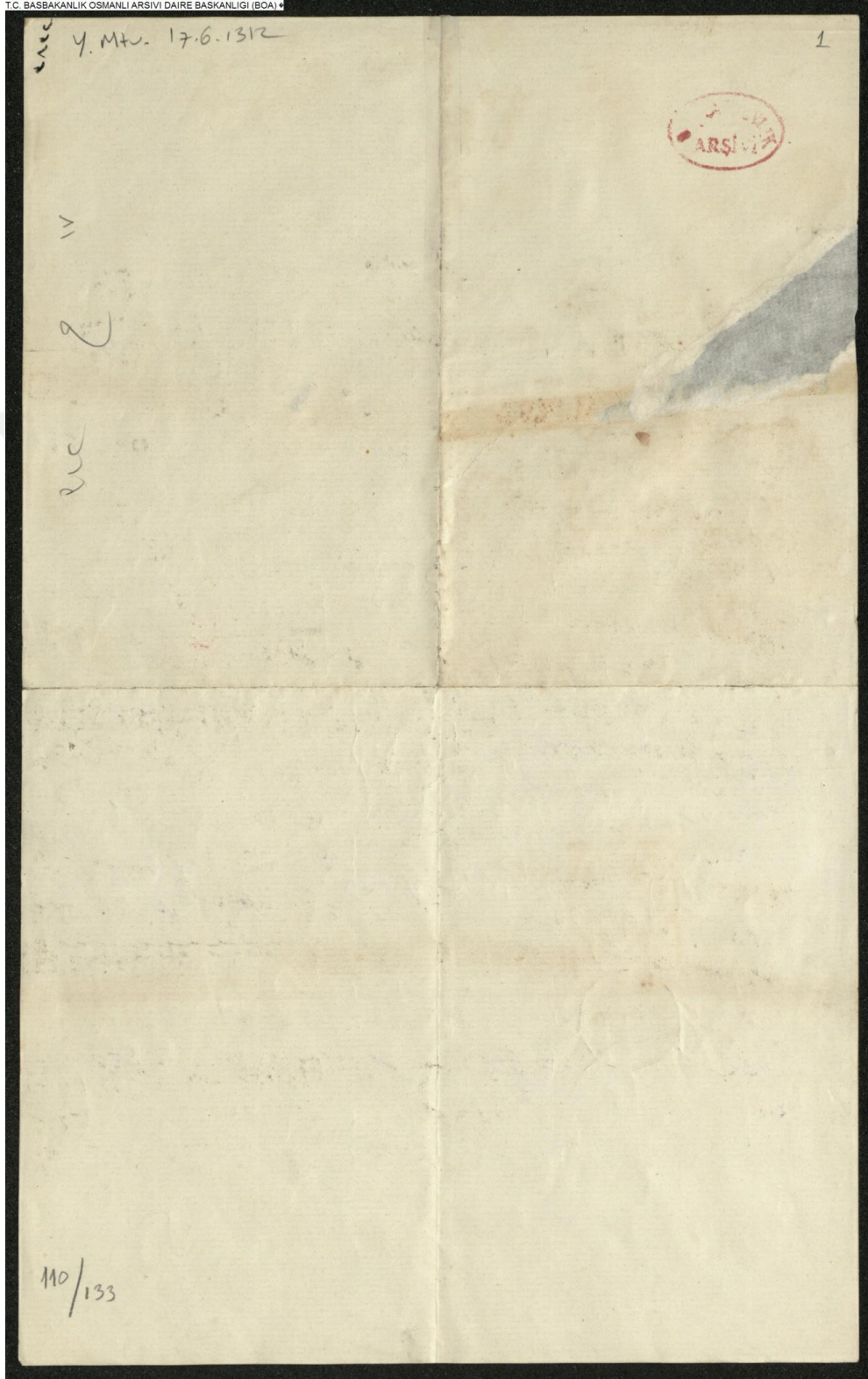
(Şurayı Devlet Azası Mühürleri...)

BELGENİN TRANSKRİPSİYONU:

Samsunda vaki Molla Fahreddin Cami şerifiyle dergahının inşaatı rehin-i hitam olarak keşf-i evveli mucibince bunlar için sarfi taht-ı irade-i seniyyede bulunan 100500 guruşdan 55162 guruş fazla sarfiyat vukuu bulmuş olmağla fazla-i merkume hakkında istilamı havi sebk eden işara cevaben Trabzon vilayet-i aliyesi vekaletinden varid olan tahriratıa malfufen Canik sancağı mutasarrıflığı mazbatasında mazkur cami-i şerif dergahı vakfın mütevellisi ve dergahın şeyhi Ahmed efendi marifetiyle inşa olunup esna-yı inşaatında maclis-i idare azası tarafından ve evkaf müdürü canibinden nezaret olunmadığı ve fazla sarfiyata gelince bu da keşf-i evvel mucibince ahşab olarak yapılması lazım gelen mahaller kargir olarak bina ve inşa kılınmaktan ileri geldiği işar olunmuş olub ancak o sırada evkaf müdürü bulunan zat infisal etmiş olmağla hakkında tertib-i cezaiye mahal olmadığı gibi inşaat için vukuu bulan sarfiyat dahi vakıf varidatından tesviye olunacağına ve mezkur vakıf ise mazbut olmayub mülhak bulunduğu cihetle sarfiyatın çokluğundan ve azlığından hazine-i evkafa bir güne faide ve zarar dokunmayacağına mebni Mecidi 20 guruş hesabıyla olan mezkurülmikdar fazla sarfiyatdan 2758 guruş 10 para akçe farkının bittenzil baki 52403 guruş 30 paranın salifül arz keşf-i evvel masrafı ile birlikde rüiyyet olunacak muhasebe-i vakfa masraf kaydı hususunun arz ve istizanı maclis-i idare-i evkaf mesarifat-ı umumiye idaresinden ifade olunmağla ol babda ve her halde emrü ferman hazret-i veliyyül emrindir 23 Receb 304

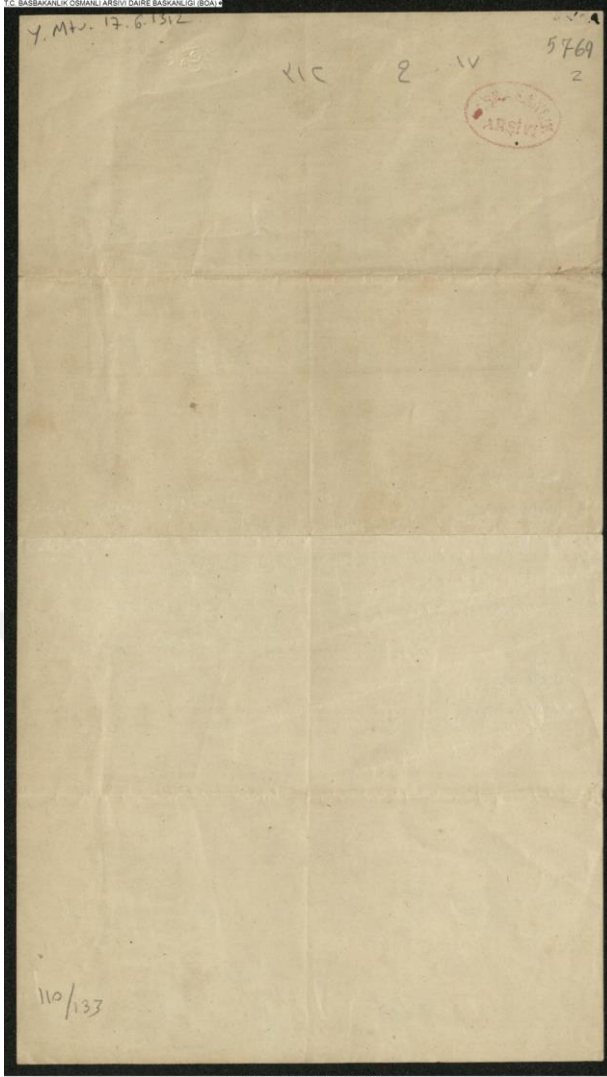
Evkafı hümayun nezaret-i celilesinin şurayı devlete havale buyurulan işbu takriri dâhiliye dairesinde kiraat olundu Samsunda vaki olub 100500 guruşla inşası muktezi irade-i seniyyeden olan Molla Fahreddin Camii şerifiyle dergâhının keşf-i evvelinden fazla olarak 55162 guruşun sarfi ahşab olarak yapılması lazım gelen mahallerin kargir olarak inşa kılınmasından neşet eylediği anlaşılmış ve vakf-ı mezkûr evkaf-ı milhakadan bulunduğu ve meblağı mezbur müteveli marifetiyle sarf olunduğu cihetle kabulü umur-ı tabiiyeden görünmüş olmağla ber-muceb-i istizan fazla-sarfiyatdan akçe bittenzil kusur 52403 guruş 30 paranın keşf-i evvel masrafıyla birlikde rüiyyet olunacak muhasebe-i vakfa masraf kaydı zımında ifayı muktezasının nezareti müşarüleyhaya havalesi tezekkür kılındı olbabda emrü ferman hazret-i men lehül emrindir 8 Şaban 304, 20 Nisan 303

Ahmet Hulusi'nin ödenecek borcunun bir sene daha uzatılarak mülkünün satılmaması istirhamına dair arıza.

Y.MTV.00110.00133.001

Ek F. 3: Y.MTV.00110.00133.001

Y.MTV.00110.00133.002

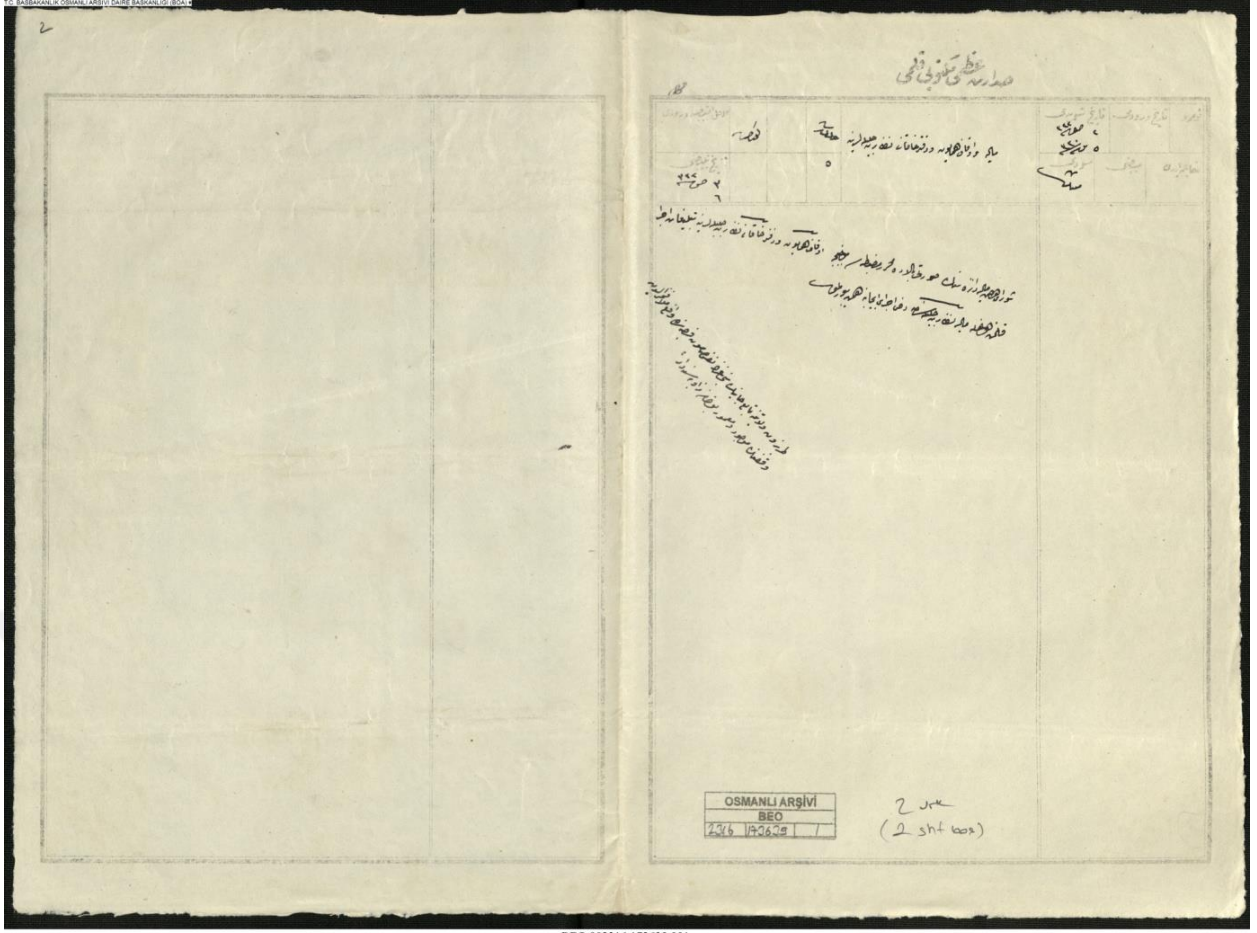
Ek F. 5 Y.MTV.00110.00133.002

BELGENİN TRANSKRİPSİYONU:

Cenab-ı Kadir-i mutlak hazretleri ömr-i şahanelerinin ezfun ve kemal-i afiyetle (tahtü ila taht????) hilafetpenahilerinde şevket nümün buyursun daileri postnişini bulunduğum (yırtık....) şerifinin müşerref? Harab olmasına mebni istihsal eylediğim irade-i seniyye üzerine bade dergah-ı mezkur vakfının varidat-ı seneviyesinden mahsub olmak üzere (.....) 55000 guruş taraf-ı abidanemden sarf ile 93 senesinde müceddeden inşa eylediğim kargir dergah ve cami şerifin onsekiz senedir ulema ve fukara zaveran?? sairesi sene besene yüz lirayı mütejaviz tarafımdan teskiye edilüb ifayı vazife ederek duayı şevketleriyle meşgul olmakda ve varidat-ı maktuası mal sandığından alınacak muamele-i mahsubiyesi icra olunmakda iken varidat-ı vakfi bir iki sene zarfında? olamadıpundan şerefsadır olan müsaade-i seniyye

üzerine saye-i şahanelerinde düyunum cüzi kalmağla varidat-ı vakfi ahz ile hazret-i
pire (pirullah) vesile-i (veşikae-i??) resulllahi bir kere daha ... ahir ömrümde ziyaret
eylemek maksadıyla 309 senesi aşarından mütebaki mera için olbabda üzerine
iki yük on iki bin guruşluk aşar iltizam etdirilerek bu sene ki varidatımla bir yük ?
seksen yedi bin guruşun tesviyesiyle mütebaki yirmi beşbin guruşun sene-i halin
ihzar ve hükümetin ahalinin mühürlü defteriyle borçlu oldukları mebalığın tahsiline
nizamen zabtı yoktur? Diyerek zabtiye virmeyeceklerinden tesviyesine çare
bulunamaina mebni bu mikdar deynim için gerek dergahıma vürud eden züvar ve
ulema ve fukara ve ehl-i iyalimin idare-i taişesine badi olan mülkümün rehine kıyam
olunarak talibine verilmek üzere mevki çıkarıldı emlak-ı daiyanemin ise üç senelik
varidatı meblağ deyn-i mezburemin tesviyesine kafi olub bununla beraber bir sene
zarfında tediye etmek üzere mehil verilmesi için hükümete takdim ru-yı
muaffakat gösterilmeyüb vilayet-i celileye müracaat olunması cevabı bilbeyan ber
maruz-ı muharrer bir sene müsaade olunması emr olunmuş iken buna dahi
muaffakat gösterilmeyerek emlak-ı daiyanemin fūruhtuna bu kadar fukara ve
zūvarini ve namus-ı daiyami mahsun bais olacakları cihetle nezd-i mealı dikkat?
Merahim-i hemanelerinde??? Katiyyen tecviz görülemeyeceğini bildiğimden nice
nice zūvvaya zülkebabı???? Mamur ve abadan ederek bilumum evliyaullahı
hoşnudin refahanelerinni celb eden mekarim-i aliyūlal??? O mehasin
hüsrevanelerine istirham ile bu aciz dailerini dahi bab-ı lūtf-ı inayetpenahilerine iltica
ederek emlakın fūruht? Muamelesi olmazdan evvel borcumun bir senelik imhaline
irade-i zıllullahilerinin suduruna 2 Teşrin-isani 310 tarihli telgrafname-i acizi ile
kemal-i şiddetle istida eylemiş idim maruzat-ı daiyaneme lūtuf ve inayet ve
merhamet-ı zıllullahilerinin buyurularak istirham olunan müsaade ve mehilin ita ve
emlakimin fūruhtundan sarfi nazar olunmasına irade-i şehinşahilerinin inayet ve
sezavar buyurulması niyazına betekrar mücaseret eyledim olbabda ve katabe-i
ahvalde emrū ferman lutf-ı bi payan şevketlü mehabetlü kudretlü kerametlü efendim
hazretlerindir.

17 Cemaziyelahir 1312 Mevlevi Pıostnişini Dergah-ı Molla Fahreddin Samsun

BEO.002316.173639.001

Ek F. 16: BEO 2316/173639 Canik Sancağının Nefsi-i samsun Kasabasında vaki Molla Fahreddin Vakf-ı Zaviyesine dair. (Evkaf,Maliye, Defter-i Hakani)

BELGENİN TRANSKRİPSİYONU:

3 Safer 1322

2 Safer 1322.

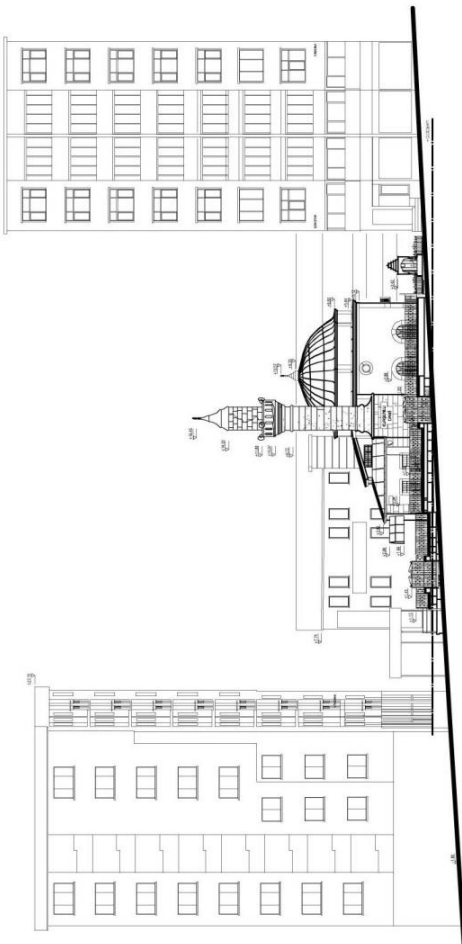
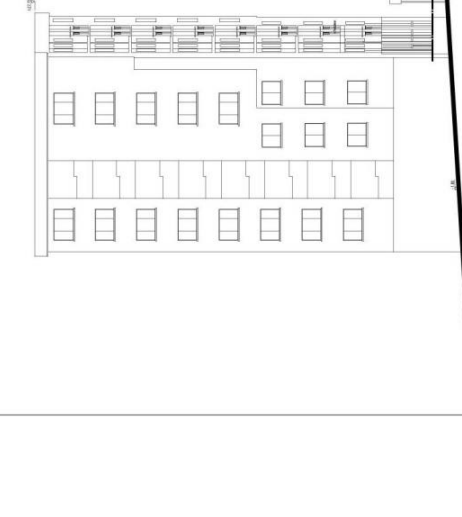
Maliye ve Evkaf-ı Hümayun ve Defter-i Hakani Nezaret-i Celilelerine

Şurayı devlet maliye dairesinin sureti balada muharrer mazbatası mucibince evkaf-ı hümayun ve defter-i hakani nezaret-i celilelerine talimat icra kılınmış olmağla maliye nezaret-i celilesinden dahi icra-yı icabına himmet buyurulmak...

EK G: Çizimler

Ek G. 1: Rölöve, silüet

 <p>FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI YÜKSEK LİSANS TEZİ</p>	<p>SAMSUN İLİ, İLKADIM İLÇESİ, PAZAR MAHALLESİ, 305 ADA, 12 PARSEL KURŞUNLU CAMII RESTORASYON PROJESİ</p>	<p>TEZ DANIŞMANI YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLINGİROĞLU</p>	<p>130211006 MELİKE ÜNLÜ</p>	
	<p>100. YIL BULVARI SİLÜETİ rölöve</p>		<p>HASTANE SOKAK SİLÜETİ rölöve</p>	
				<p>RÖLÖVE</p>
				<p>SİLÜET</p>
				<p>0 1 2 3 /M</p>
				<p>PAFTA NO: 1</p>
				<p>RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON</p>

Ek G. 2: Rölöve, vaziyet planı

Ek G. 3: Rölöve, zemin kat planı

Ek G. 4: Rölöve, harim kat planı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ, İLKADIM İLÇESİ, PAZAR
MAHALLESİ, 305 ADA, 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMII RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLİNGİROĞLU

13021006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AHŞAP TAŞIYICI
- ARA DUVAR (delikli tuğla)

RÖLÖVE

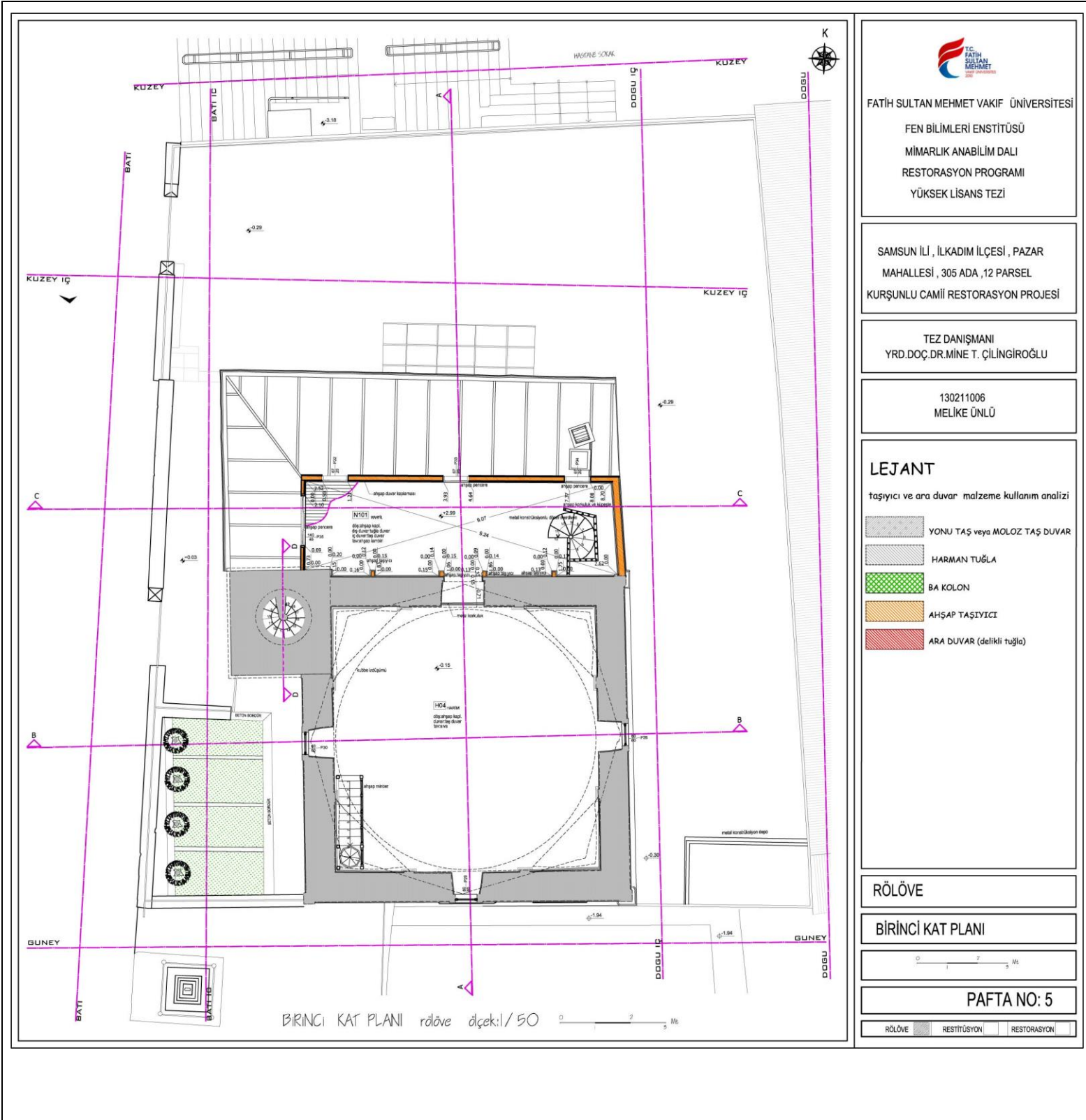
HARİM KAT PLANI

0 1 2 3 M

PAFTA NO: 4

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 5: Rölöve, birinci kat planı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ, İLKADIM İLÇESİ, PAZAR
MAHALLESİ, 305 ADA, 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AHŞAP TAŞIYICI
- ARA DUVAR (delikli tuğla)

RÖLÖVE

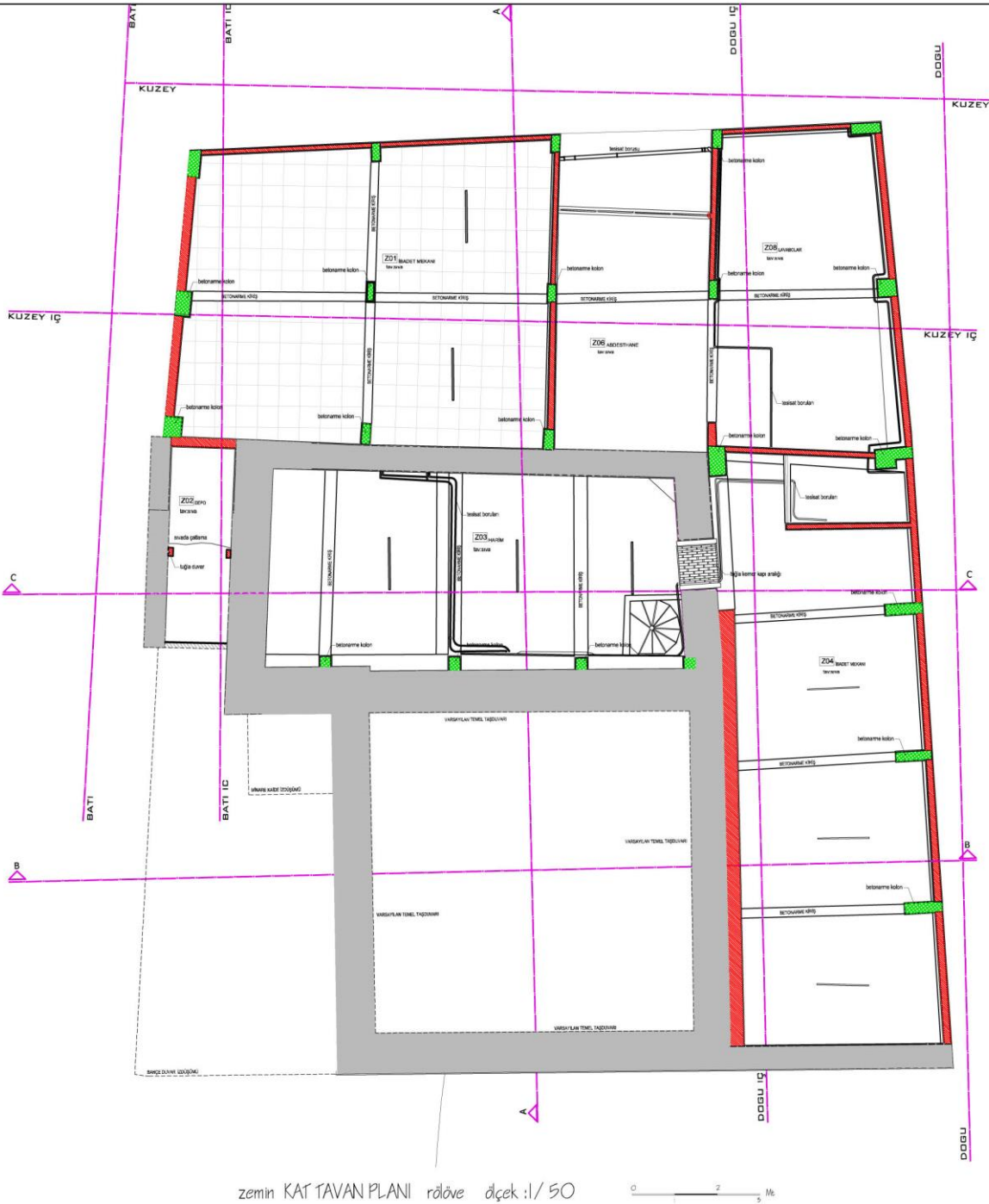
BİRİNCİ KAT PLANI

0 1 2 3 M

PAFTA NO: 5

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 6: Rölöve, zemin kat tavan planı

zemin KAT TAVAN PLANI rölöve ölçek :1/ 50

0 2 5 M

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AHŞAP TAŞIYICI
- ARA DUVAR (delikli tuğla)

RÖLÖVE

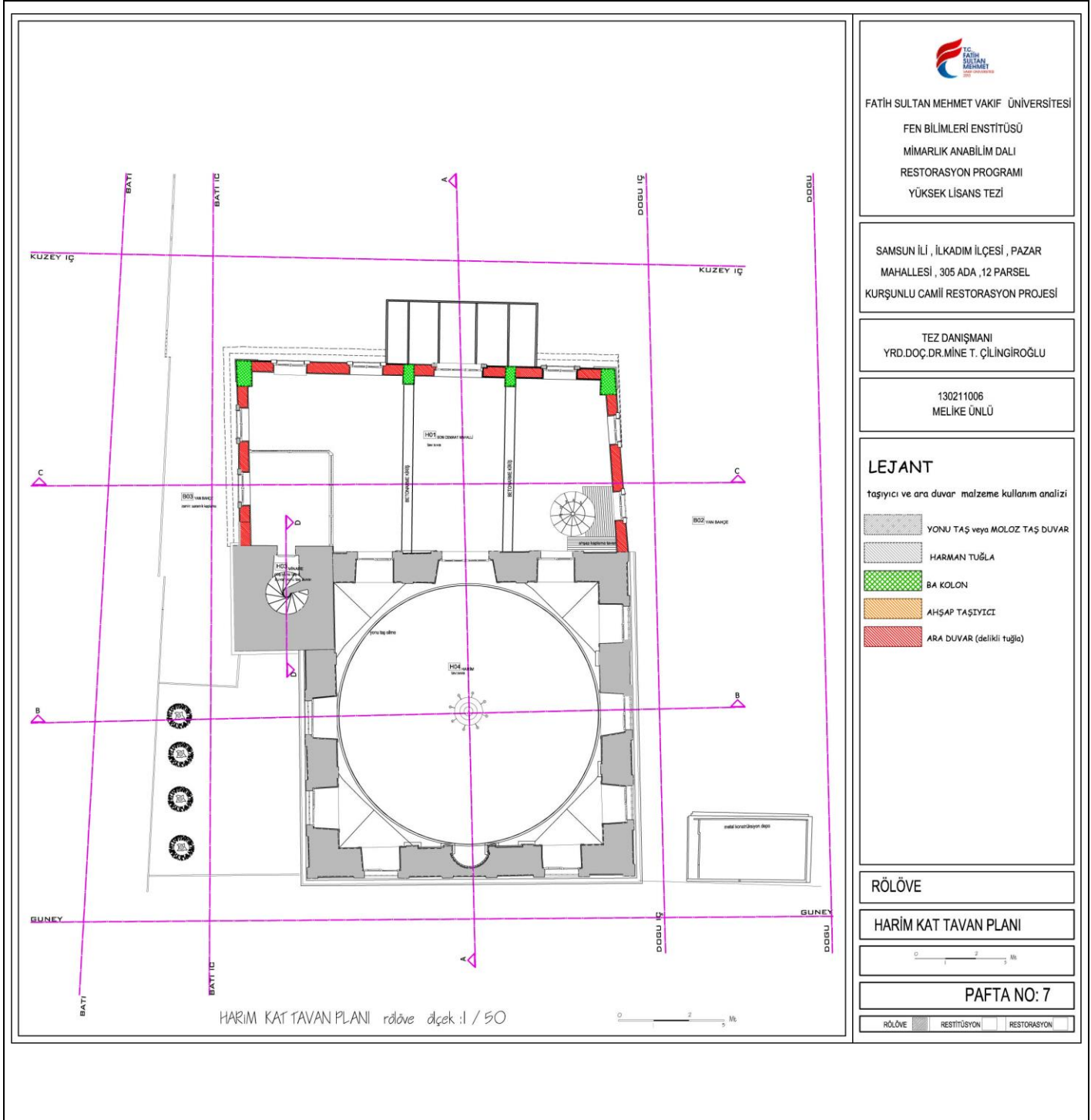
ZEMİN KAT TAVAN PLANI

0 1 2 3 M

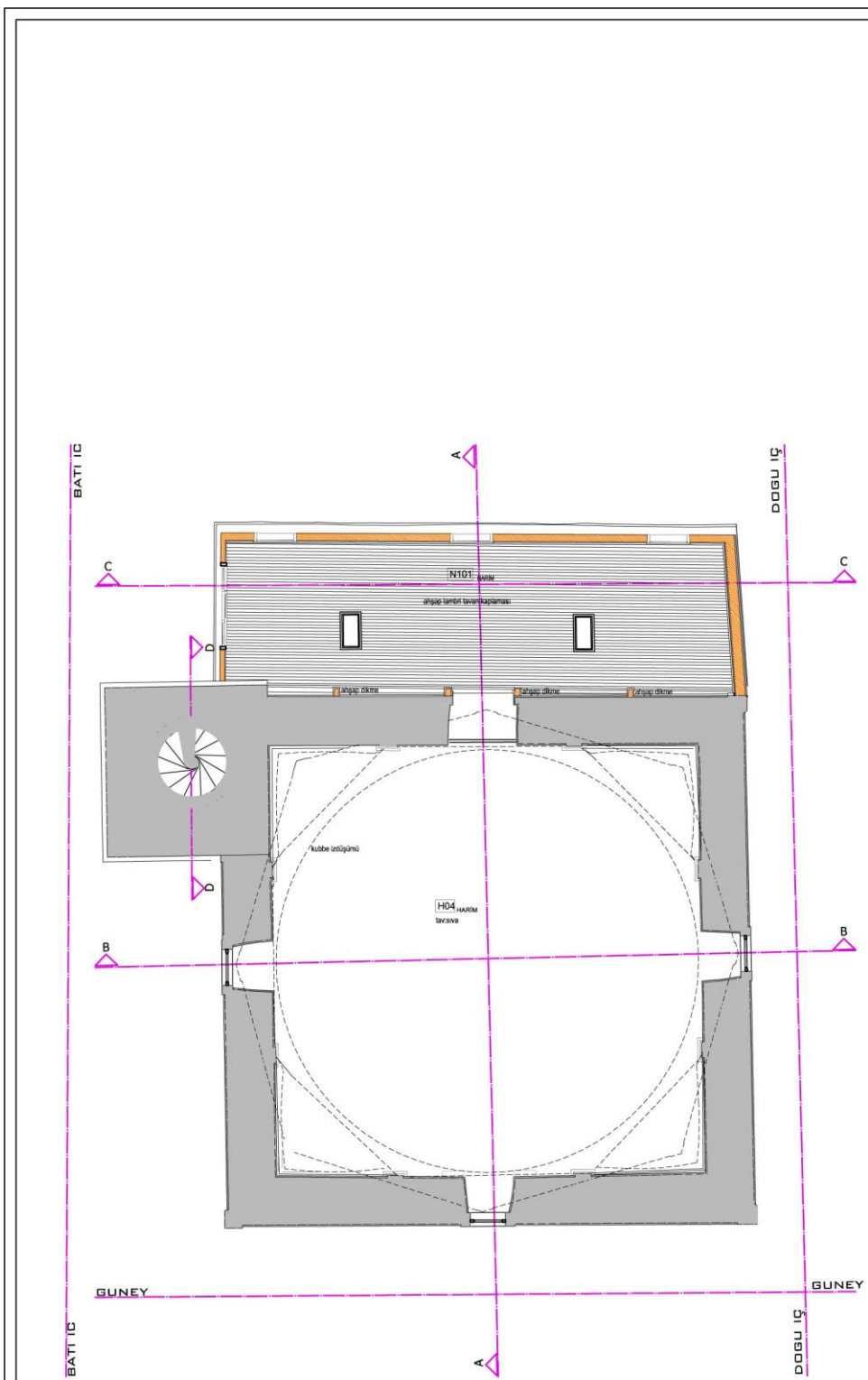
PAFTA NO: 6

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 7: Rölöve, harim kat tavan planı

Ek G. 8: Rölöve, birinci kat tavan planı

BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI rölöve ölçek :1 / 50 0 2 3 M

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

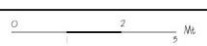
LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AHŞAP TAŞIYICI
- ARA DUVAR (delikli tuğla)

RÖLÖVE

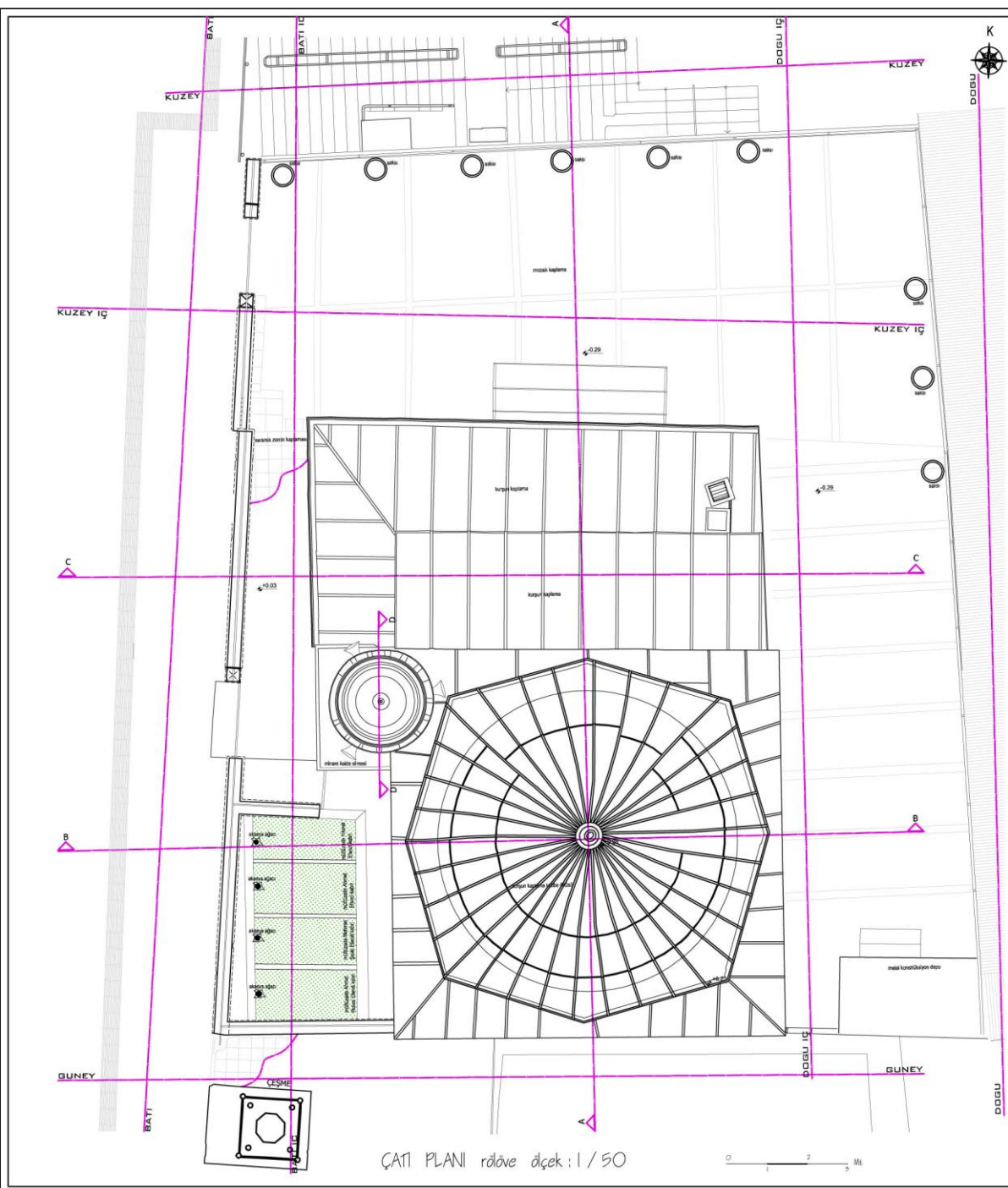
BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

PAFTA NO: 8

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 9: Rölöve, çatı planı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AHŞAP TAŞIYICI
- ARA DUVAR (delikli tuğla)

RÖLÖVE

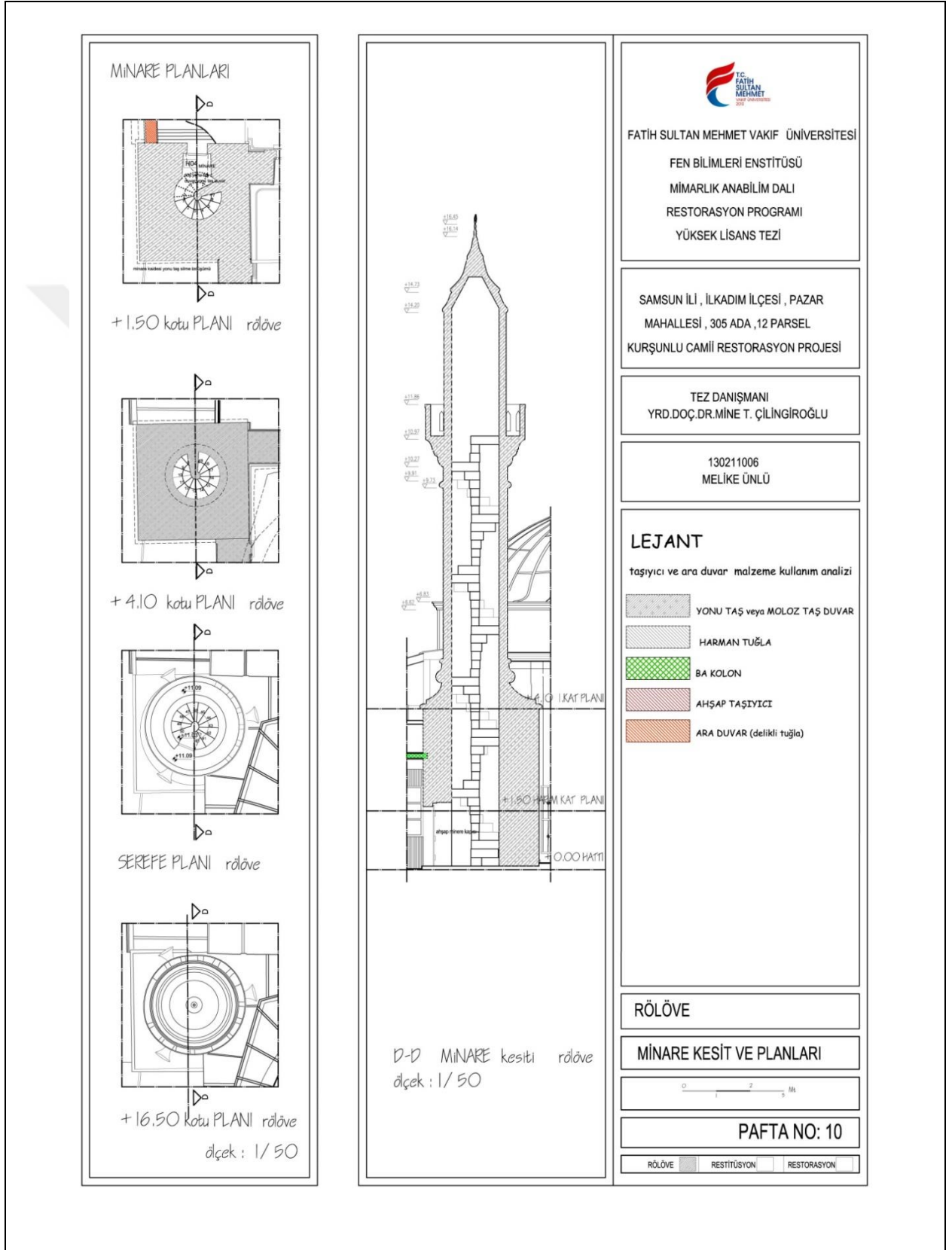
ÇATI PLANI

0 1 2 3 M.

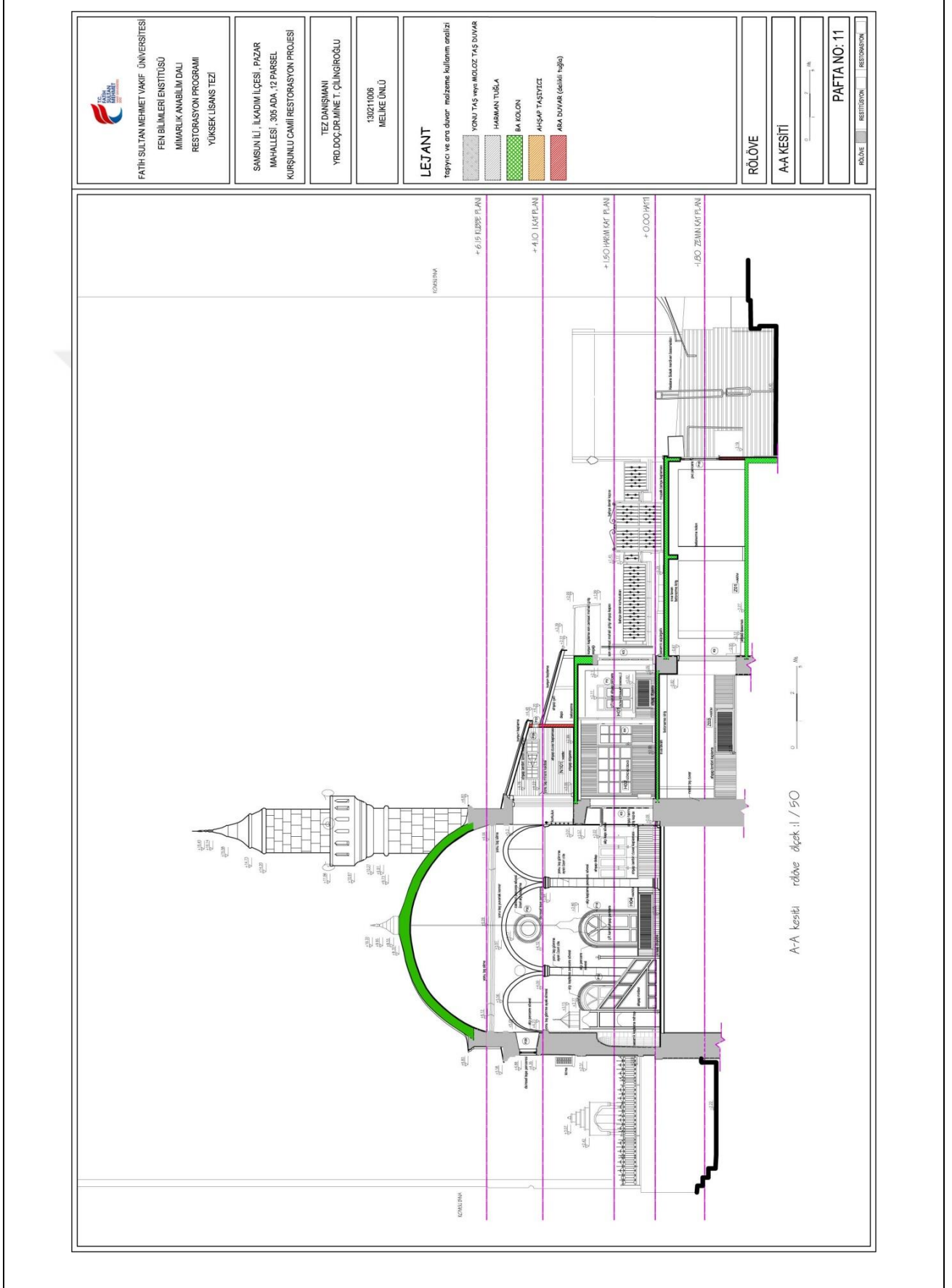
PAFTA NO: 9

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

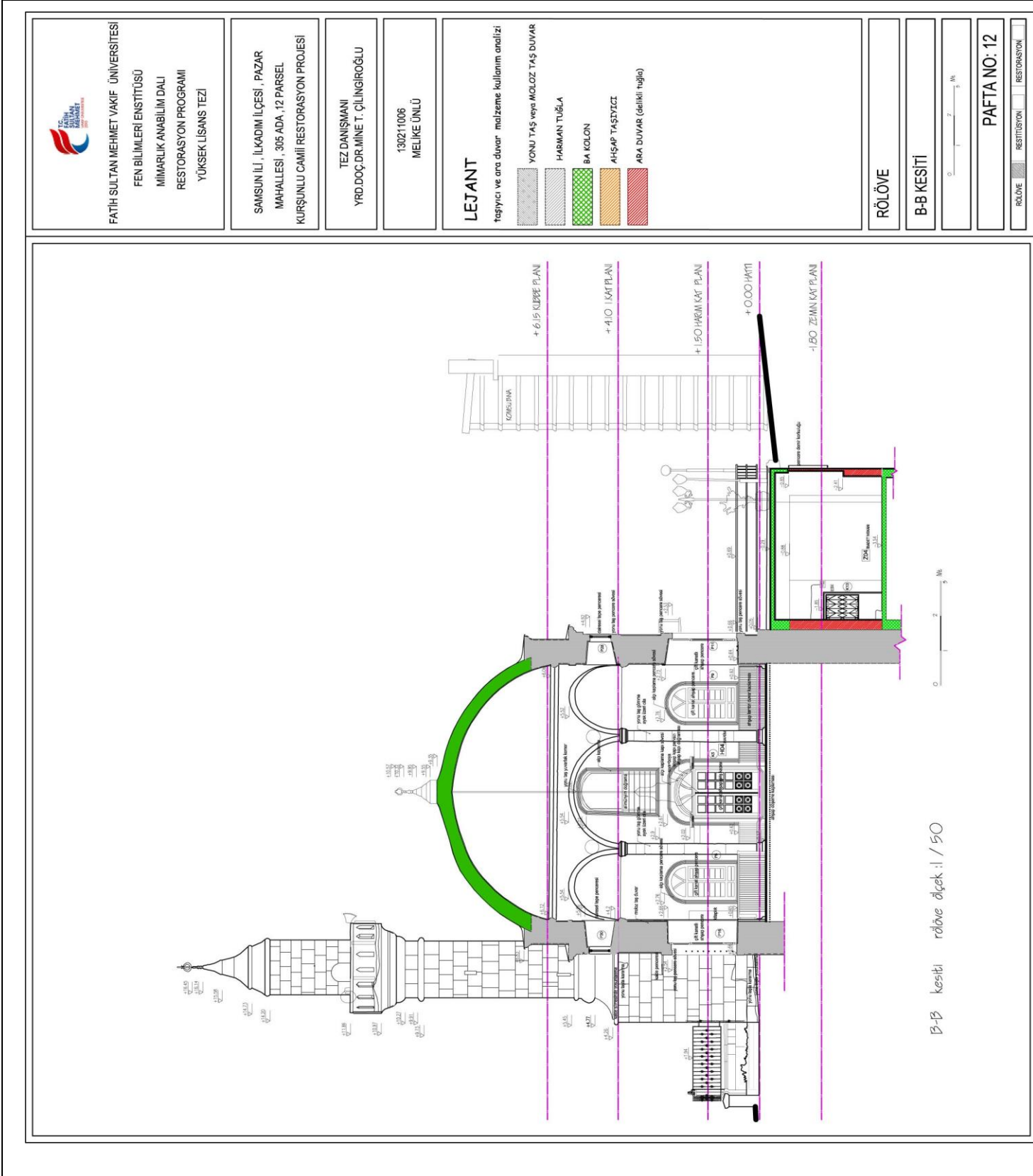
Ek G. 10: Rölöve, minare kesit ve planları

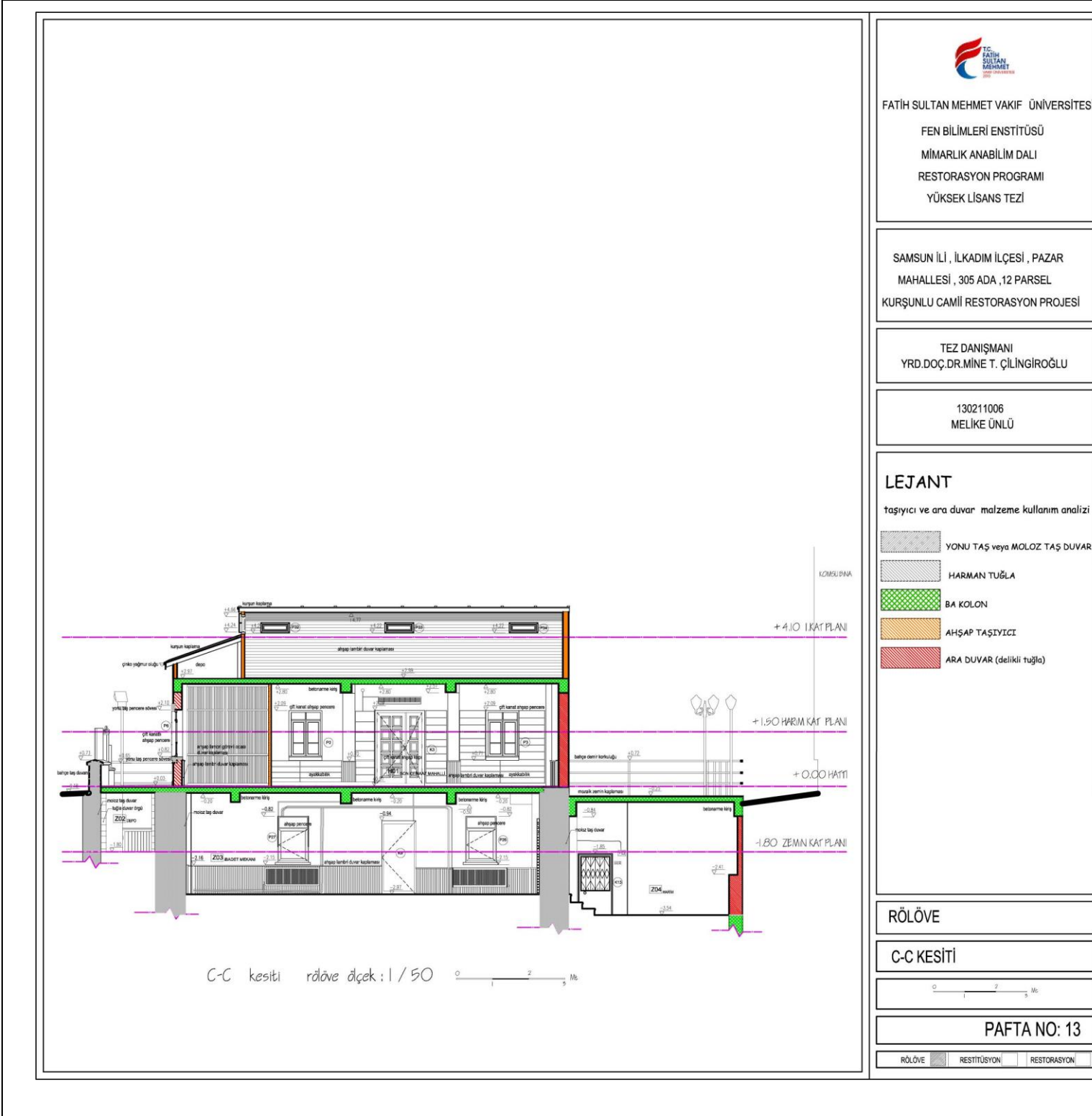
Ek G. 11: Rölöve, A-A kesiti

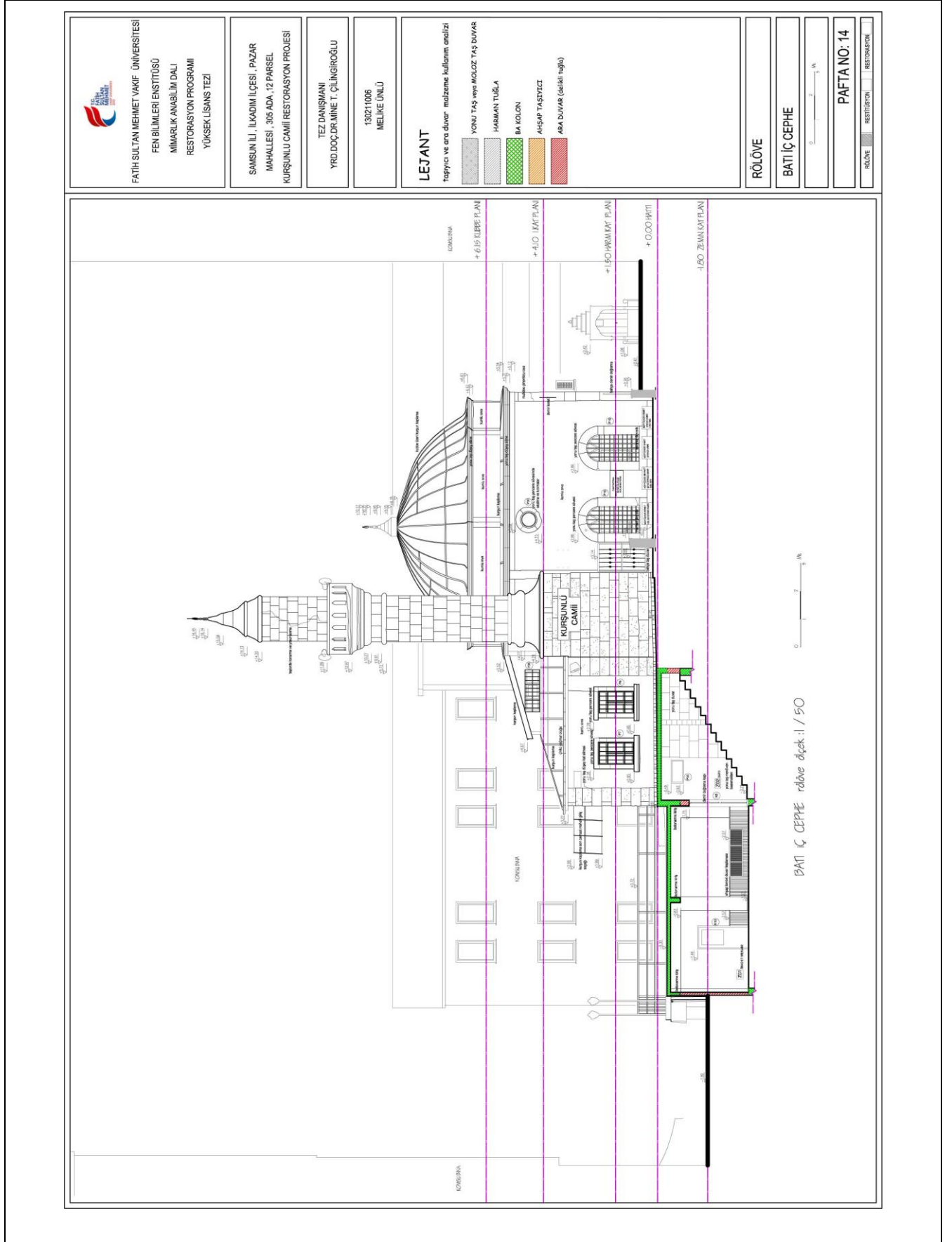
Ek G. 12: Rölöve, B-B kesiti

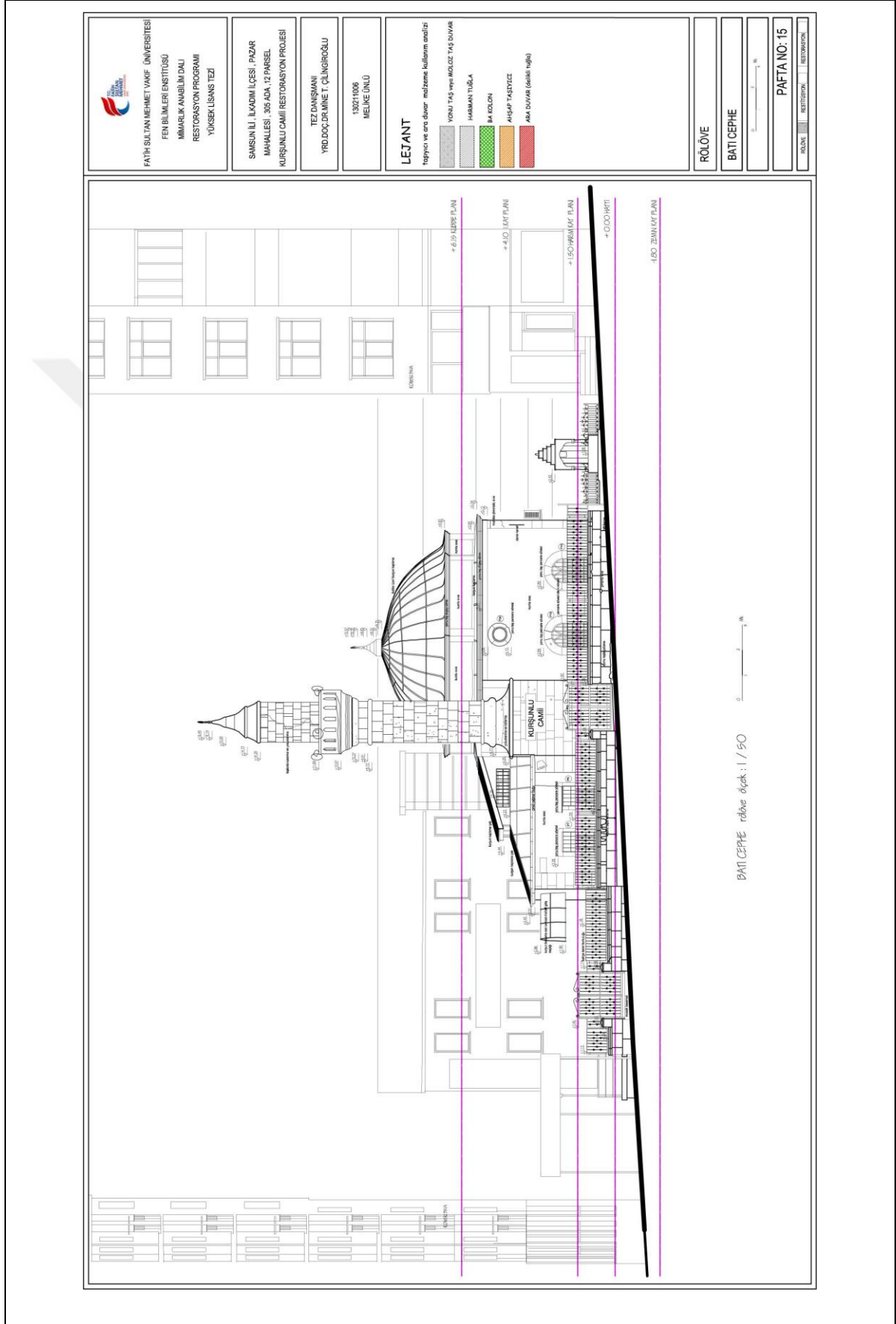
Ek G. 13: Rölöve, C-C kesiti

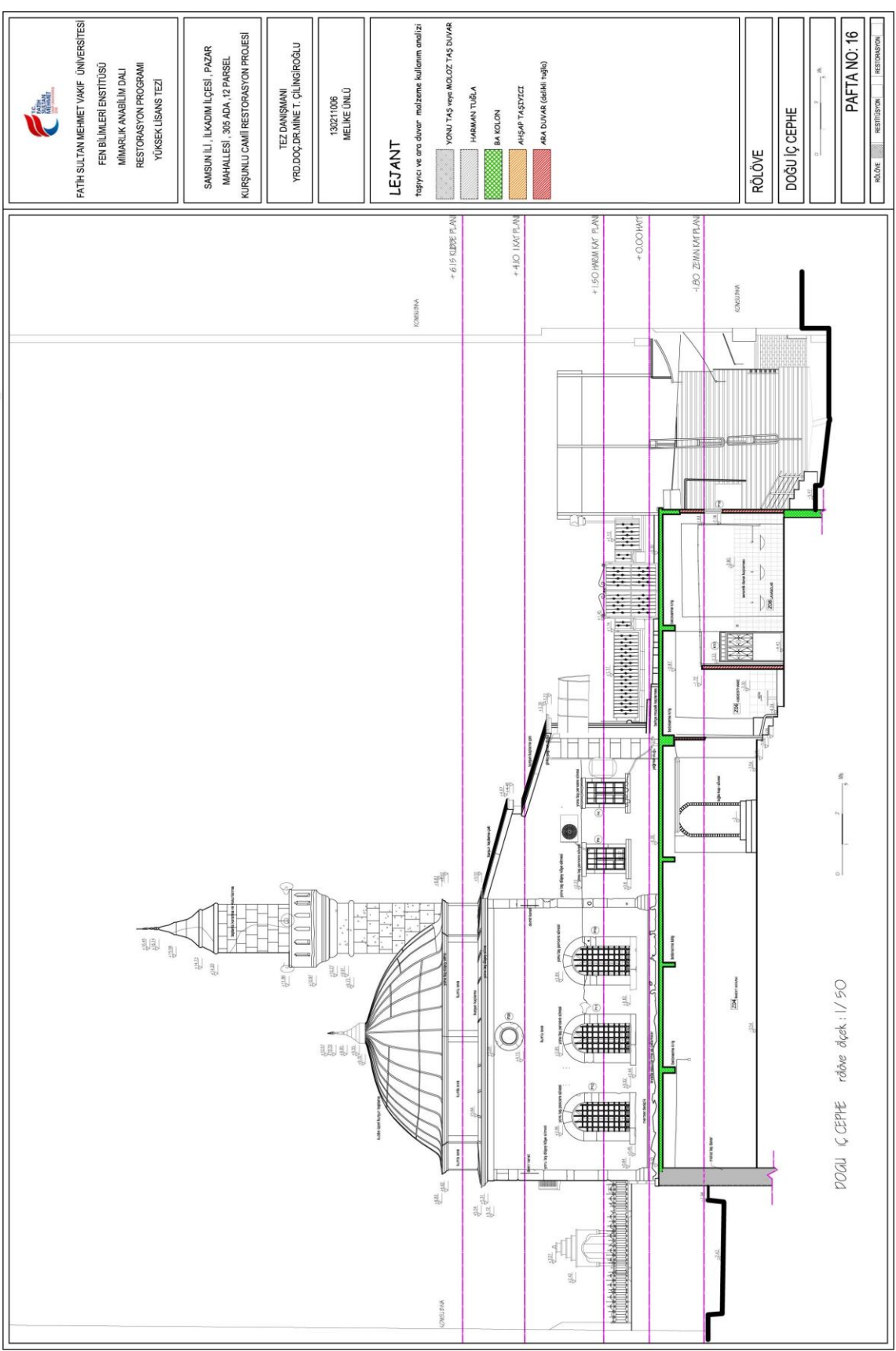
Ek G. 14: Rölöve, batı iç cephe

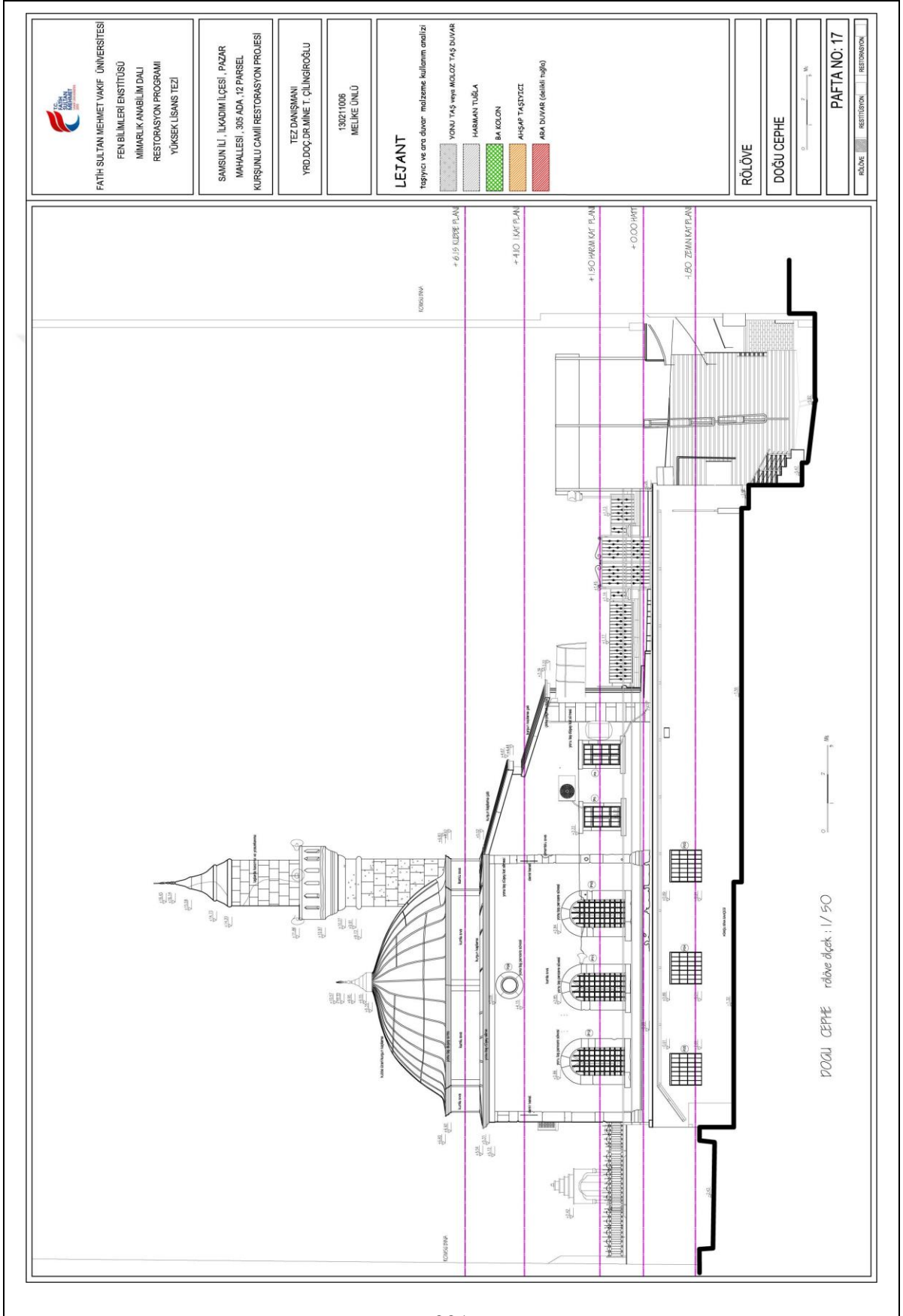
Ek G. 15: Rölöve, batı cephe

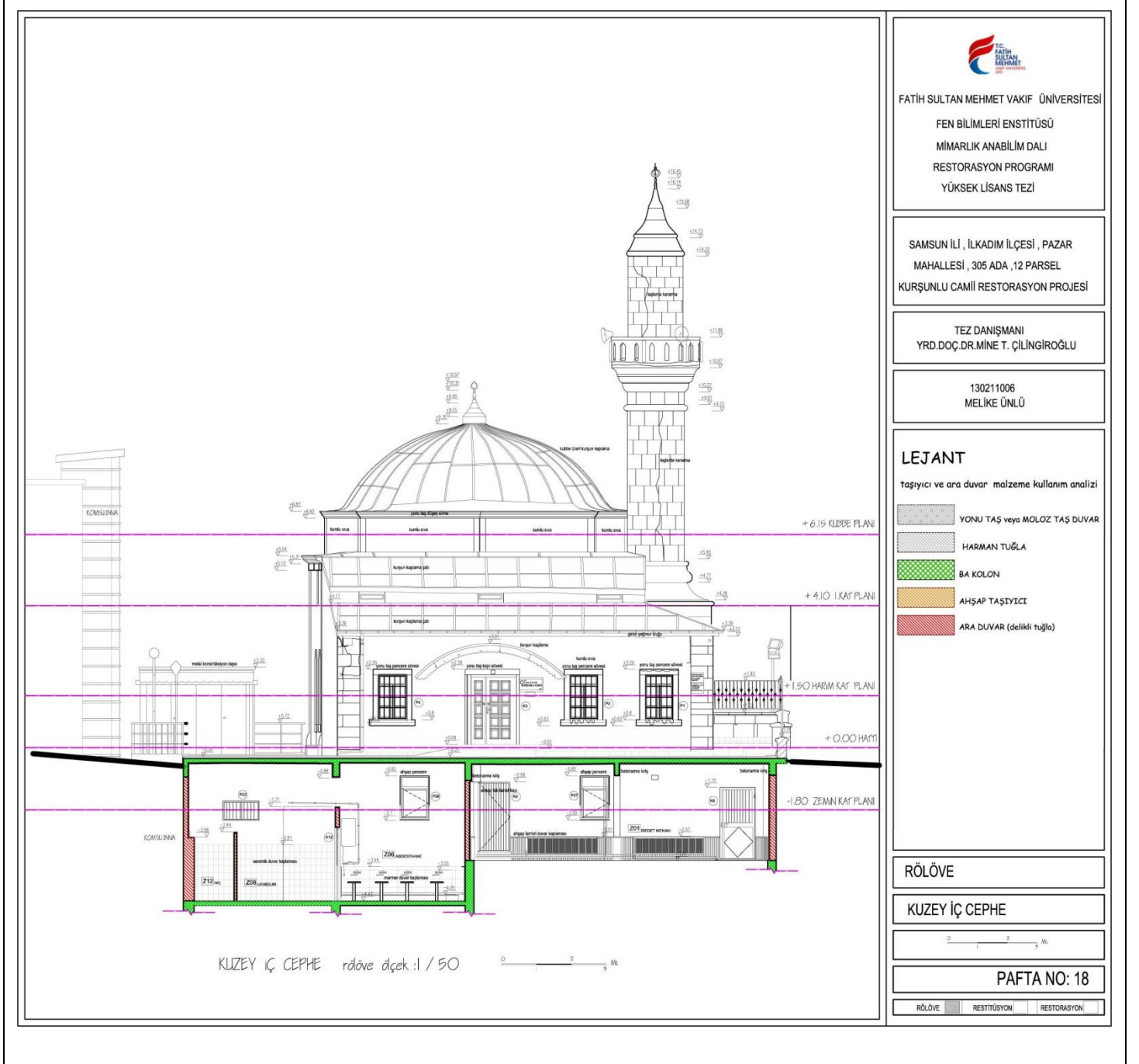
Ek G. 16: Rölöve, doğu iç cephe

Ek G. 17: Rölöve, doğu cephe

Ek G. 18: Rölöve, kuzey iç cephe

Ek G. 19: Rölöve, kuzey cephe

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

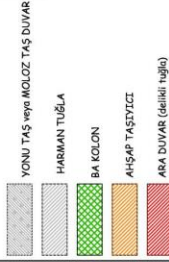
SAMSUN İLİ, İLKADIM İLÇESİ, PAZAR
MAHALLESİ, 305 ADA, 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMII RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

teşviçli ve ara duvar: malzeme kullanım analizi

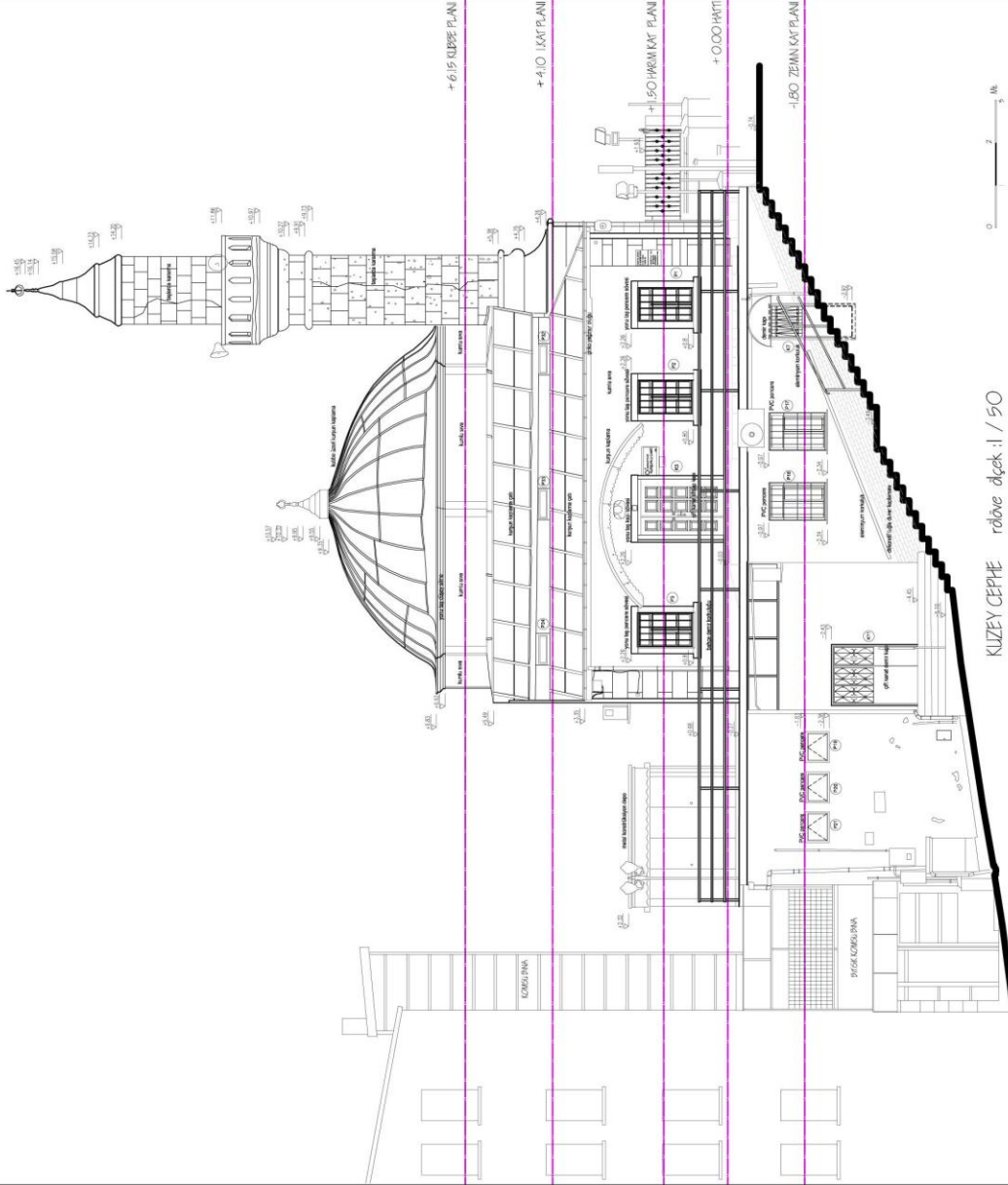
RÖLÖVE

KUZİY CEPHE

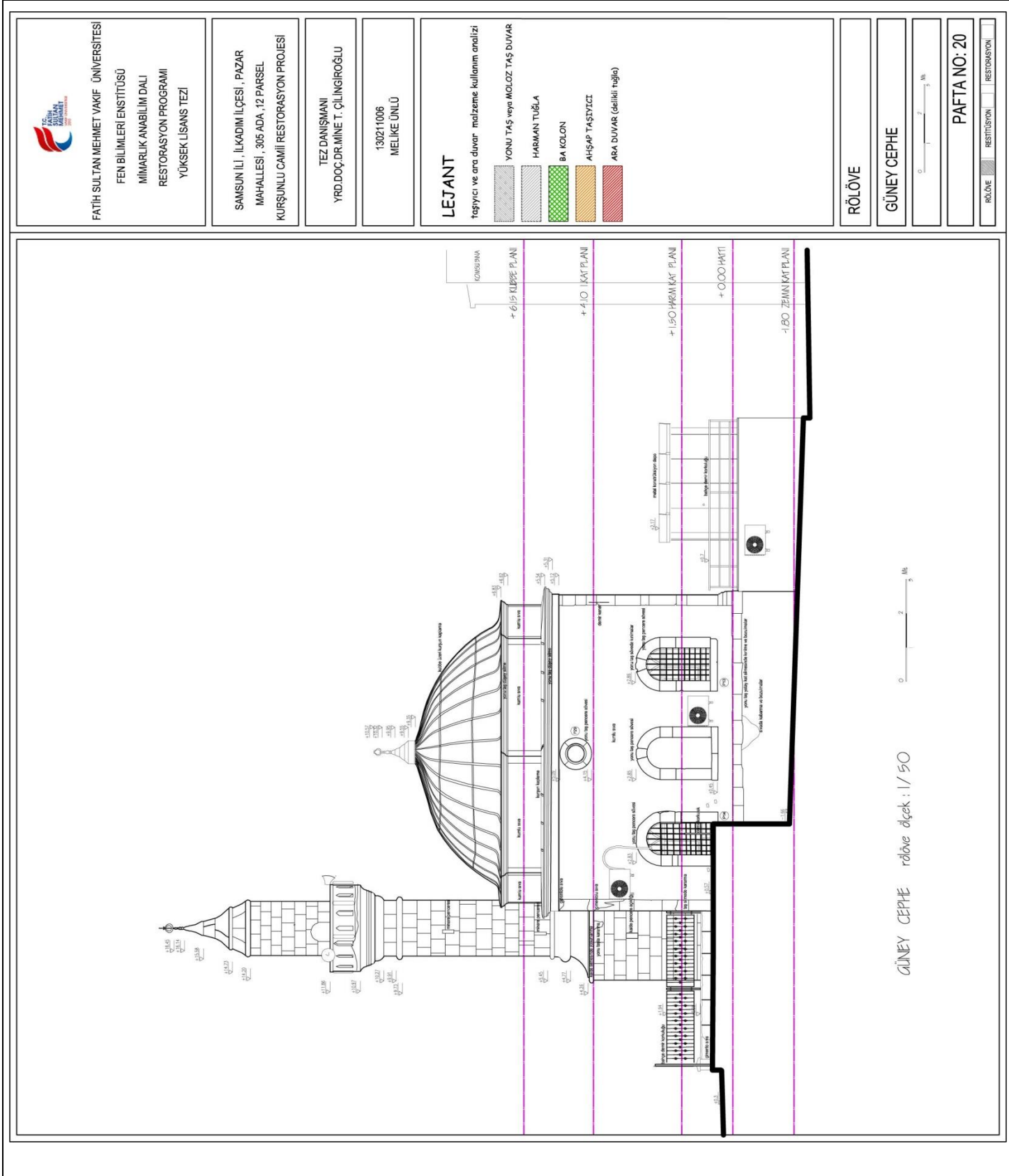
0 1 2 3 5 M

PAFTA NO: 19

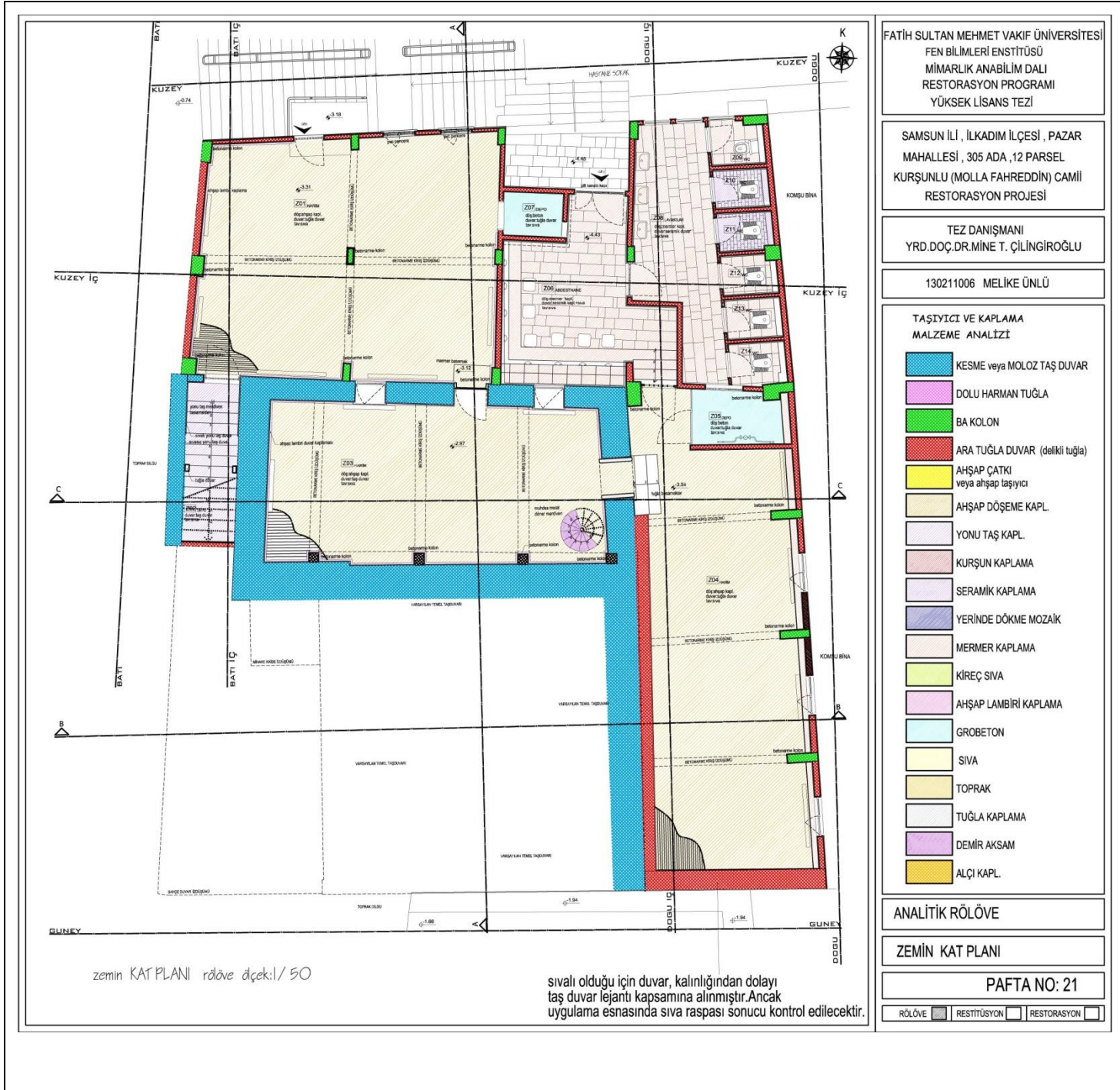
RÖLÖVE RESTİTÜSİY RESTORASYON

Ek G. 20: Rölöve, güney cephe

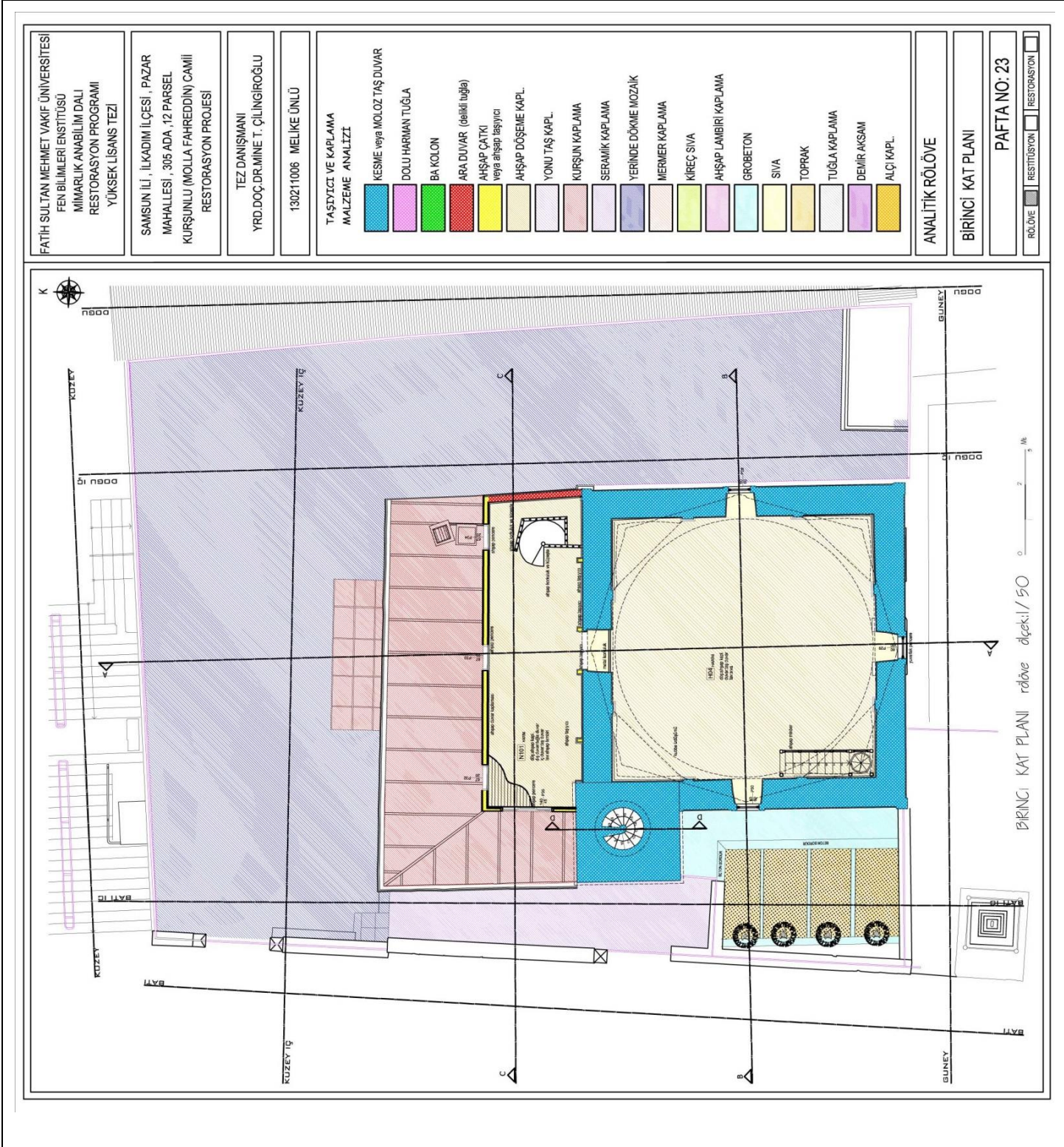
Ek G. 21: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, zemin kat planı

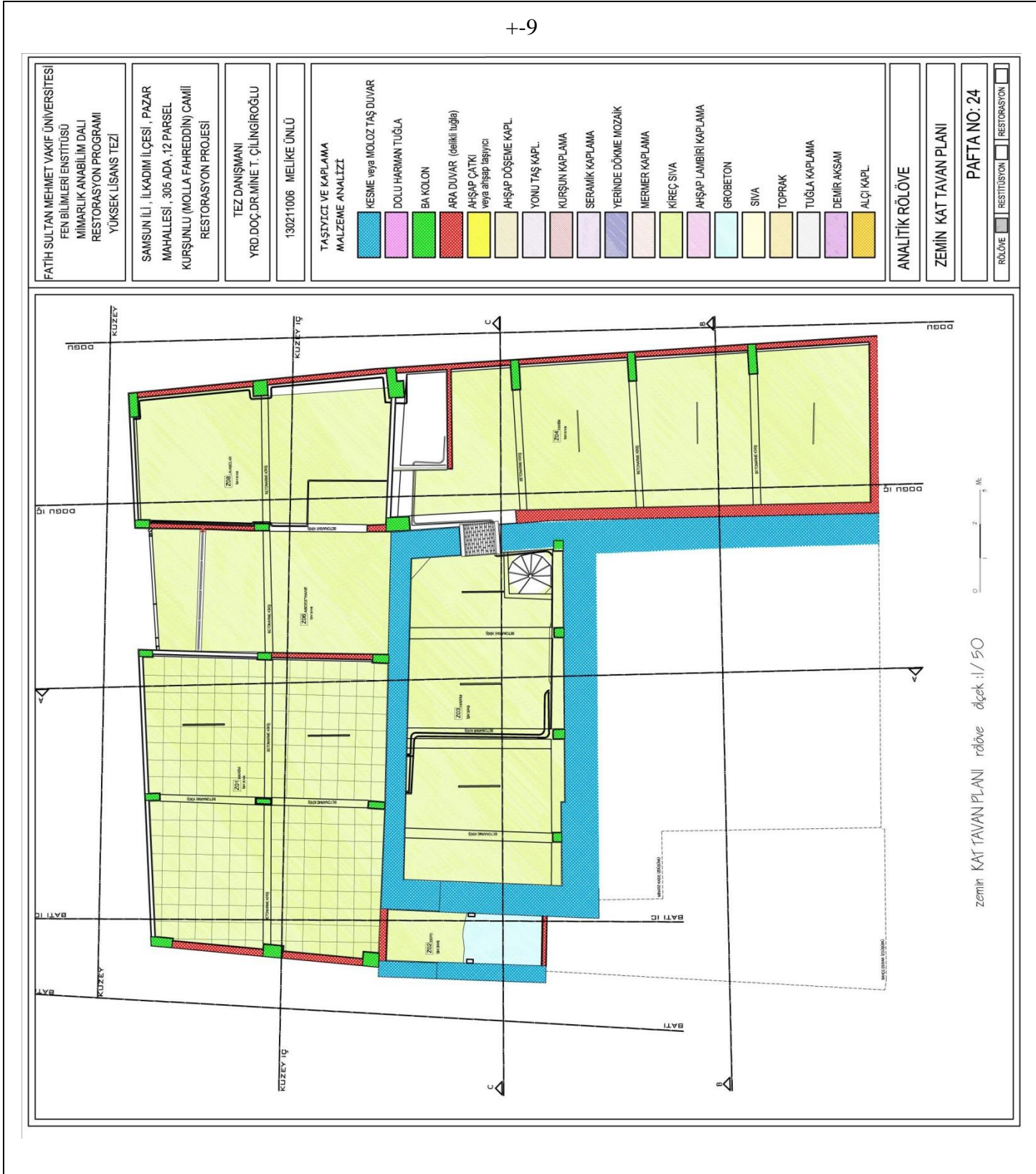
Ek G. 22: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, harim kat planı

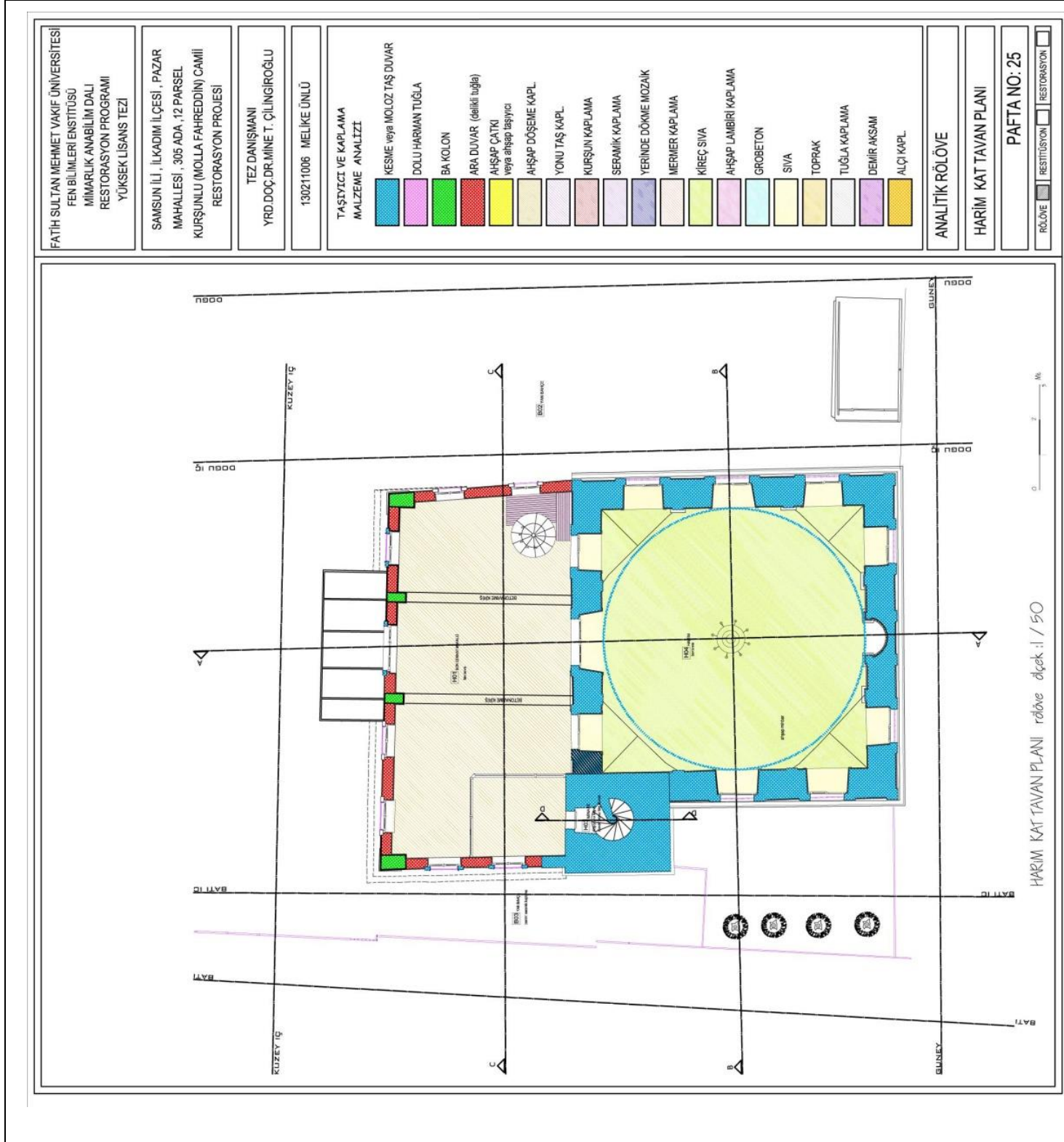
Ek G. 23: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, birinci kat planı

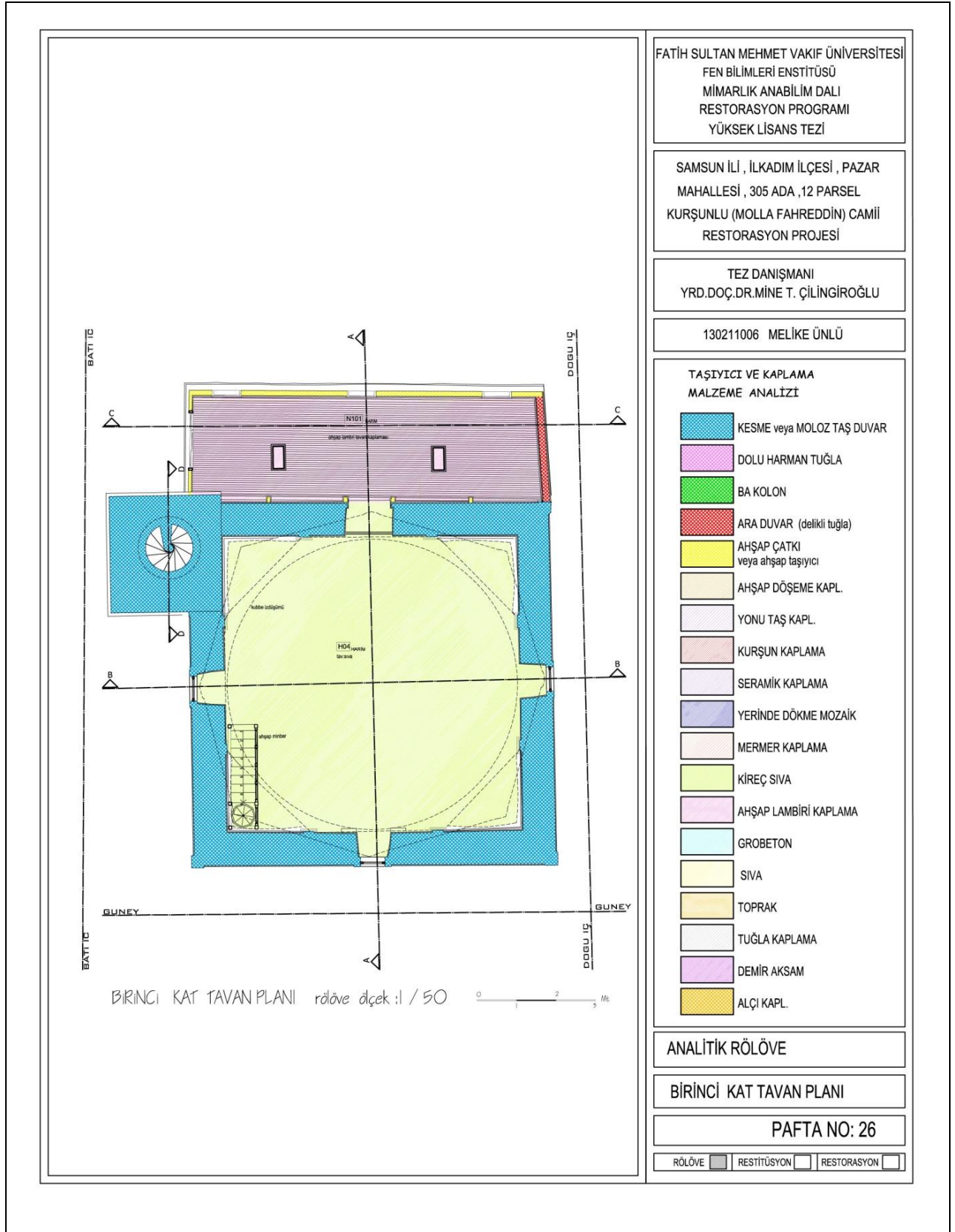
Ek G. 24: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, zemin tavan planı

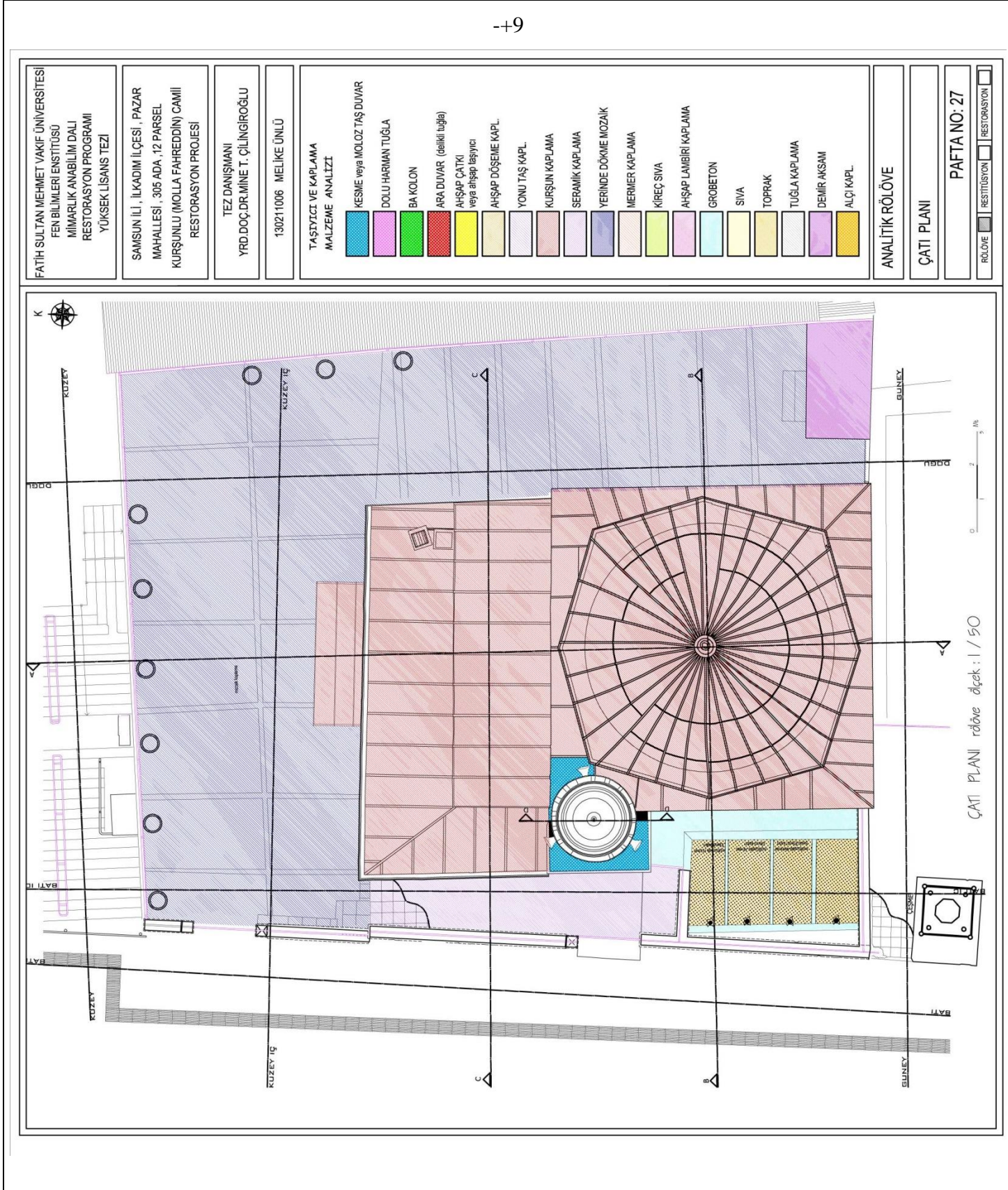
Ek G. 25: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, harim tavan planı

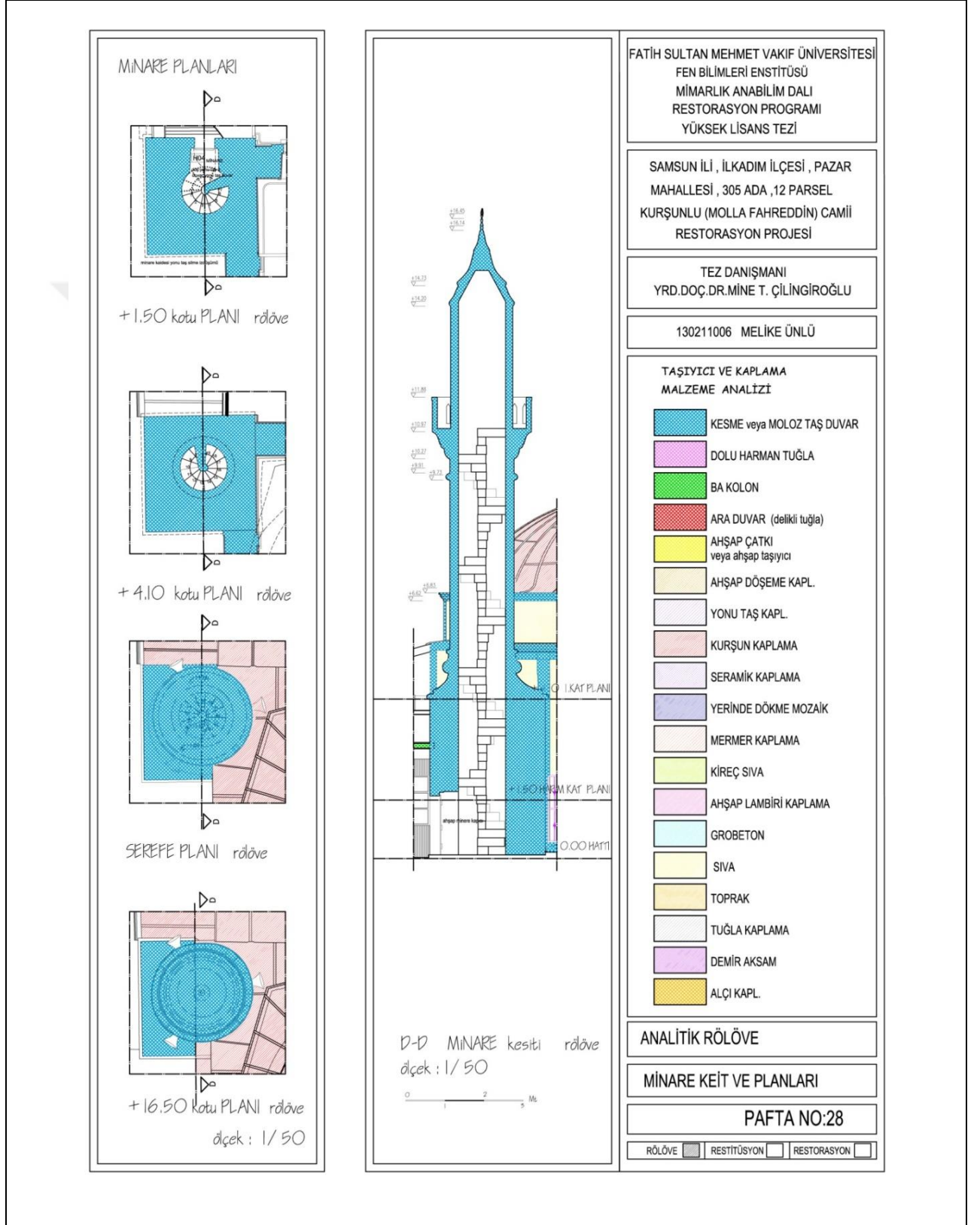
Ek G. 26: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, 1.kat tavan planı

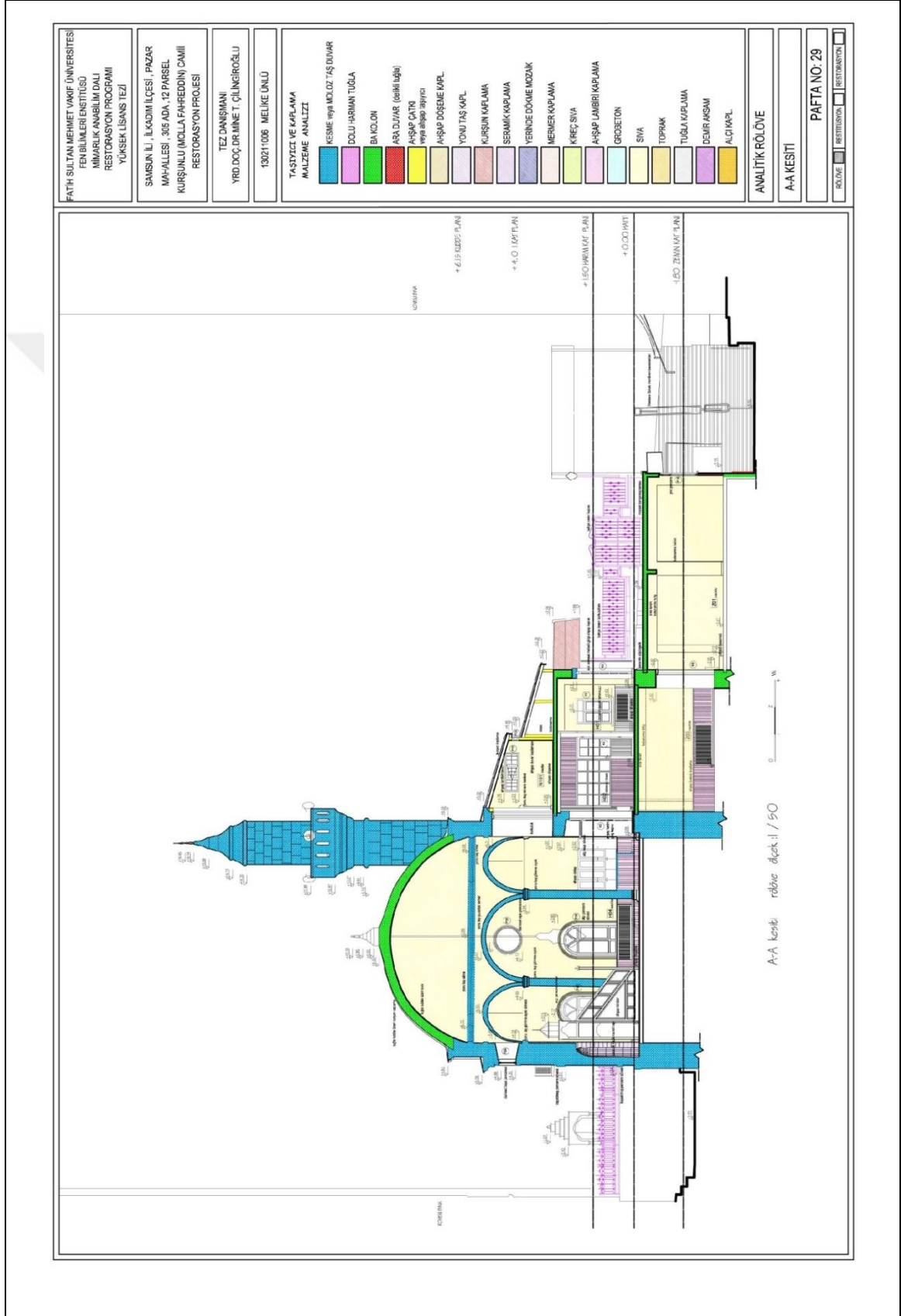
Ek G. 27: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, çatı planı

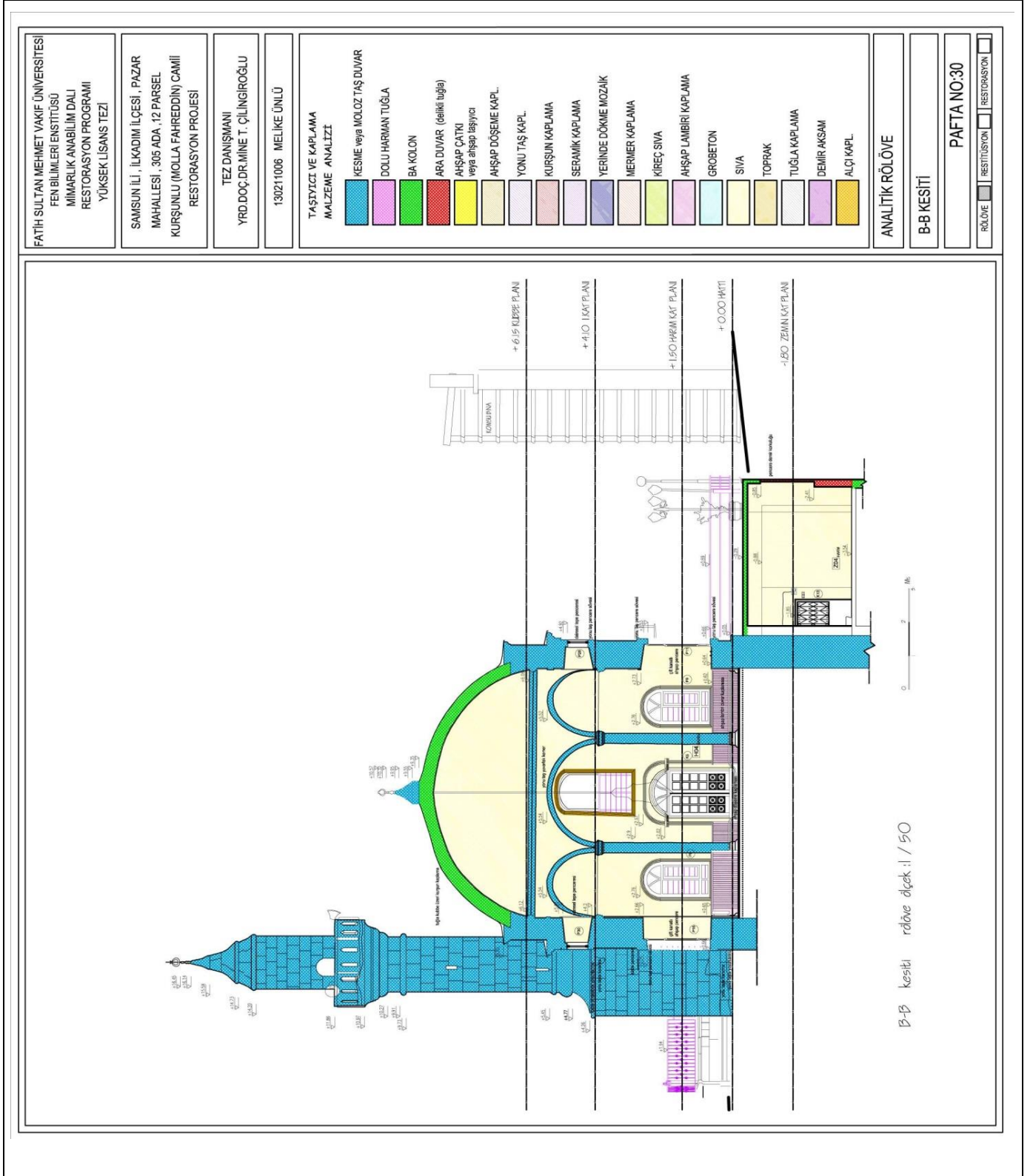
Ek G. 28: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, minare kesit ve planları

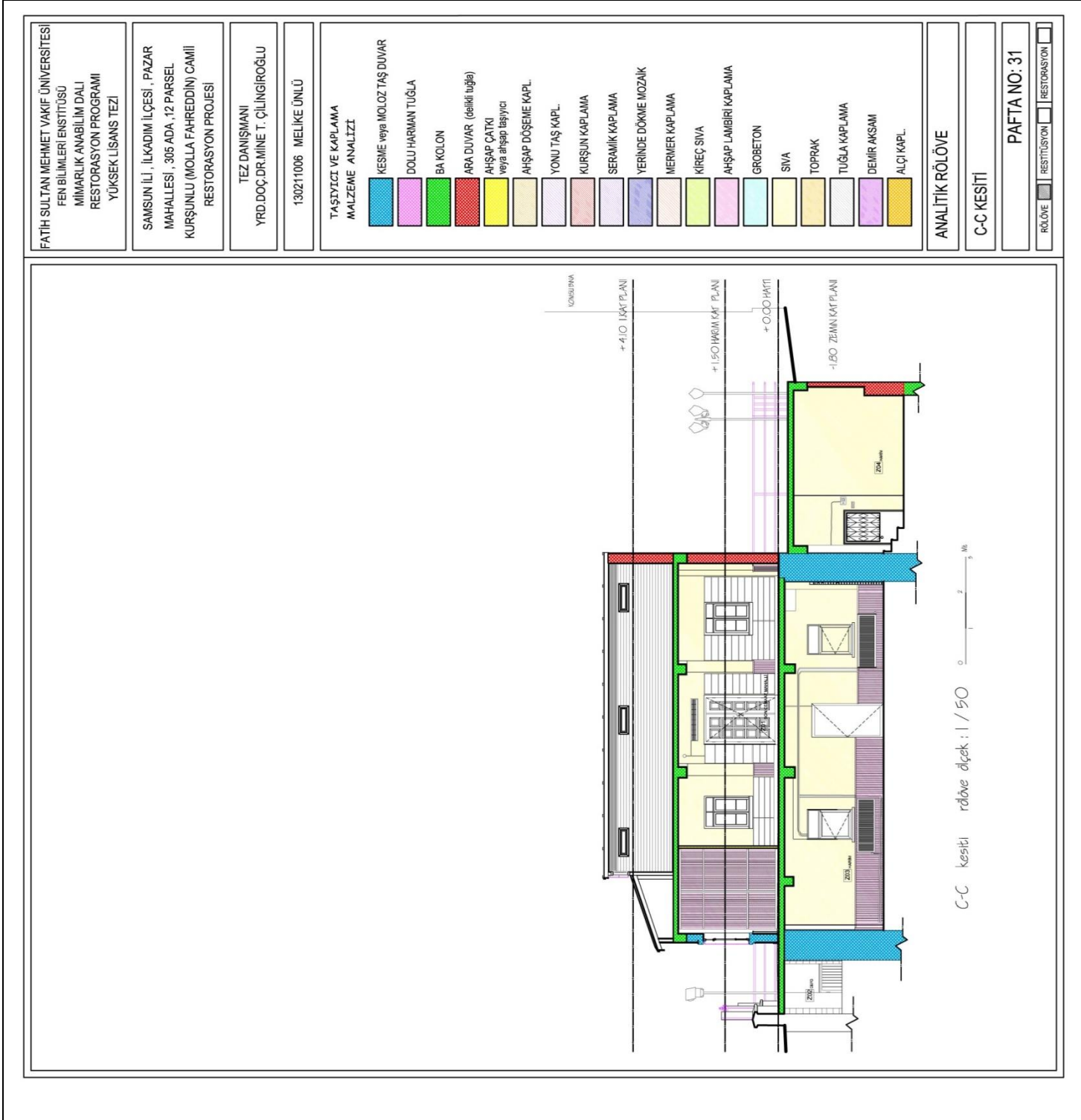
Ek G. 29: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, A-A kesiti

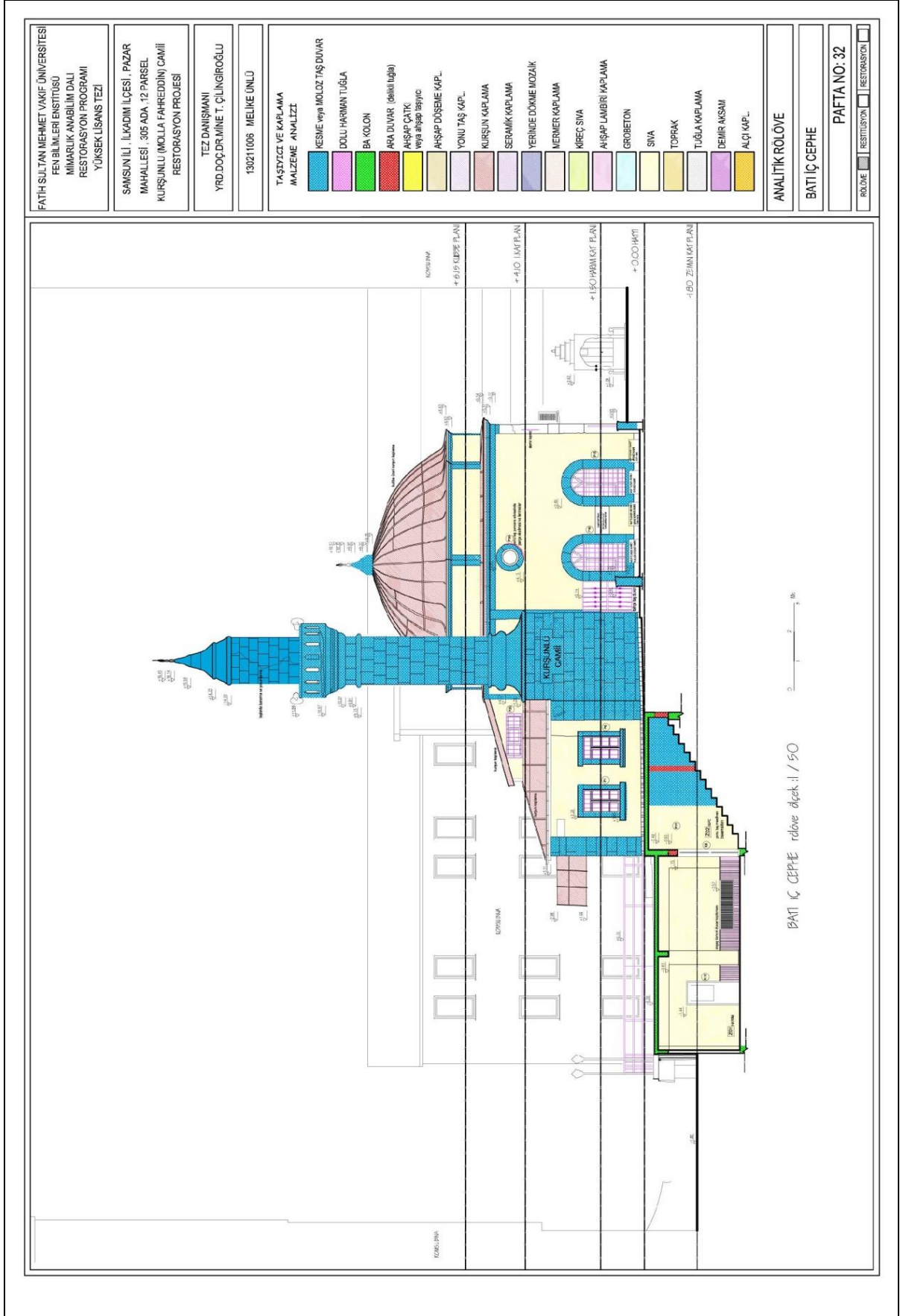
Ek G. 30: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, B-B kesiti

Ek G. 31: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, C-C kesiti

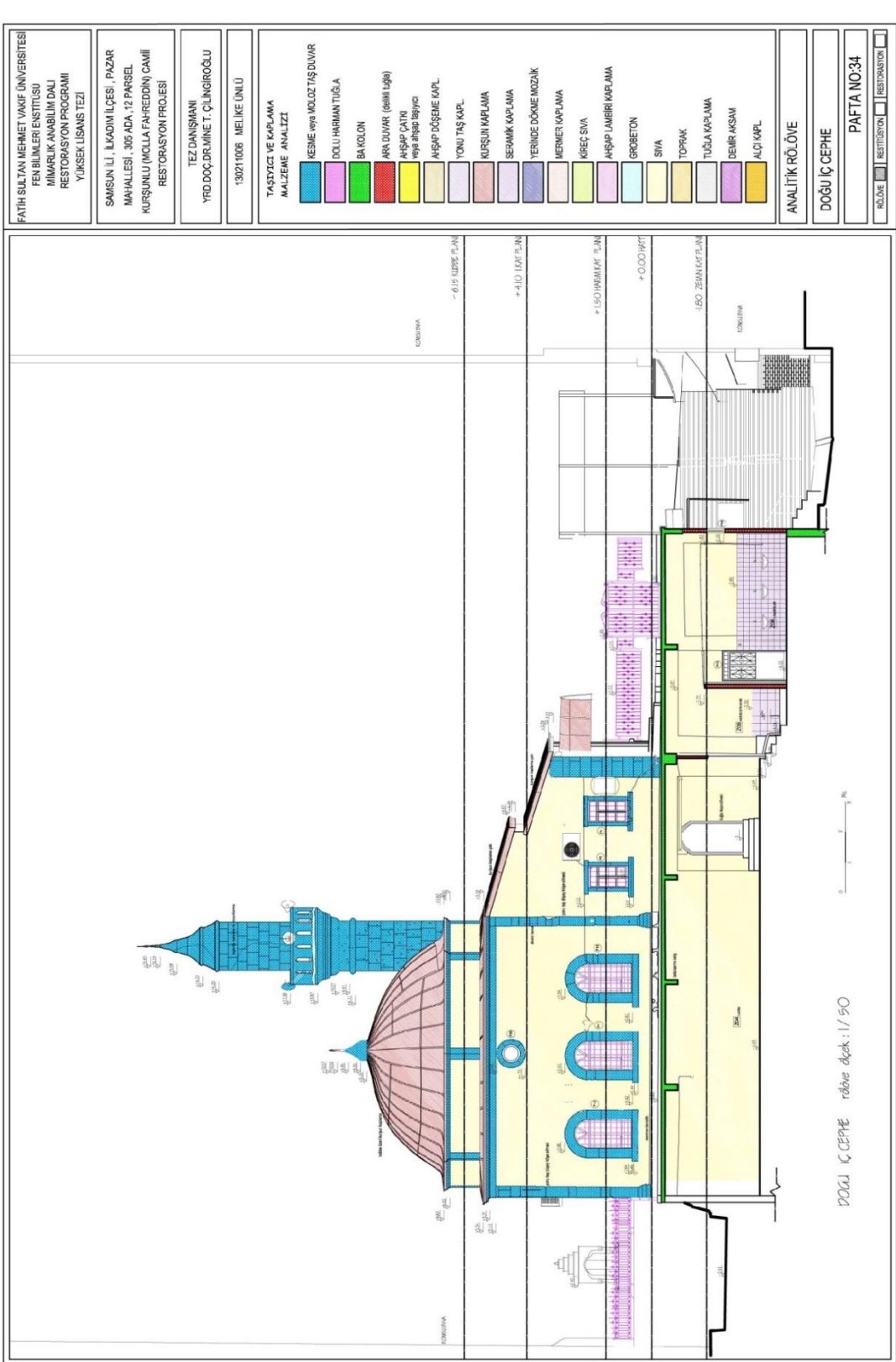
Ek G. 32: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, batı iç cephe

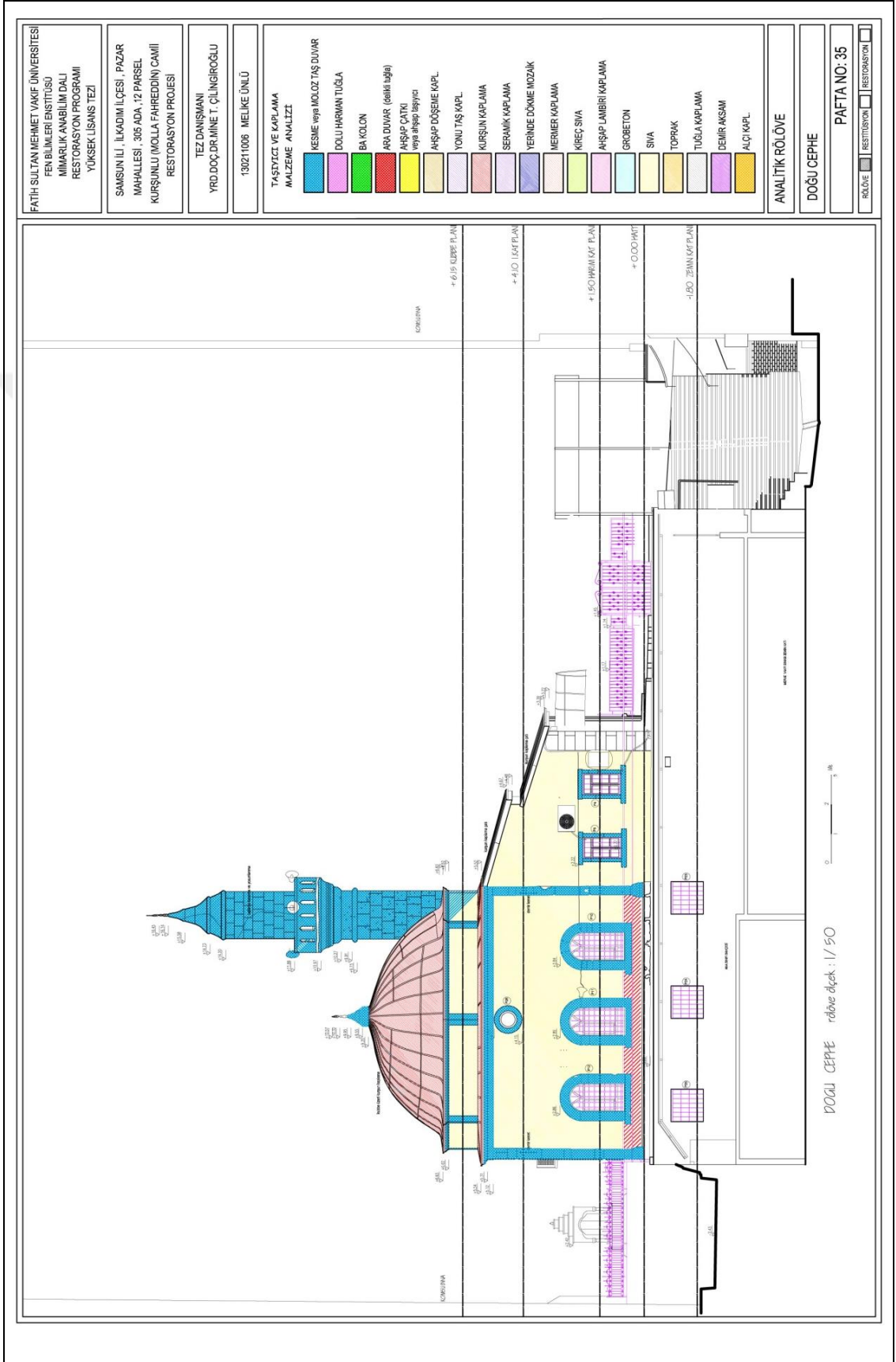
Ek G. 33: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, batı cephe

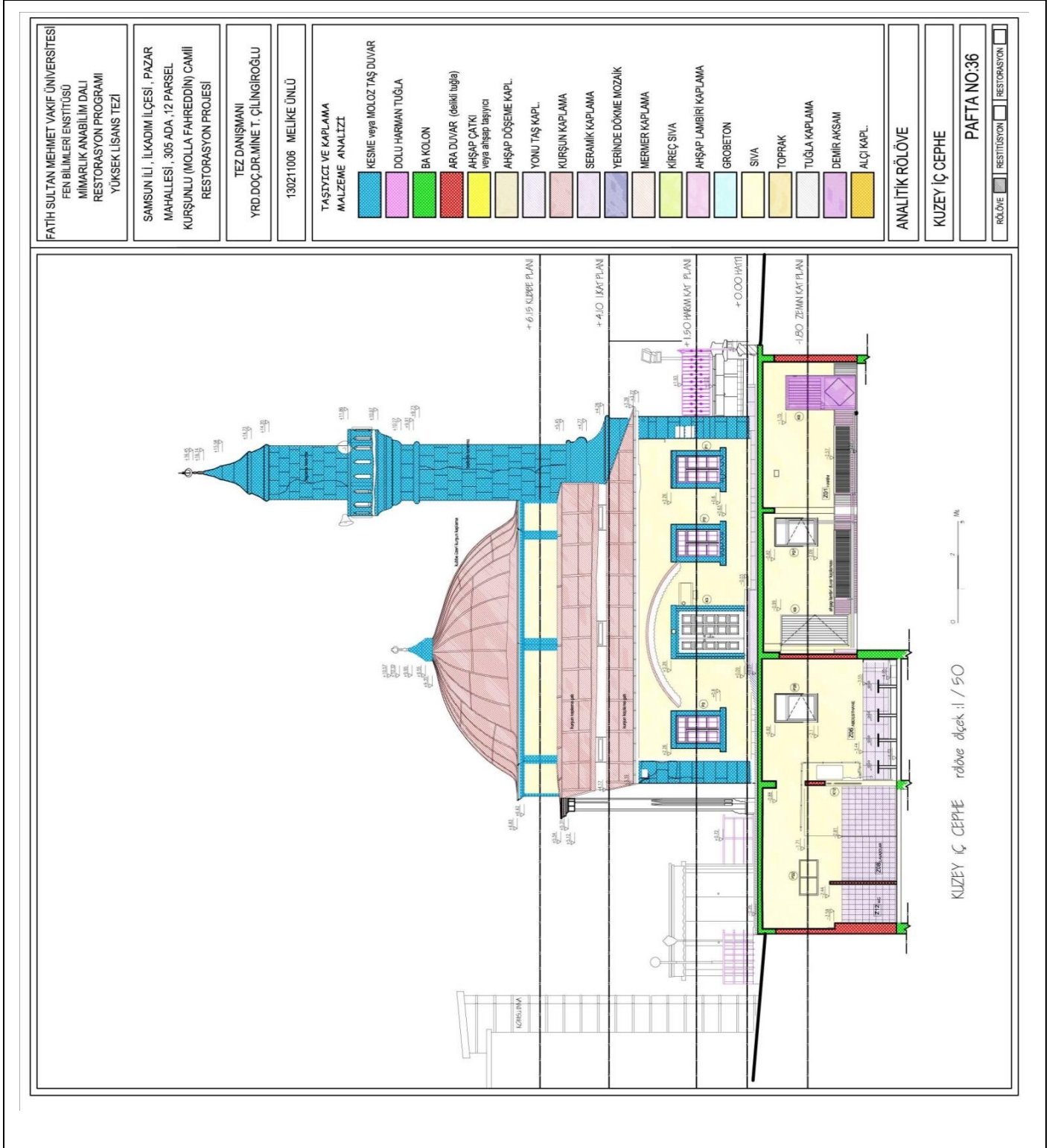
Ek G. 34: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, doğu iç cephe

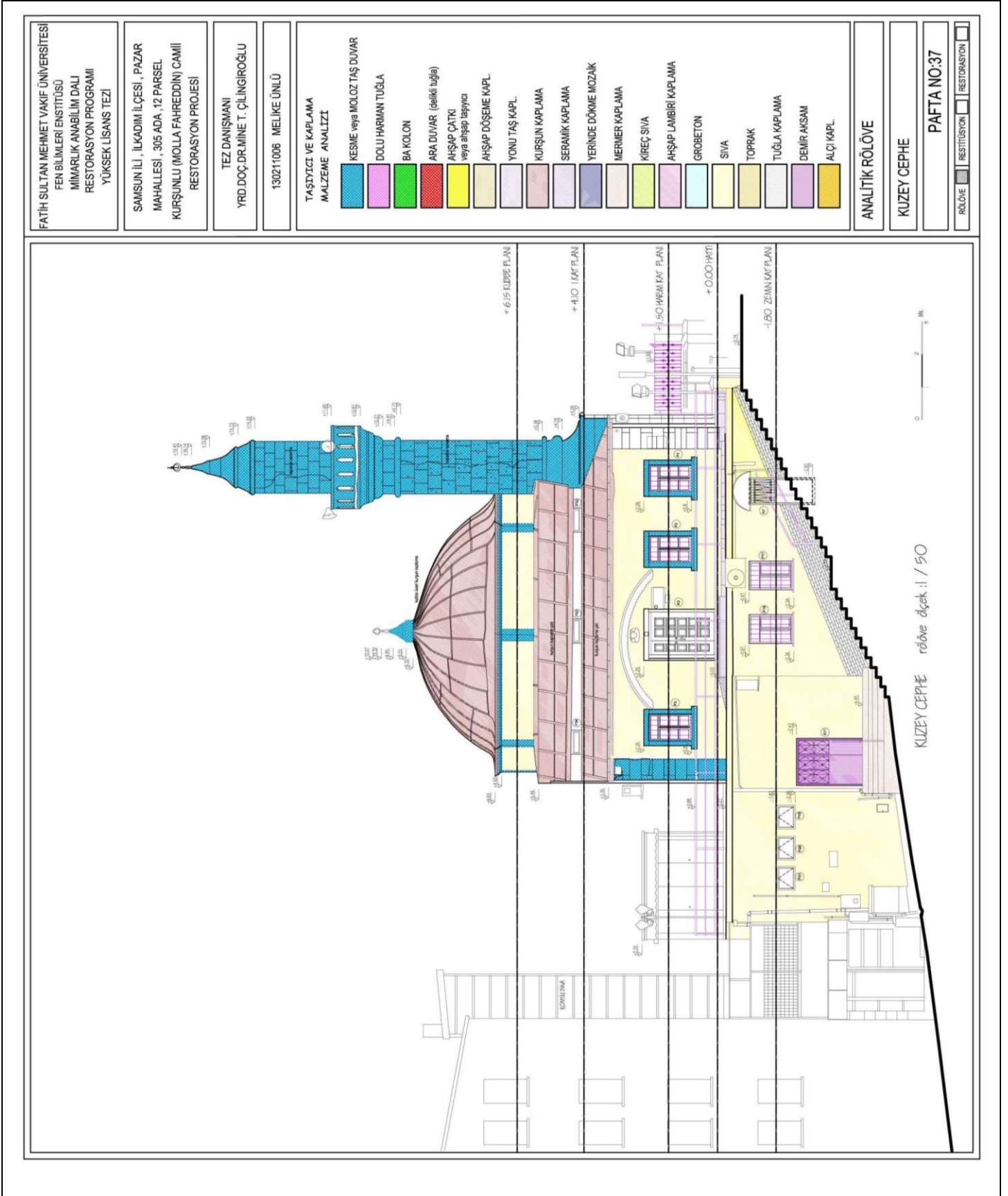
Ek G. 35: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, doğu cephe

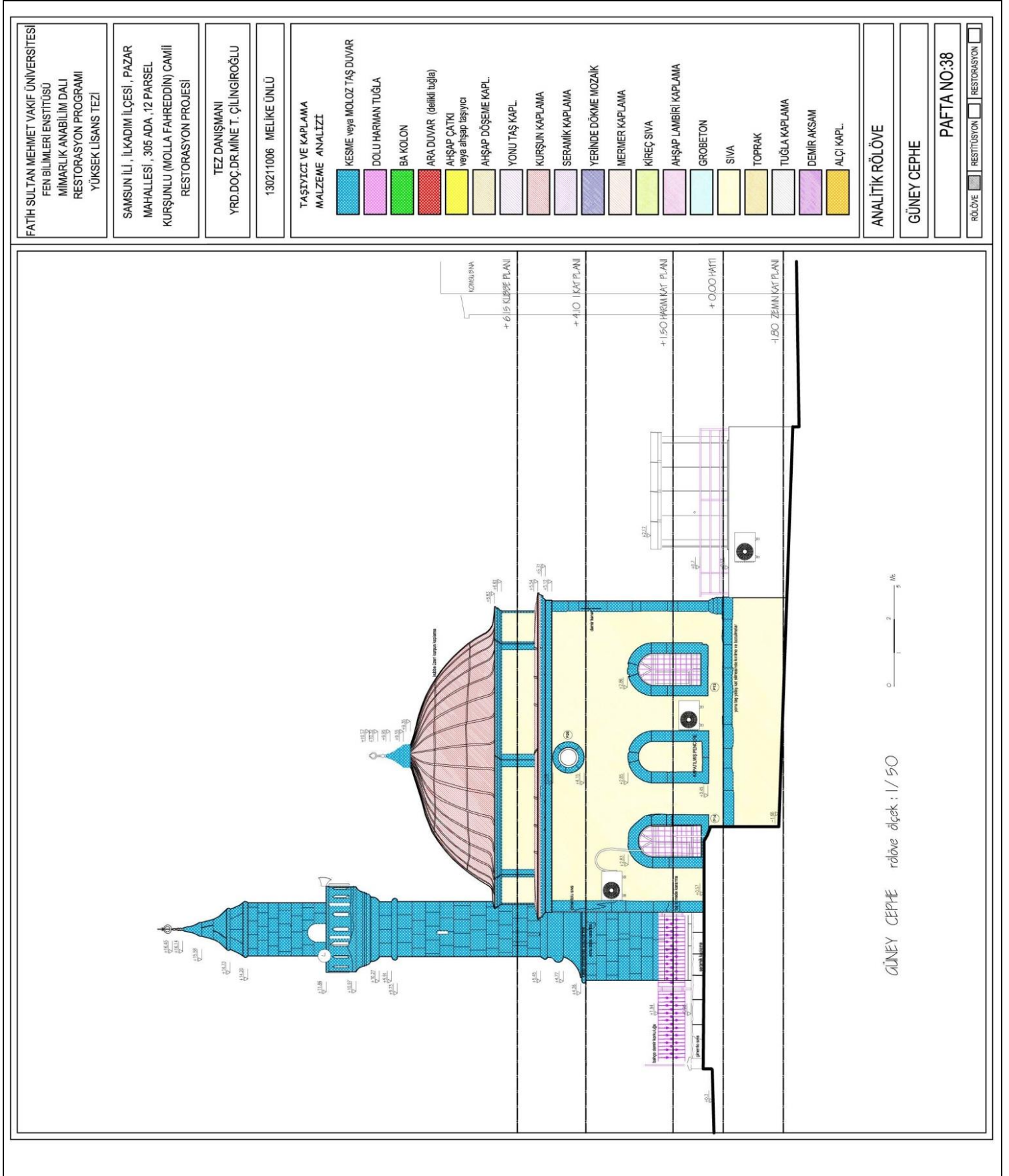
Ek G. 36: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, kuzey iç cephe

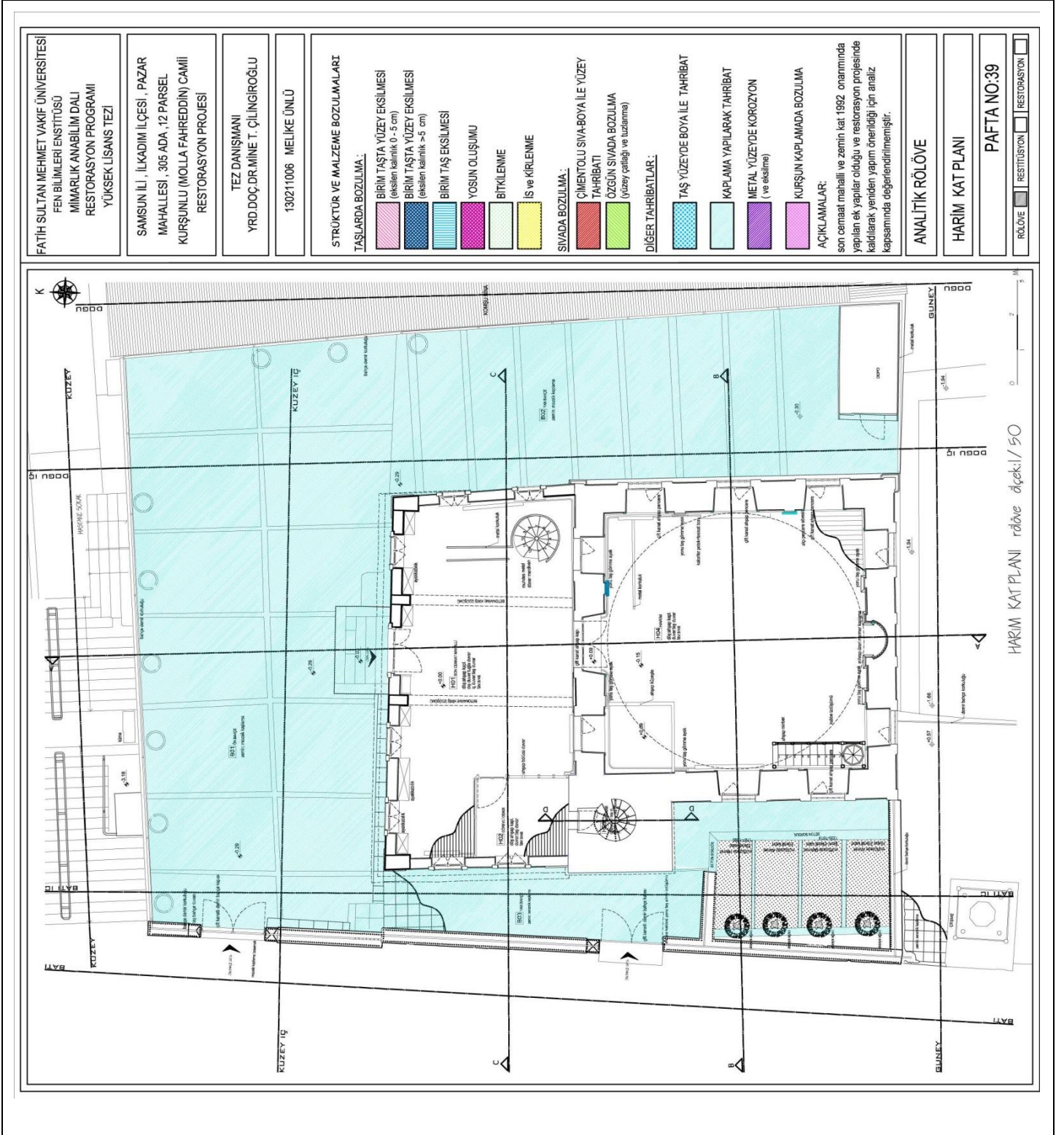
Ek G. 37: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, kuzey cephe

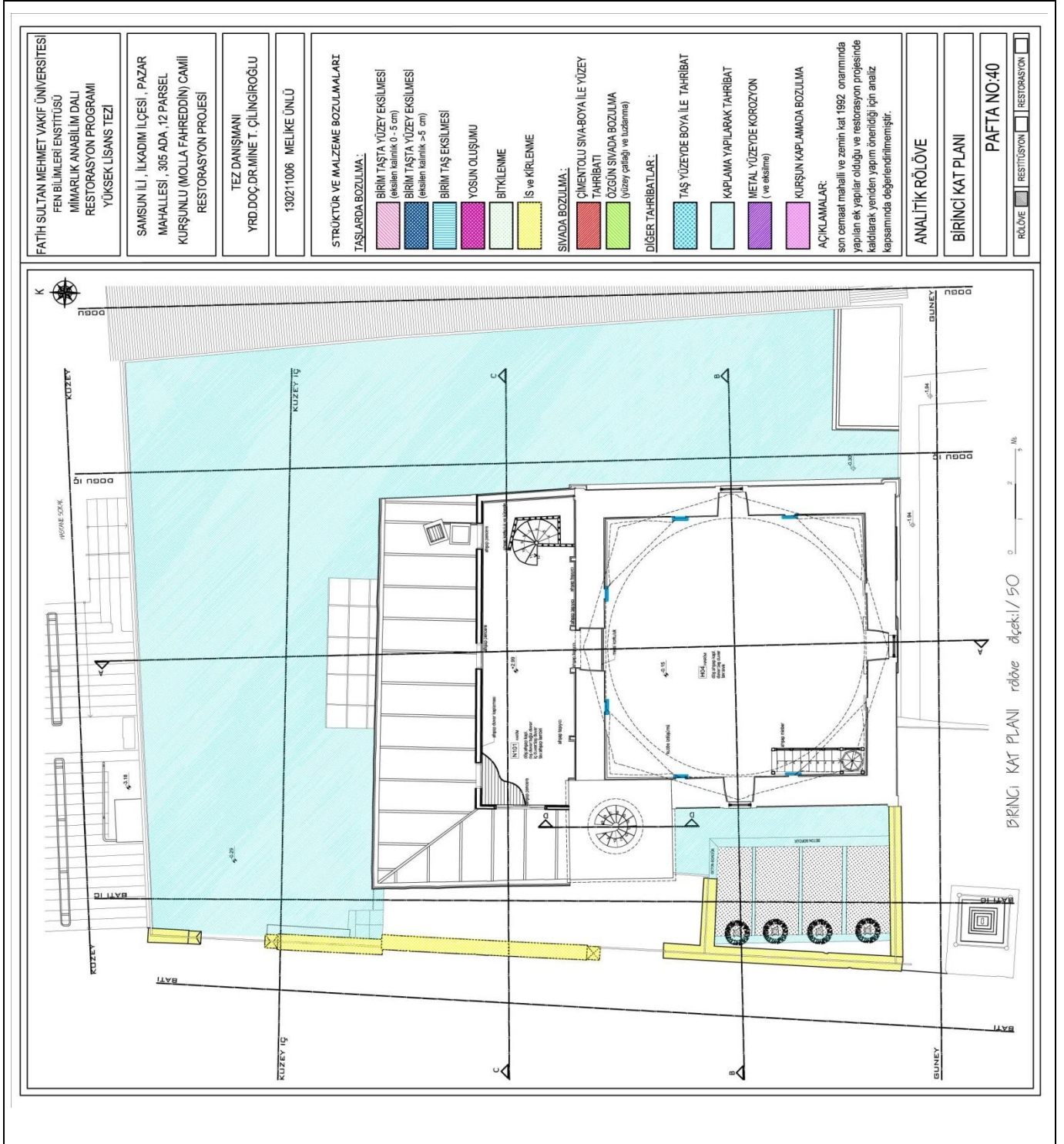
Ek G. 38: Analitik rölöve: taşıyıcı ve kaplama malzeme analizi, güney cephe

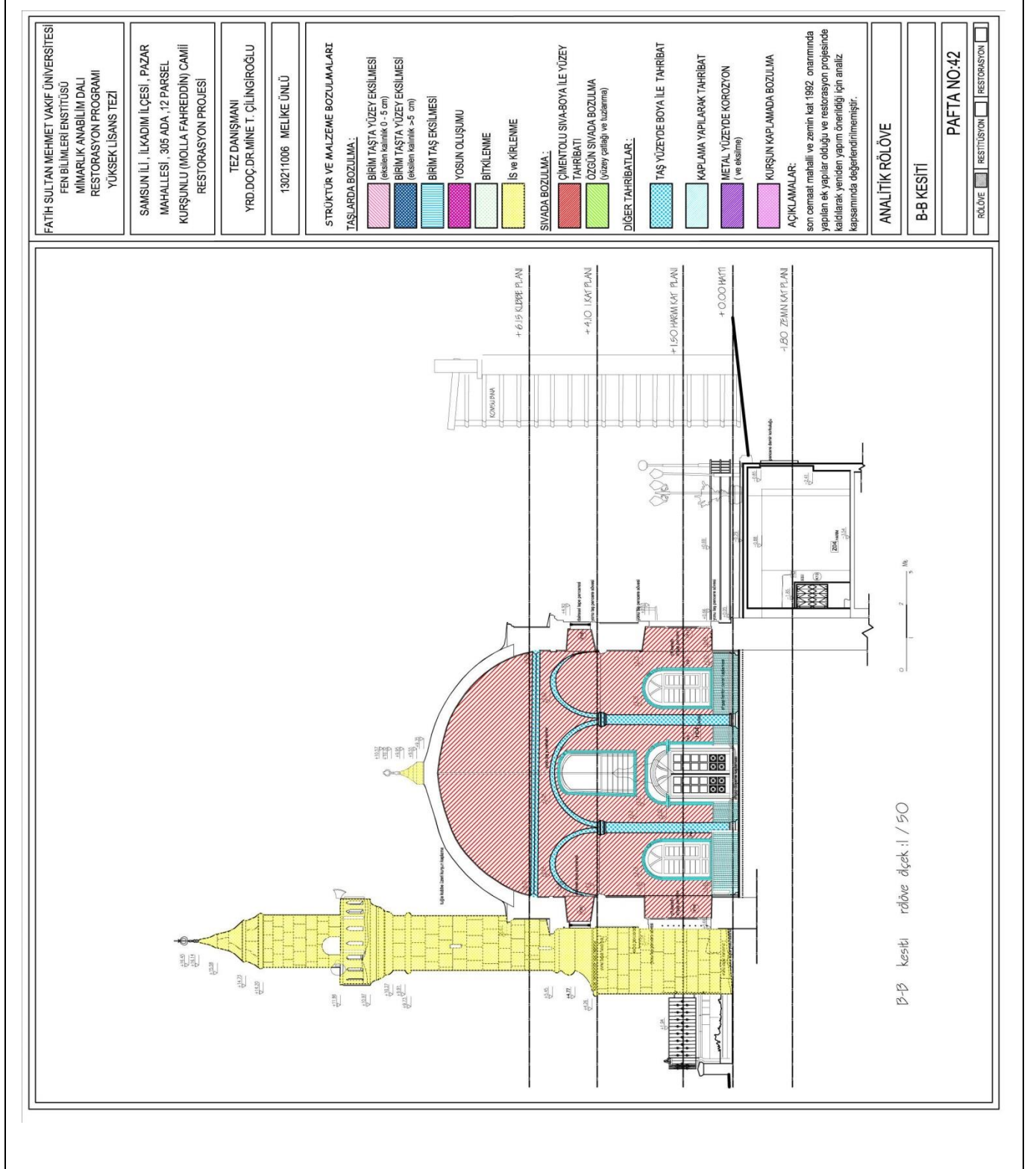
Ek G. 39: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, harim kat planı

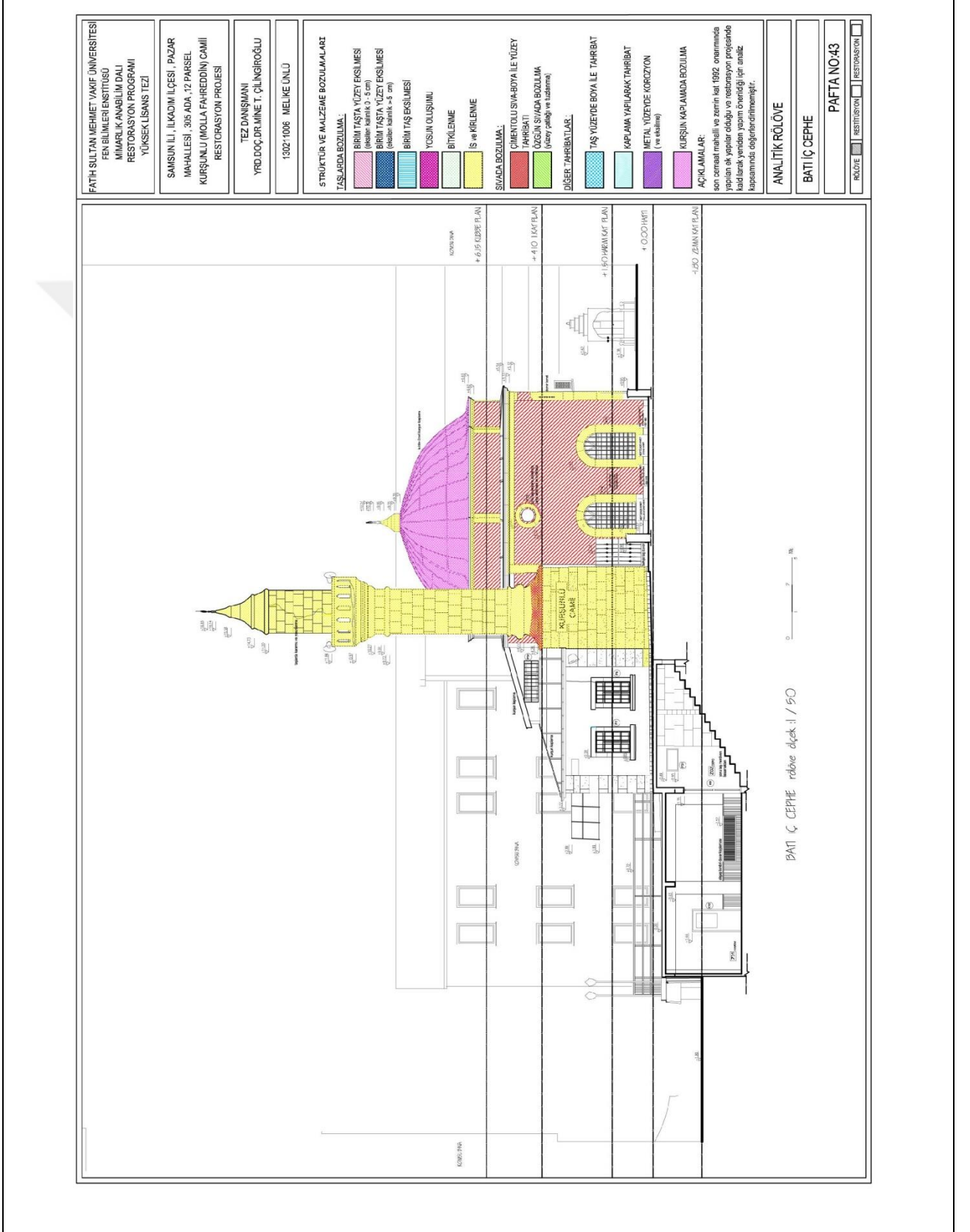
Ek G. 40: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, birinci kat planı

Ek G. 42: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, B-B kesiti

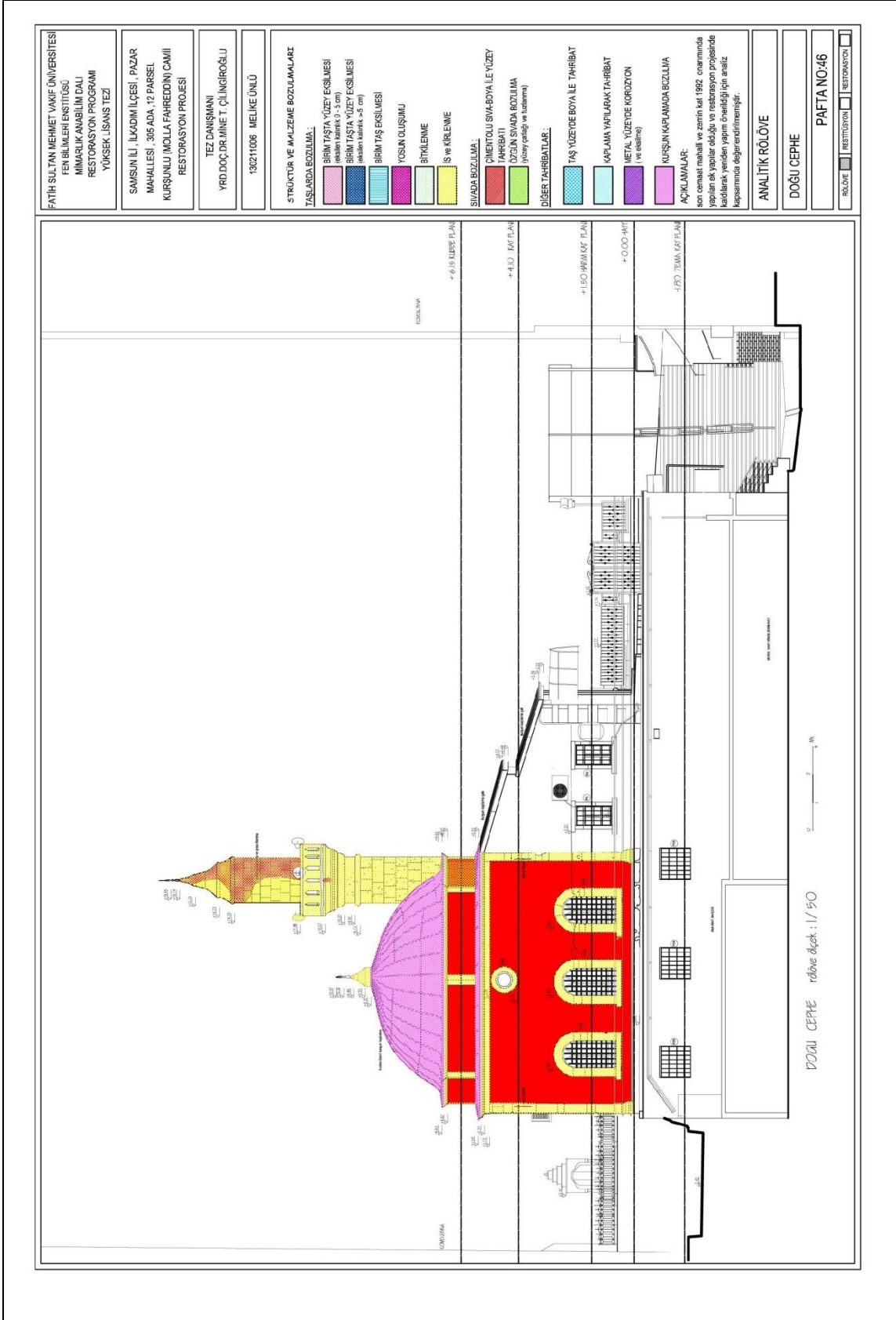
Ek G. 43: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, batı iç cephe

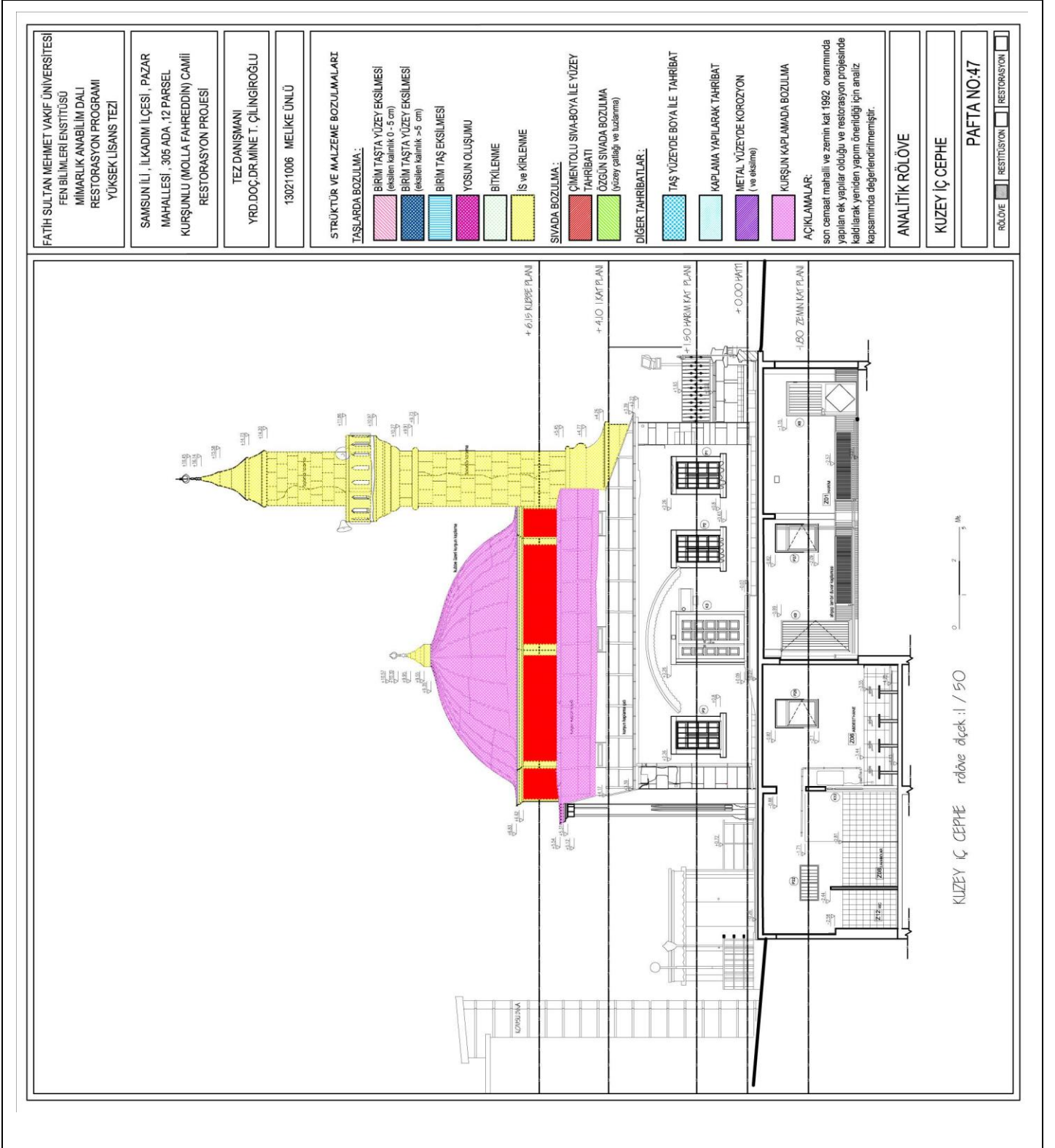
Ek G. 44: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, batı cephe

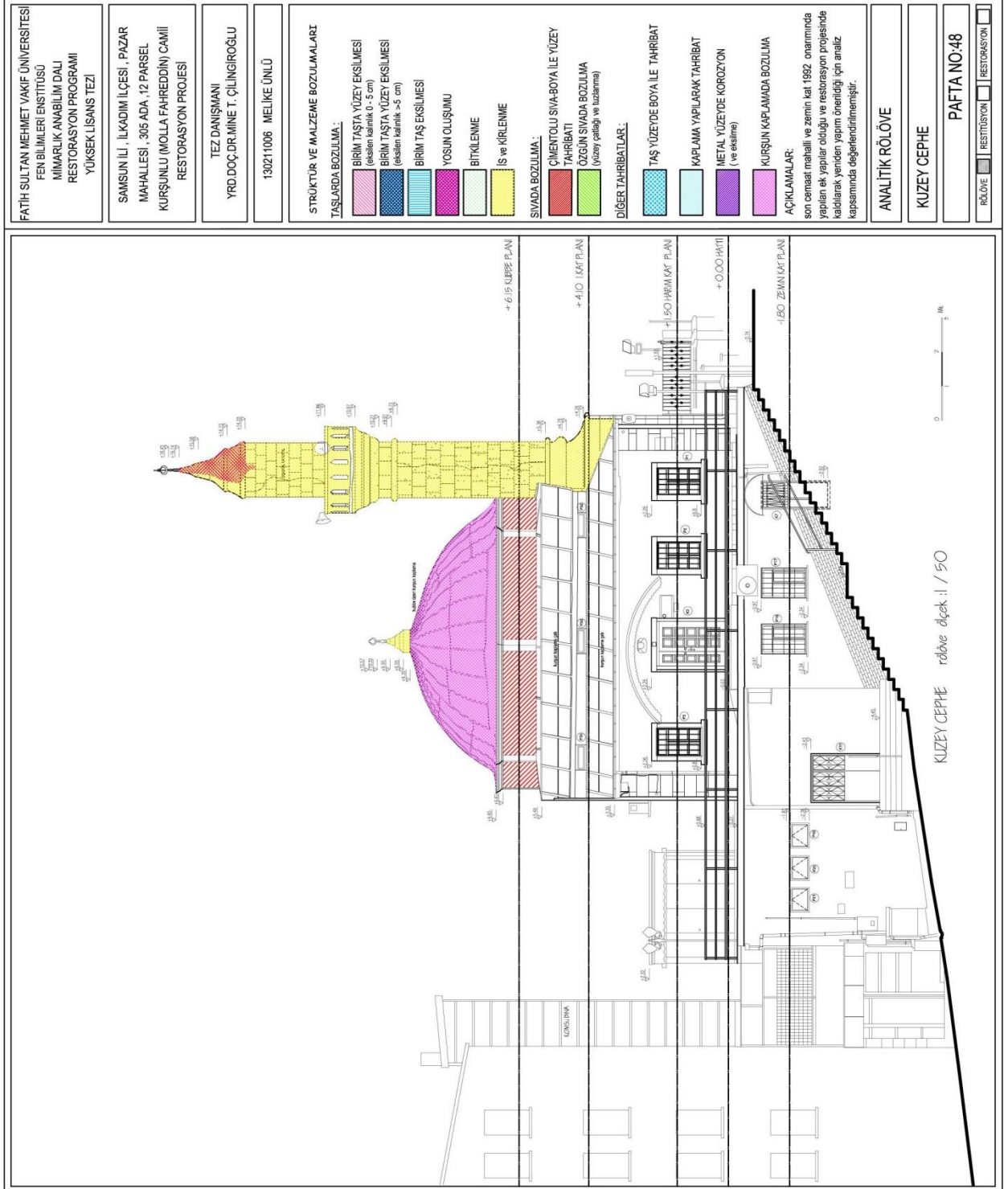
Ek G. 46: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, doğu cephe

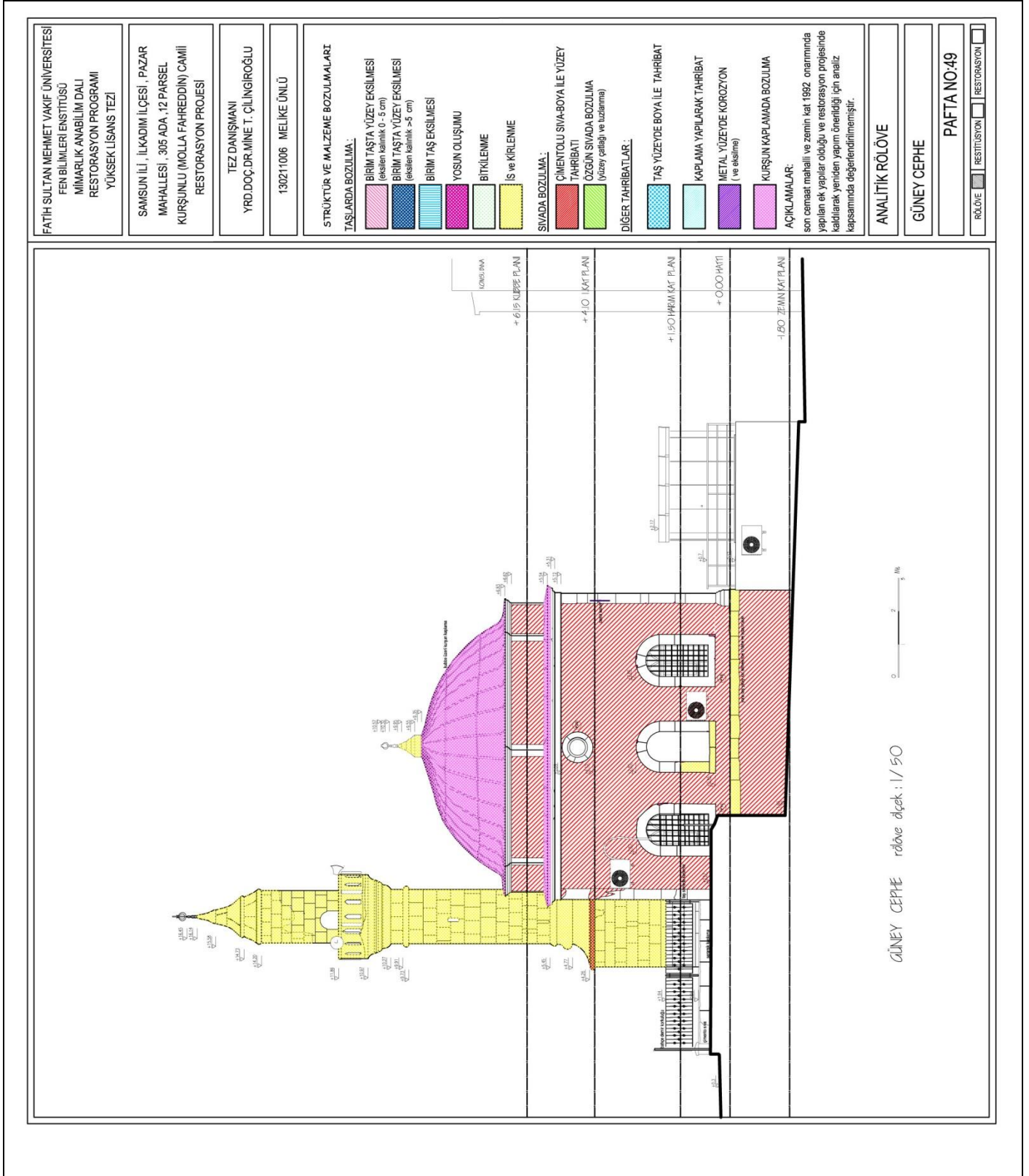
Ek G. 47: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, kuzey iç cephe

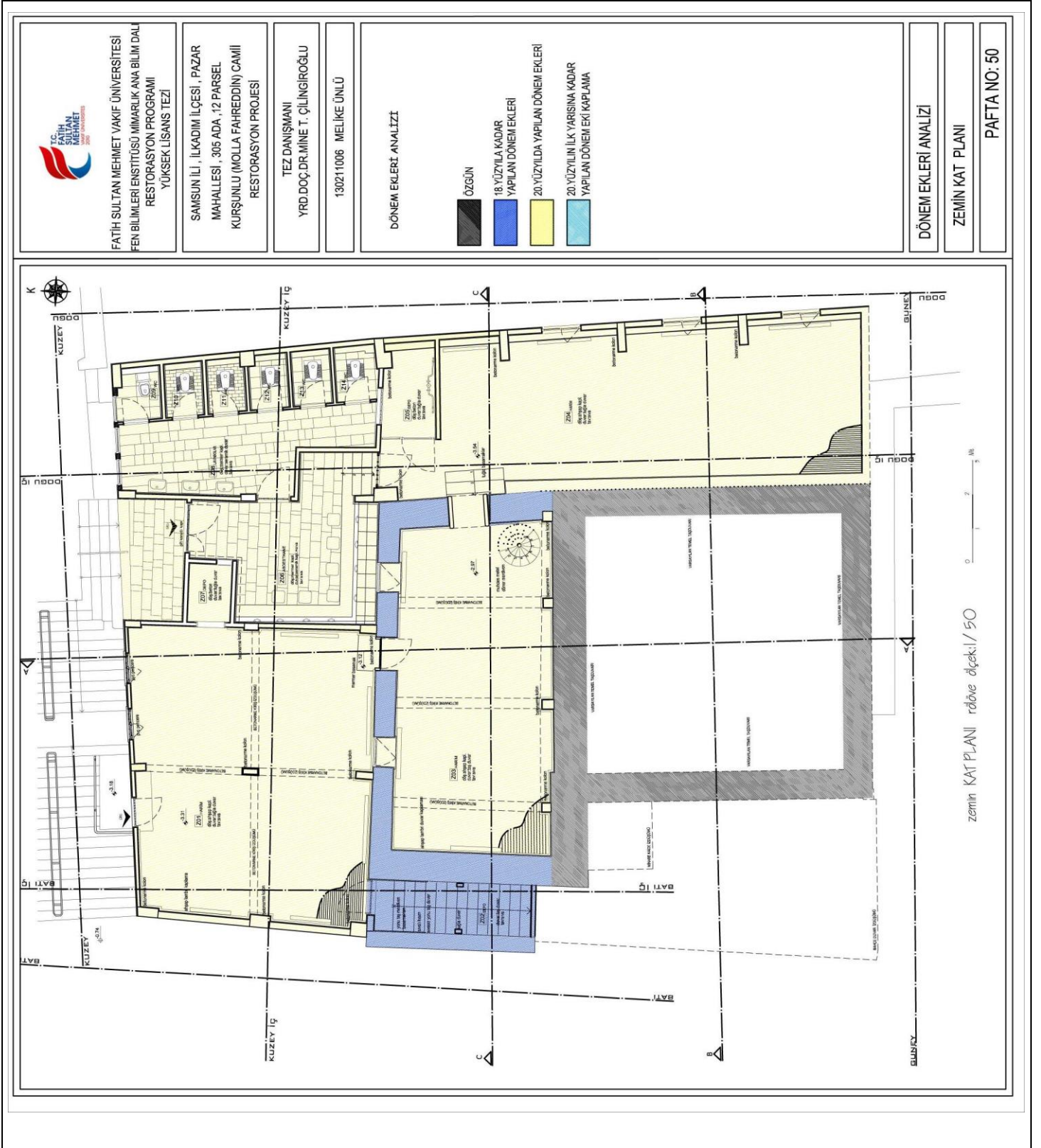
Ek G. 48: Analitik rölöve: struktur ve malzeme bozulmaları, kuzey cephe

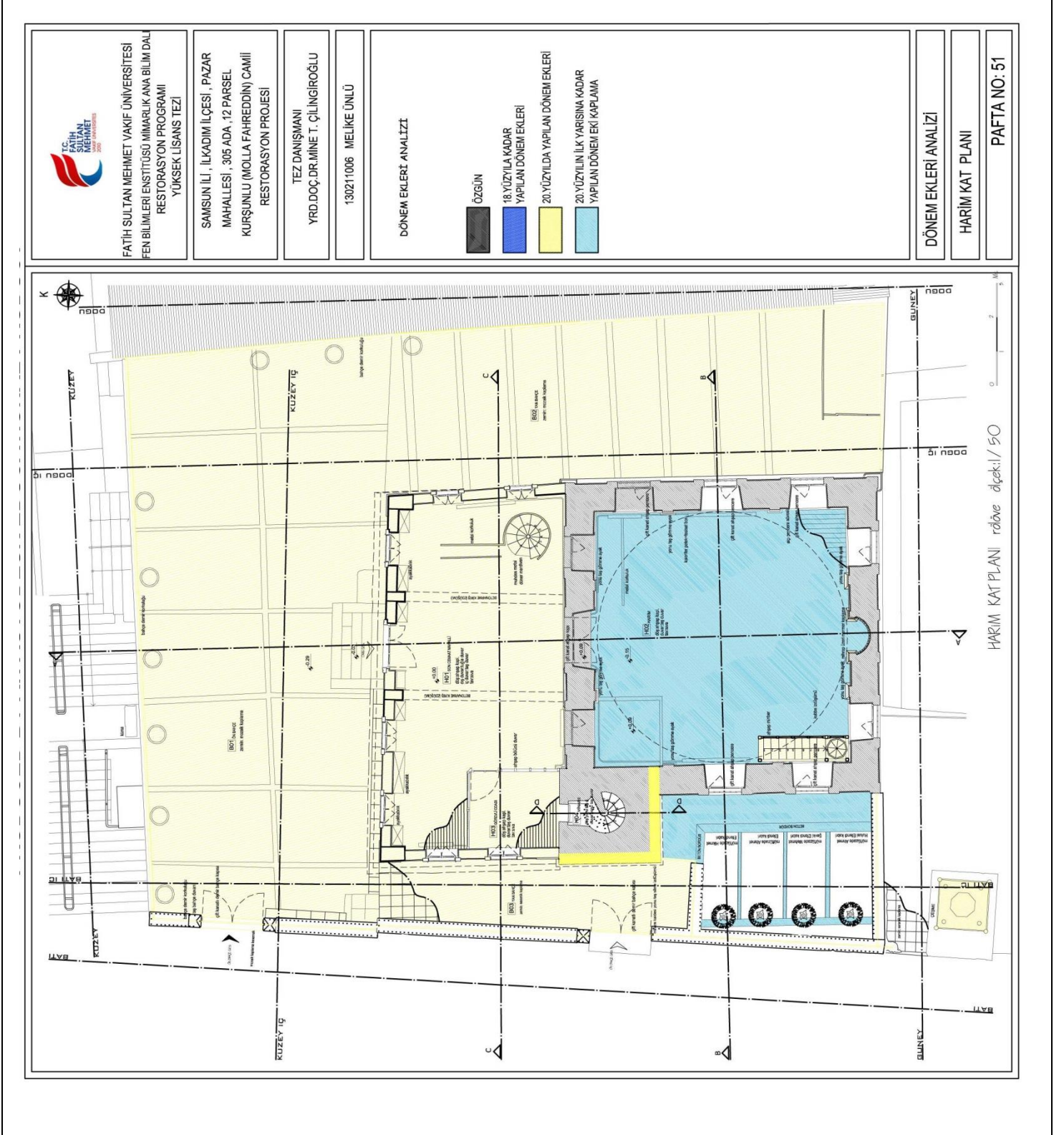
Ek G. 49: Analitik rölöve: strüktür ve malzeme bozulmaları, güney cephe

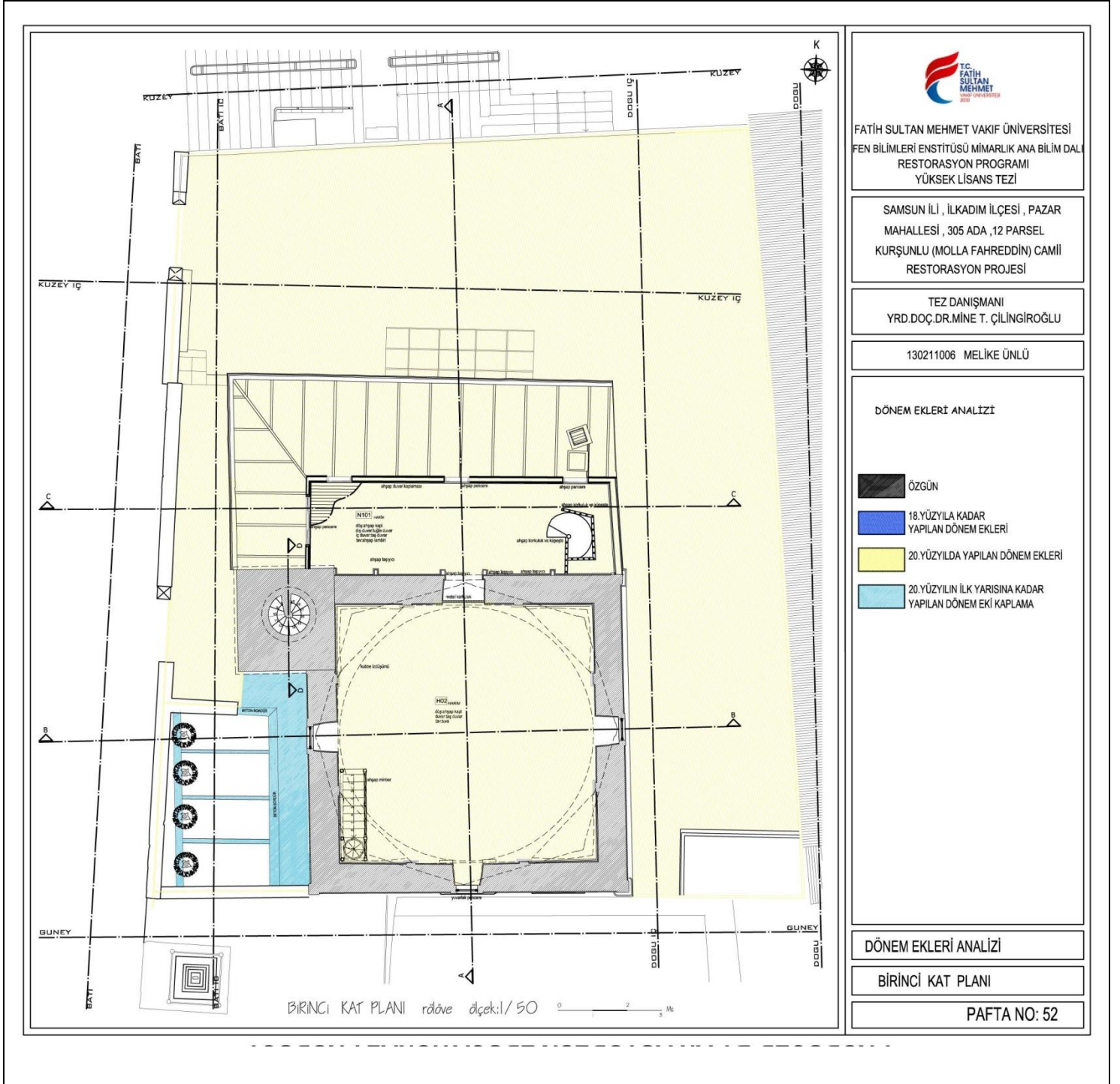
Ek G. 50: Dönem ekleri analizi, zemin kat planı

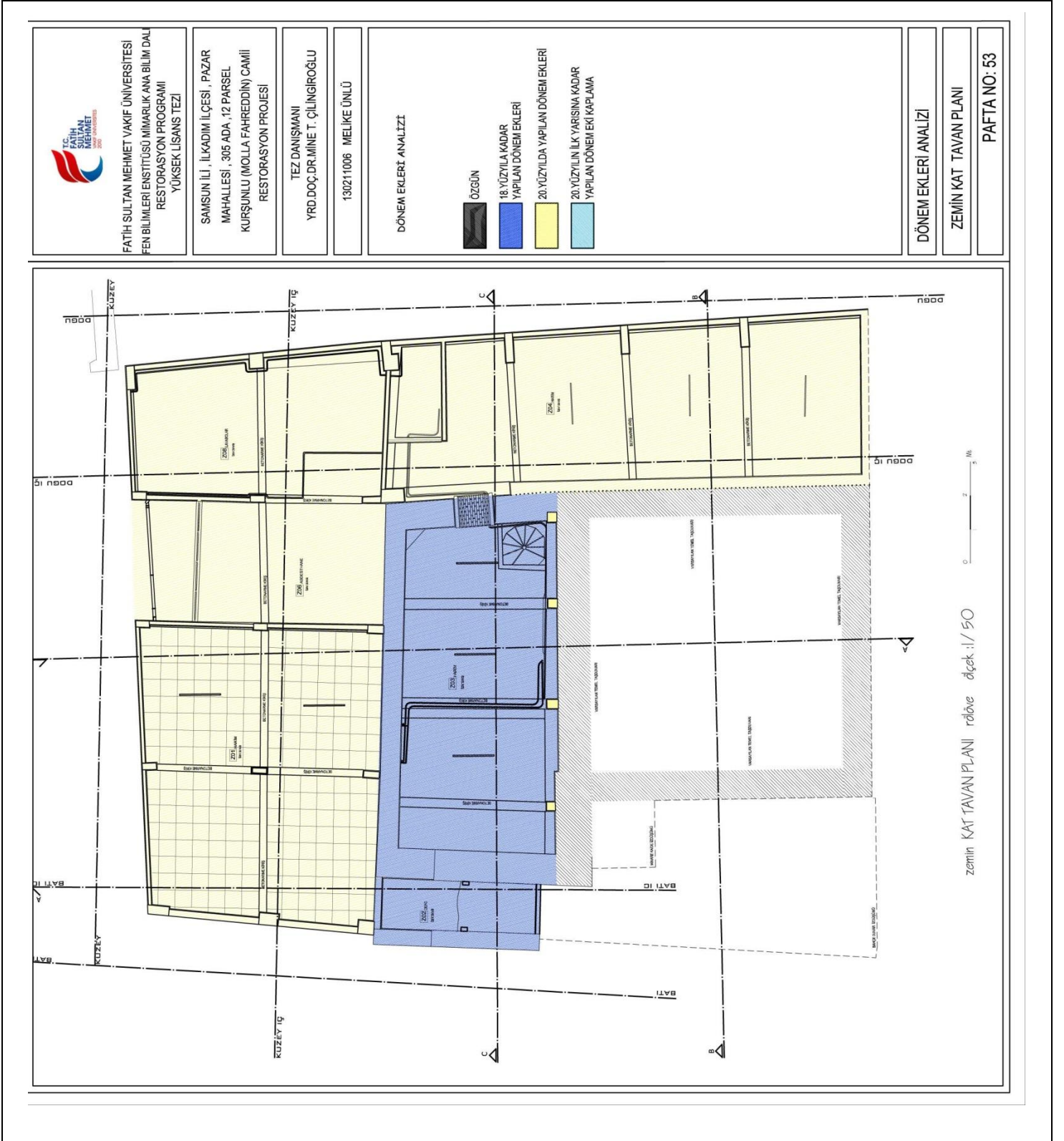
Ek G. 51: Dönem ekleri analizi, harim kat planı

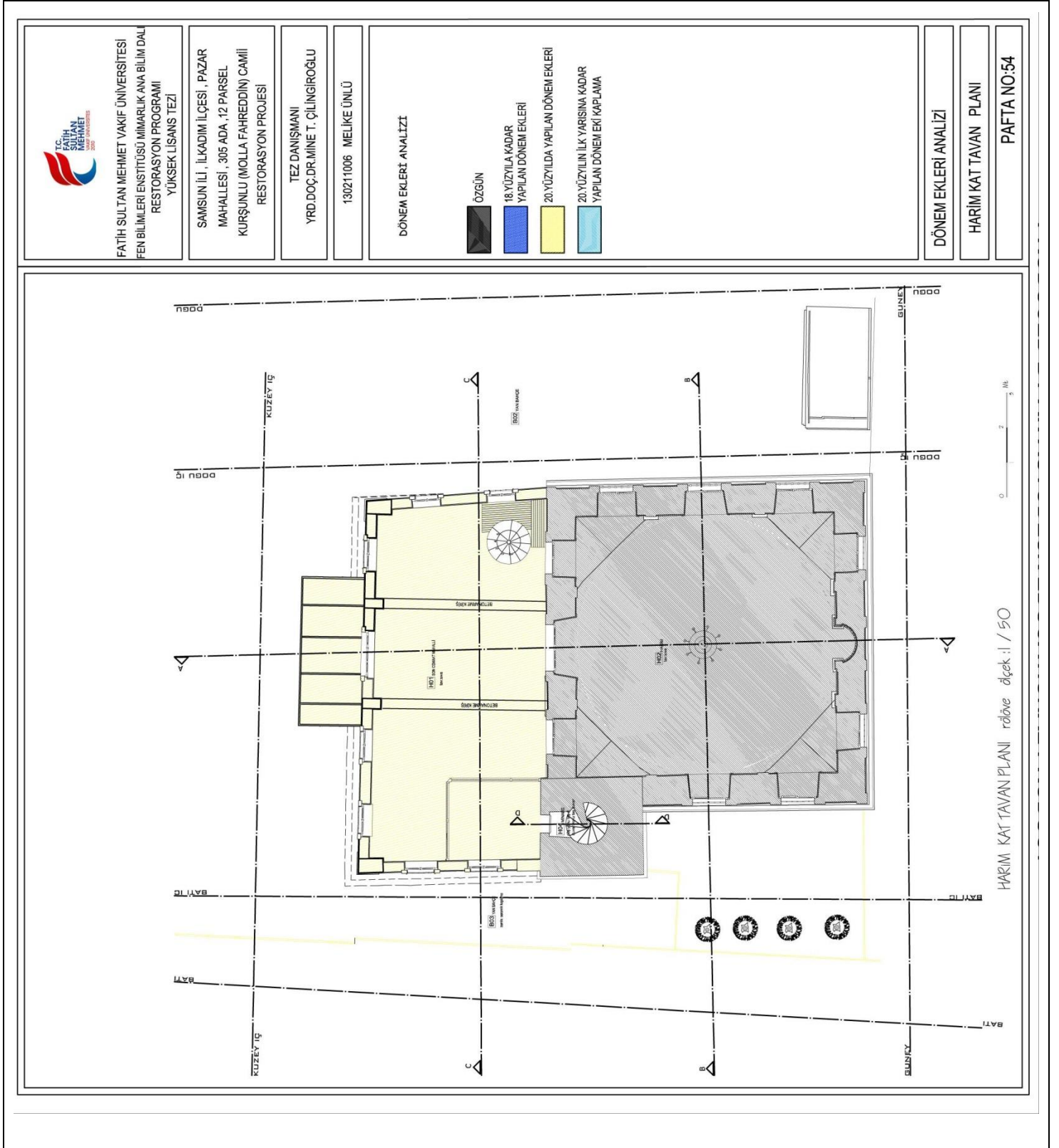
Ek G. 52: Dönem ekleri analizi, birinci kat planı

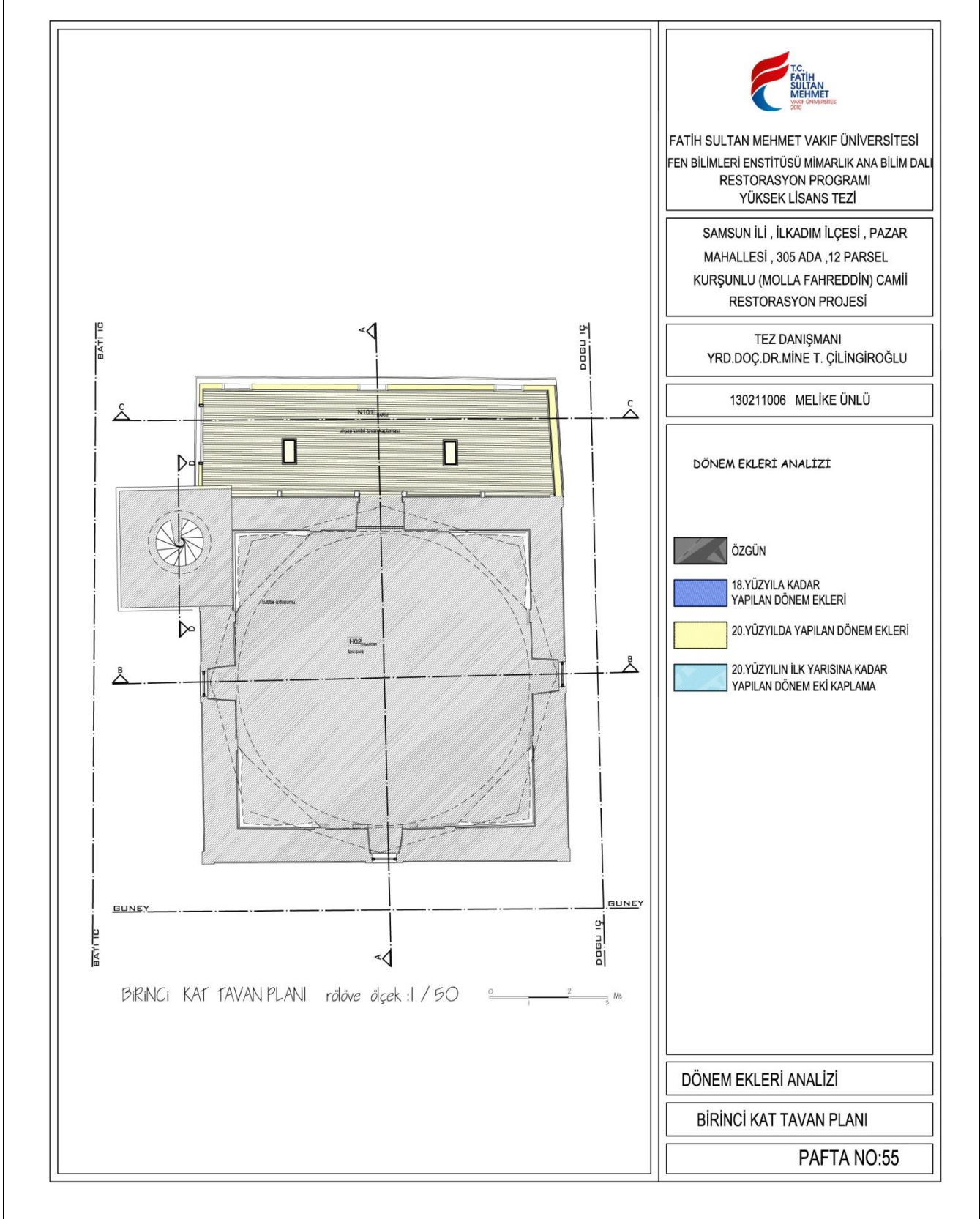
Ek G. 53: Dönem ekleri analizi, zemin kat tavan planı

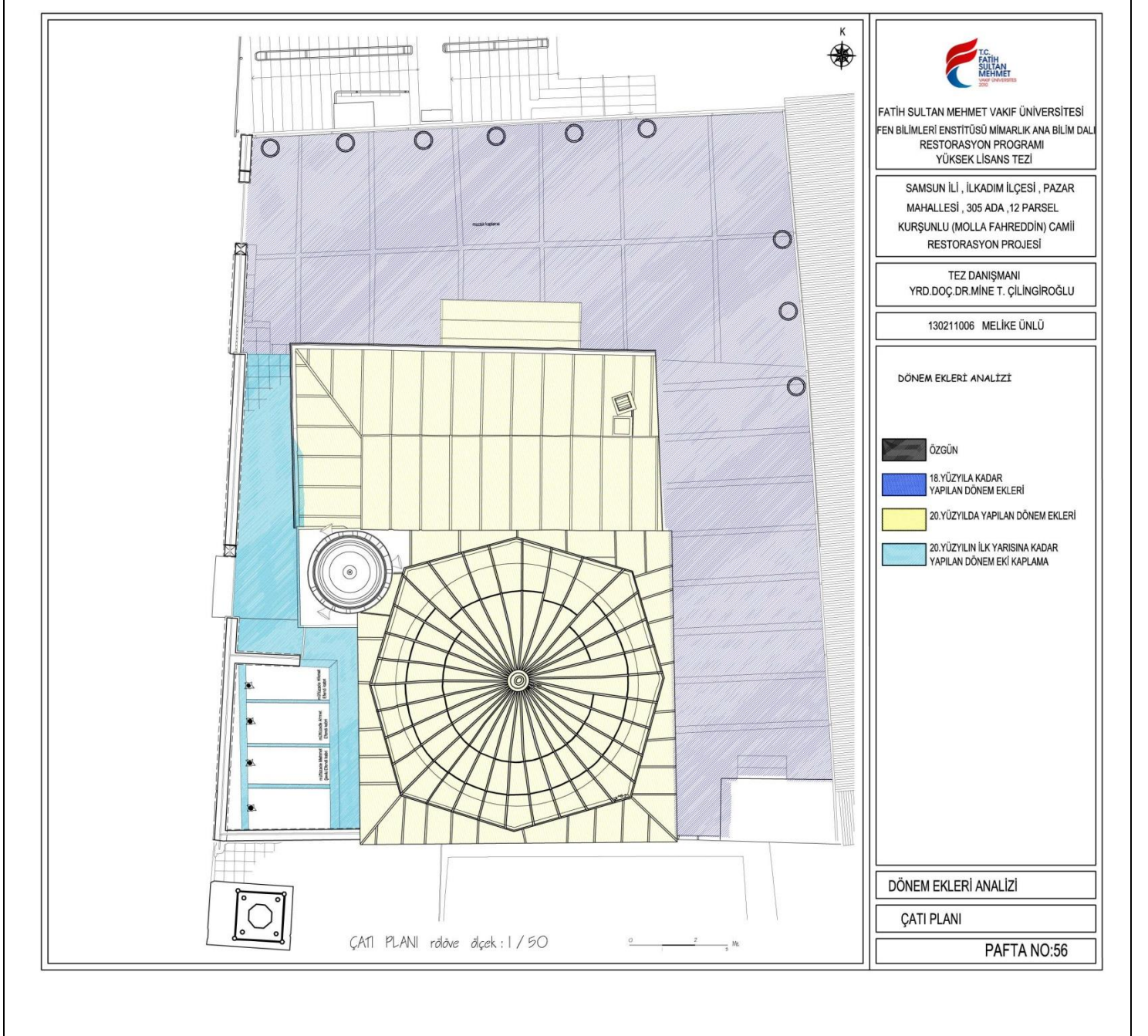
Ek G. 54: Dönem ekleri analizi, harim kat tavan planı

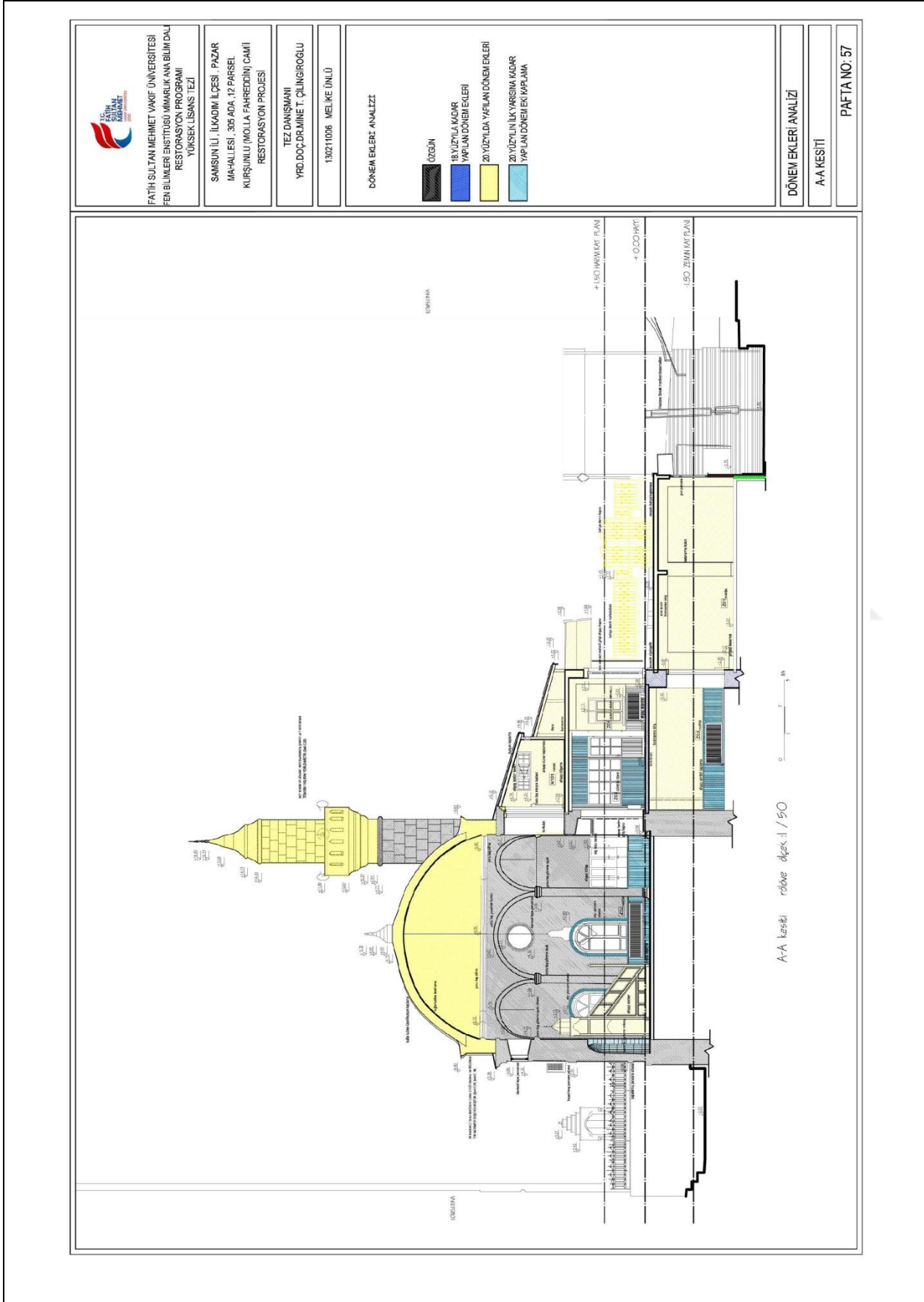
Ek G. 55: Dönem ekleri analizi, birinci kat tavan planı

Ek G. 56: Dönem ekleri analizi, çatı planı

Ek G. 57: Dönem ekleri analizi, A-A kesiti

Ek
G.
58: Dönem ekleri analizi, B-B kesiti

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU (MOLLA FAHREDDİN) CAMİİ
RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLINGİROĞLU

130211006 MELİKE ÜNLÜ

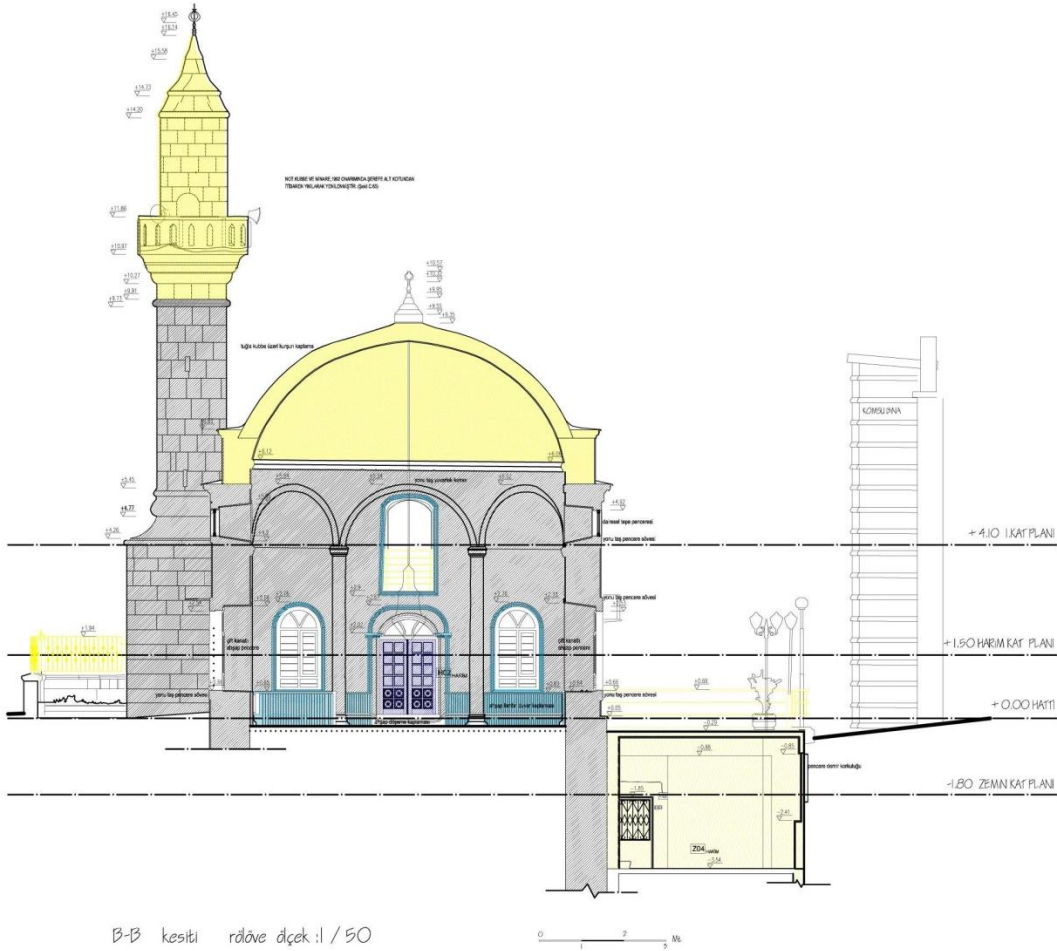
DÖNEM EKLERİ ANALİZİ

- ÖZGÜN
- 18.YÜZYILA KADAR YAPILAN DÖNEM EKLERİ
- 20.YÜZYILDA YAPILAN DÖNEM EKLERİ
- 20.YÜZYILIN İLK YARISINA KADAR YAPILAN DÖNEM EKİ KAPLAMA

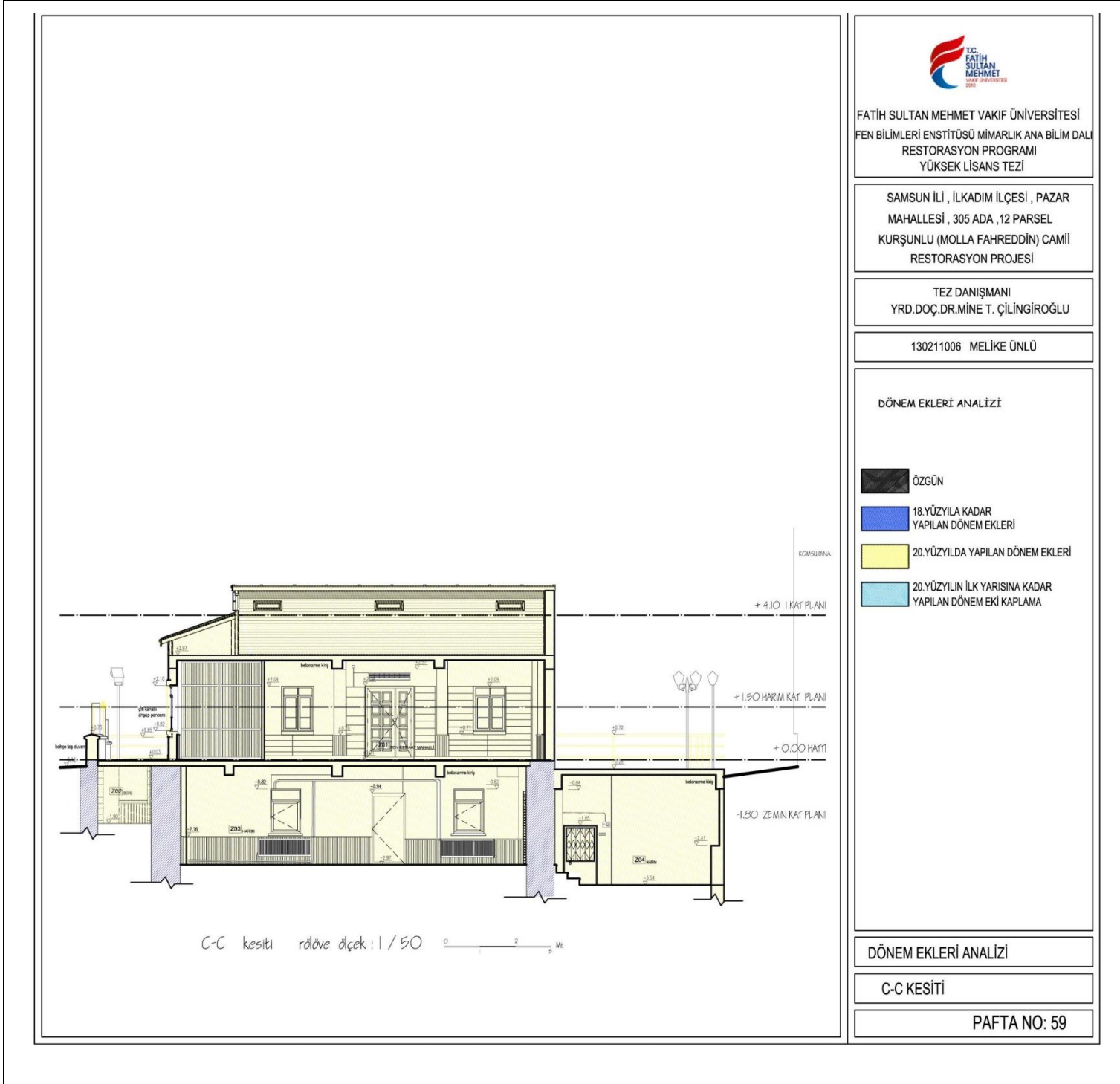
DÖNEM EKLERİ ANALİZİ

B-B KESİTİ

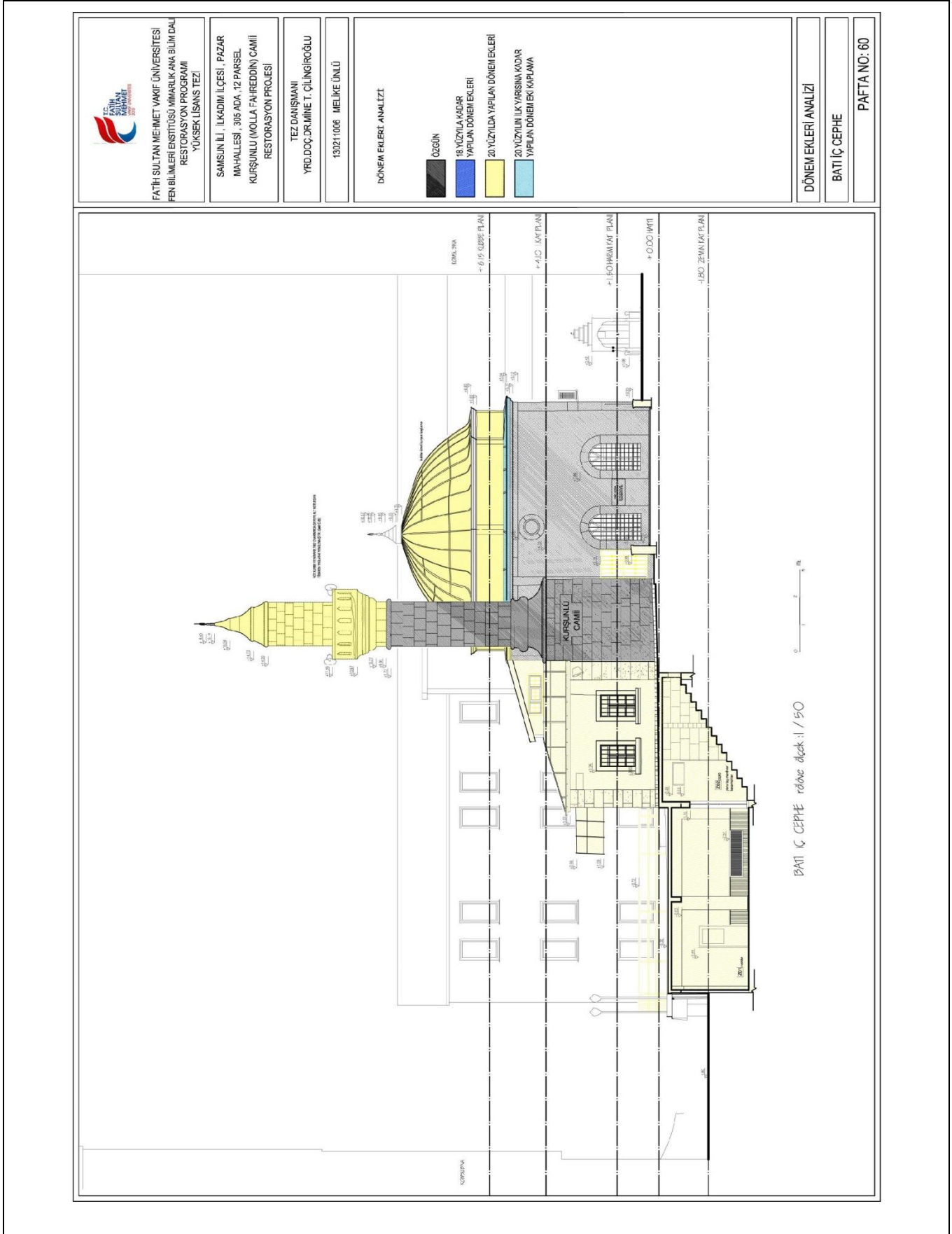
PAFTA NO: 58

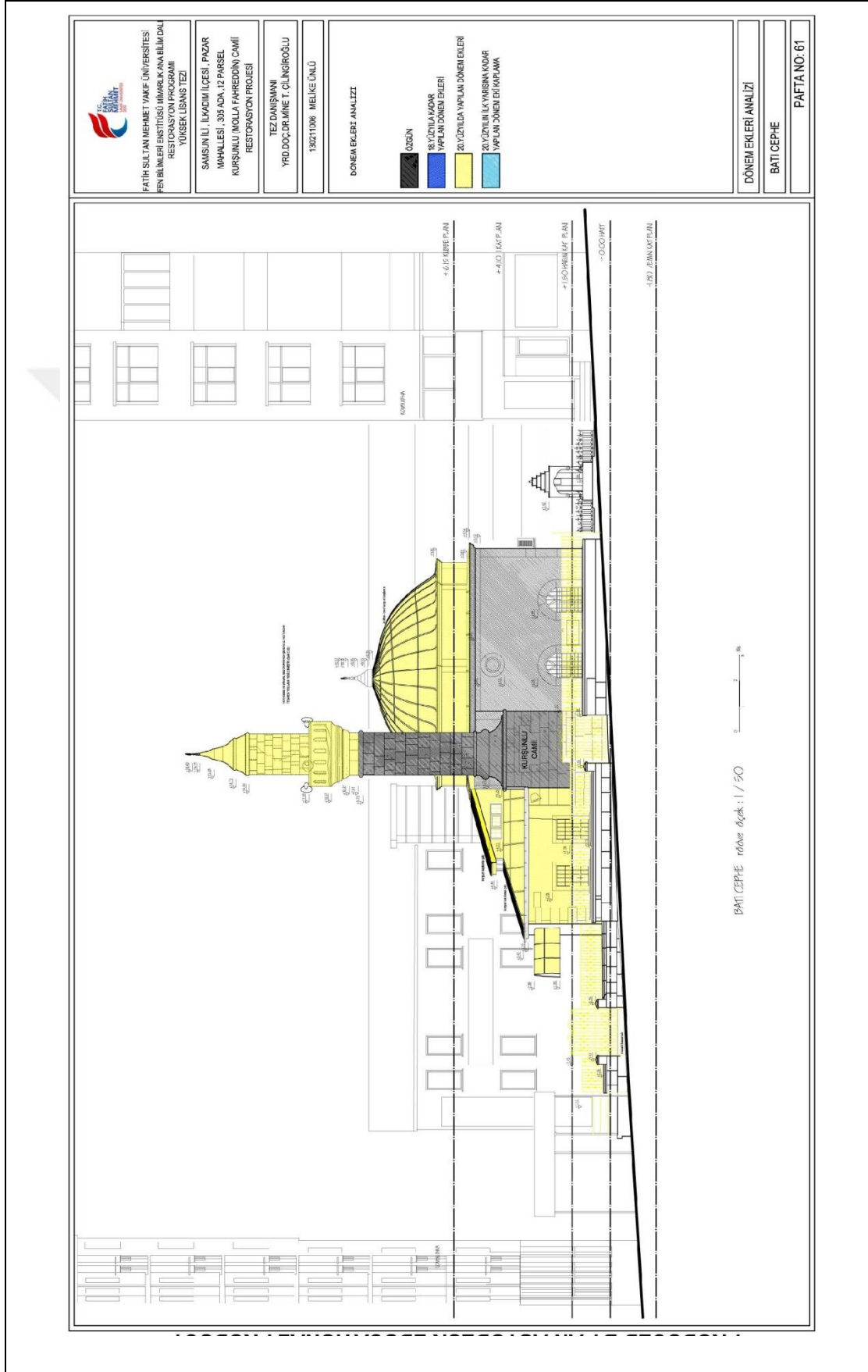
Ek G. 59: Dönem ekleri analizi, C-C kesiti

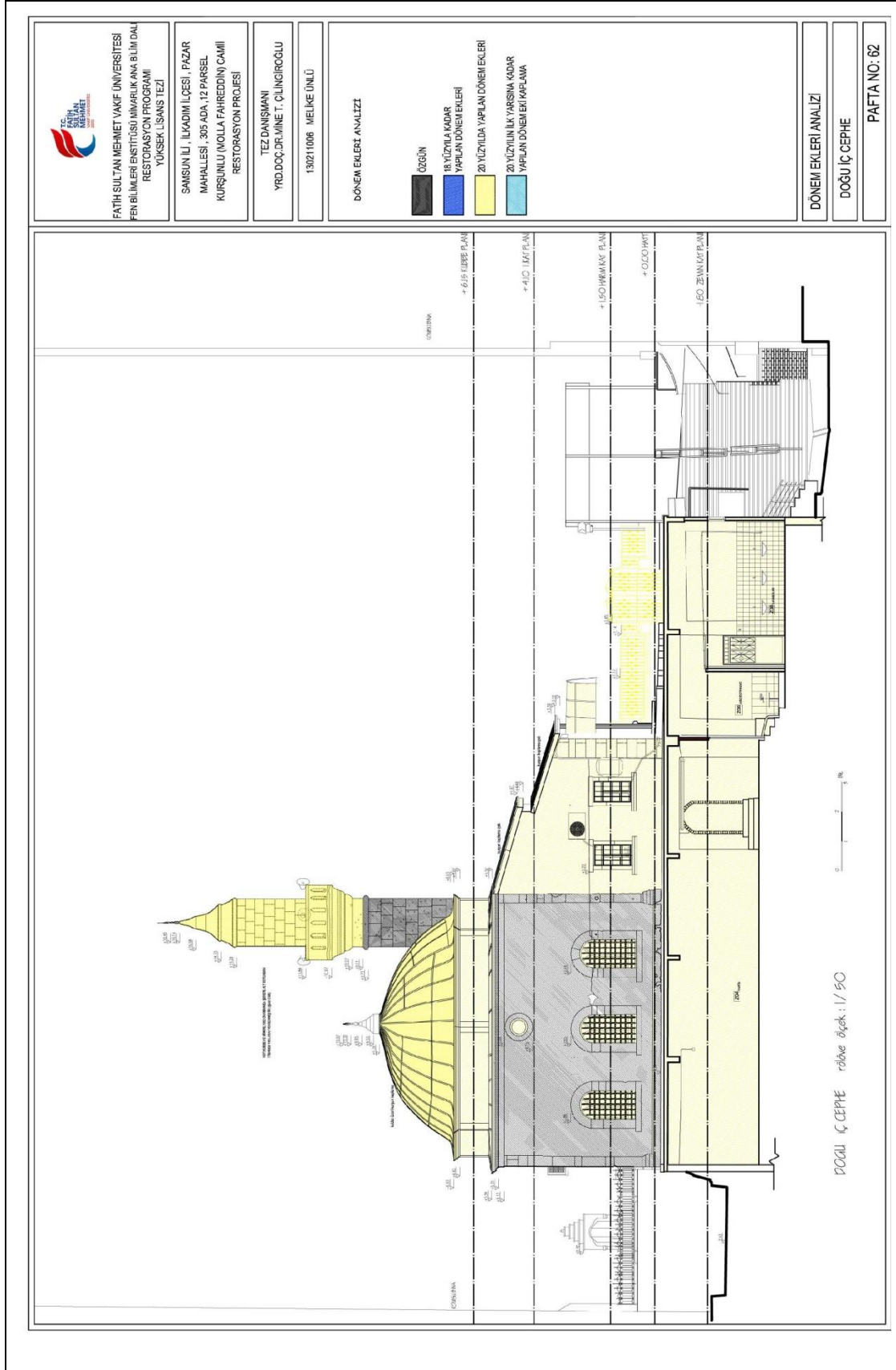
Ek G. 60: Dönem ekleri analizi, batı iç cephe

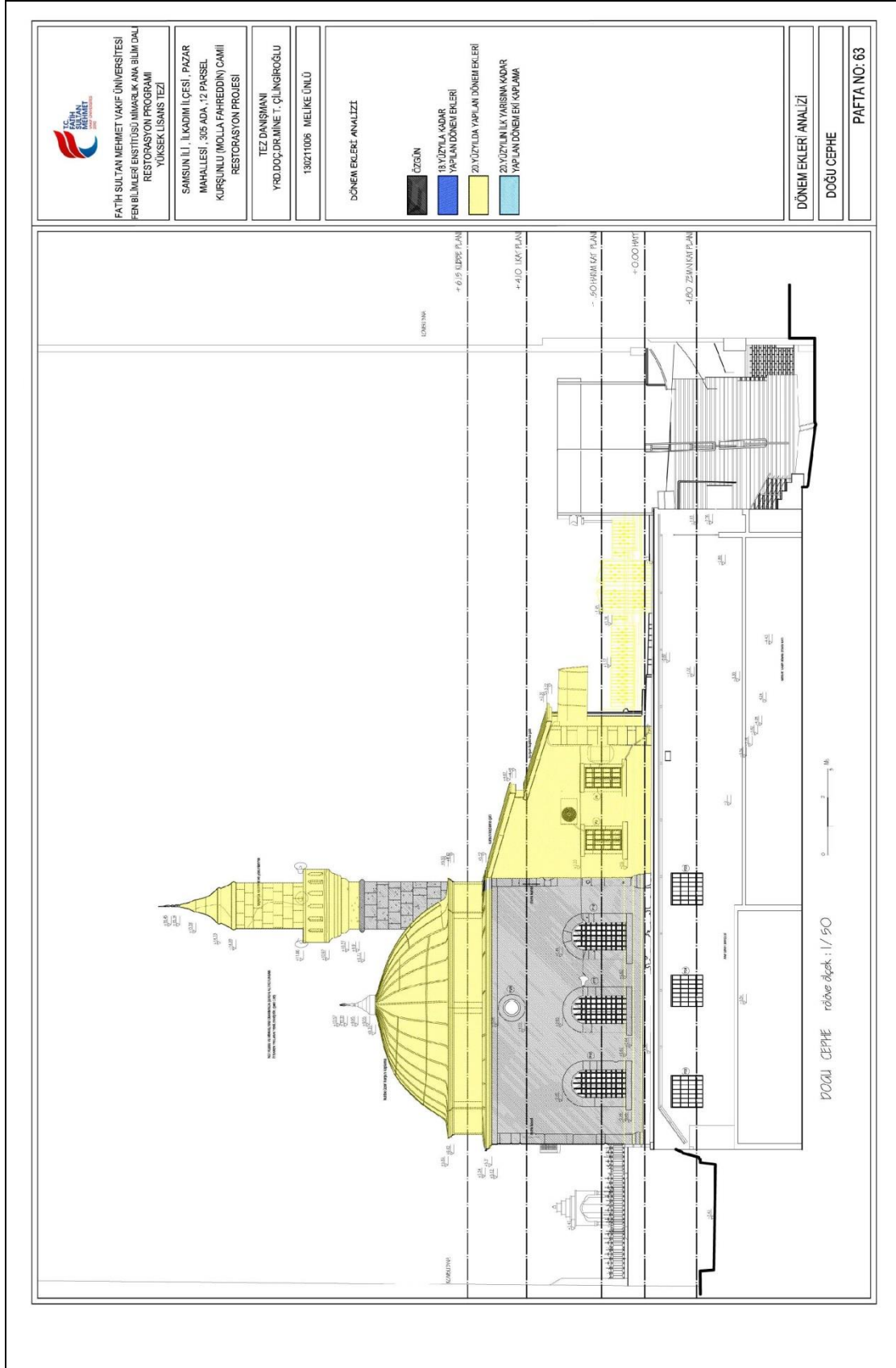
Ek G. 61: Dönem ekleri analizi, batı cephe

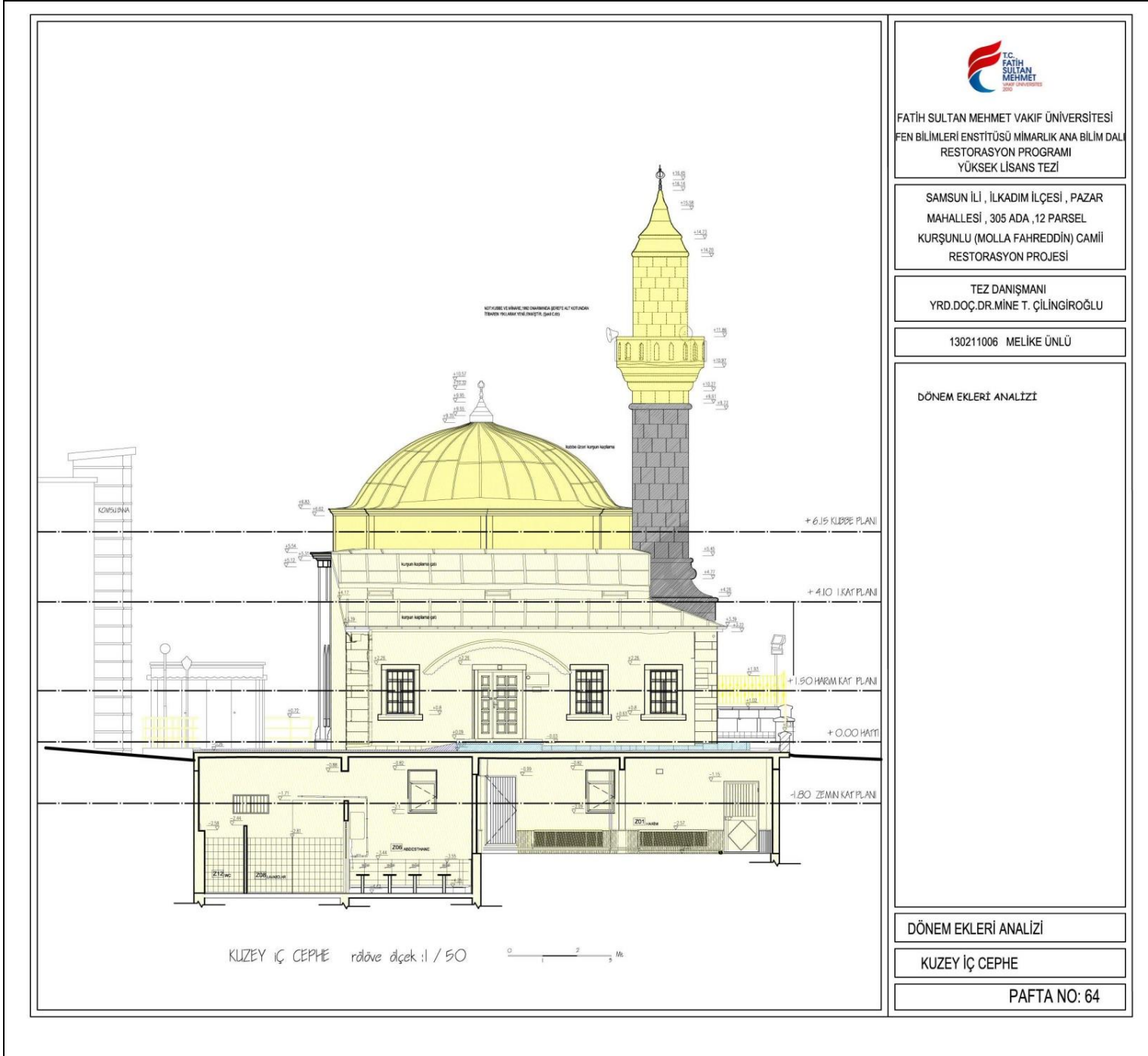
Ek G. 62: Dönem ekleri analizi, doğu iç cephe

Ek G. 63: Dönem ekleri analizi, doğu cephe

Ek G. 64: Dönem ekleri analizi, kuzey iç cephe

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU (MOLLA FAHREDDİN) CAMİİ
RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006 MELİKE ÜNLÜ

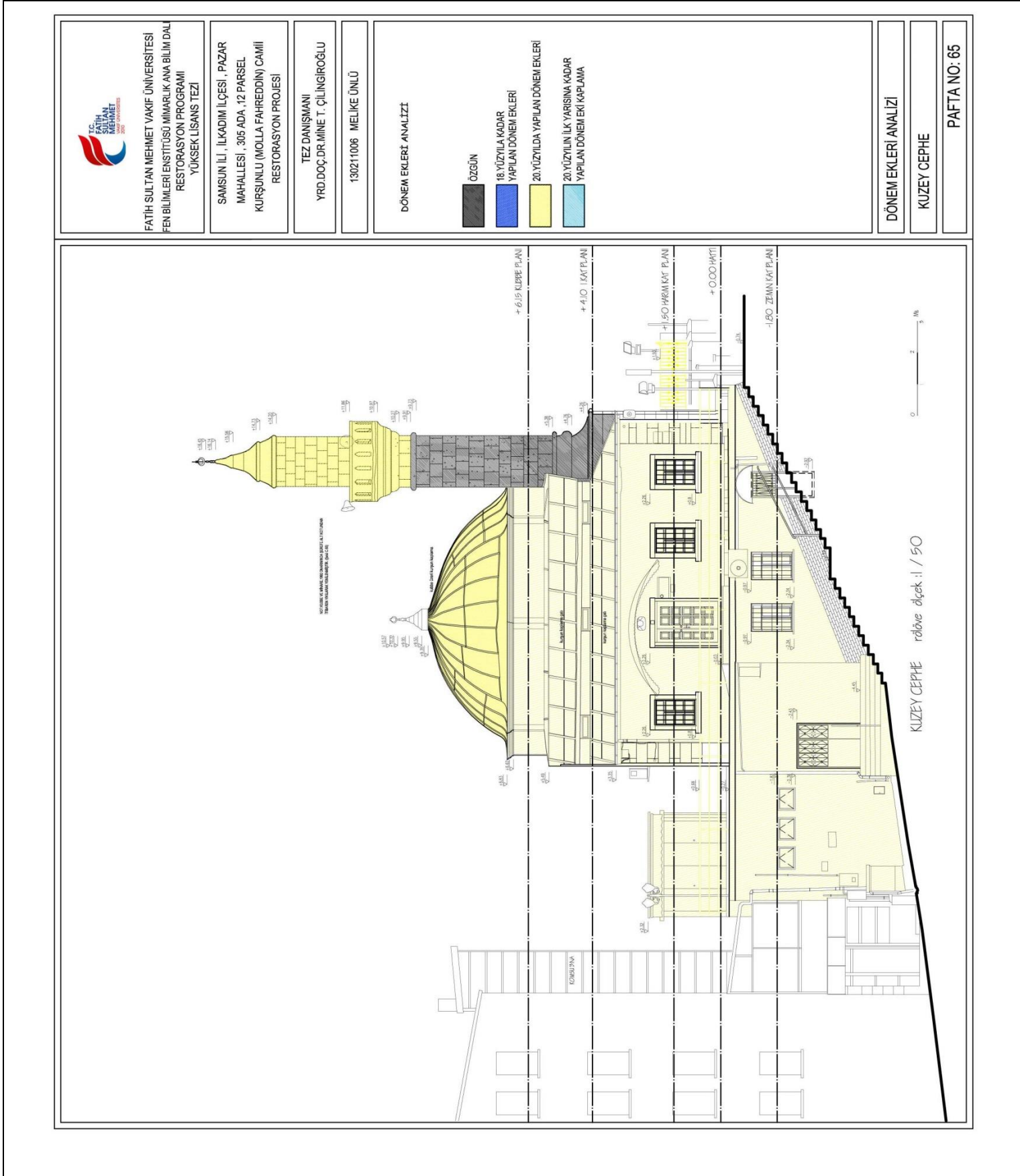
DÖNEM EKLERİ ANALİZİ

DÖNEM EKLERİ ANALİZİ

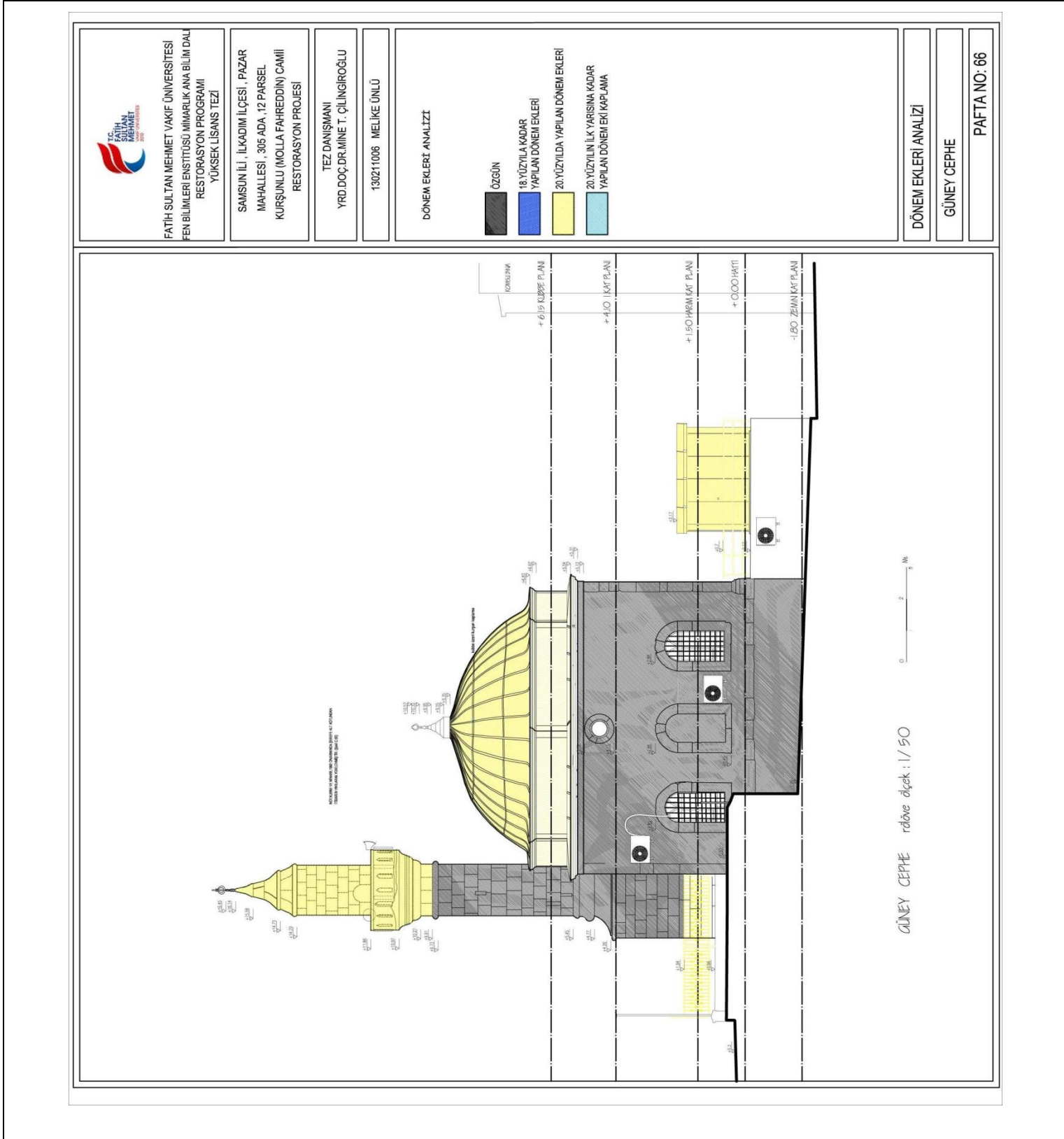
KUZUY İÇ CEPHE

PAFTA NO: 64

Ek G. 65: Dönem ekleri analizi, kuzey cephe

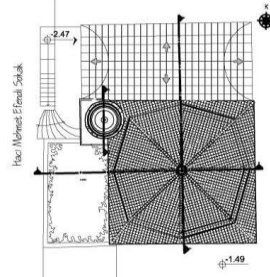

Ek G. 66: Dönem ekleri analizi, güney cephe

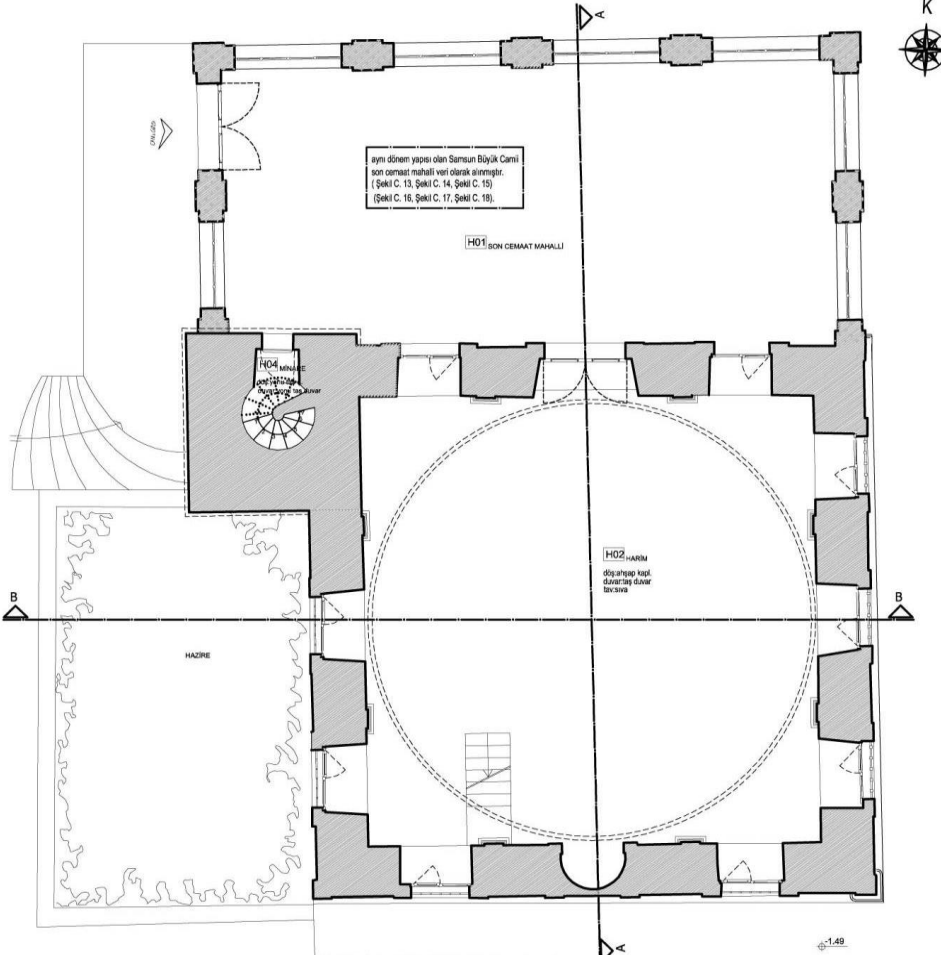

Ek G. 67: Birinci dönem restitüsyon, vaziyet planı ve harim kat planı

I. DÖNEM RESTİTÜSYON (1880 ÖNCESİ) ÇİZİMLERİ

VAZİYET PLANI ölçek:1/ 200

HARİM KAT PLANI I. dönem restitüsyon

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: Birinci dönem restitüsyon
(son cemaat mahalli için) analogi ile
varsayılmıştır.

I. DÖNEM RESTİTÜSYON

VAZİYET ve HARİM KAT PLANI

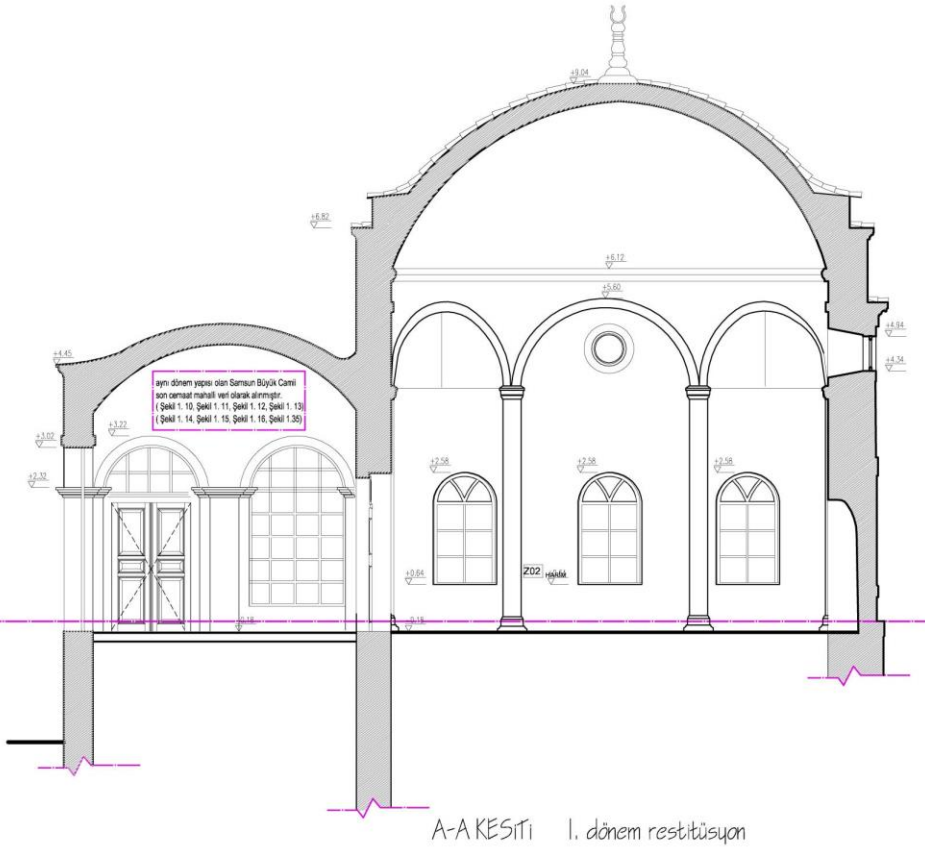
0 1 2 3 M

PAFTA NO: 67

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 68: Birinci dönem restitüsyon, A-A kesiti

I. DÖNEM RESTİTÜSYON (1880 ÖNCESİ) ÇİZİMLERİ

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: Birinci dönem restitüsyon
(son cemaat mahalli için) analogi ile
varsayılmıştır.

I. DÖNEM RESTİTÜSYON

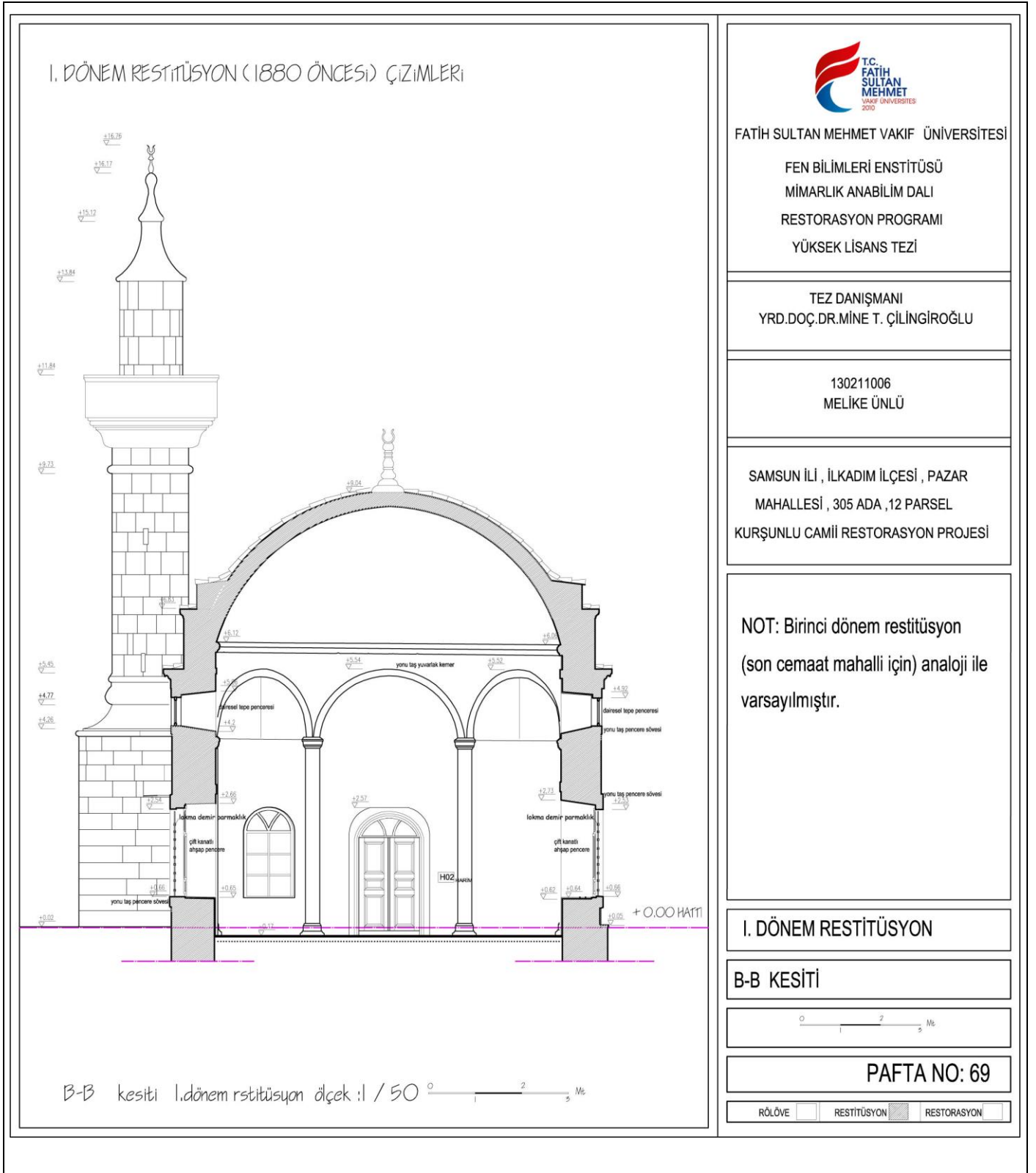
A-A KESİTİ

0 2 5 M

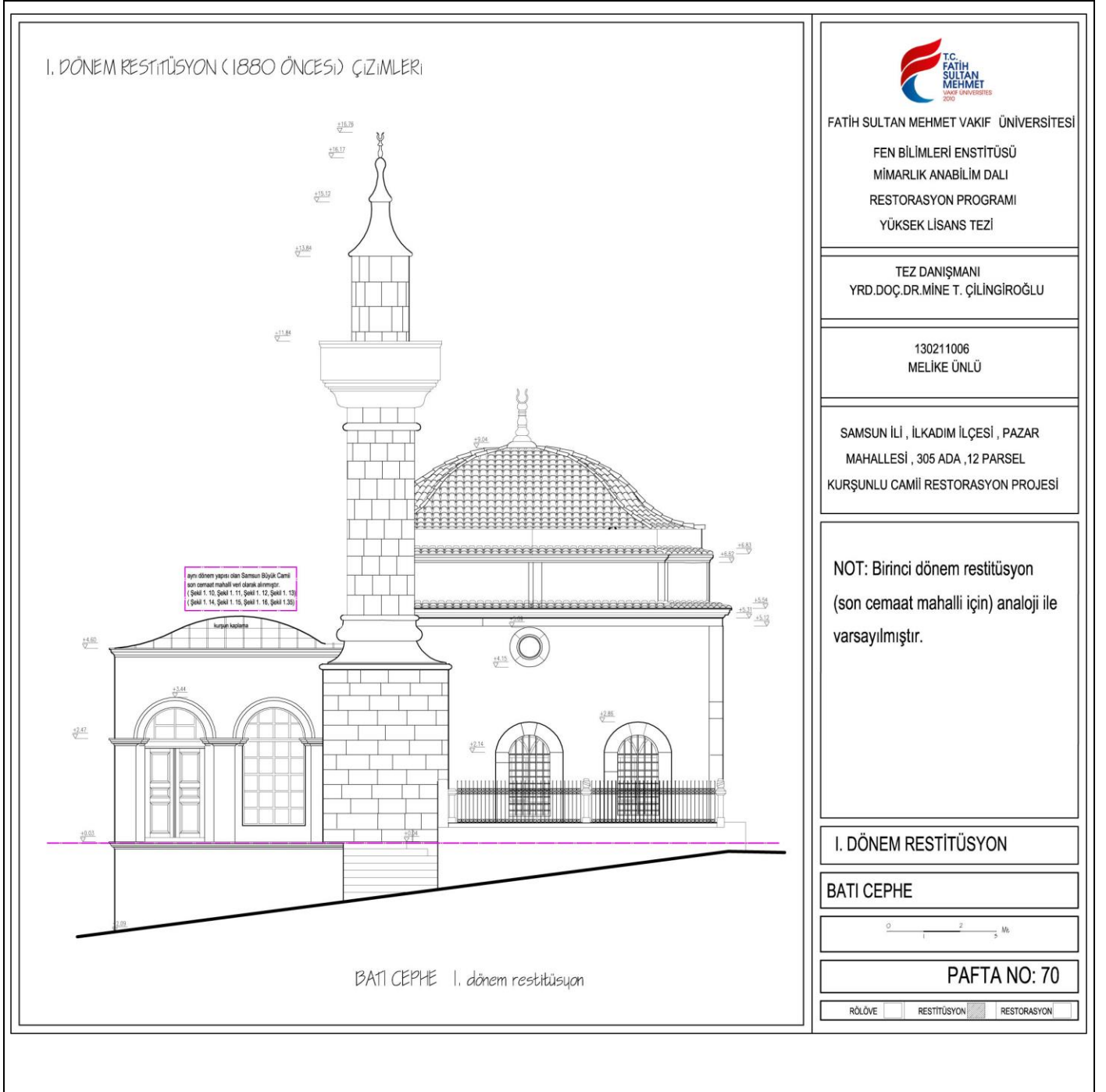
PAFTA NO: 68

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

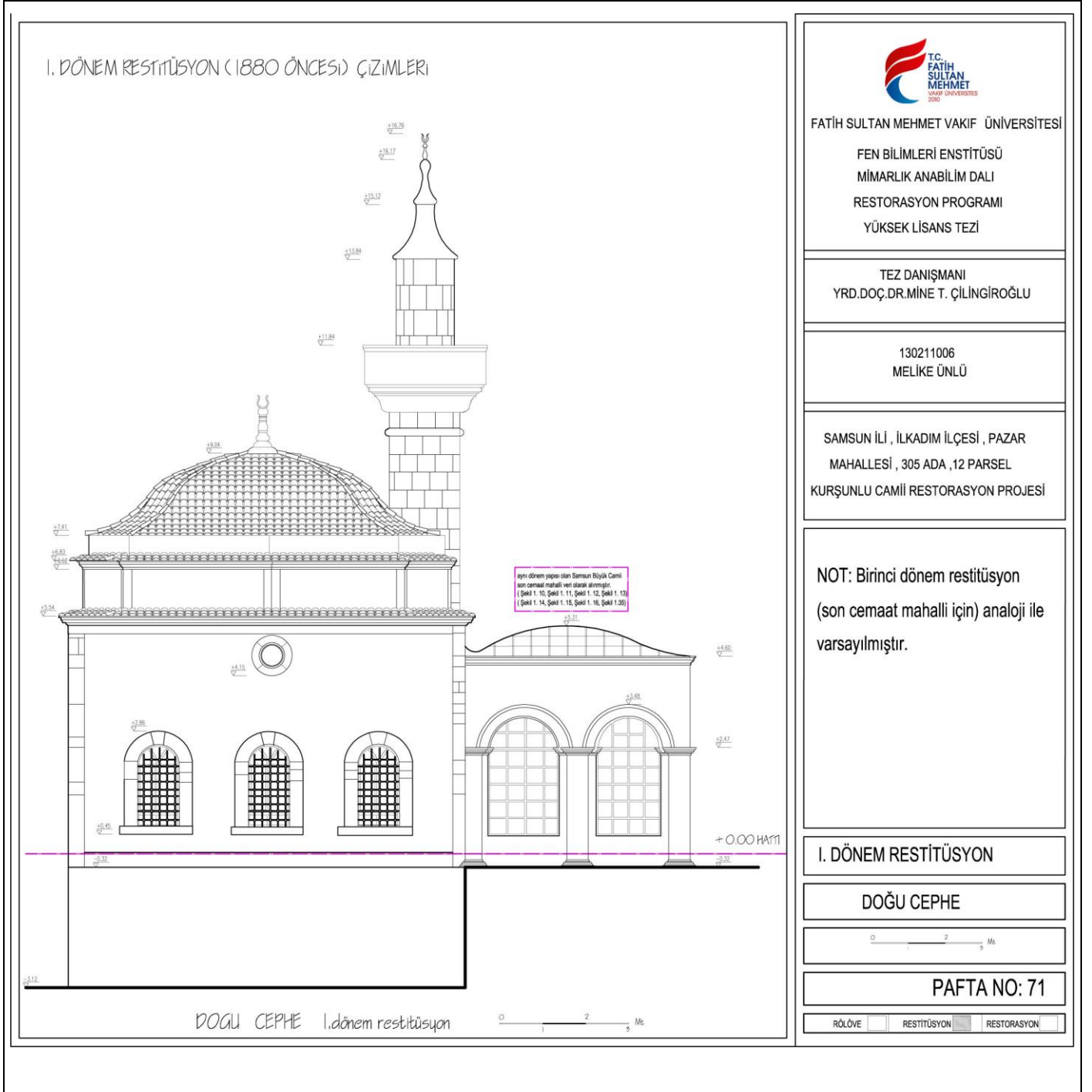
Ek G. 69: Birinci dönem restitüsyon, B-B kesiti

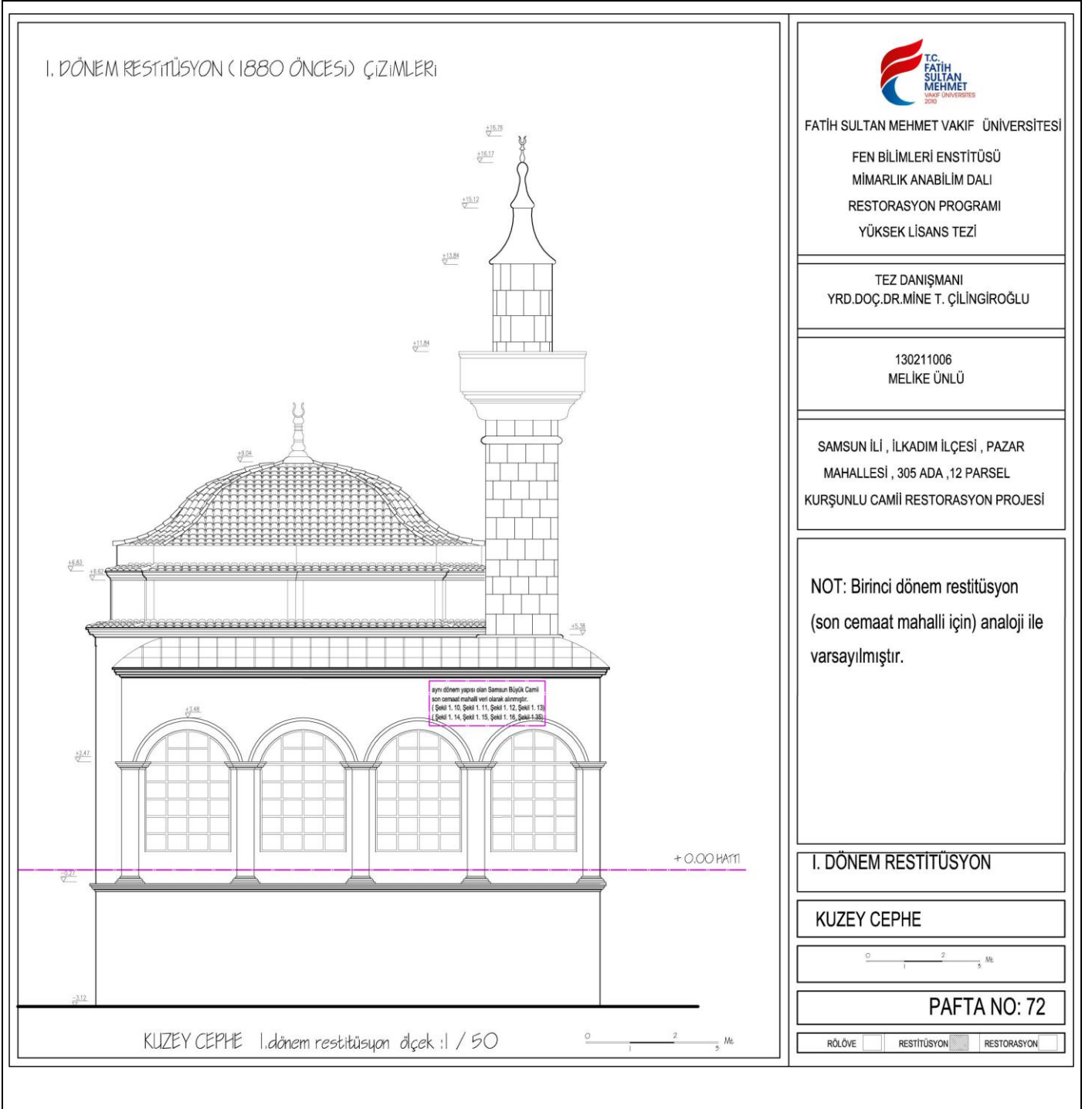
Ek G. 70: Birinci dönem restitüsyon, batı cephe

Ek G. 71: Birinci dönem restitüsyon, doğu cephe

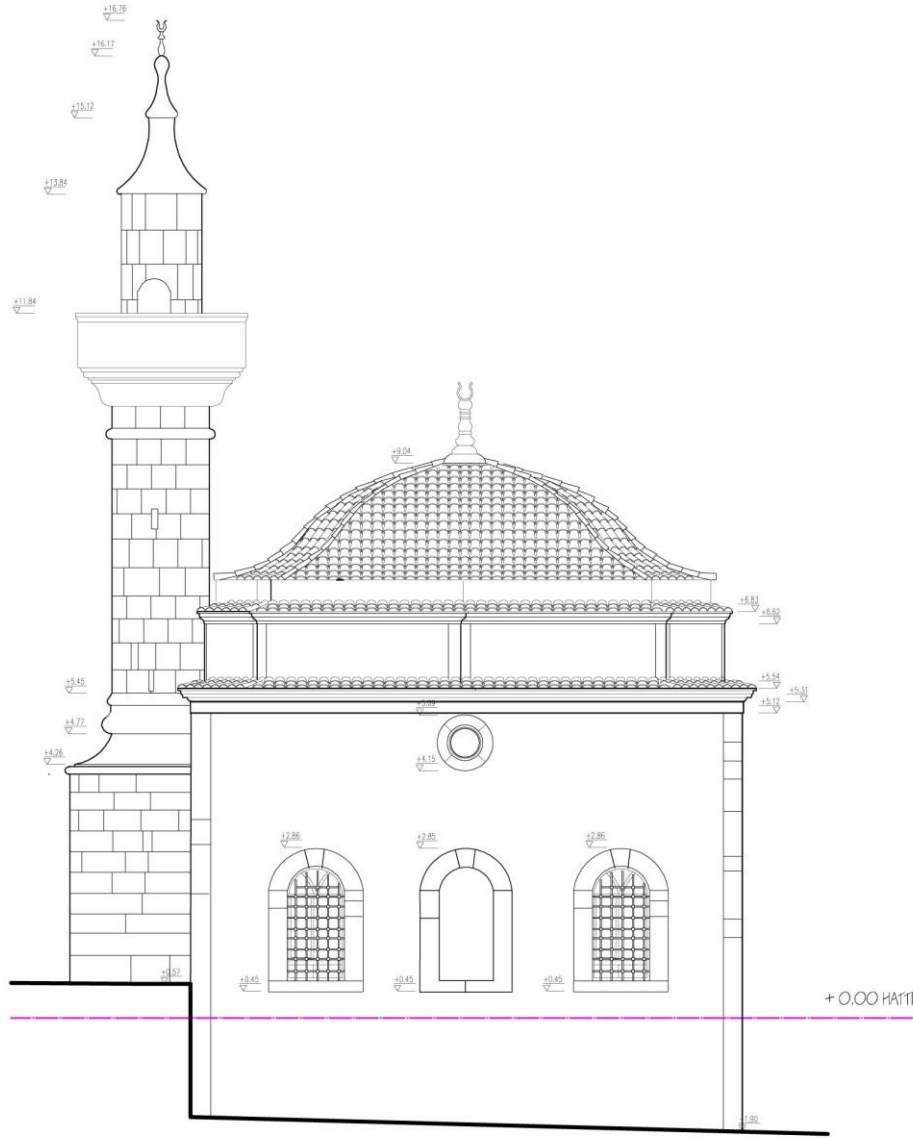

Ek G. 72: Birinci dönem restitüsyon, kuzey cephe

Ek G. 73: Birinci dönem restitüsyon, güney cephe

I. DÖNEM RESTİTÜSYON (1880 ÖNCESİ) ÇİZİMLERİ

GÜNEY CEPHE 1.dönem restitüsyon ölçek : 1/50

0 2 5 Me

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: Birinci dönem restitüsyon
(son cemaat mahalli için) analogi ile
varsayılmıştır.

I. DÖNEM RESTİTÜSYON

GÜNEY CEPHE

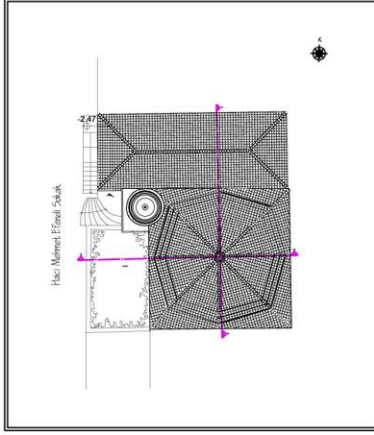
0 2 5 Me

PAFTA NO: 73

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

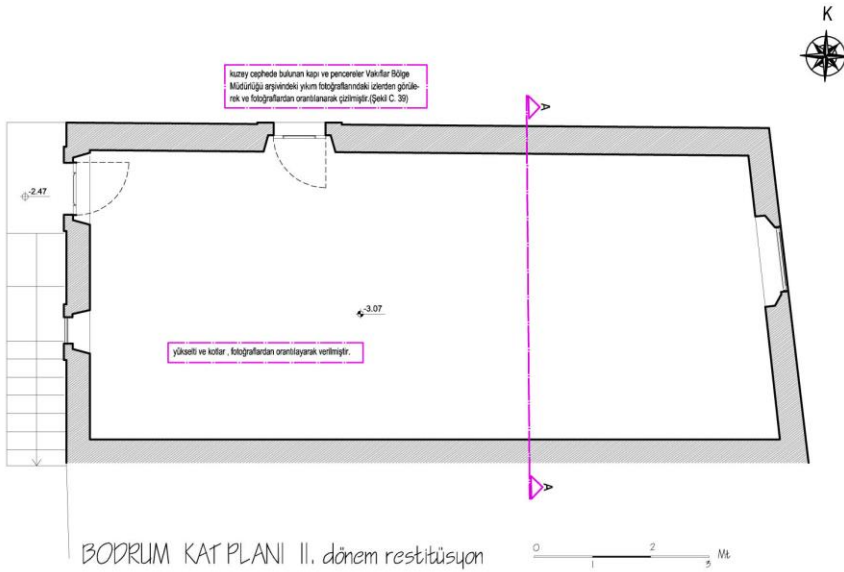
Ek G. 74: İkinci dönem restitüsyon, vaziyet planı ve bodrum kat planı

II. DÖNEM RESTİTÜSYON (1887-1950) ÇİZİMLERİ

SEKİL 1,42

VAZİYET PLANI restitüsyon ölçek: 1/200 $\frac{0}{1} \frac{2}{3}$ M.

BODRUM KAT PLANI II. dönem restitüsyon

0 1 2 3 M.

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: II. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, 1890 yılı yapı fotoğrafı
veri alınmıştır.

II. DÖNEM RESTİTÜSYON

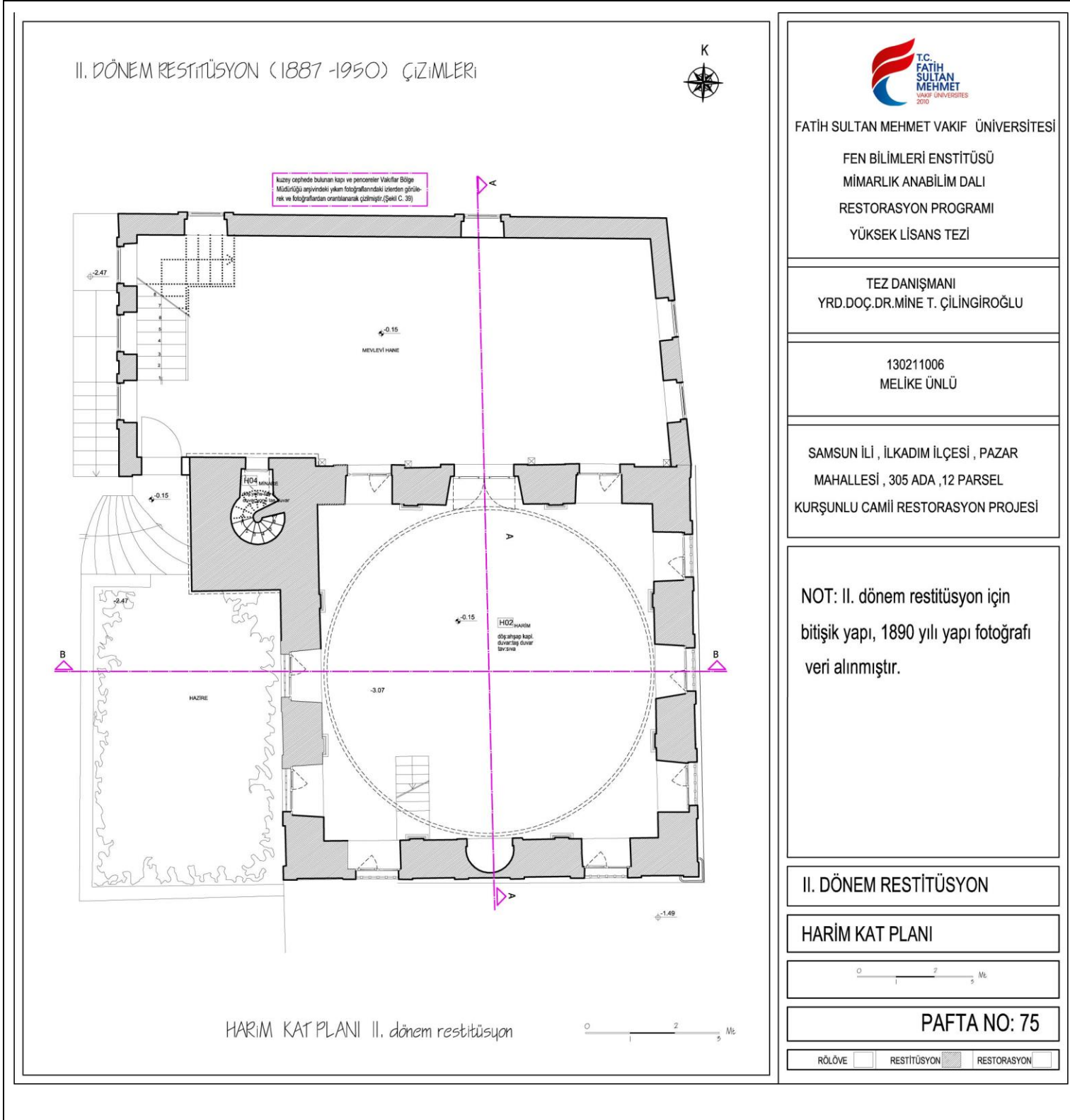
VAZİYET ve BODRUM KAT PLANI

0 1 2 3 M.

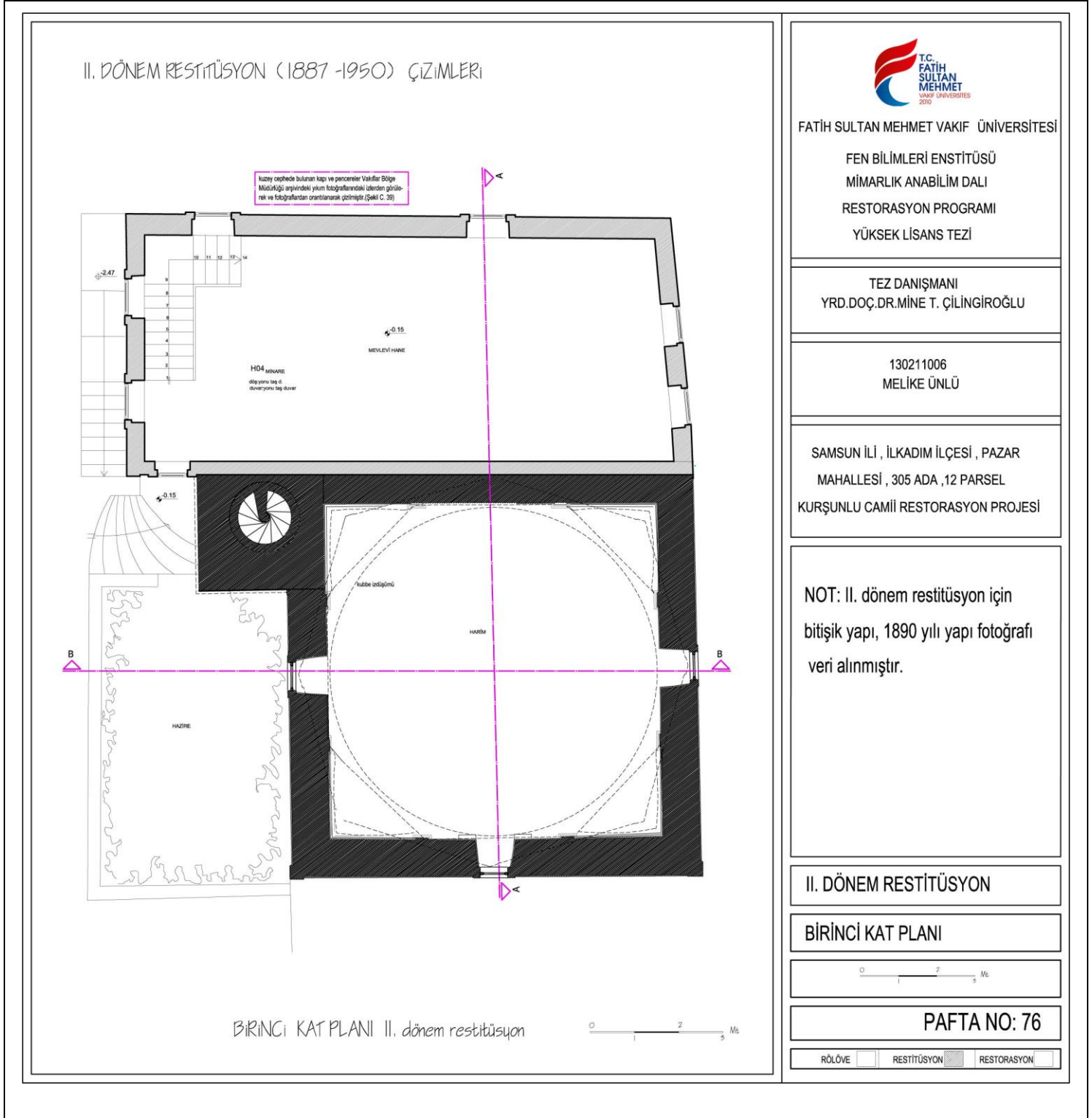
PAFTA NO: 74

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 75: İkinci dönem restitüsyon, harim kat planı

Ek G. 76: İkinci dönem restitüsyon, birinci kat planı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

RESTORASYON PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: II. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, 1890 yılı yapı fotoğrafı
veri alınmıştır.

II. DÖNEM RESTİTÜSYON

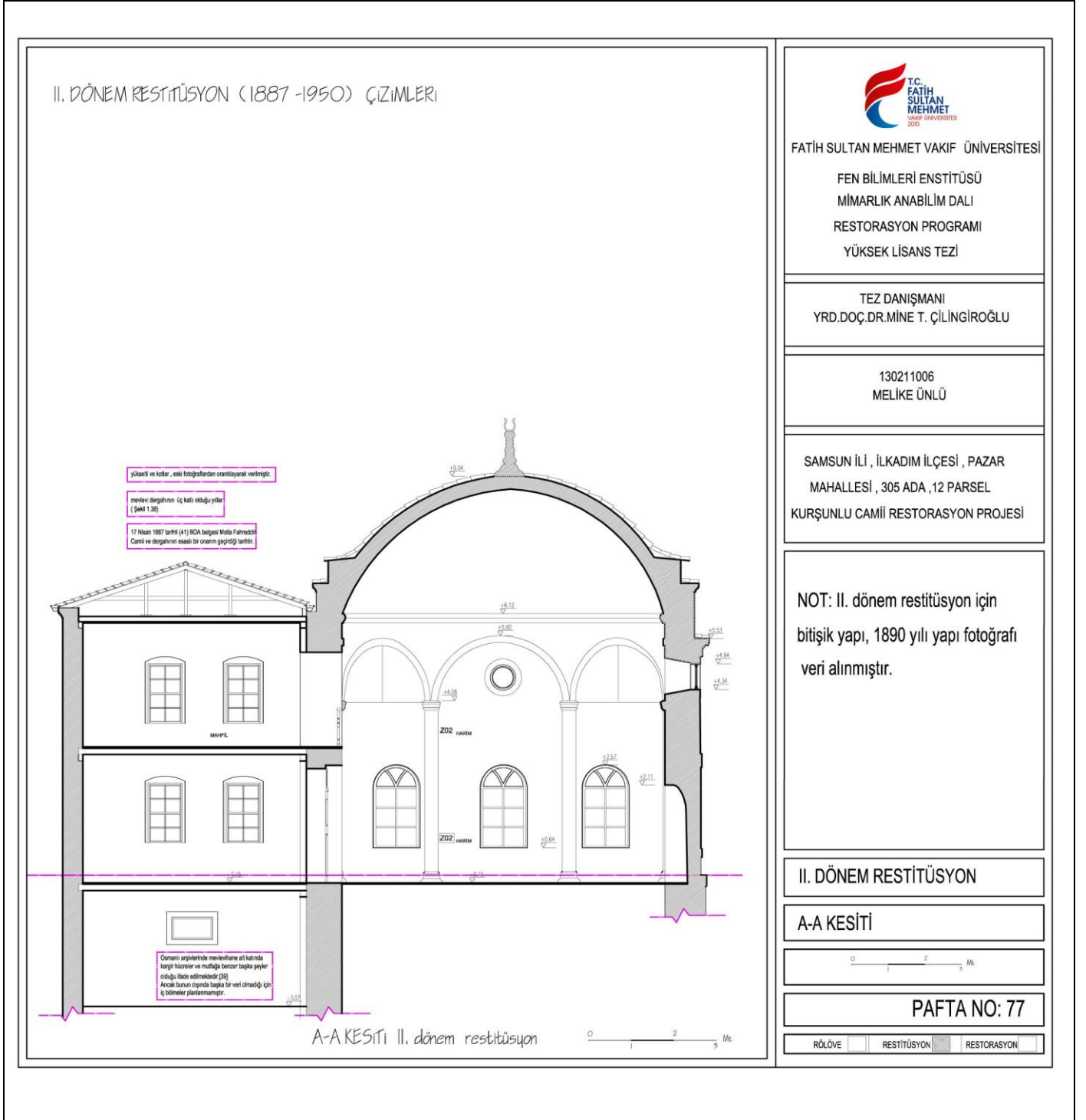
BİRİNCİ KAT PLANI

0 1 2 5 M

PAFTA NO: 76

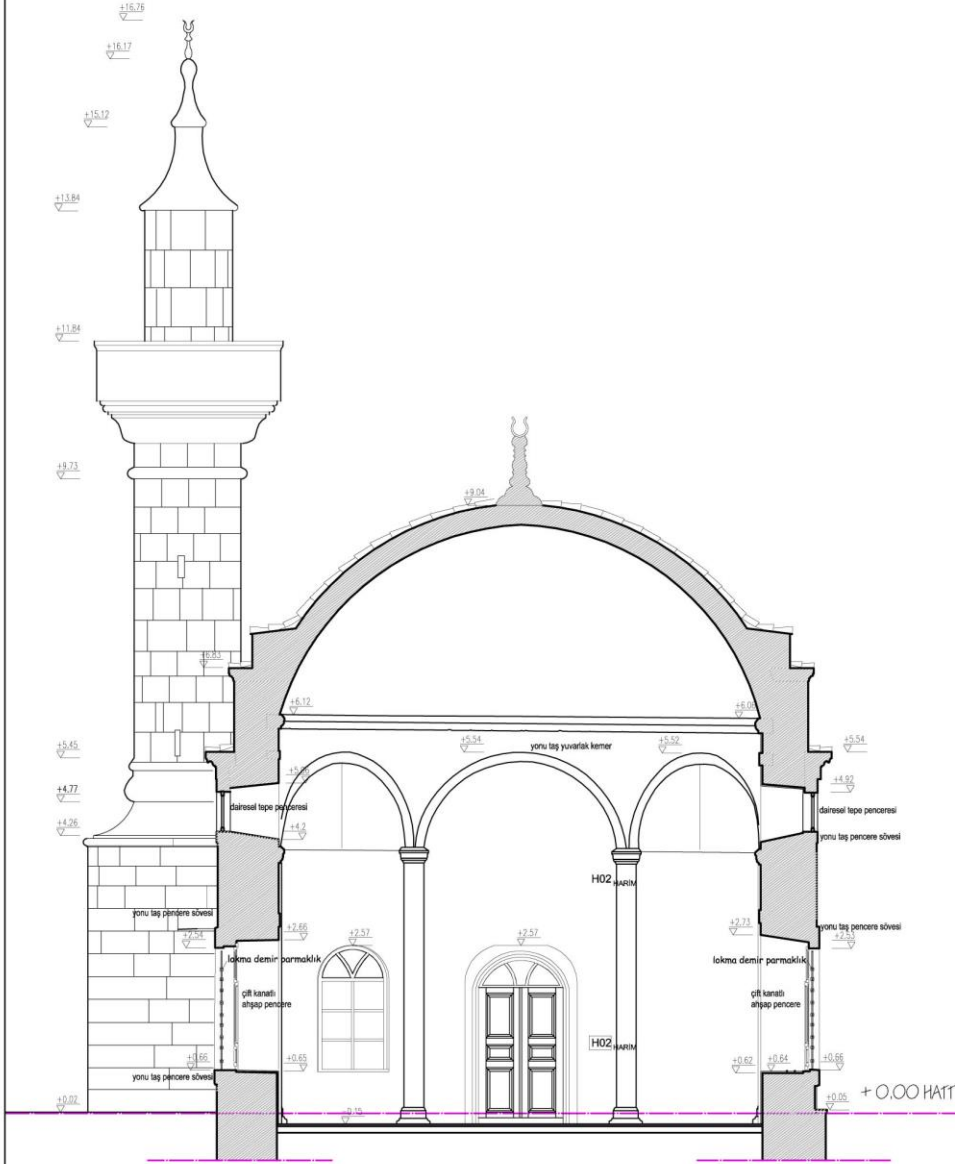
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 77: İkinci dönem restitüsyon, A-A kesiti

Ek G. 78: İkinci dönem restitüsyon, B-B kesiti

II. DÖNEM RESTİTÜSYON (1887 -1950) ÇİZİMLERİ

B-B kesiti II. dönem restitüsyon diğrek :1 / 50

0 2 5 Mt

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: II. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, 1890 yılı yapı fotoğrafı
veri alınmıştır.

II. DÖNEM RESTİTÜSYON

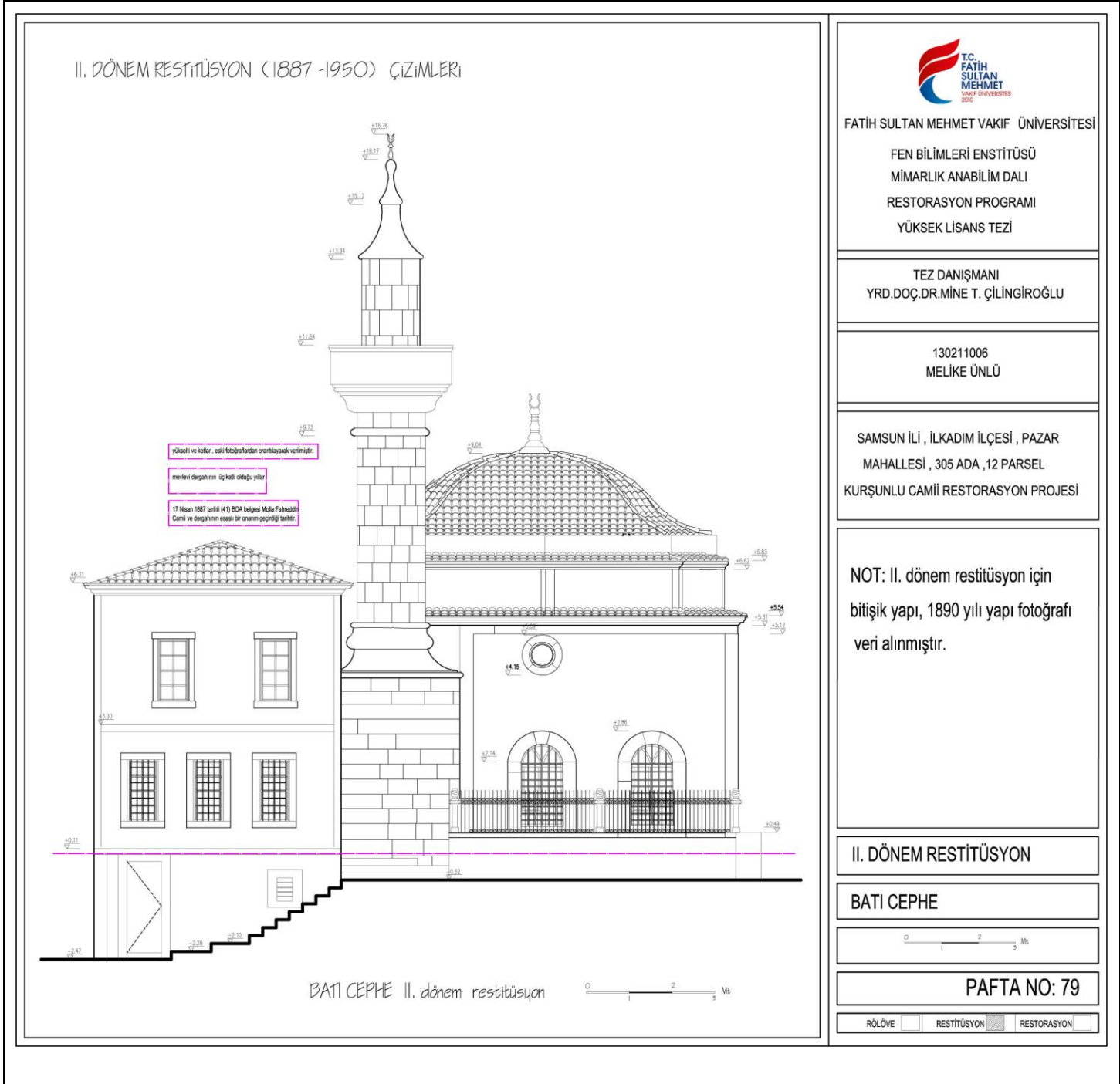
B-B KESİTİ

0 2 5 Mt

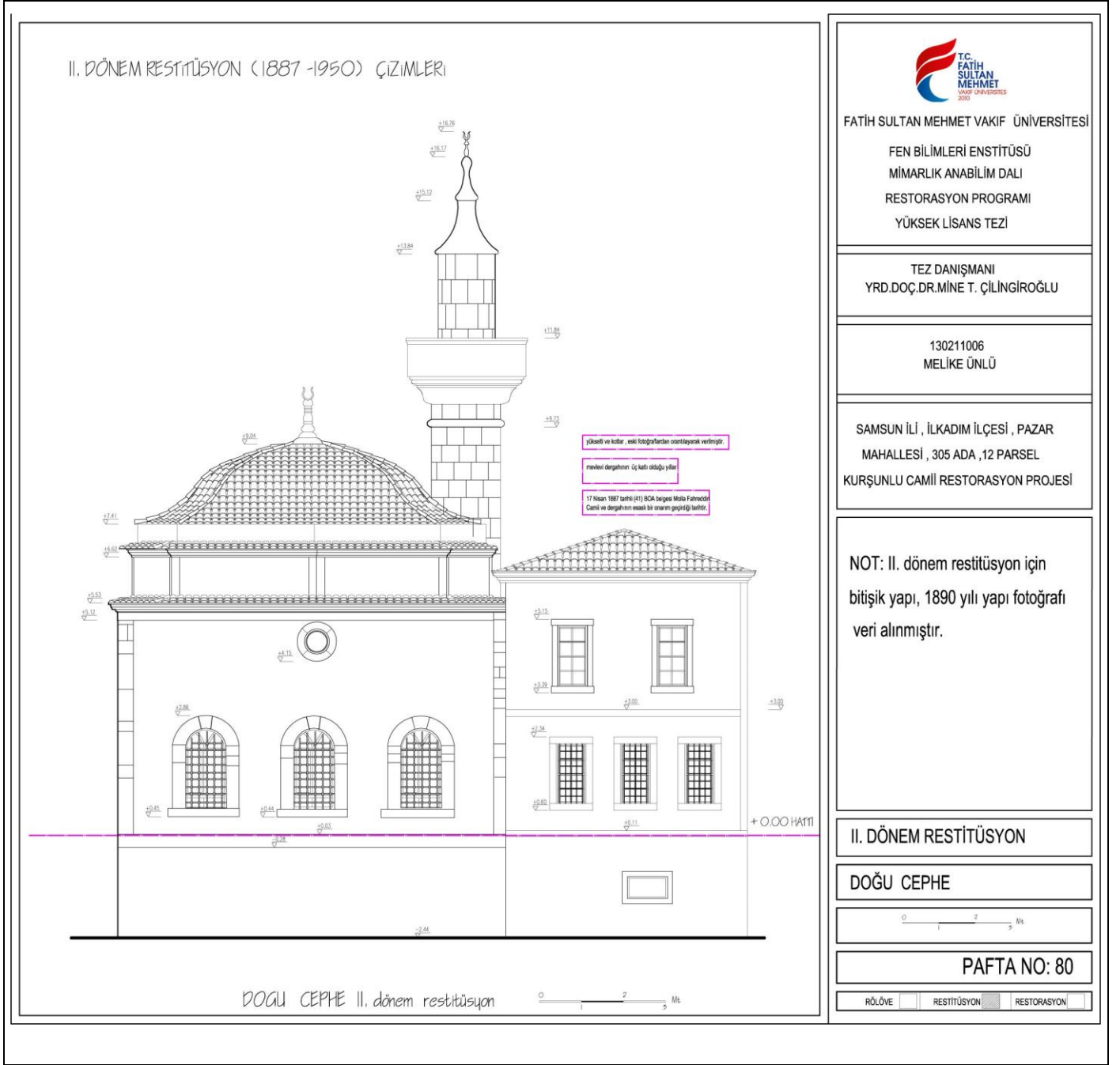
PAFTA NO: 78

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 79: İkinci dönem restitüsyon, batı cephe

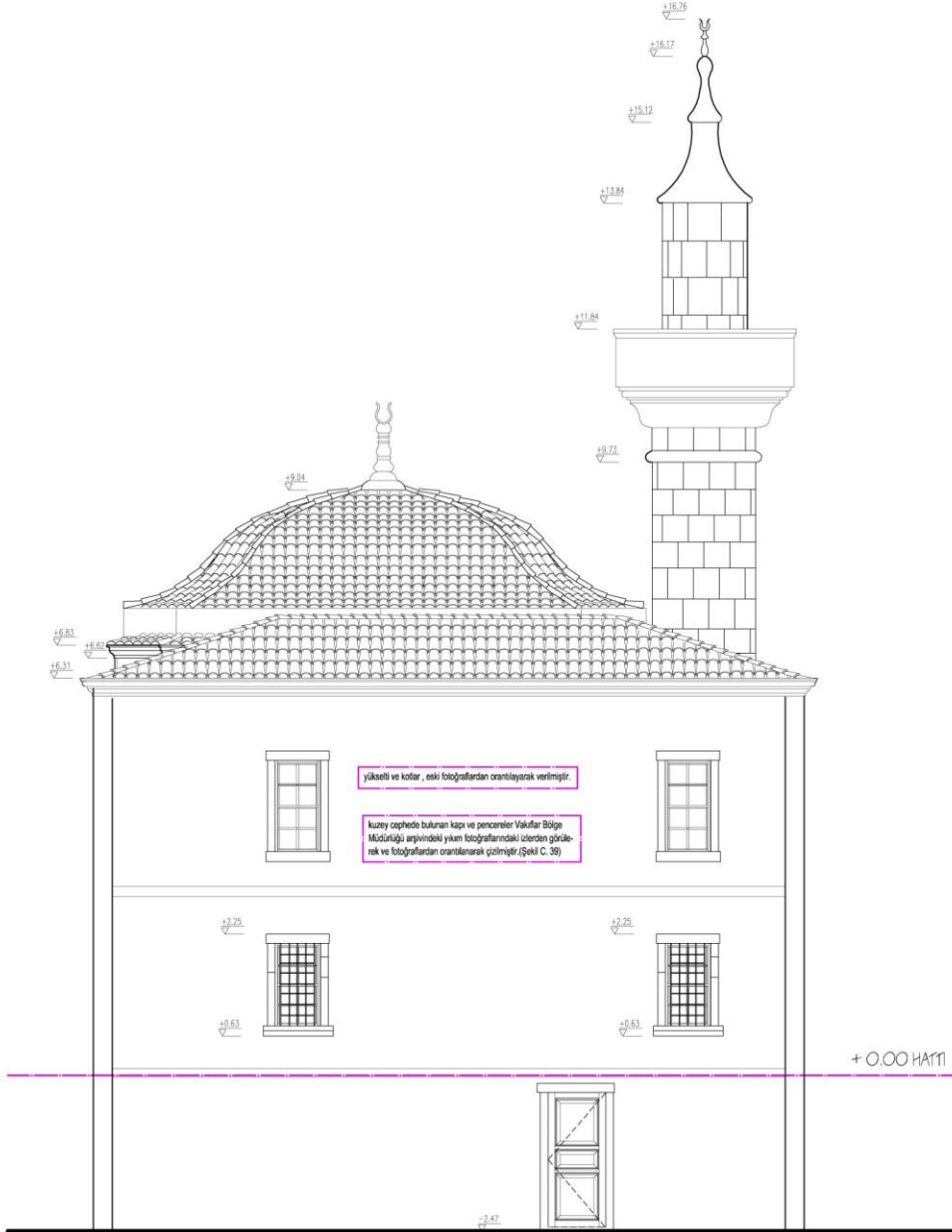

Ek G. 80: İkinci dönem restitüsyon, doğu cephe

Ek G. 81: İkinci dönem restitüsyon, kuzey cephe

II. DÖNEM RESTİTÜSYON (1887 -1950) ÇİZİMLERİ

KUZEY CEPHE II. dönem restitüsyon ölçek :1 / 50

0 1 2 3 Mt

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: II. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, 1890 yılı yapı fotoğrafı
veri alınmıştır.

II. DÖNEM RESTİTÜSYON

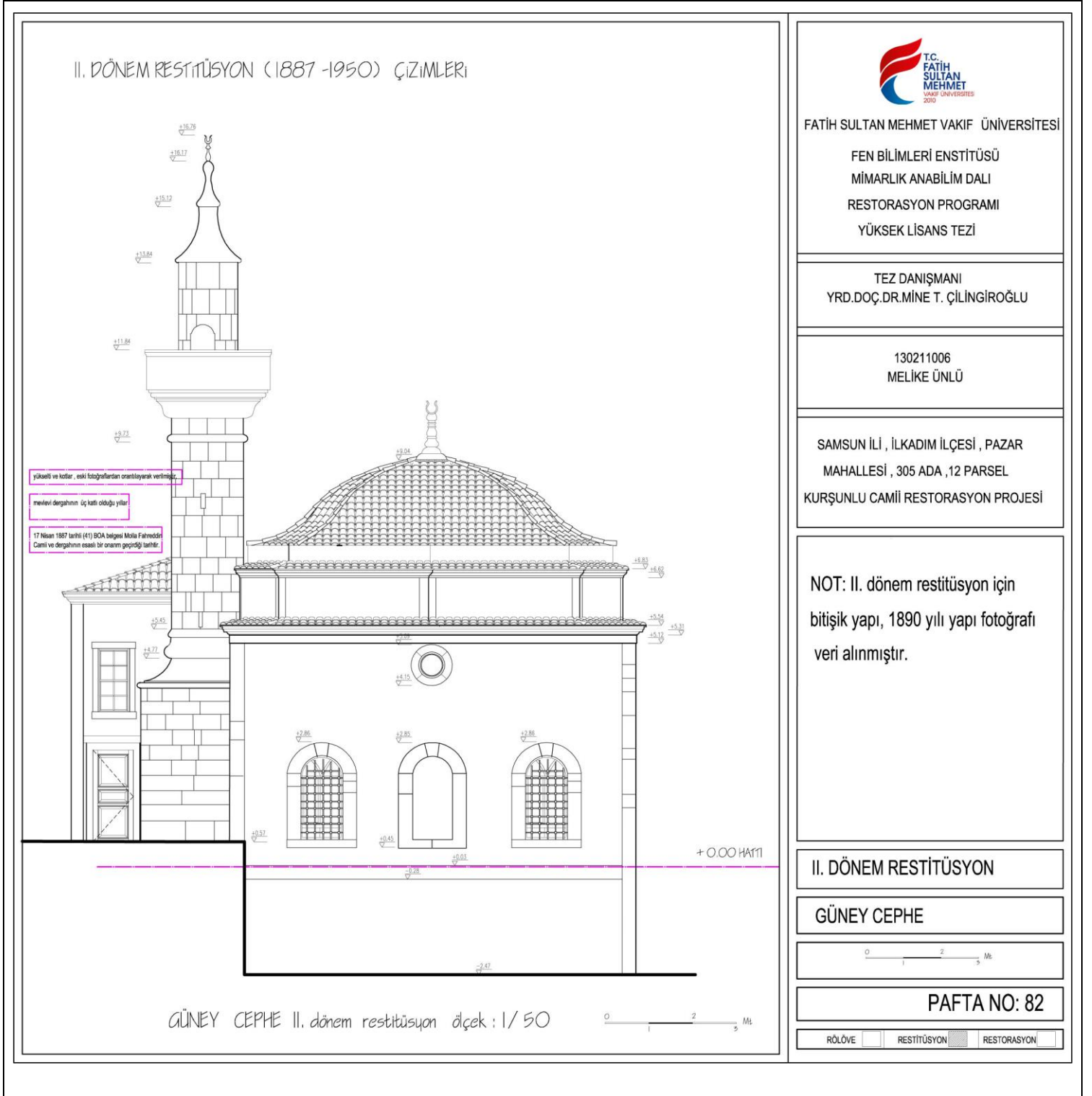
KUZEY CEPHE

0 1 2 3 Mt

PAFTA NO: 81

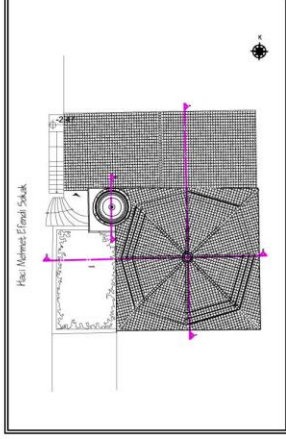
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 82: İkinci dönem restitüsyon, güney cephe

Ek G. 83: Üçüncü dönem restitüsyon, vaziyet planı ve bodrum kat planı

III. DÖNEM RESTİTÜSYON (1950 SONRASI) ÇİZİMLERİ

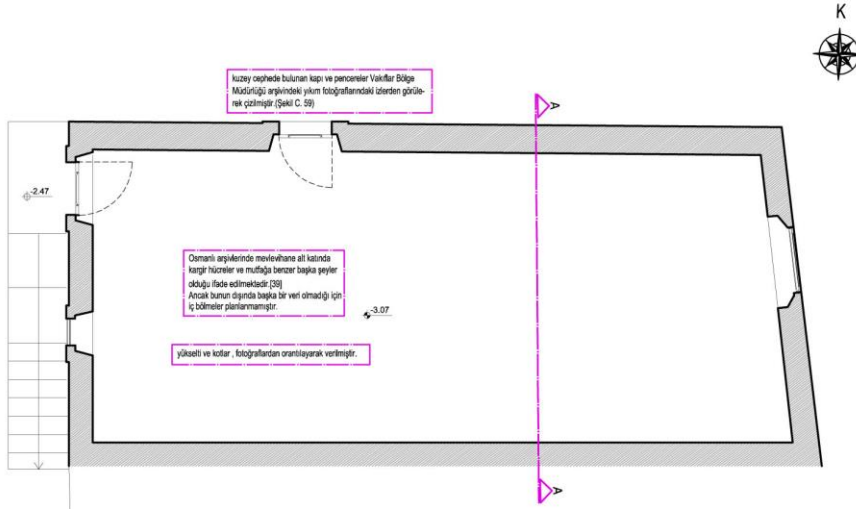
III. DÖNEM RESTİTÜSYON

ŞEKİL C.8

ŞEKİL I.43

VAZİYET PLANI restitüsyon ölçek:1/200

BODRUM KAT PLANI III. dönem restitüsyon

0 1 2 3 Mts

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: III. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, (Şekil C 28, Şekil C 29)
fotoğrafları esas alınmıştır.

III. DÖNEM RESTİTÜSYON

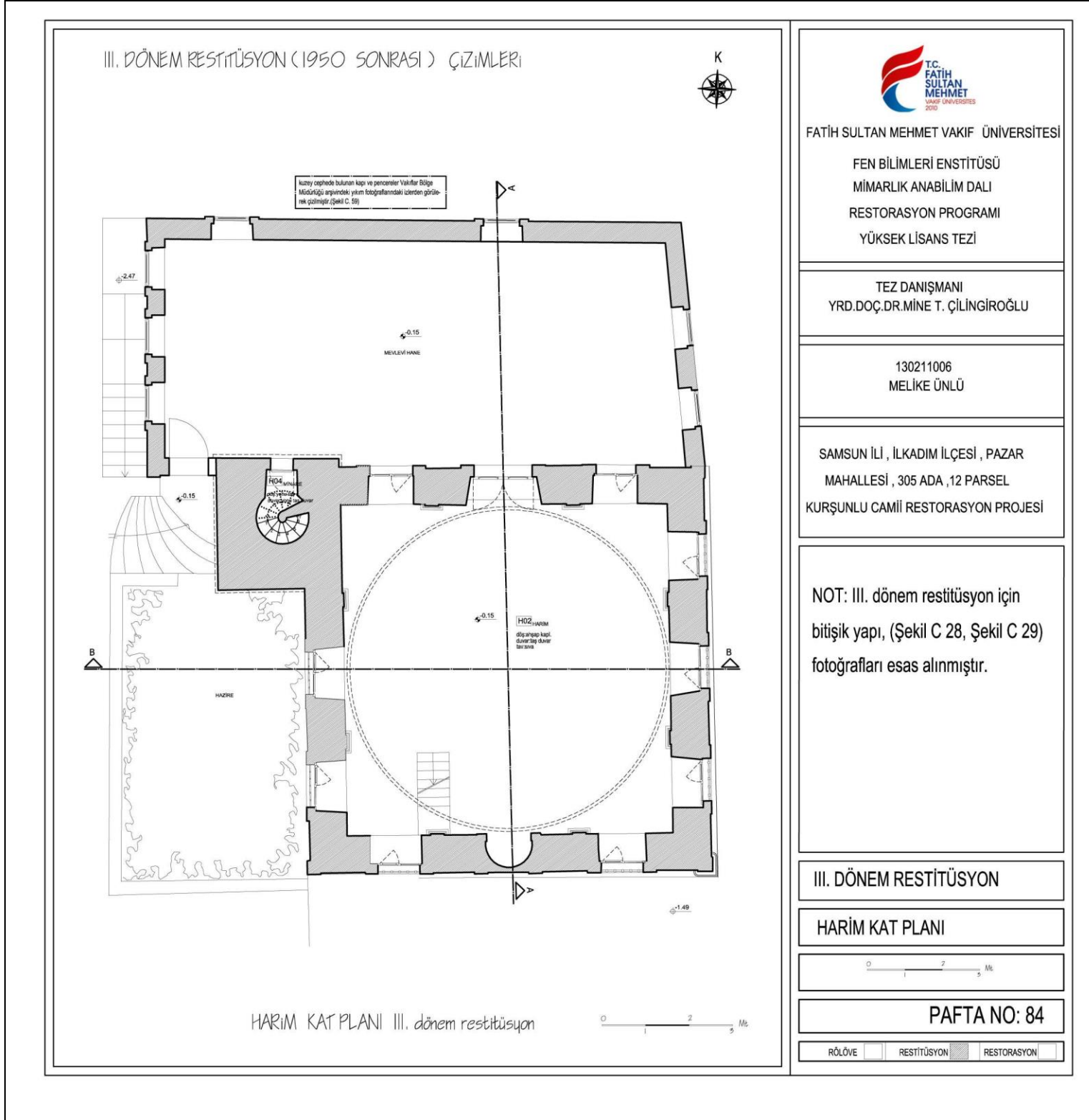
BODRUM KAT PLANI

0 1 2 3 Mts

PAFTA NO: 83

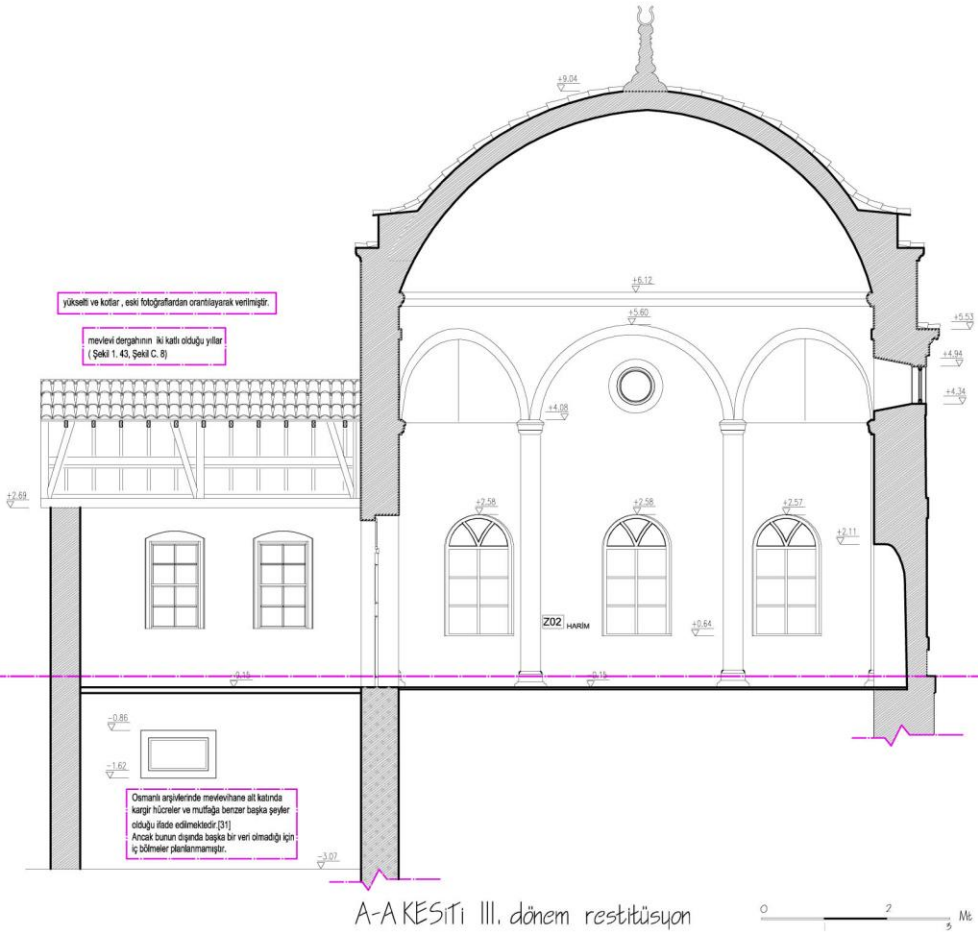
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 84: Üçüncü dönem restitüsyon, harim kat planı

Ek G. 85: Üçüncü dönem restitüsyon, A-A kesiti

III. DÖNEM RESTİTÜSYON (1950 SONRASI) ÇİZİMLERİ

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: III. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, (Şekil C 28, Şekil C 29)
fotoğrafları esas alınmıştır.

III. DÖNEM RESTİTÜSYON

A-A KESİTİ

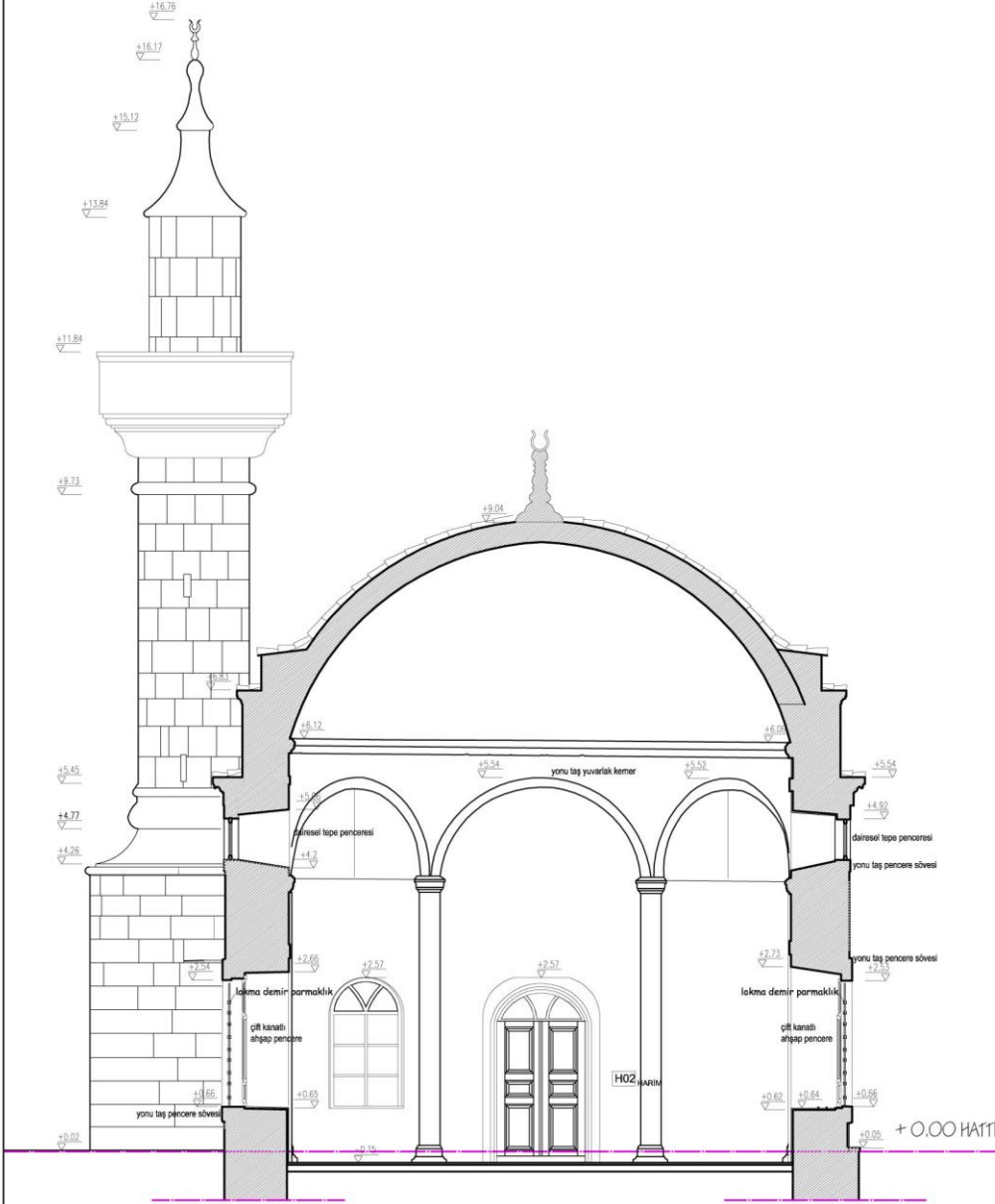
0 1 2 3 4 5 M

PAFTA NO: 85

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 86: Üçüncü dönem restitüsyon, B-B kesiti

III. DÖNEM RESTİTÜSYON (1950 SONRASI) ÇİZİMLERİ

B-B kesiti III. dönem restitüsyon ölçek :1 / 50

0 2 5 Mt

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: III. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, (Şekil C 28, Şekil C 29)
fotoğrafları esas alınmıştır.

III. DÖNEM RESTİTÜSYON

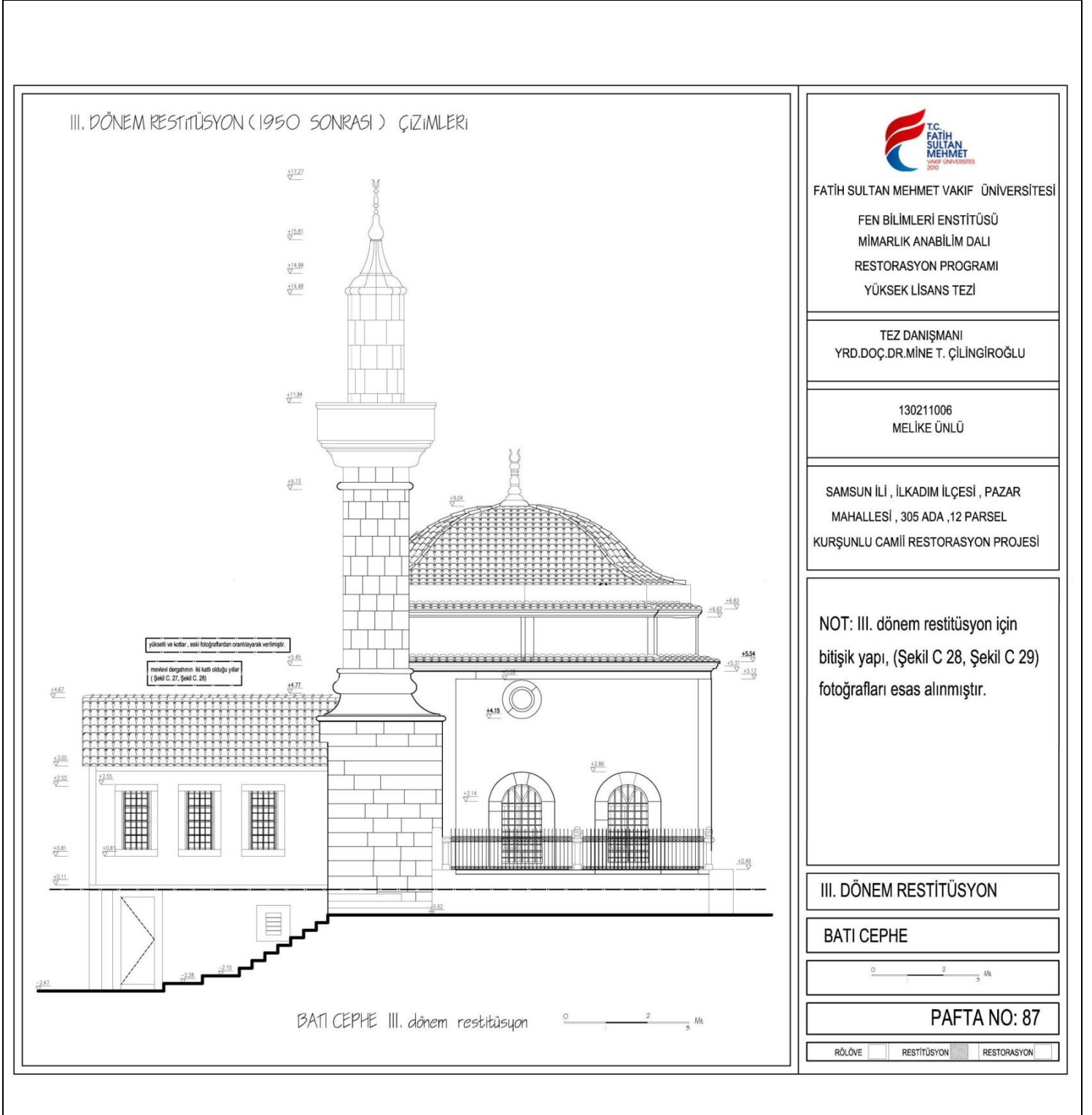
B-B KESİTİ

0 2 5 Mt

PAFTA NO: 86

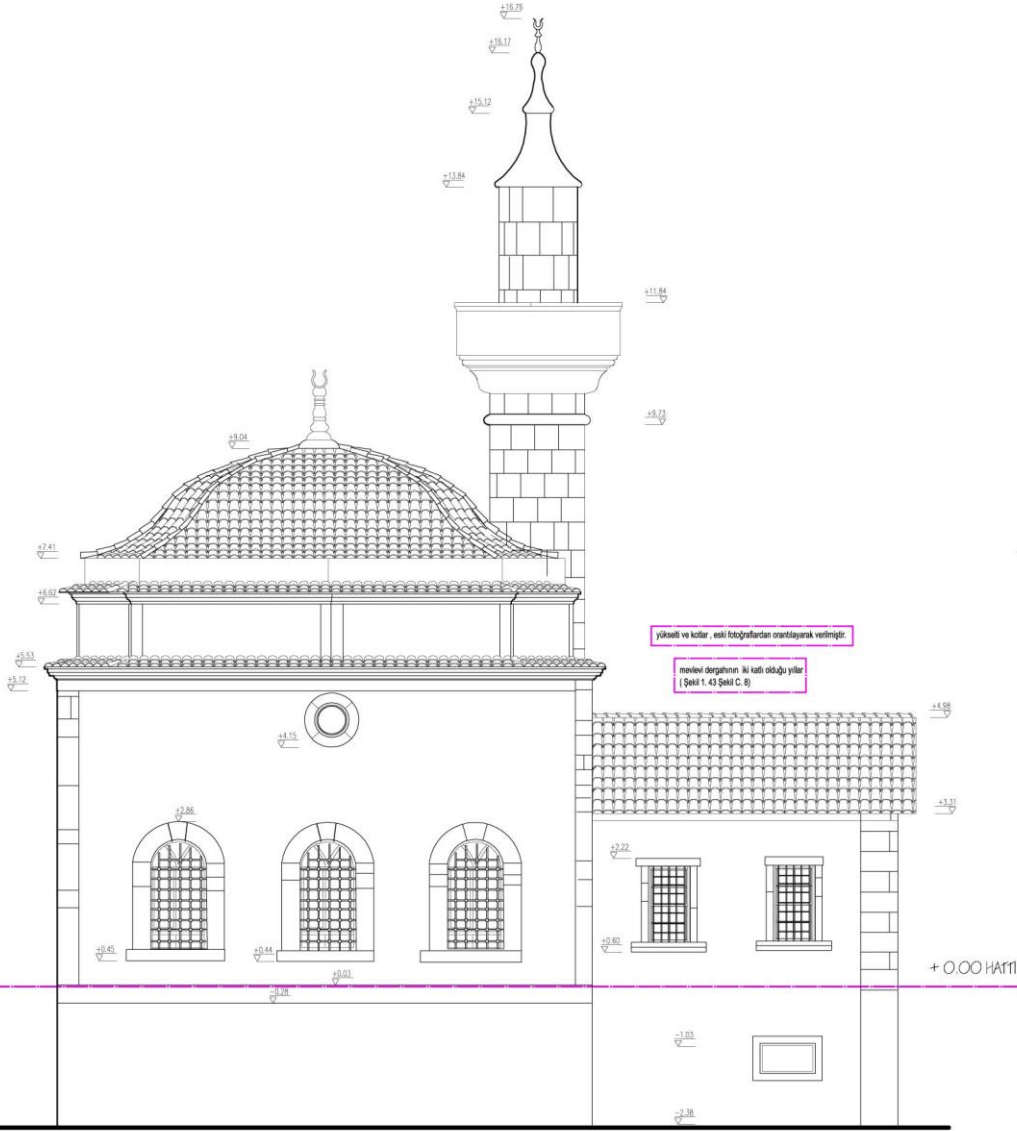
RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 87: Üçüncü dönem restitüsyon, batı cephe

Ek G. 88: Üçüncü dönem restitüsyon, doğu cephe

III. DÖNEM RESTİTÜSYON (1950 SONRASI) ÇİZİMLERİ

DOĞU CEPHE III. dönem restitüsyon

0 2 5 Mts

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: III. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, (Şekil C 28, Şekil C 29)
fotoğrafları esas alınmıştır.

III. DÖNEM RESTİTÜSYON

DOĞU CEPHE

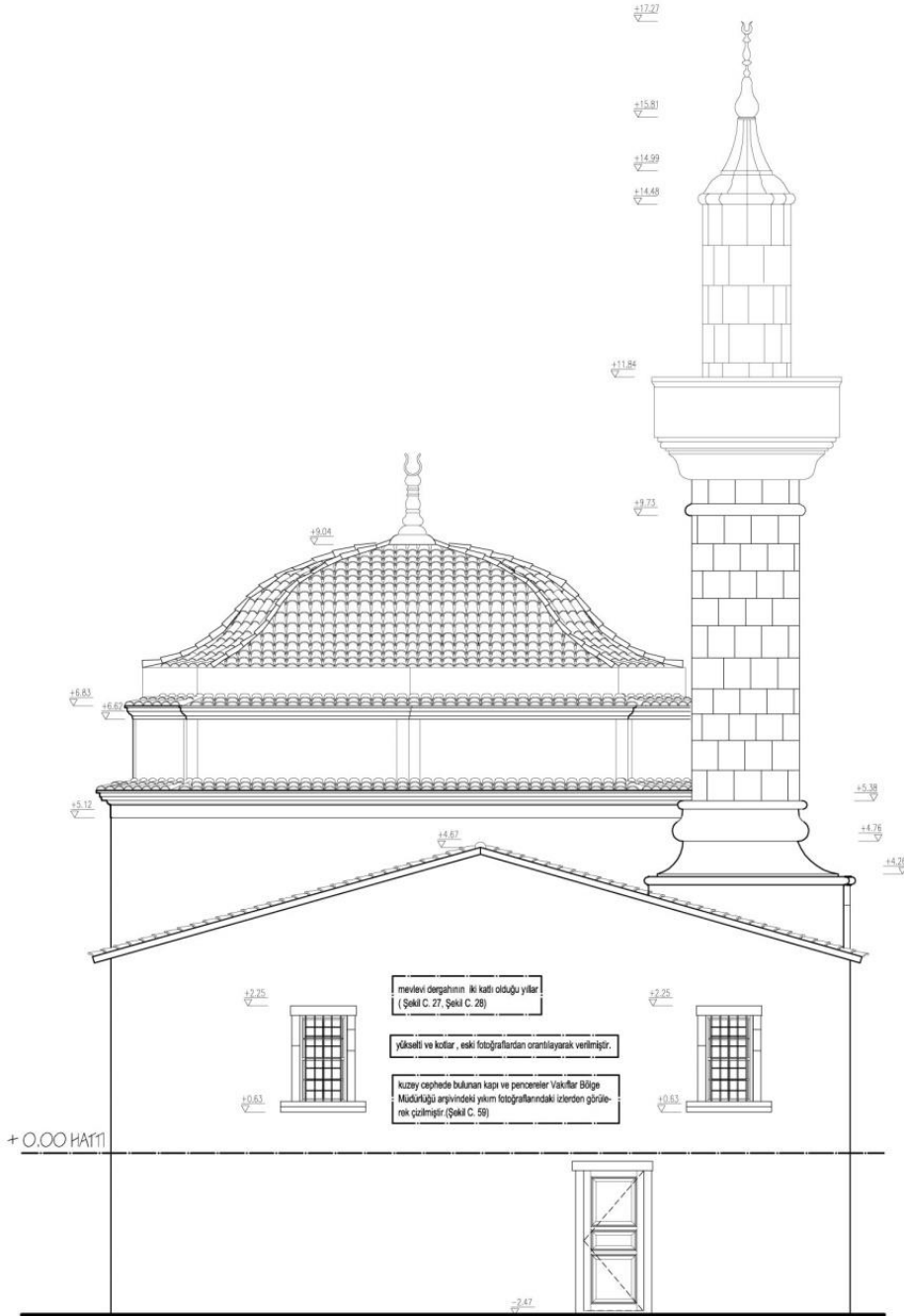
0 2 5 Mts

PAFTA NO: 88

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 89: Üçüncü dönem restitüsyon, kuzey cephe

III. DÖNEM RESTİTÜSYON (1950 SONRASI) ÇİZİMLERİ

KUZEY CEPHE III. dönem restitüsyon ölçek :1 / 50

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

NOT: III. dönem restitüsyon için
bitişik yapı, (Şekil C 28, Şekil C 29)
fotoğrafları esas alınmıştır.

III. DÖNEM RESTİTÜSYON

KUZEY CEPHE

0 2 5 Mt

PAFTA NO: 89

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

Ek G. 91: Müdahale paftası, zemin kat planı

zemin KAT PLANI röveçe:1/50

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU (MOLLA FAHREDDİN) CAMİİ
RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006 MELİKE ÜNLÜ

TAŞLARDA MÜDAHALE :

- TAŞ TAMAMLAMASI 1-1 (birim taşa tamamlama)
- BİRİM TAŞTA YÜZEY TAMAMLAMASI 1-2 (tamamlanan kalınlık 5 - 15 cm)
- YOSUN TEMİZLİĞİ 1-3
- UYGUN YÖNTEMLER İLE YÜZEY TEMİZLİĞİ 1-6

SIVADA MÜDAHALE:

- SIVA RASPASI YAPILMASI 2-1
- TAŞ YÜZEYDE BOYA RASPASI 3-1
- AHŞAP KAPLAMA SÖKÜMÜ 3-2
- ALÇI, KİREÇ, ÇİMENTO VS.KAPLAMA SÖKÜMÜ 3-3
- MERMER, SERAMİK VS.KAPLAMA SÖKÜMÜ 3-4

MEVCUT YAPIDA SÖKÜM:

- BA KARKAS SÖKÜMÜ 4-1
- TUĞLA SÖKÜMÜ 4-2
- YONU TAŞ SÖKÜMÜ 4-3
- DEMİR AKSAM SÖKÜMÜ 4-4
- AHŞAP ÇATI SÖKÜMÜ 4-5
- METAL PLAKA SÖKÜMÜ 4-6
- TAŞ DUVAR SÖKÜMÜ 4-7
- METAL AKSAM SÖKÜMÜ 4-8
- AHŞAP KAPI,PENCERE,CAMEKAN SÖKÜMÜ 4-9

DİĞER MÜDAHALELER:

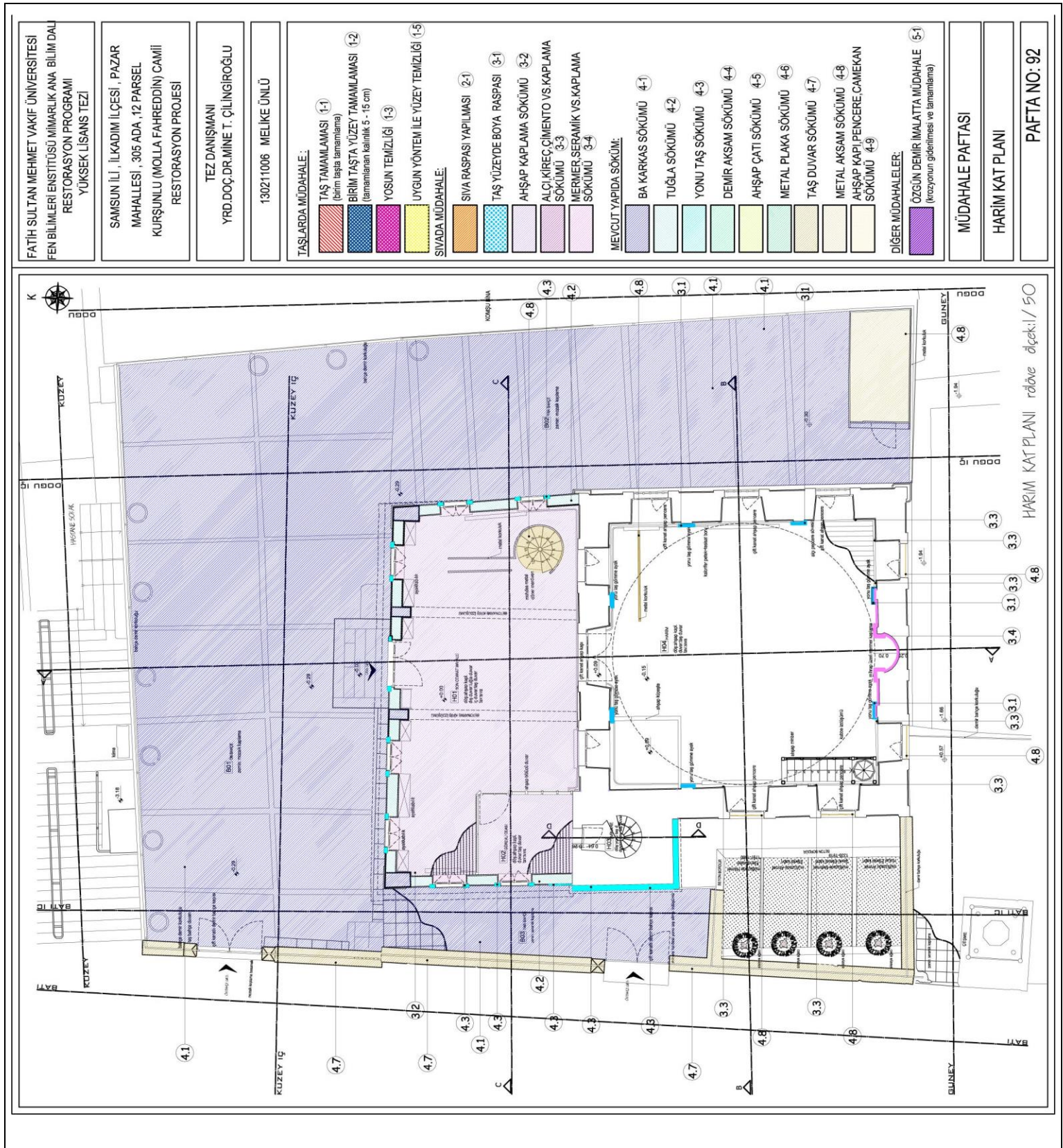
- ÖZGÜN DEMİR İMALATTA MÜDAHALE (krozoryonun giderilmesi ve tamamlama) 5-1

MÜDAHALE PAFTASI

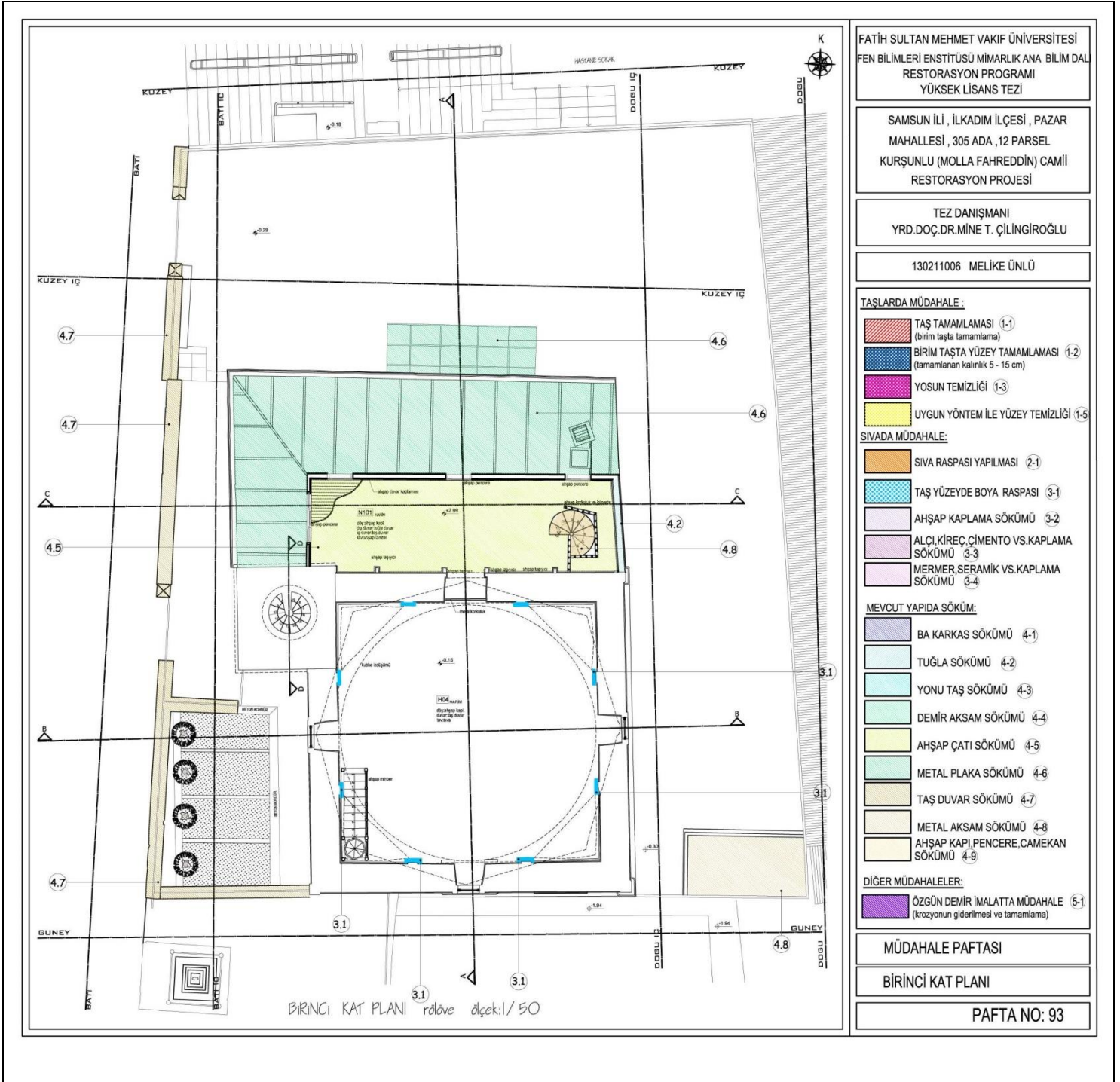
ZEMİN KAT PLANI

PAFTA NO: 91

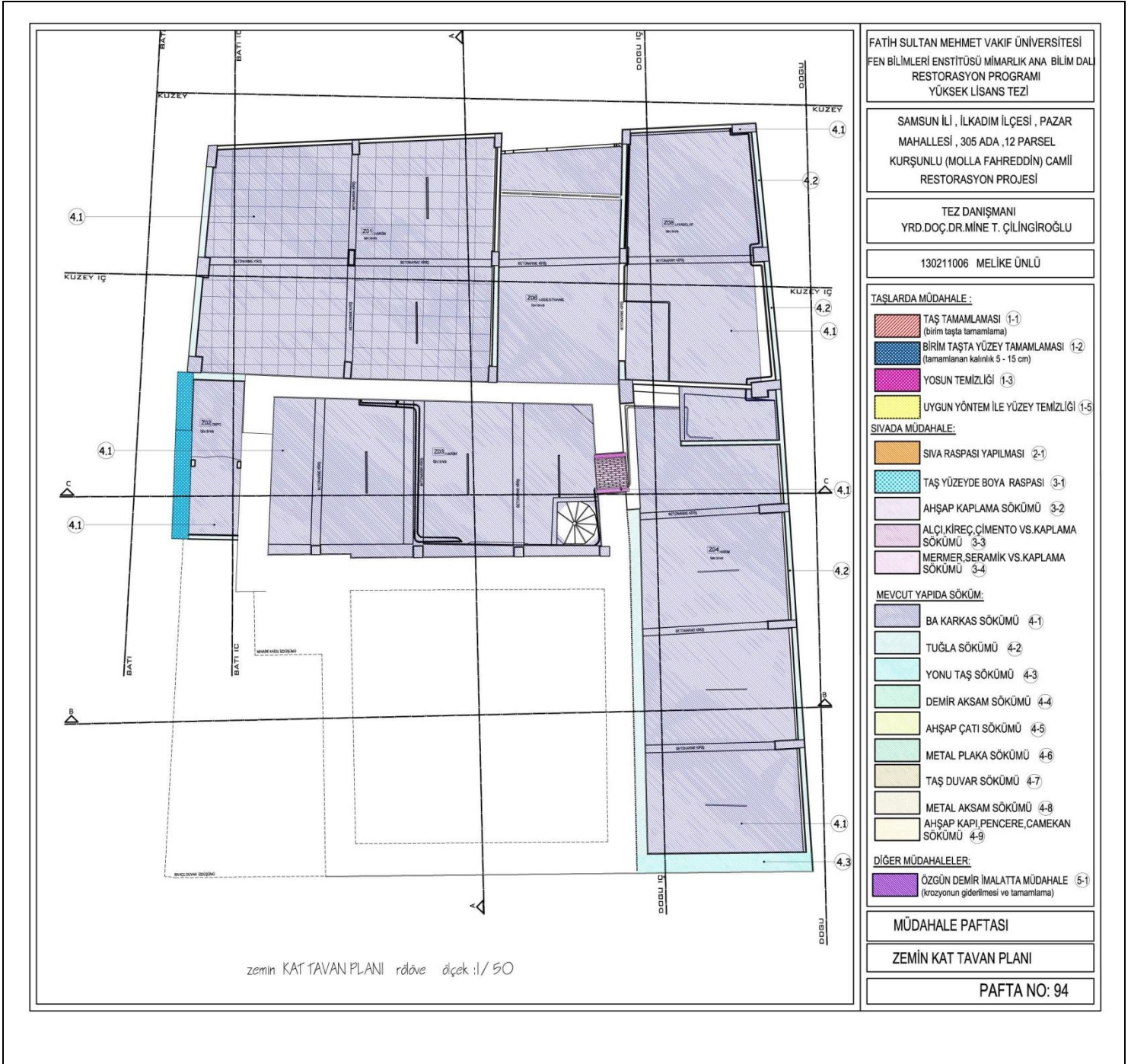
Ek G. 92: Müdahale paftası, harim kat planı

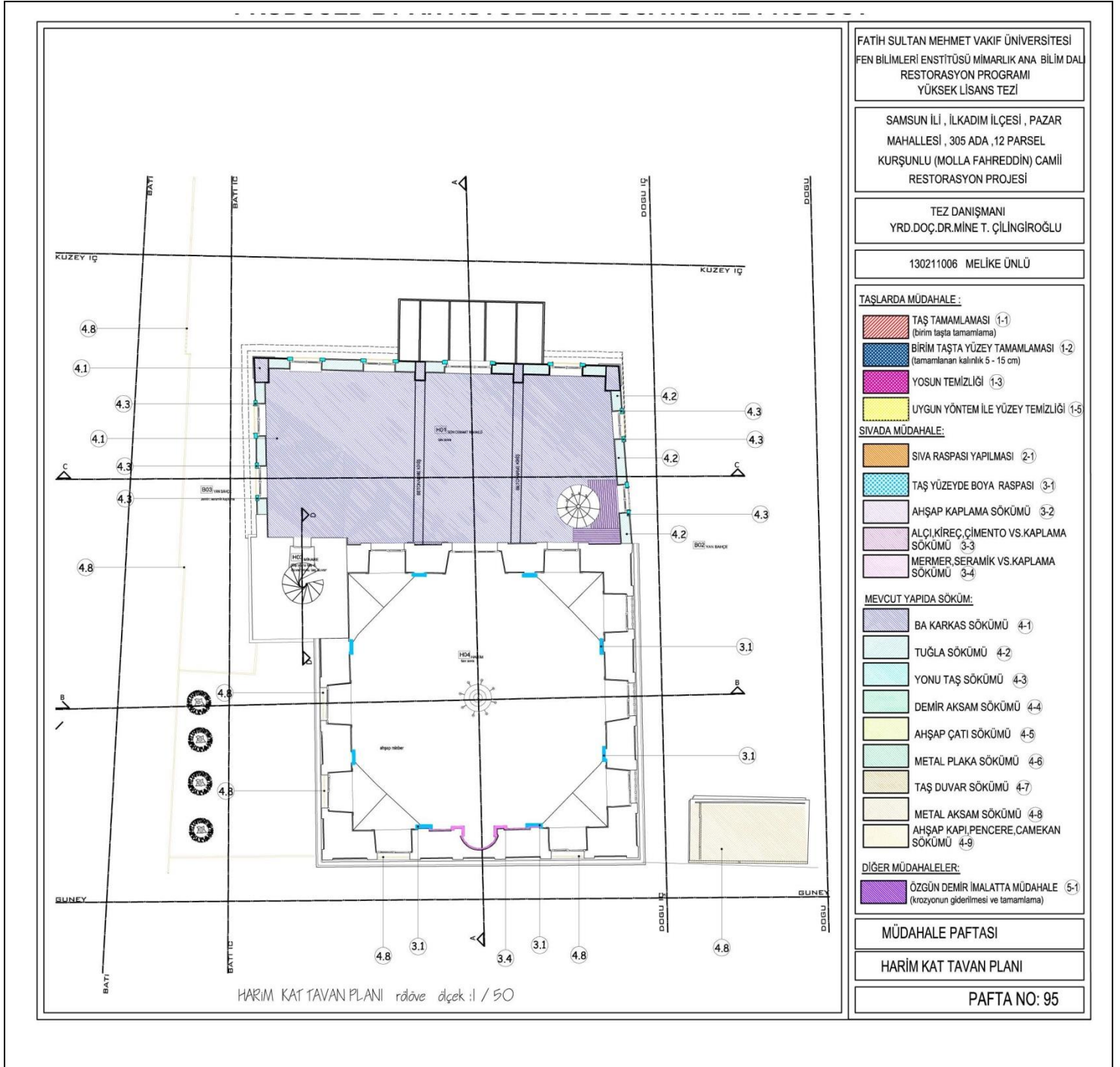
Ek G. 93: Müdahale paftası, birinci kat planı

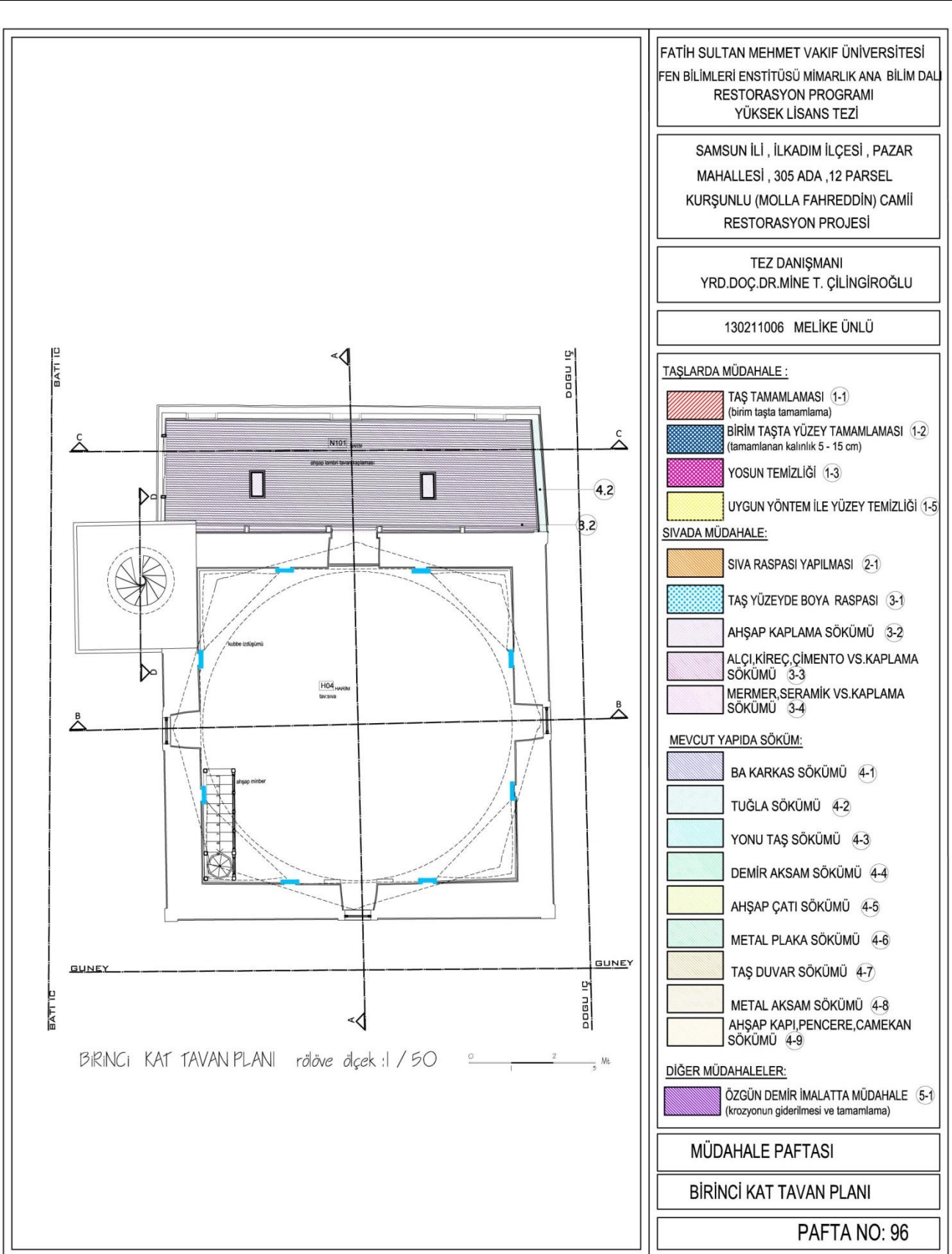
Ek G. 94: Müdahale paftası, zemin kat tavan planı

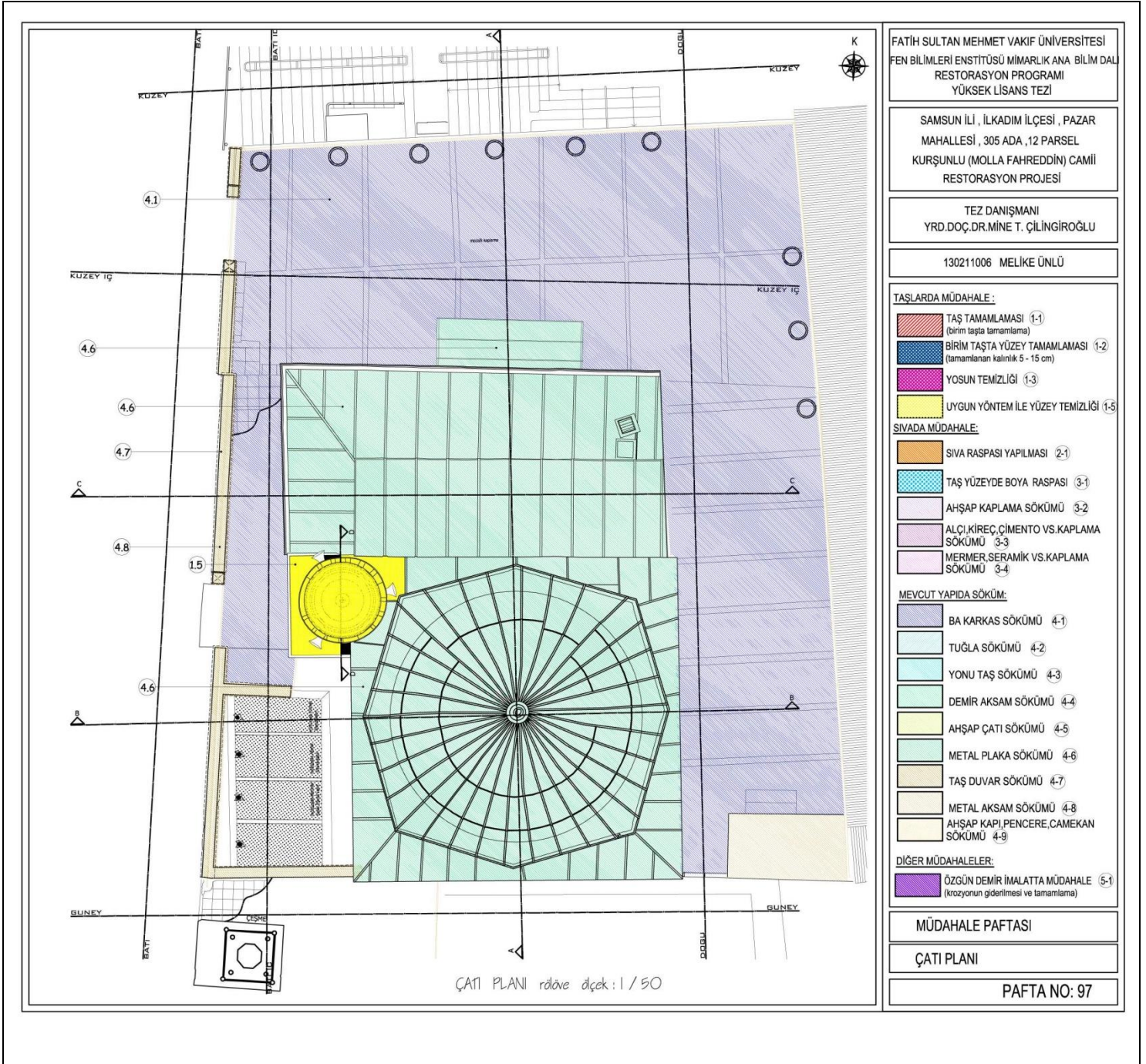
Ek G. 95: Müdahale paftası, harim kat tavan planı

Ek G. 96: Müdahale paftası, birinci kat tavan planı

Ek G. 97: Müdahale paftası, çatı planı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA , 12 PARSEL
KURŞUNLU (MOLLA FAHREDDİN) CAMİİ
RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006 MELİKE ÜNLÜ

TAŞLARDA MÜDAHALE :

- TAŞ TAMAMLAMASI (1-1)
(birim taşa tamamlama)
- BİRİM TAŞTA YÜZEY TAMAMLAMASI (1-2)
(tamamlanan kalınlık 5 - 15 cm)
- YOSUN TEMİZLİĞİ (1-3)
- UYGUN YÖNTEM İLE YÜZEY TEMİZLİĞİ (1-5)

SIVADA MÜDAHALE:

- SIVA RASPASI YAPILMASI (2-1)
- TAŞ YÜZEYDE BOYA RASPASI (3-1)
- AHŞAP KAPLAMA SÖKÜMÜ (3-2)
- ALÇI,KİREÇ,ÇİMENTO VS.KAPLAMA SÖKÜMÜ (3-3)
- MERMER,SERAMİK VS.KAPLAMA SÖKÜMÜ (3-4)

MEVCUT YAPIDA SÖKÜM:

- BA KARKAS SÖKÜMÜ (4-1)
- TUĞLA SÖKÜMÜ (4-2)
- YONU TAŞ SÖKÜMÜ (4-3)
- DEMİR AKSAM SÖKÜMÜ (4-4)
- AHŞAP ÇATI SÖKÜMÜ (4-5)
- METAL PLAKA SÖKÜMÜ (4-6)
- TAŞ DUVAR SÖKÜMÜ (4-7)
- METAL AKSAM SÖKÜMÜ (4-8)
- AHŞAP KAPI,PENCERE,CAMEKAN SÖKÜMÜ (4-9)

DİĞER MÜDAHALELER:

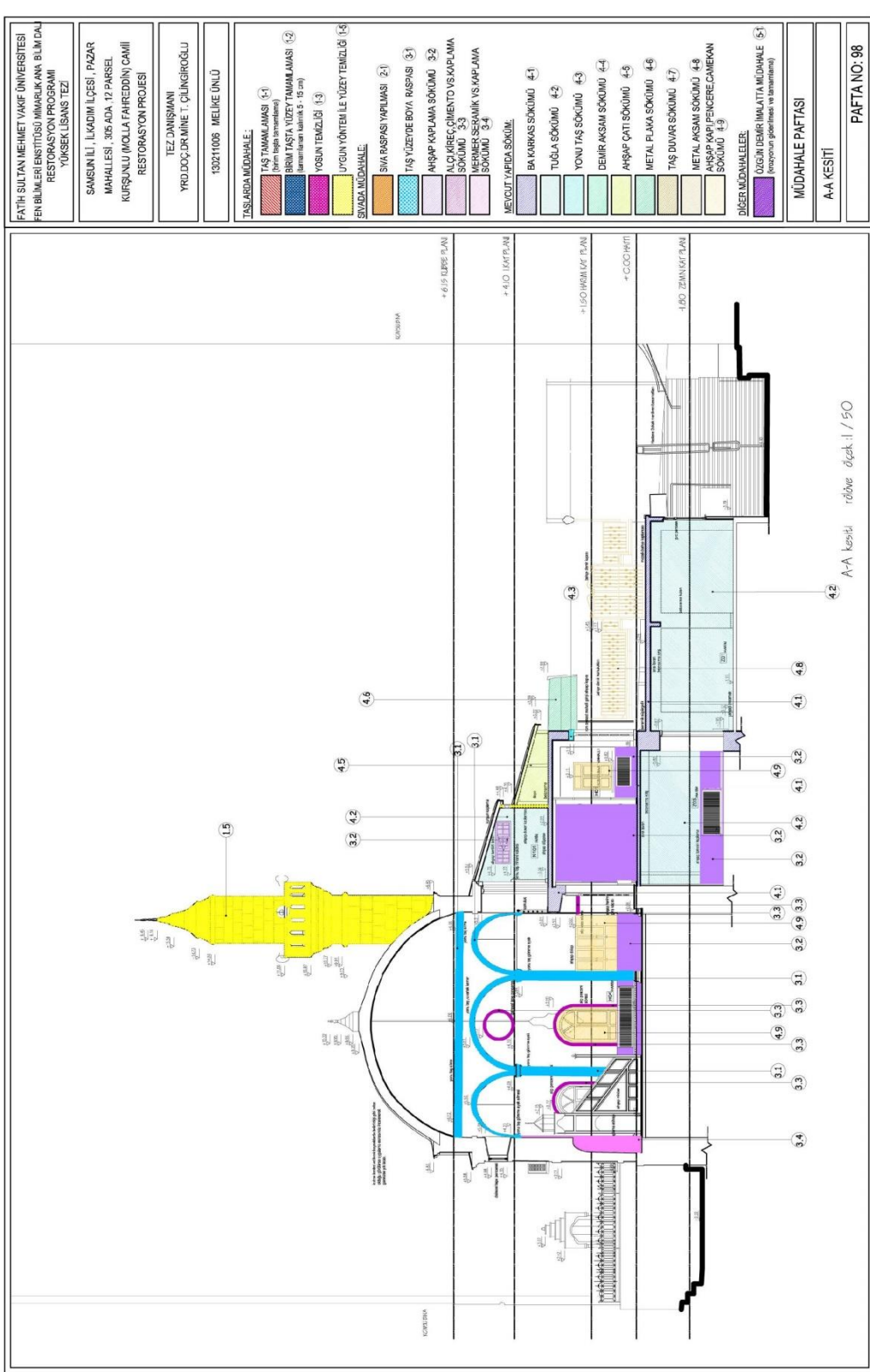
- ÖZGÜN DEMİR İMALATTA MÜDAHALE (5-1)
(krozyonun giderilmesi ve tamamlama)

MÜDAHALE PAFTASI

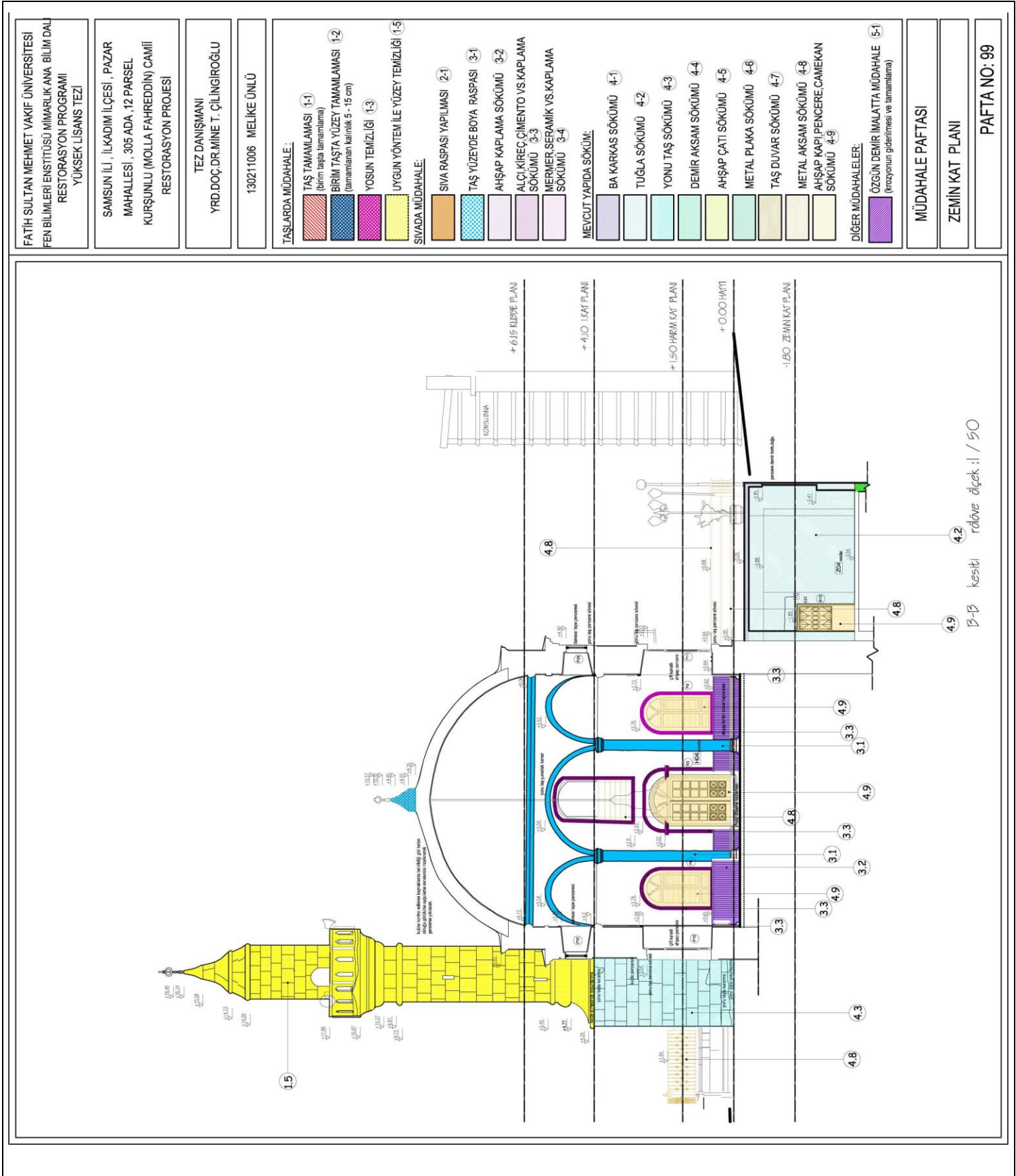
ÇATI PLANI

PAFTA NO: 97

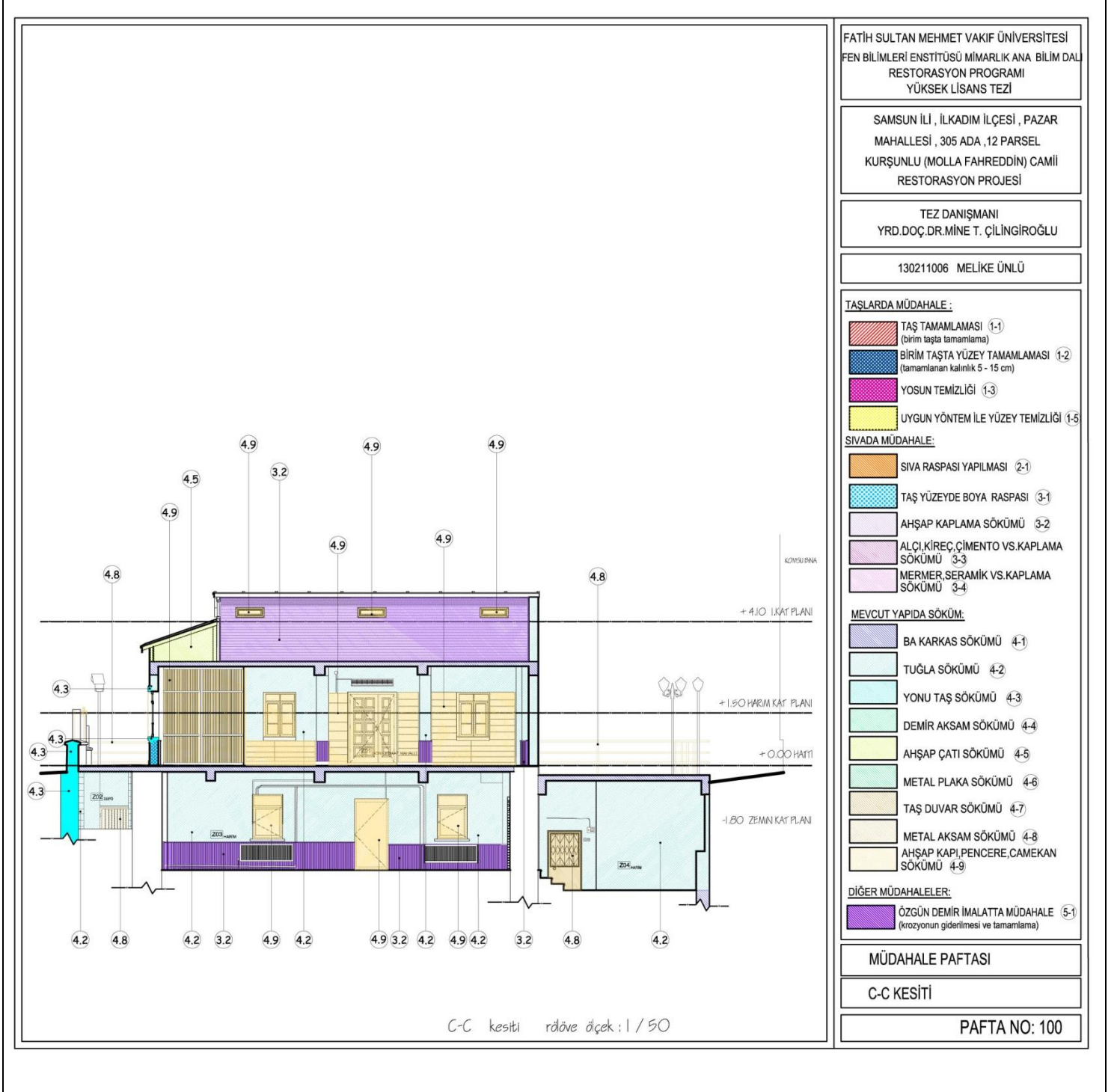
Ek G. 98: Müdahale paftası, A-A kesiti

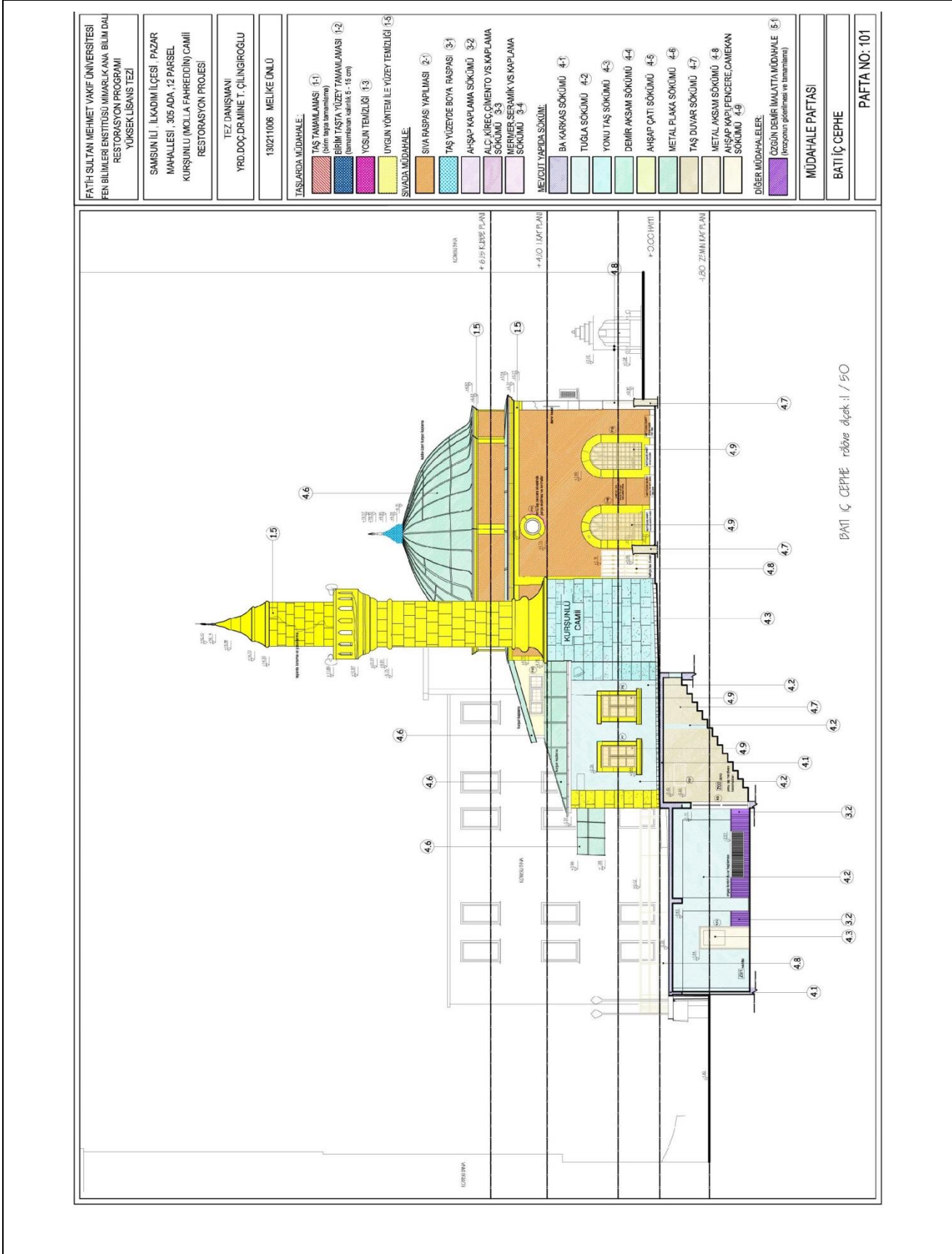
Ek G. 99: Müdahale paftası, B-B kesiti

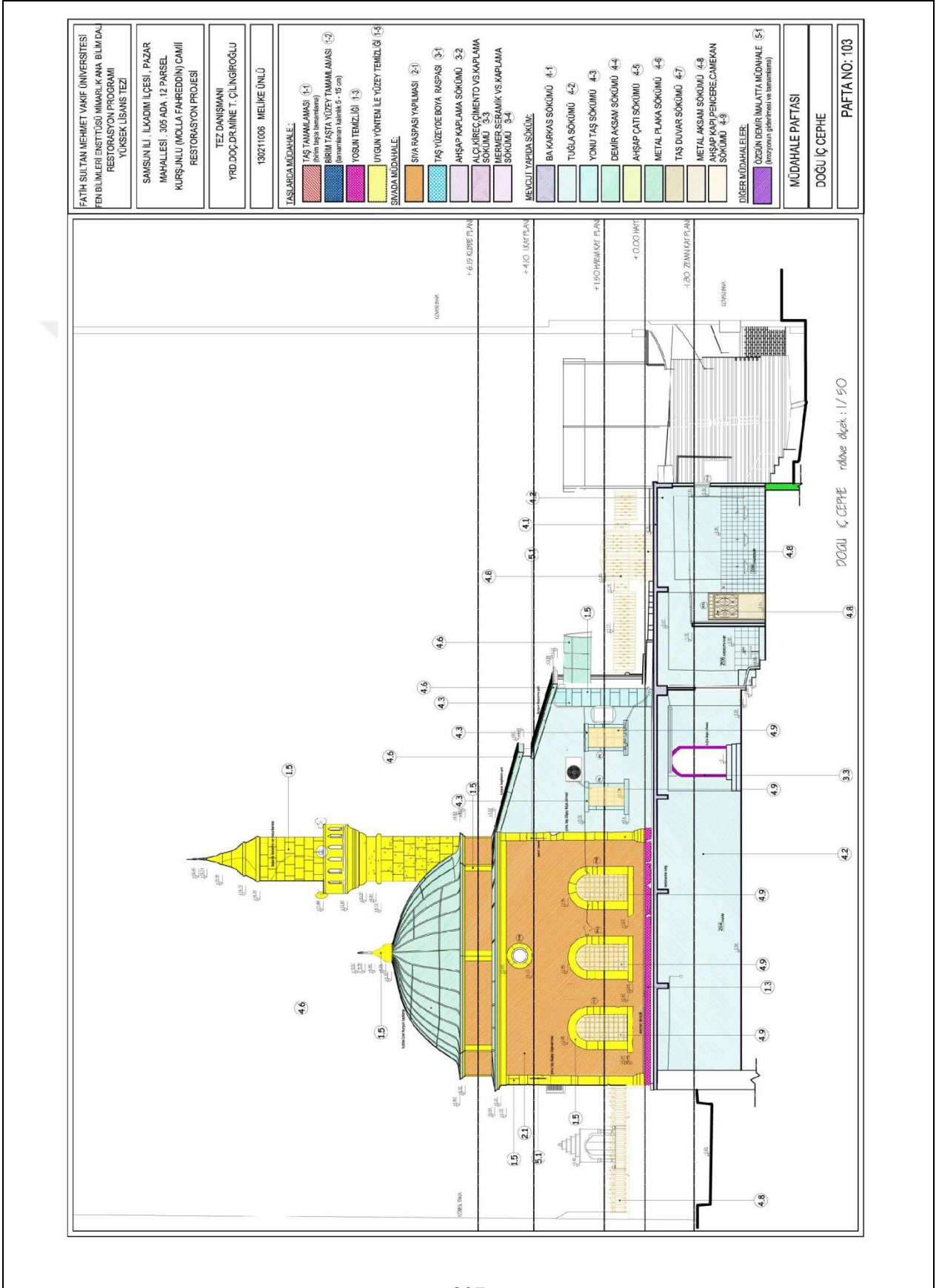
Ek G. 100: Müdahale paftası, C-C kesiti

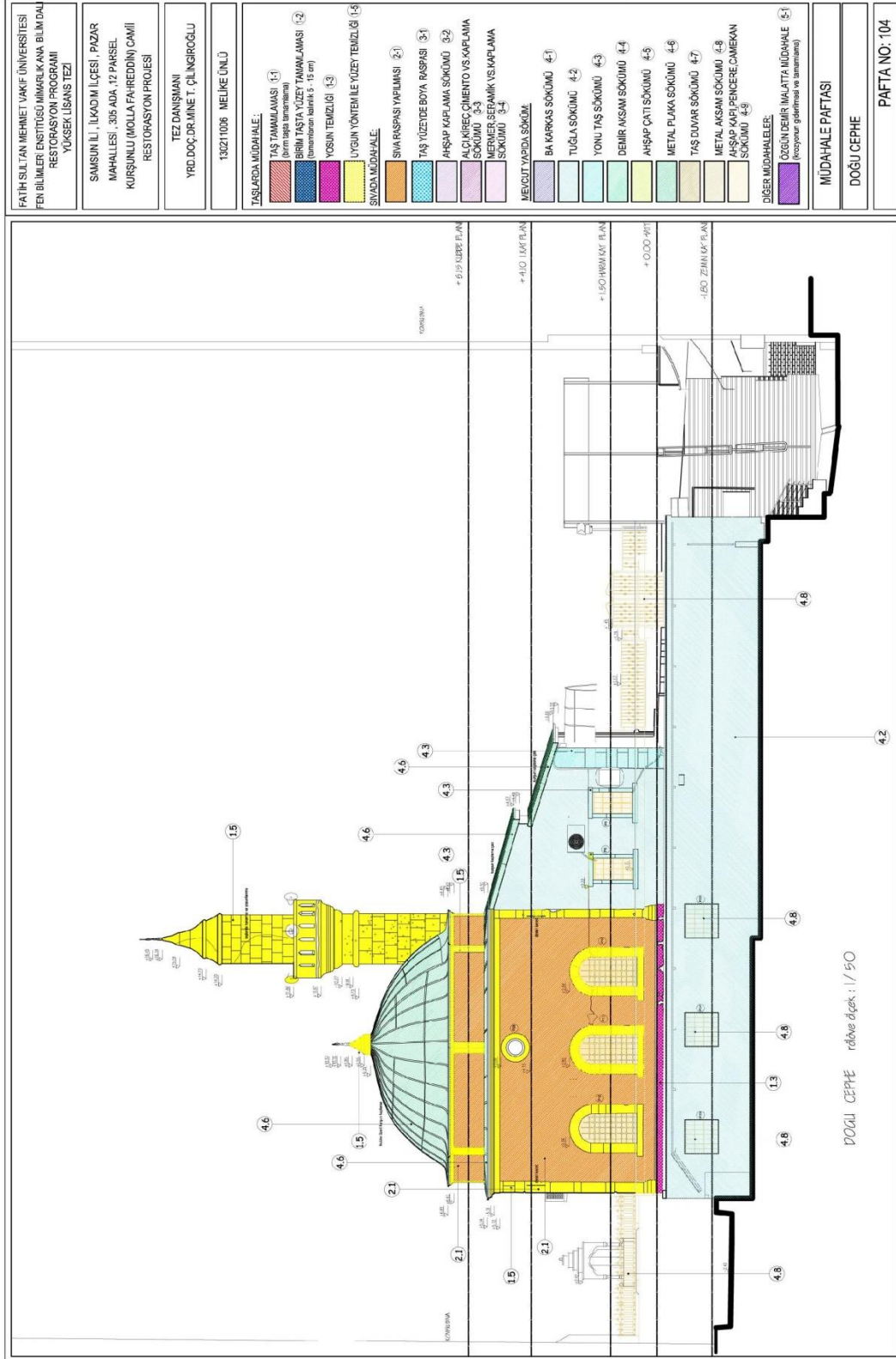
Ek G. 101: Müdahale paftası, batı iç cephe

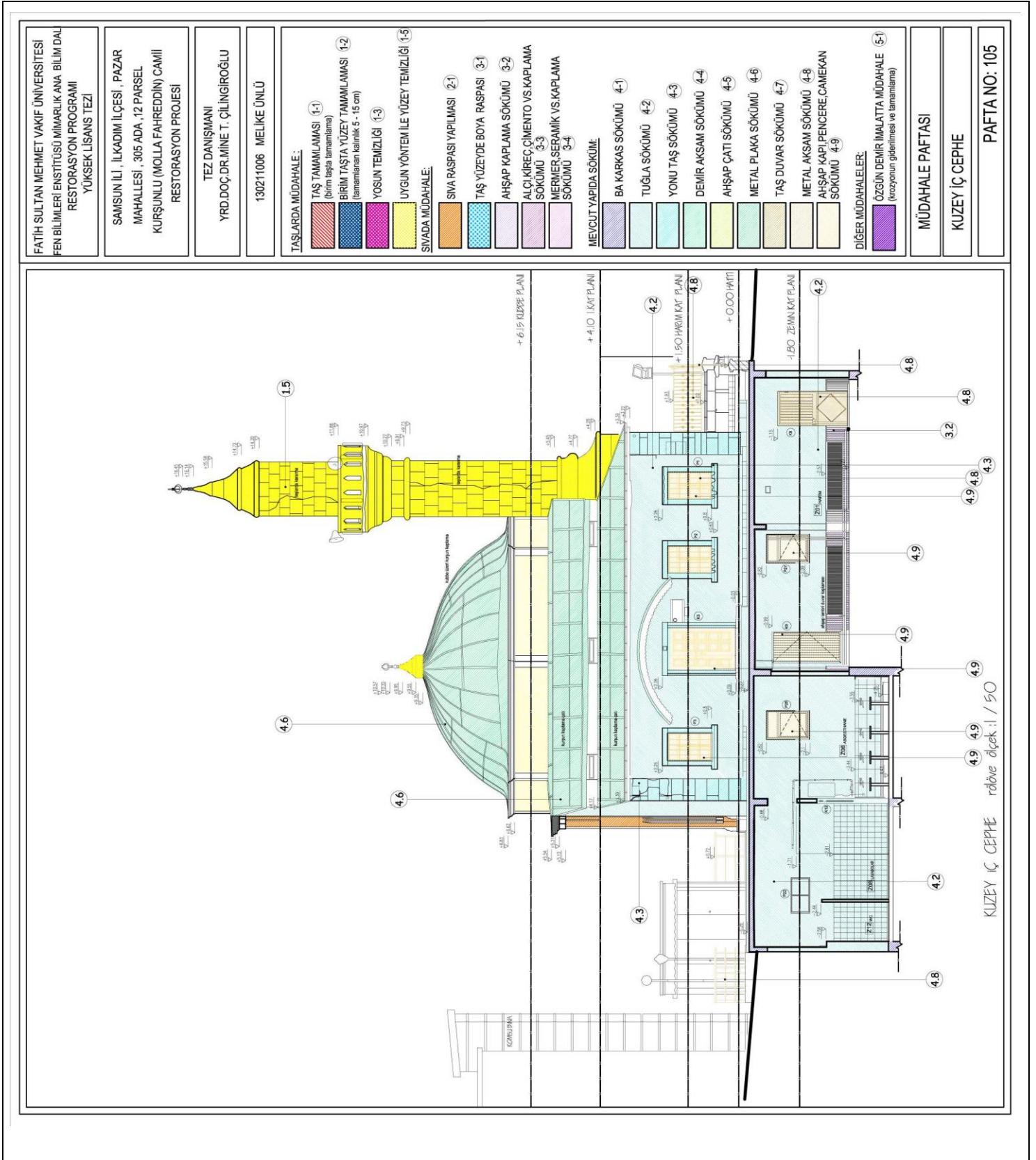
Ek G. 103: Müdahale paftası, doğu iç cephe

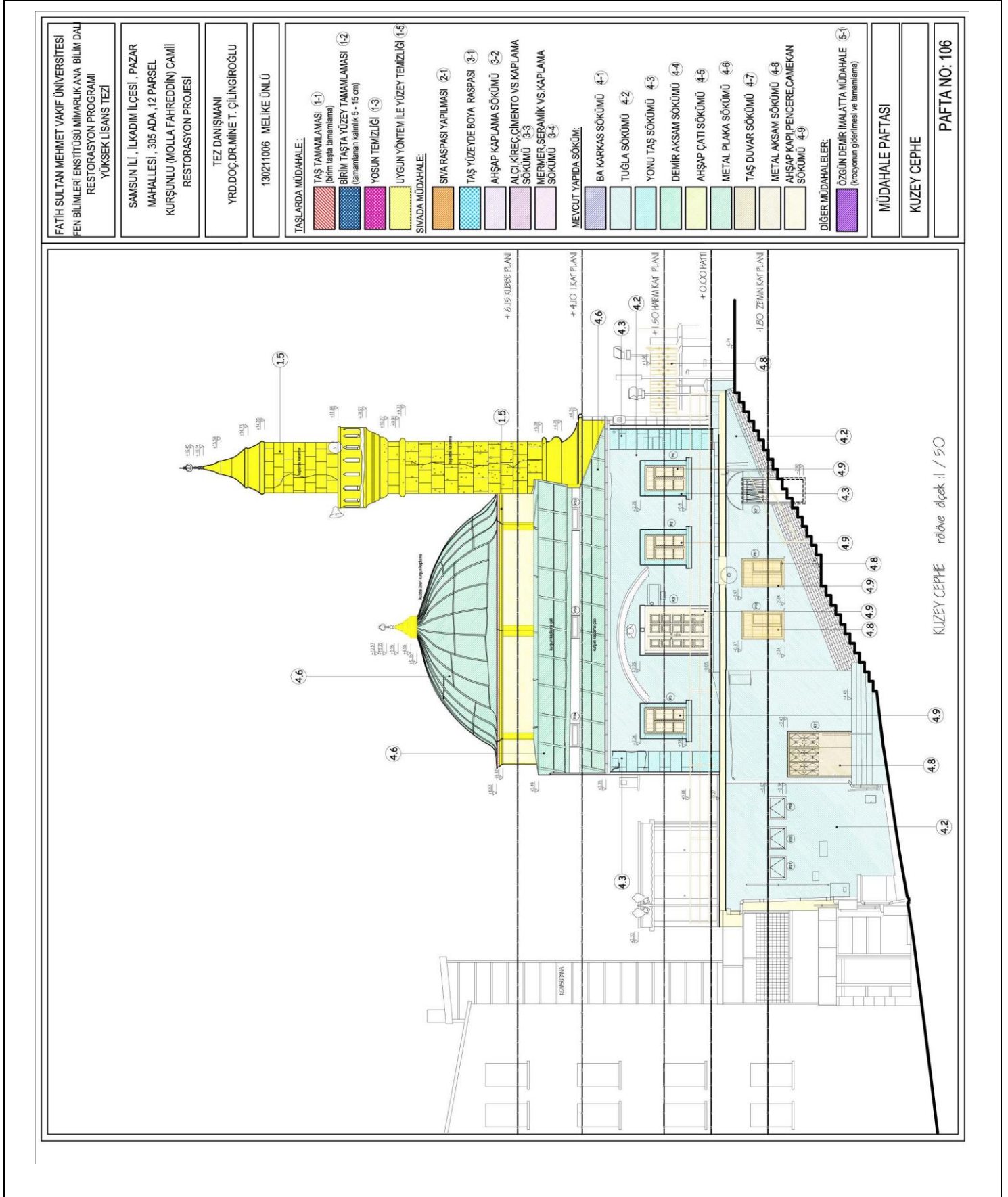
Ek G. 104: Müdahale paftası, doğu cephe

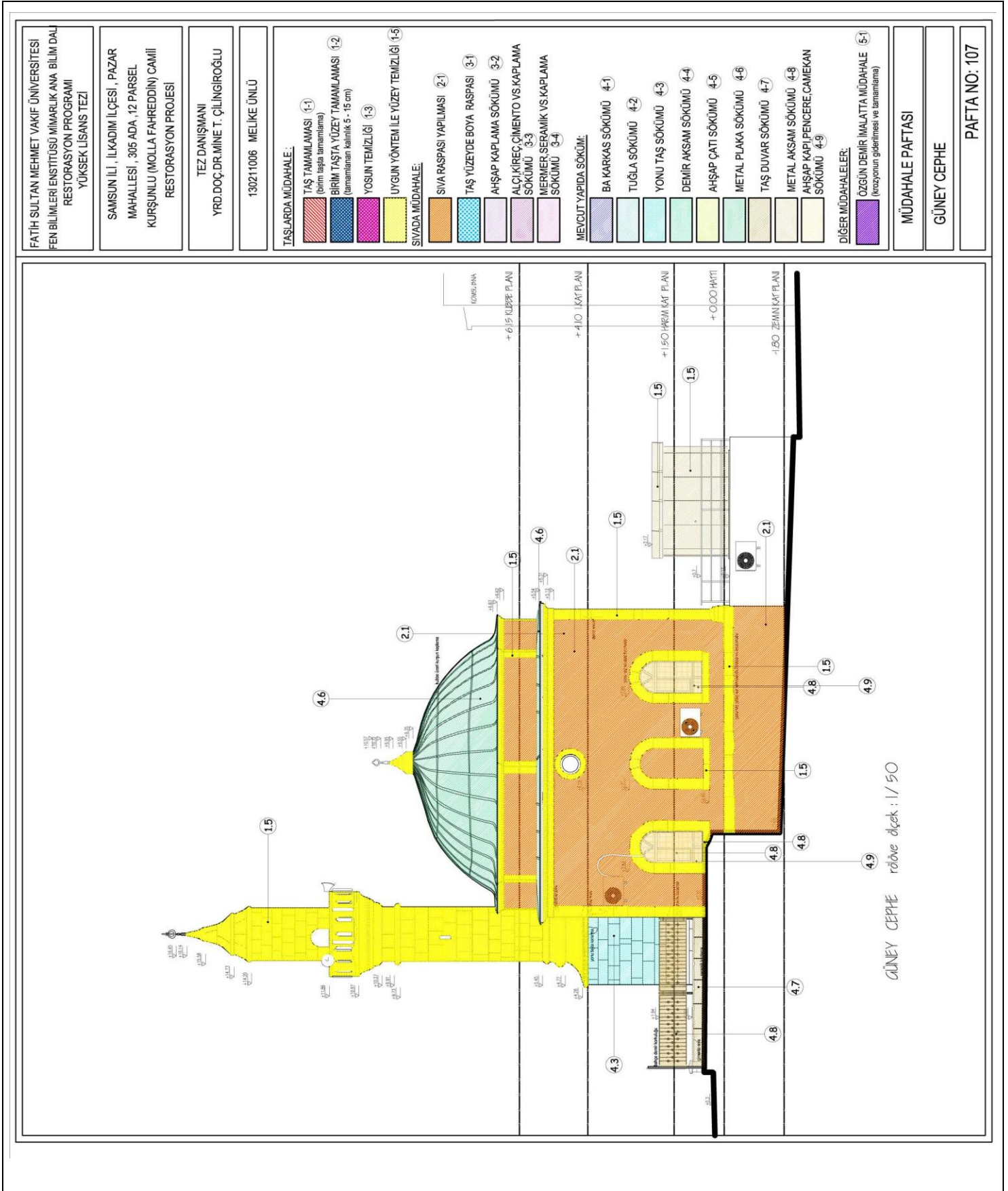
Ek G. 105: Müdahale paftası, kuzey iç cephe

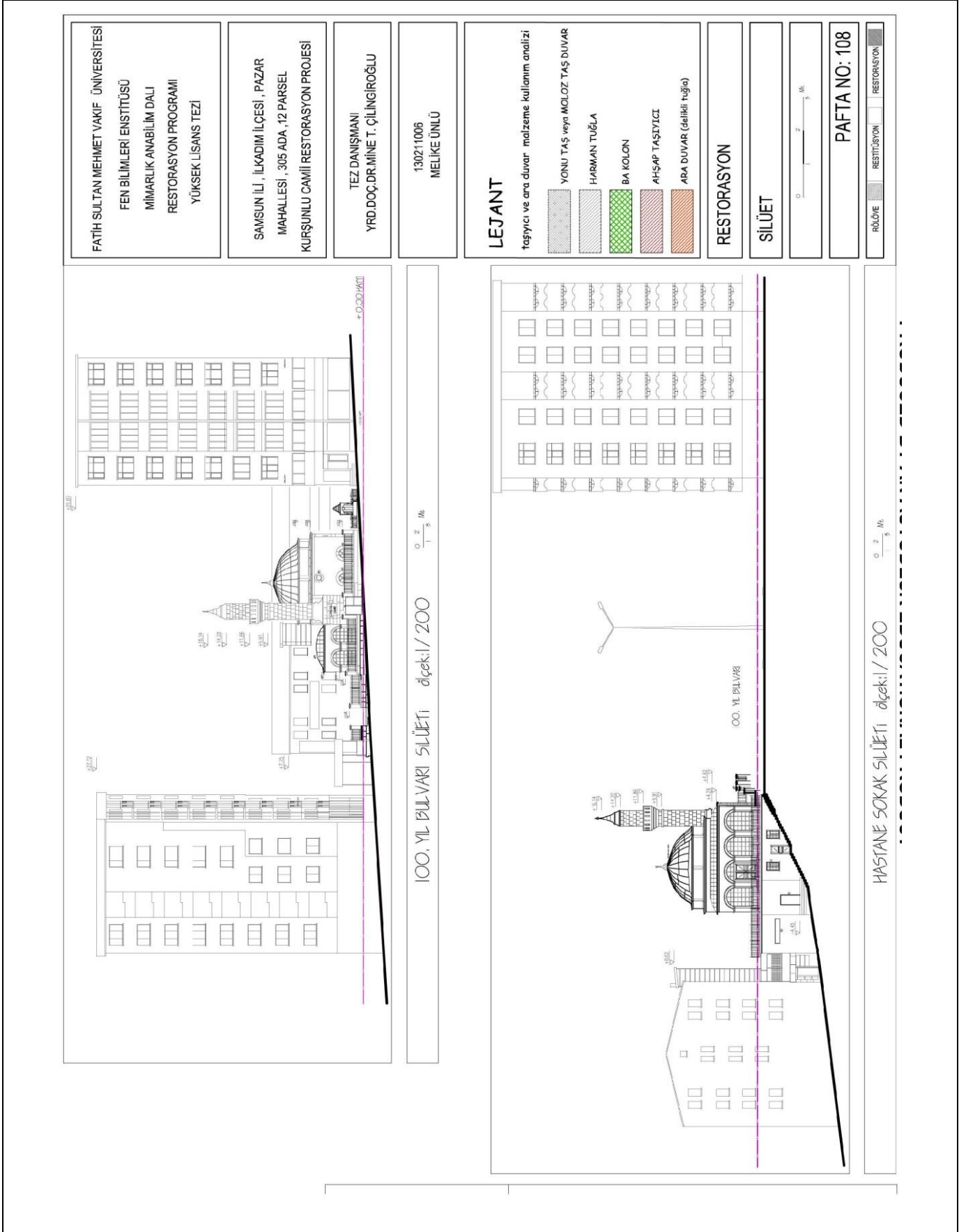
Ek G. 106: Müdahale paftası, kuzey cephe

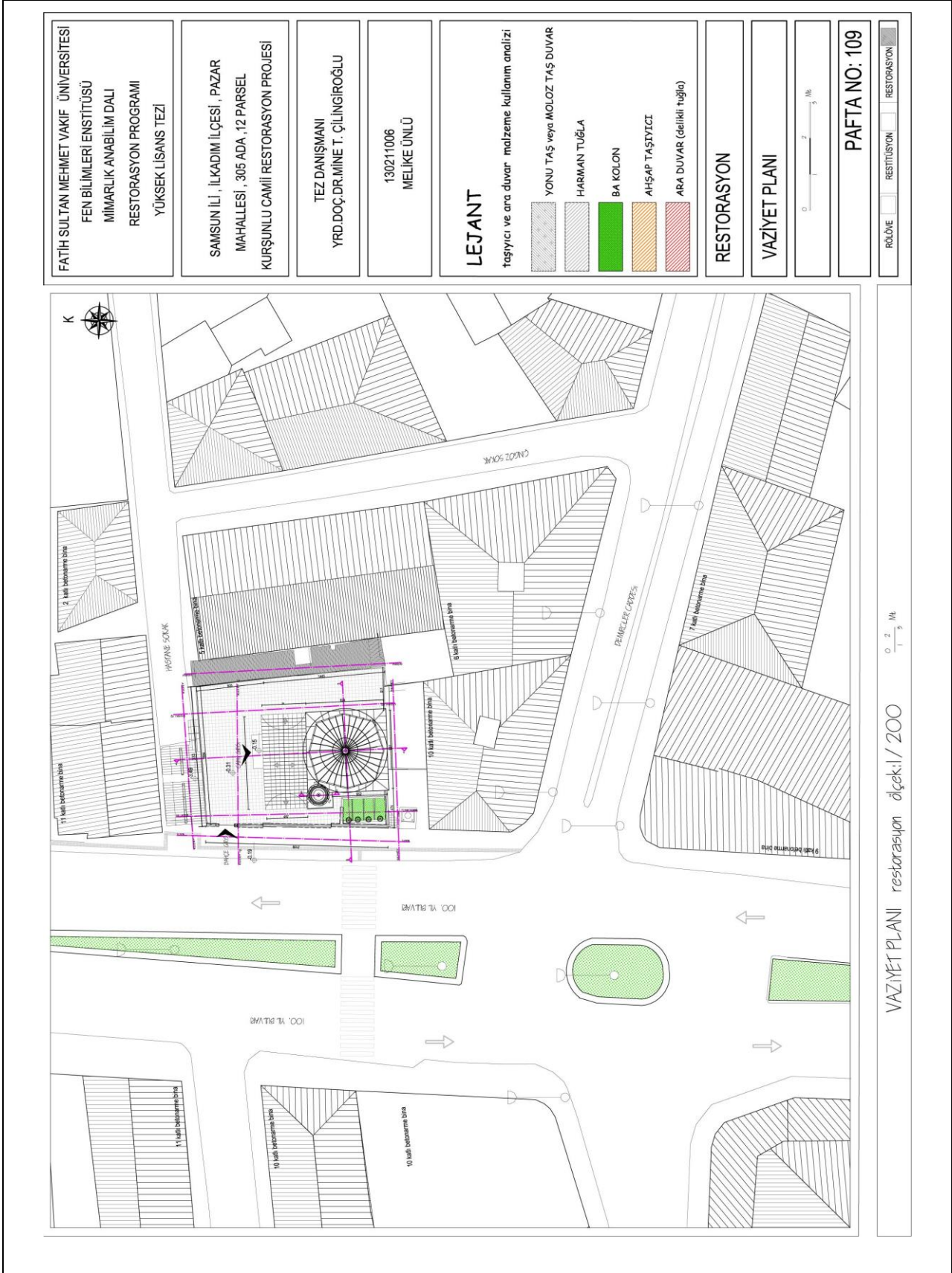
Ek G. 107: Müdahale paftası, güney cephe

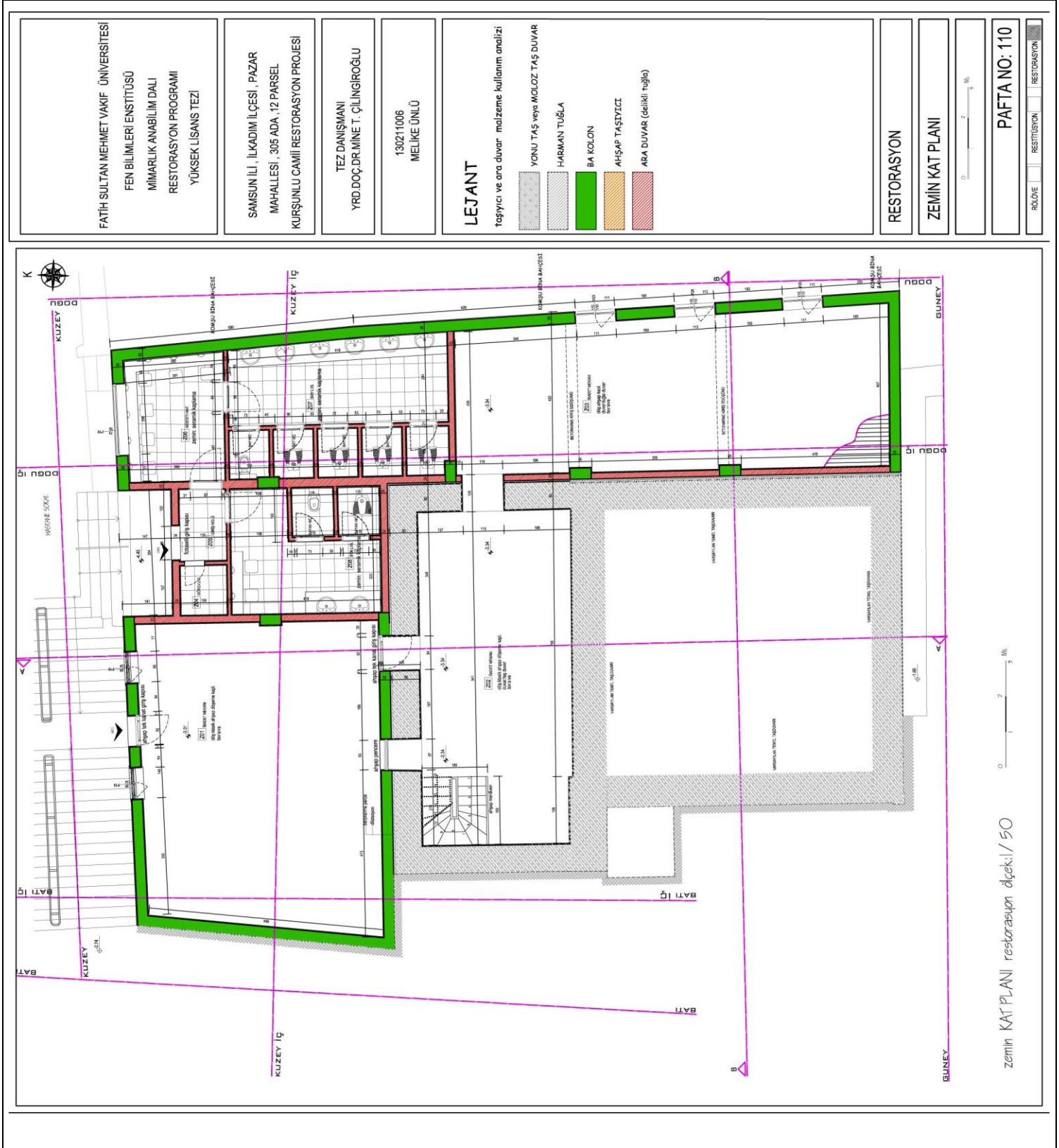
Ek G. 108: Restorasyon, silüet

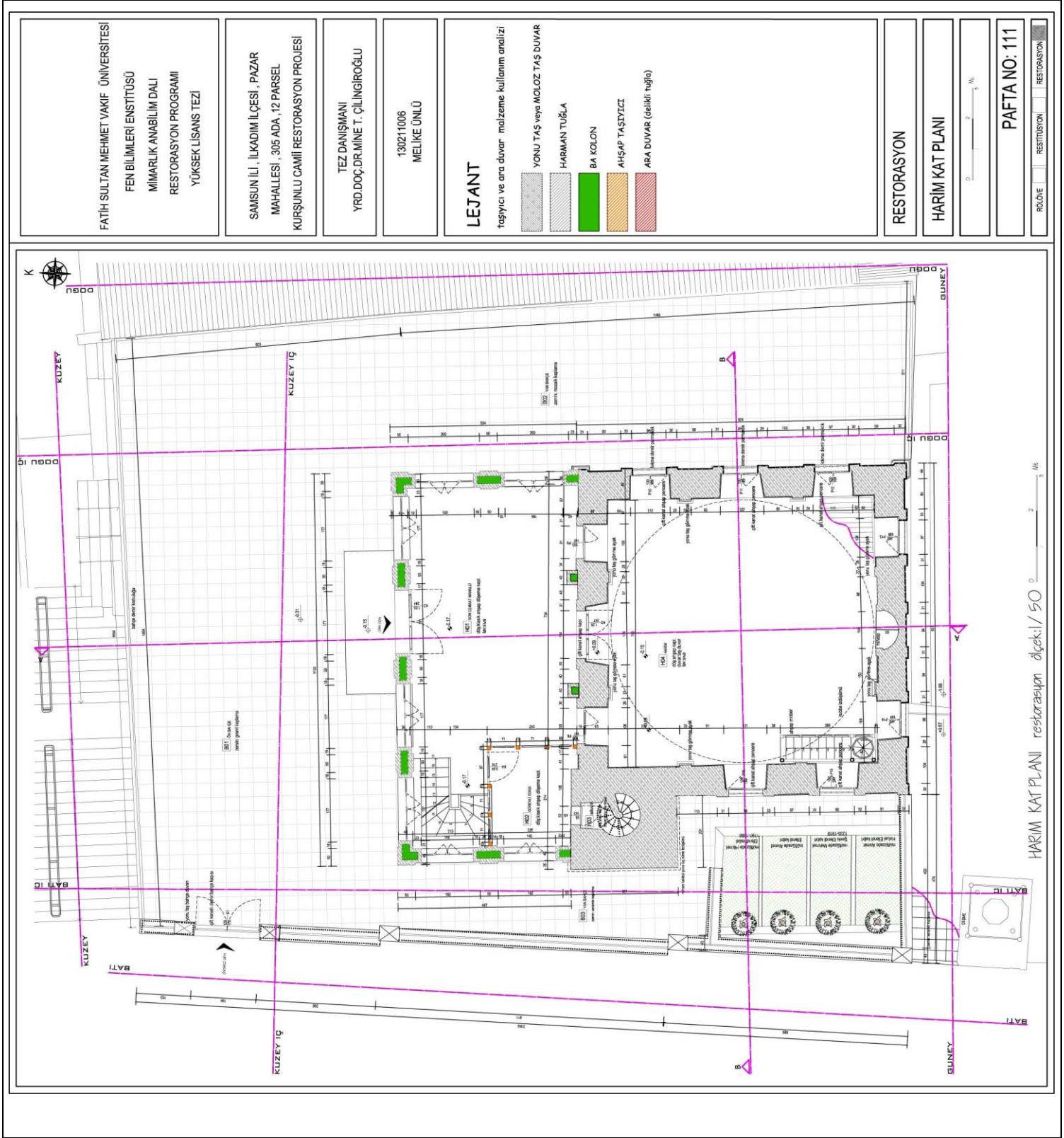
Ek G. 109: Restorasyon, vaziyet planı

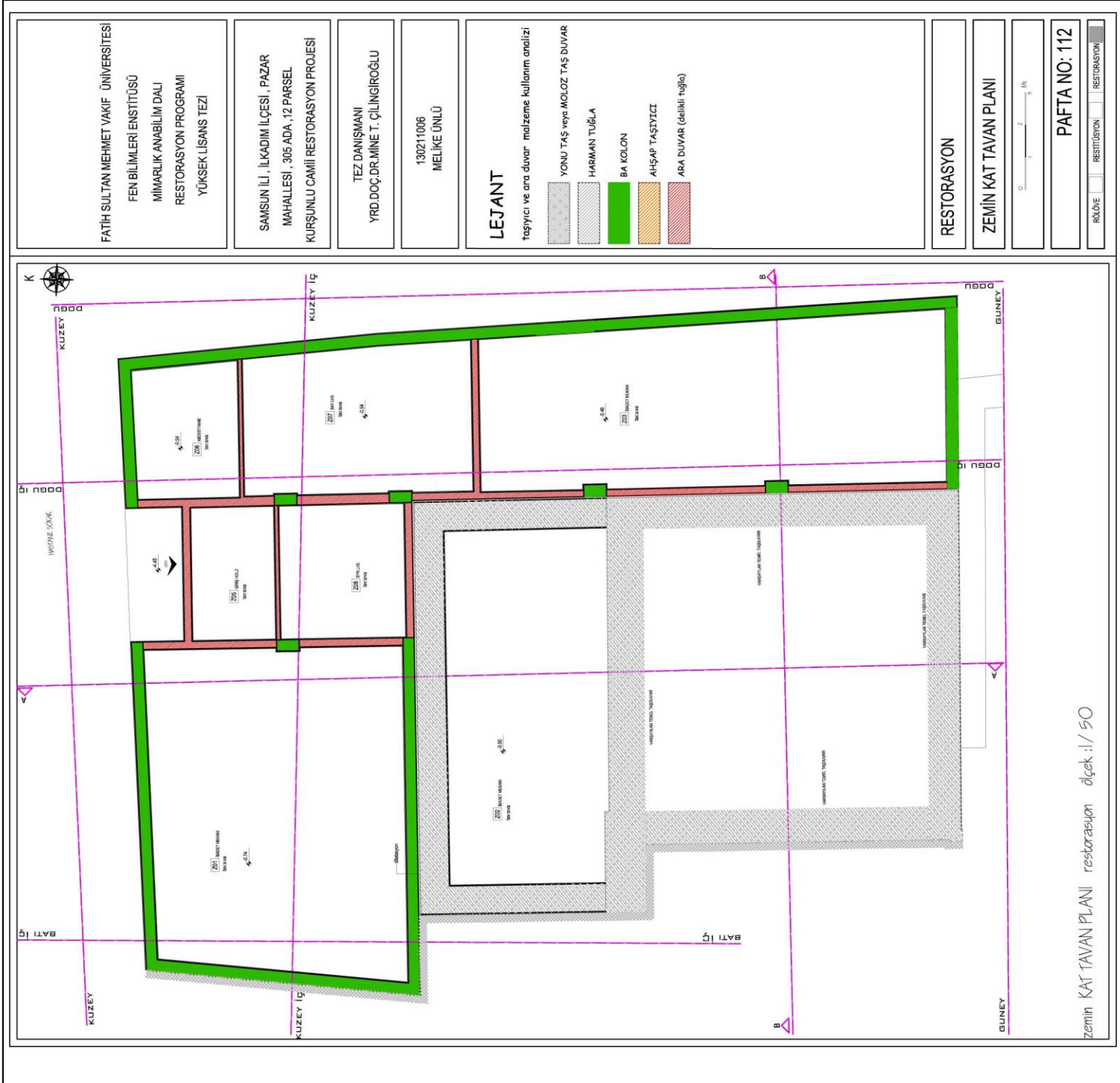
Ek G. 110: Restorasyon, zemin kat planı

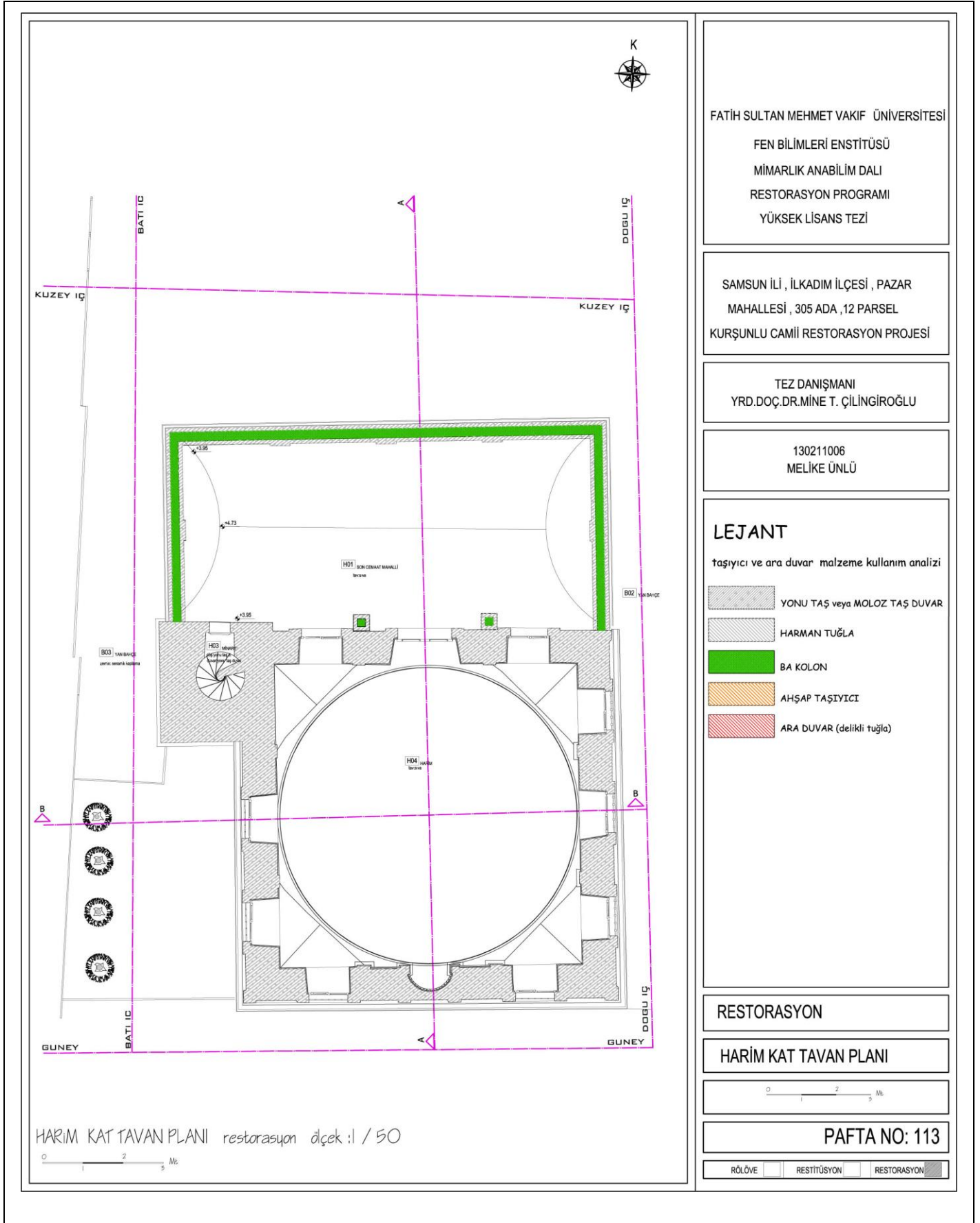
Ek G. 111: Restorasyon, birinci kat planı

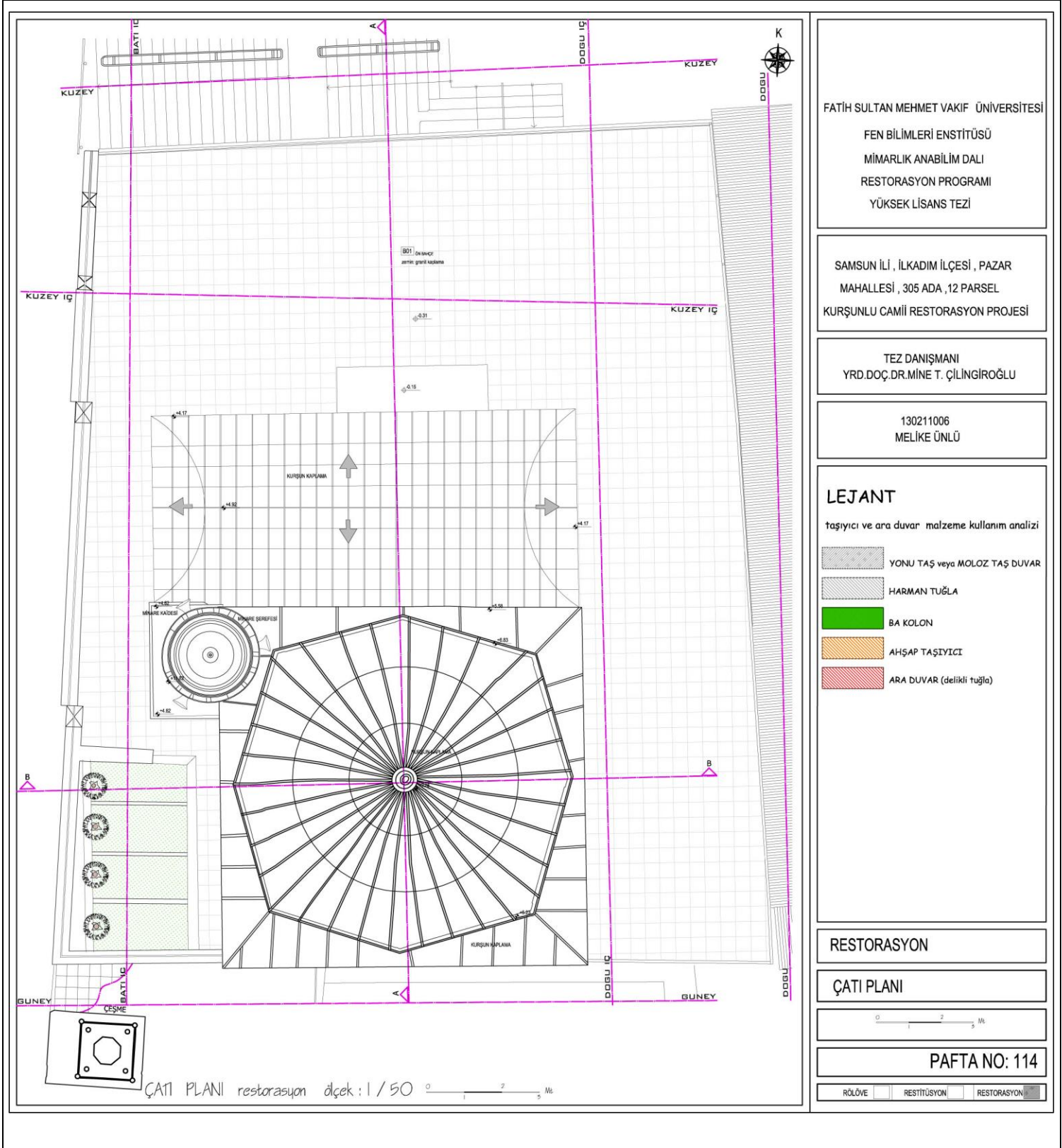
Ek G. 112: Restorasyon, zemin kat tavan planı

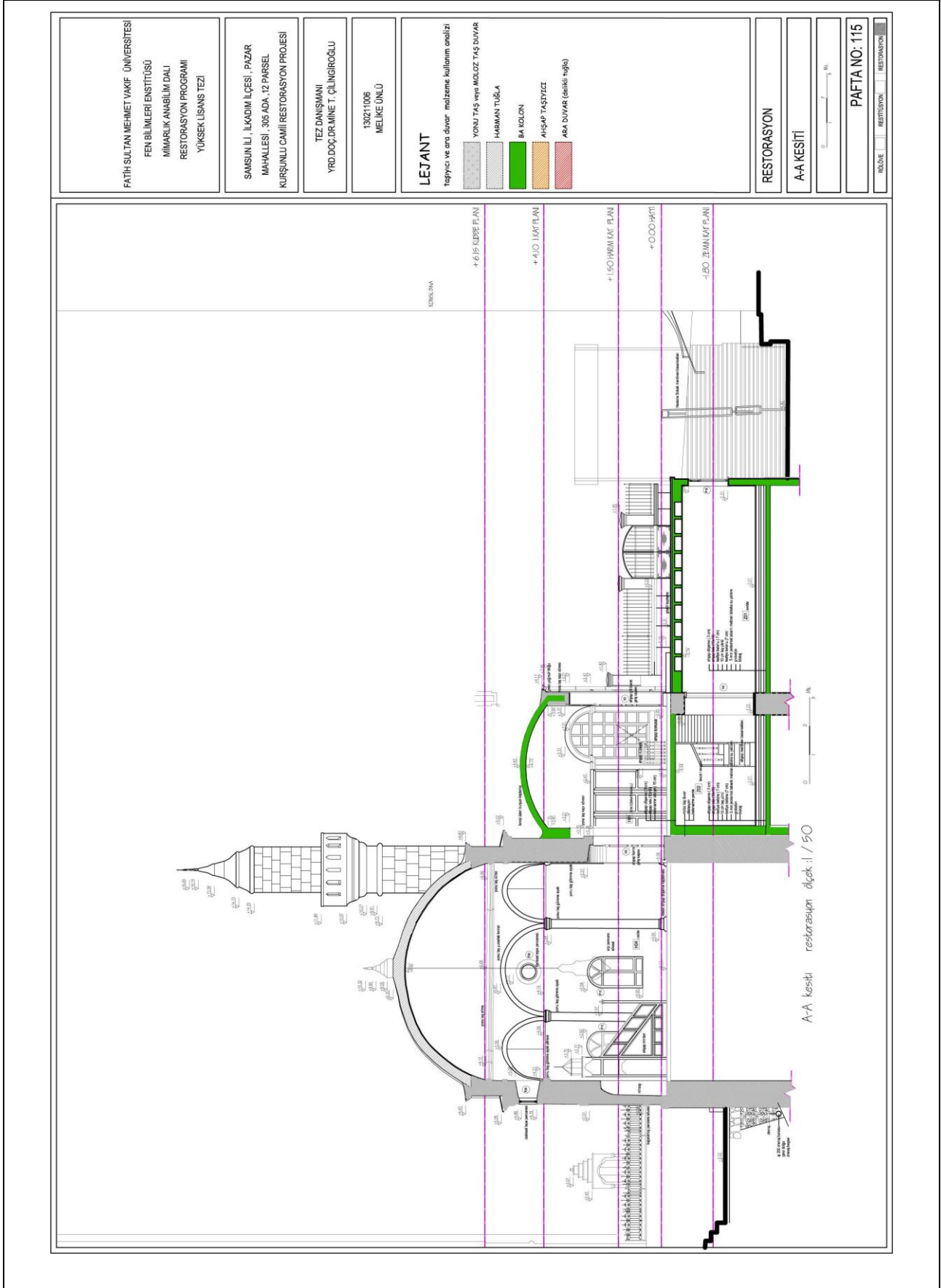
Ek G. 113: Restorasyon, birinci kat tavan planı

Ek G. 114: Restorasyon, çatı planı

Ek G. 115: Restorasyon, A-A kesiti

Ek G. 116: Restorasyon, B-B kesiti

FATİH SULTAN MEHMET YAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

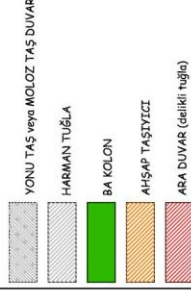
SAMSUN İLİ, İLKADIM İLÇESİ, PAZAR
MAHALLESİ, 305 ADA, 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. MINE T. ÇİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

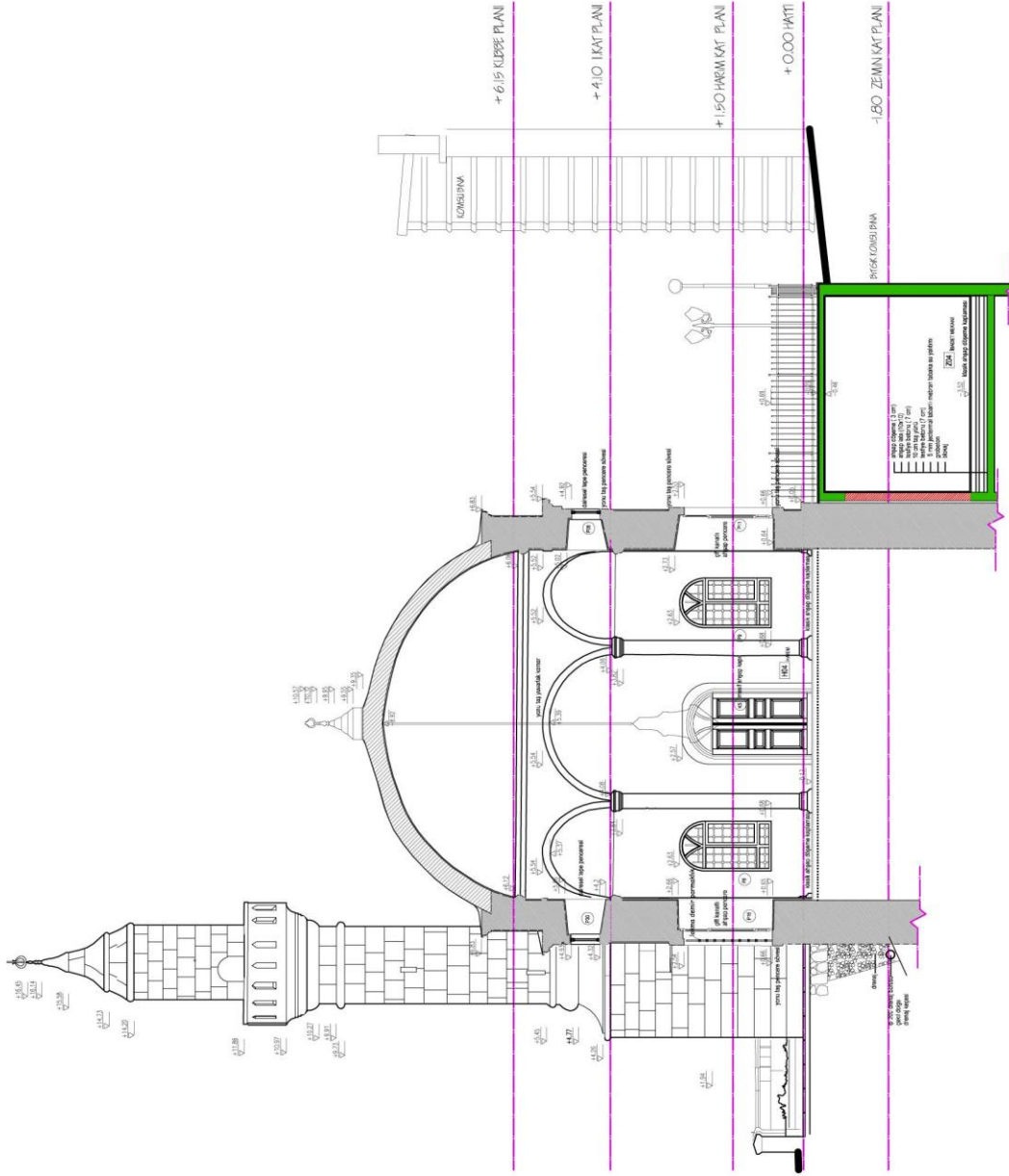
RESTORASYON

B-B KESİTİ

0 2 4 6 m

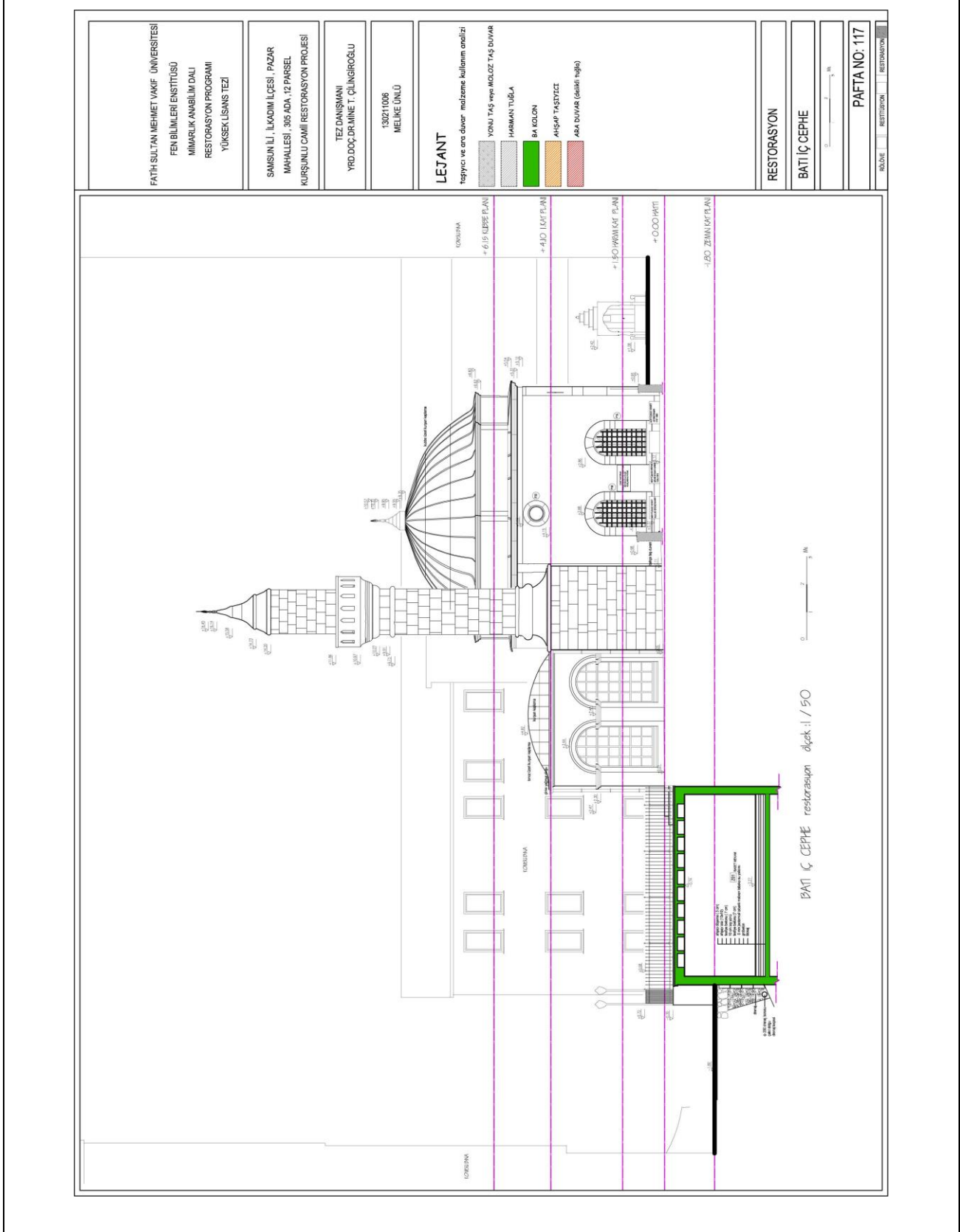
PAFTA NO: 116

RÖLÜVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

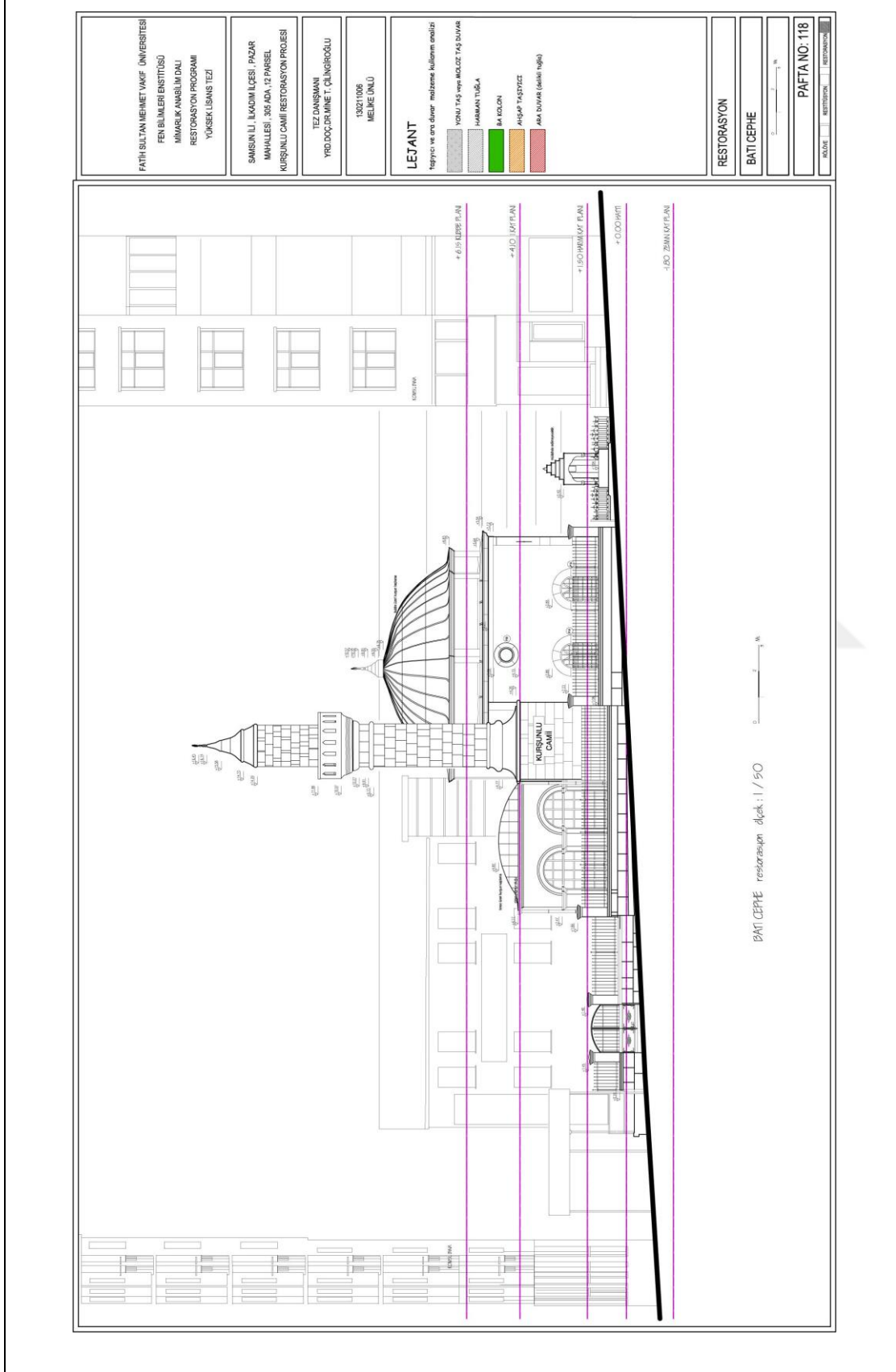

B-B kesiti restorasyon ölçek : 1 / 50

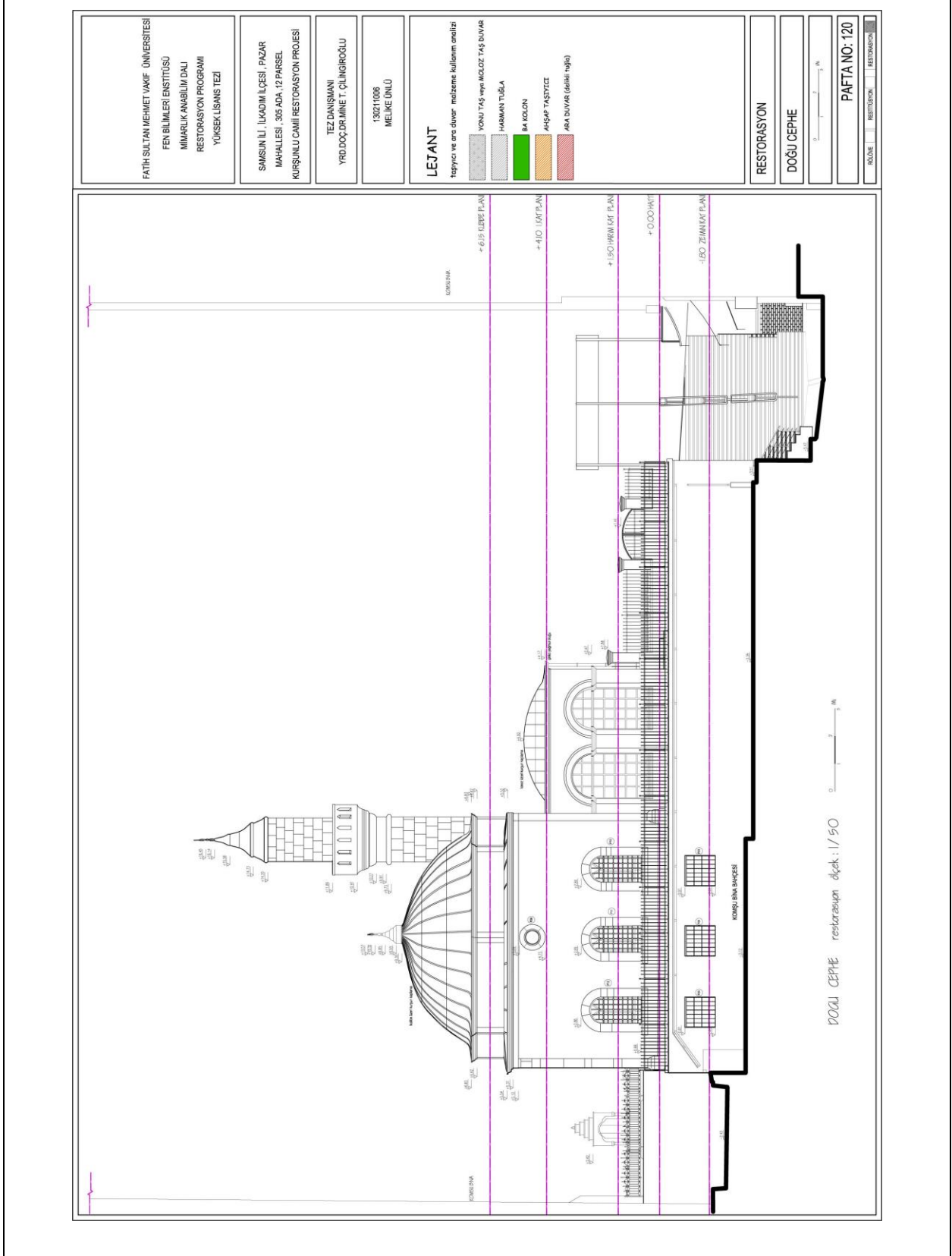
Ek G. 117: Restorasyon, batı iç cephe

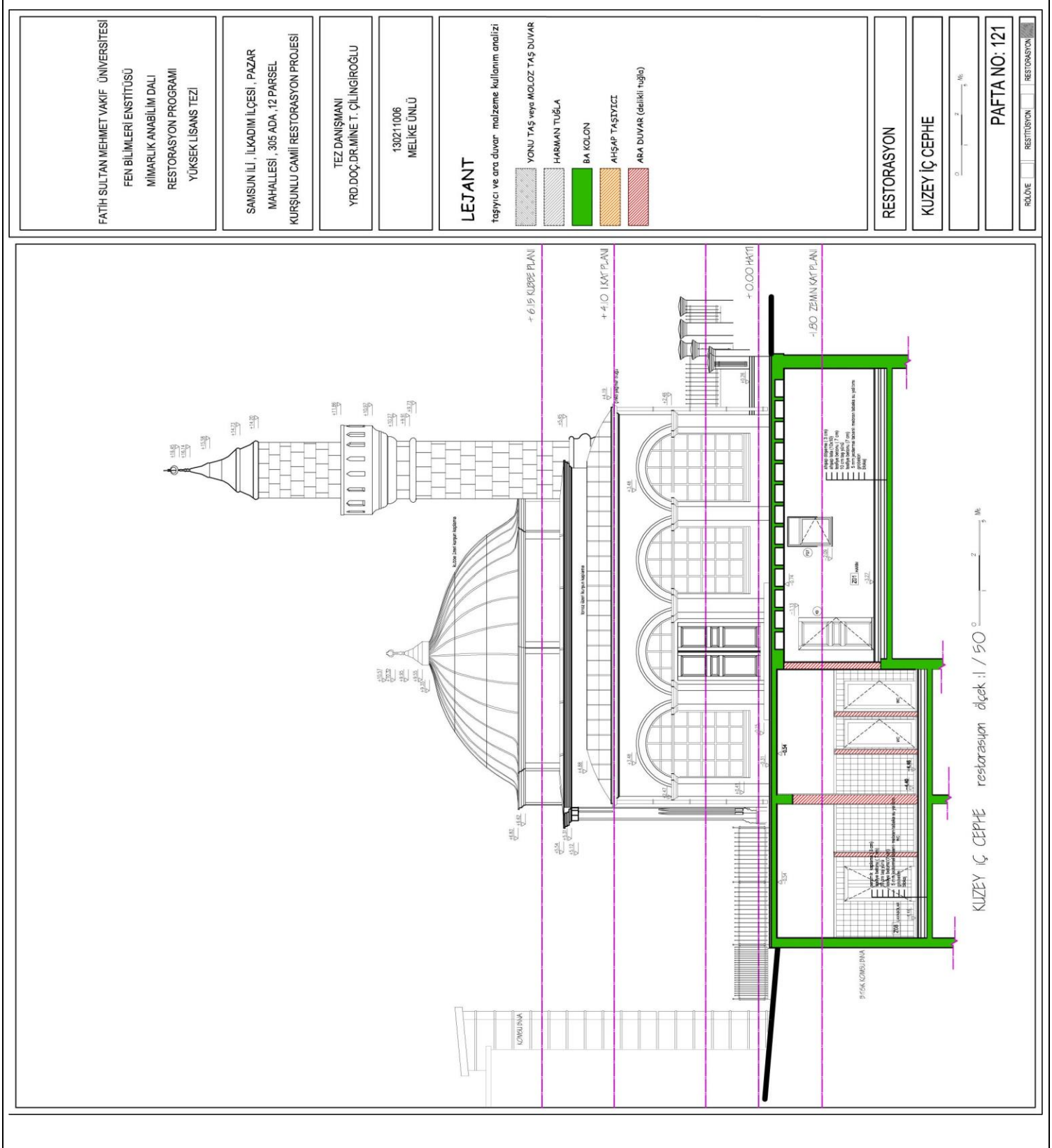
Ek G. 118: Restorasyon, batı cephe

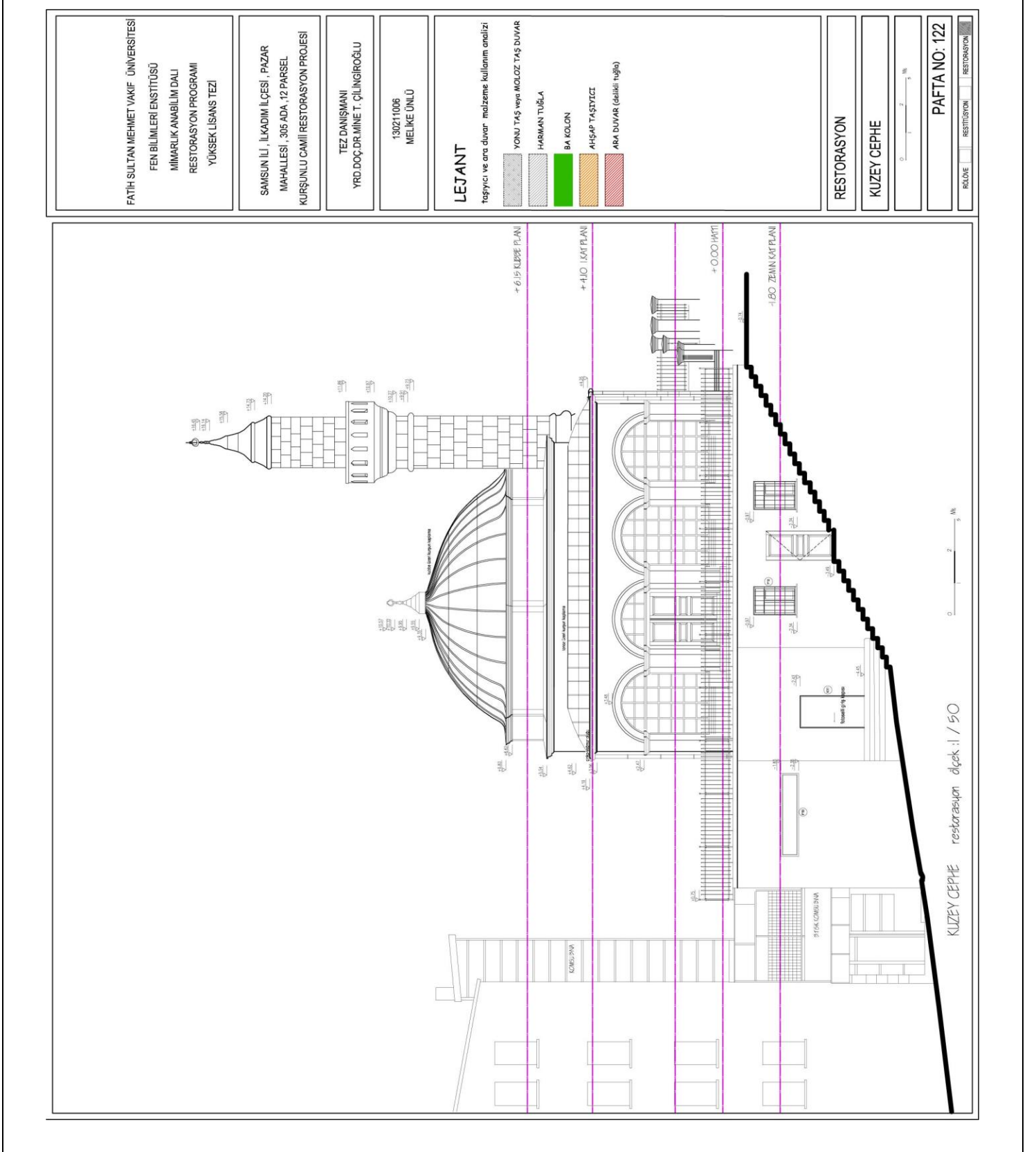
Ek G. 120: Restorasyon, doğu cephe

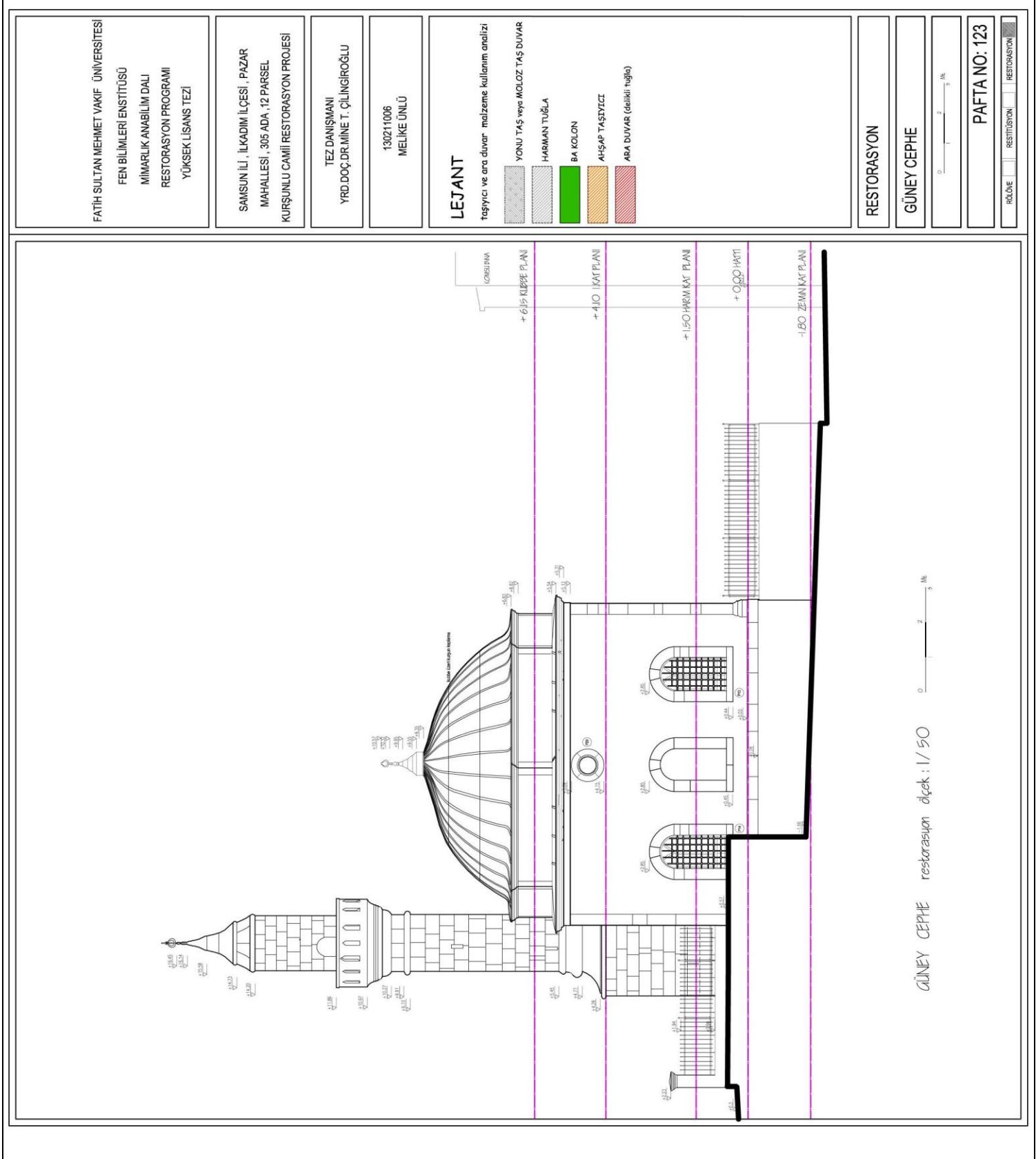
Ek G. 121: Restorasyon, kuzey iç cephe

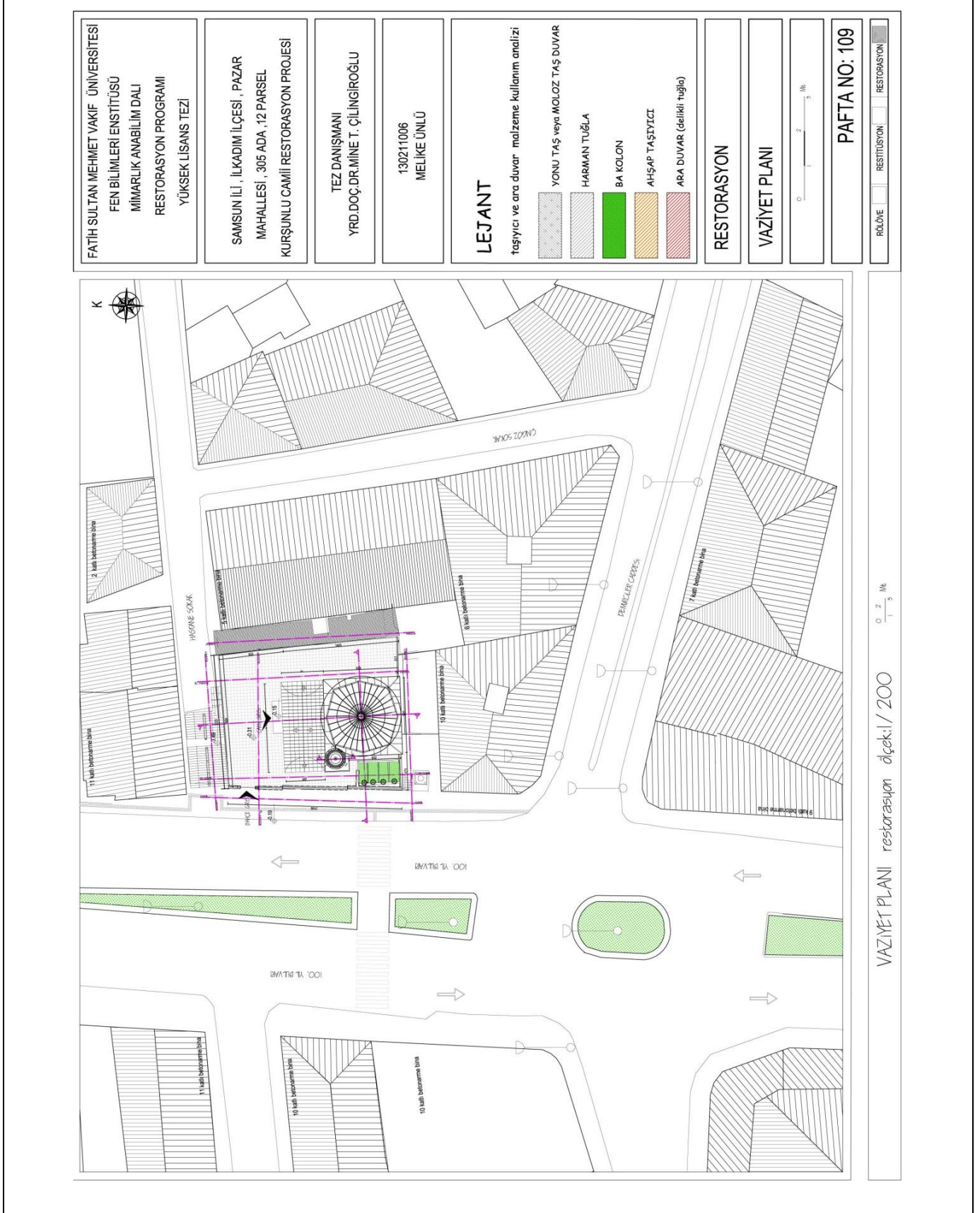
Ek G. 122: Restorasyon, kuzey cephe

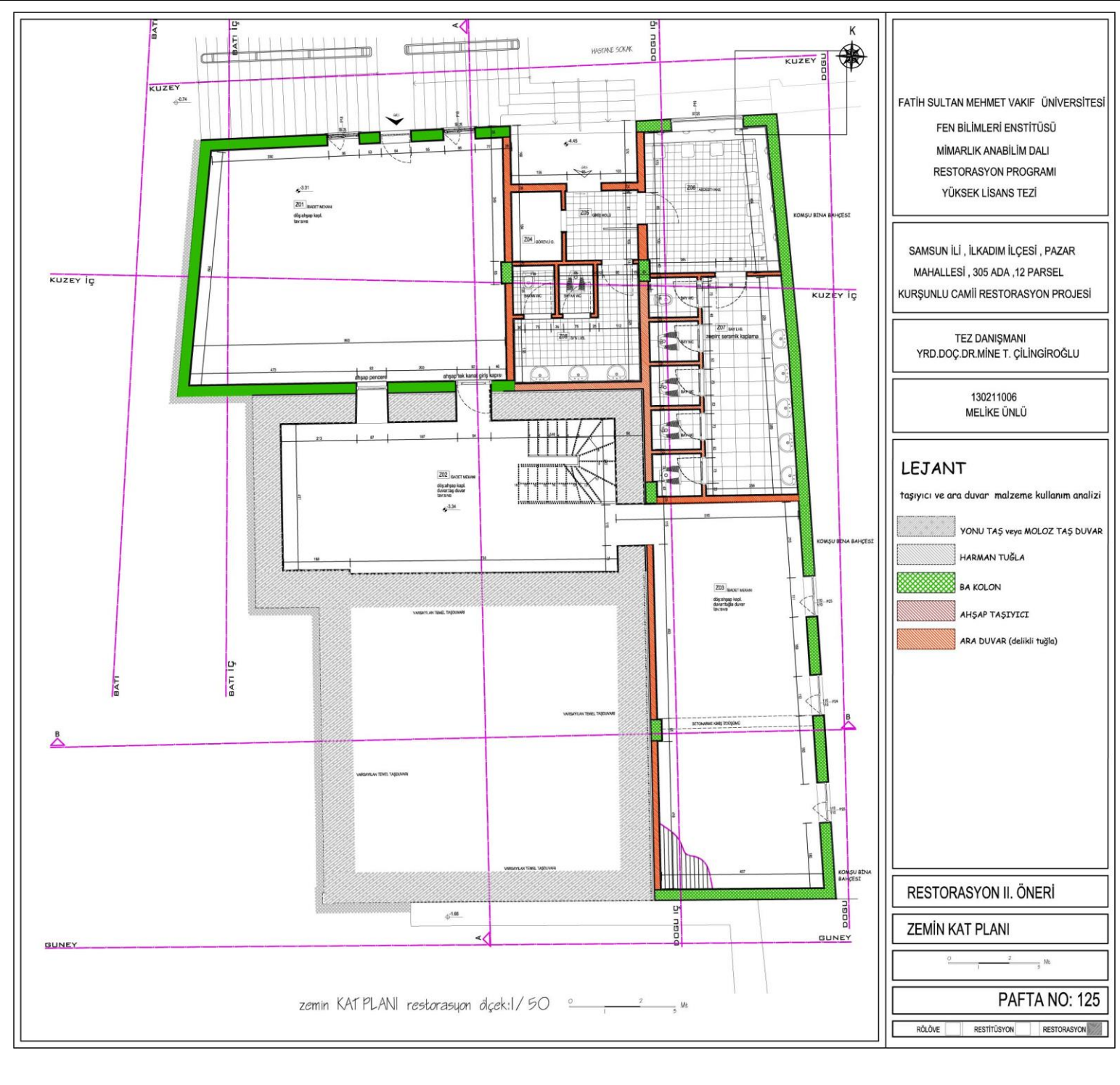
Ek G. 123: Restorasyon, güney cephe

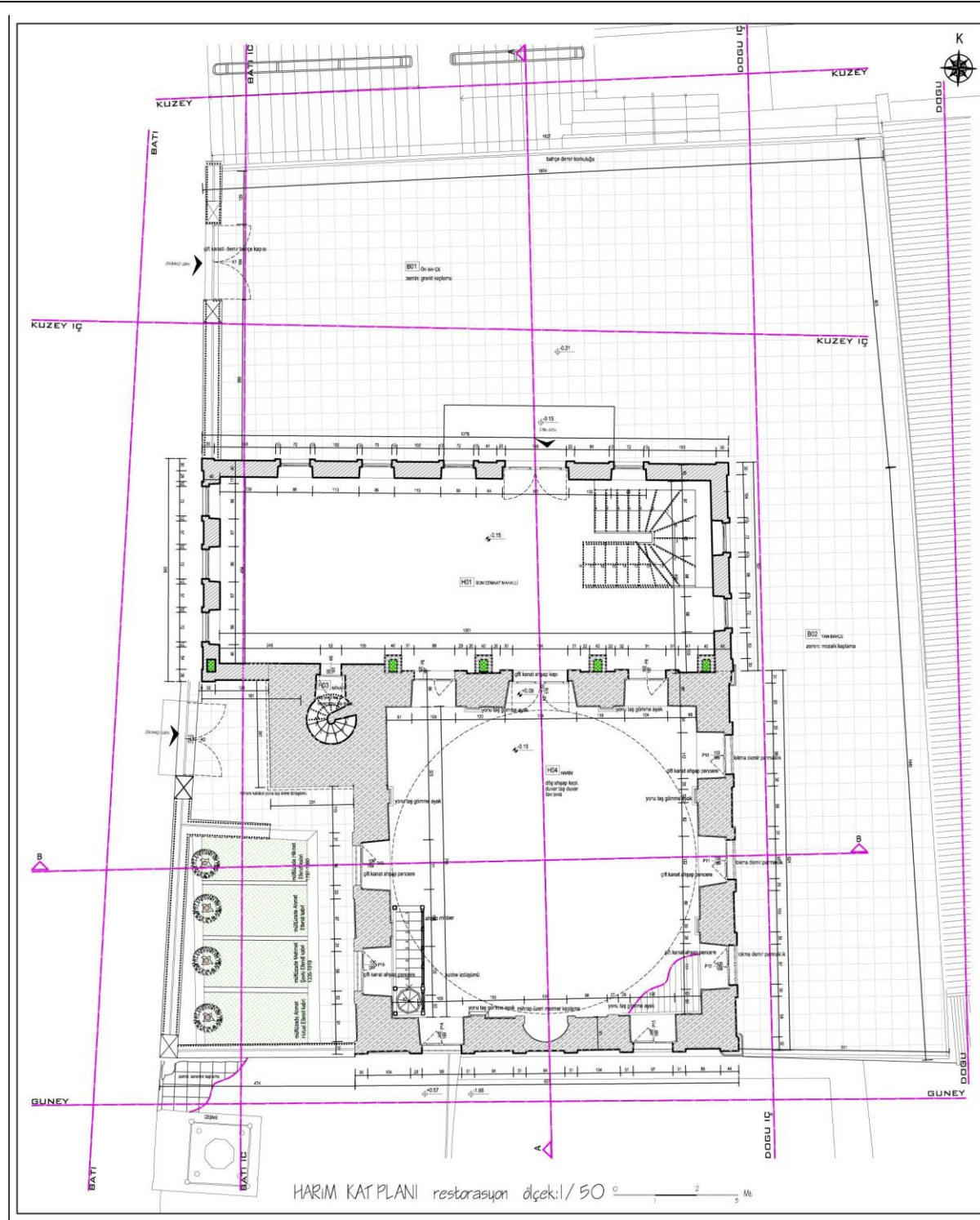
Ek G. 124: Restorasyon II. Öneri, vaziyet planı

Ek G. 125: Restorasyon II. Öneri, zemin kat planı

Ek G. 126: Restorasyon II. Öneri, harim kat planı

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT
taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AHSAP TAŞIYICI
- ARA DUVAR (delikli tuğla)

RESTORASYON II. ÖNERİ

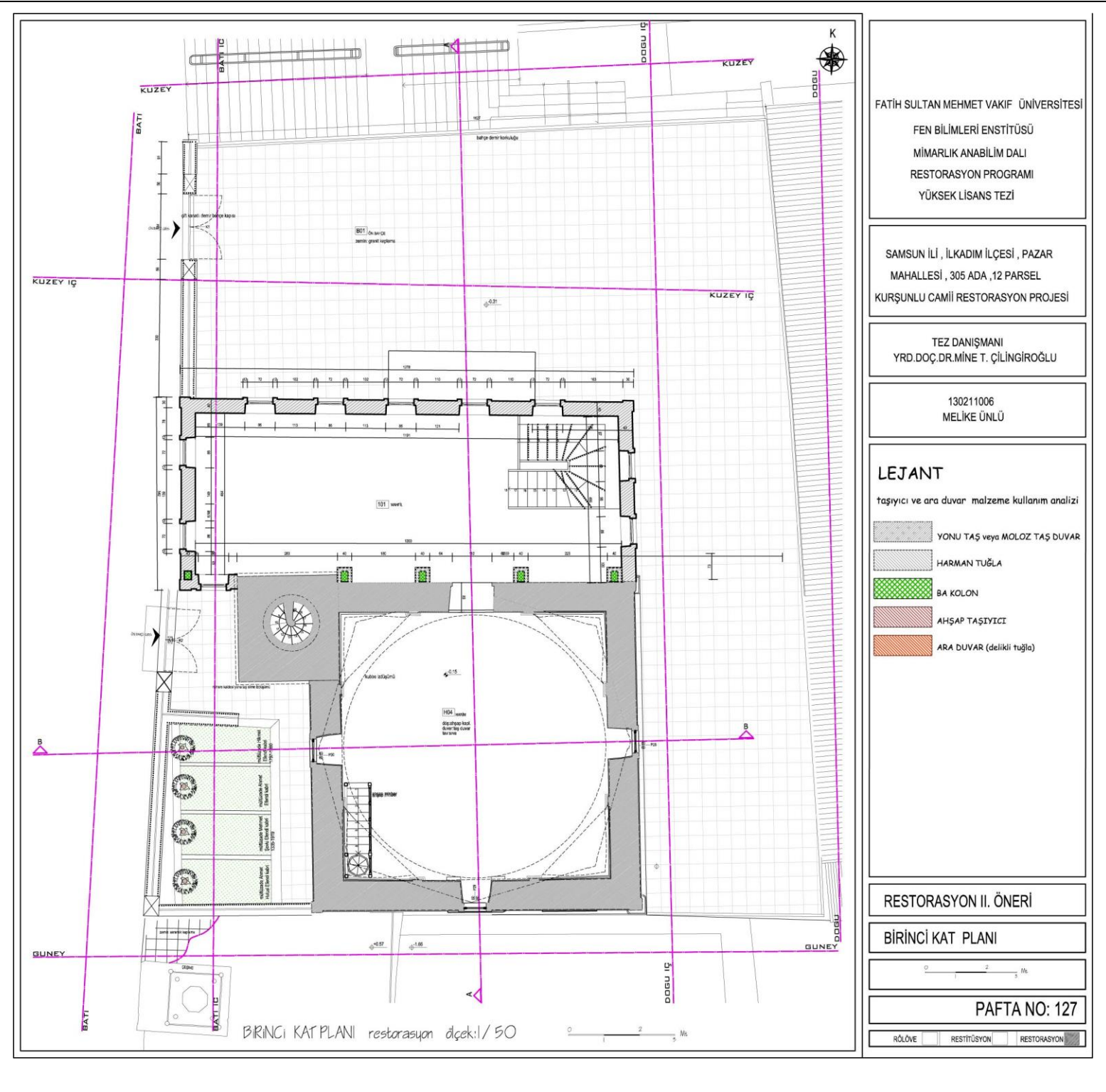
HARİM KAT PLANI

0 1 2 3 4 5 M

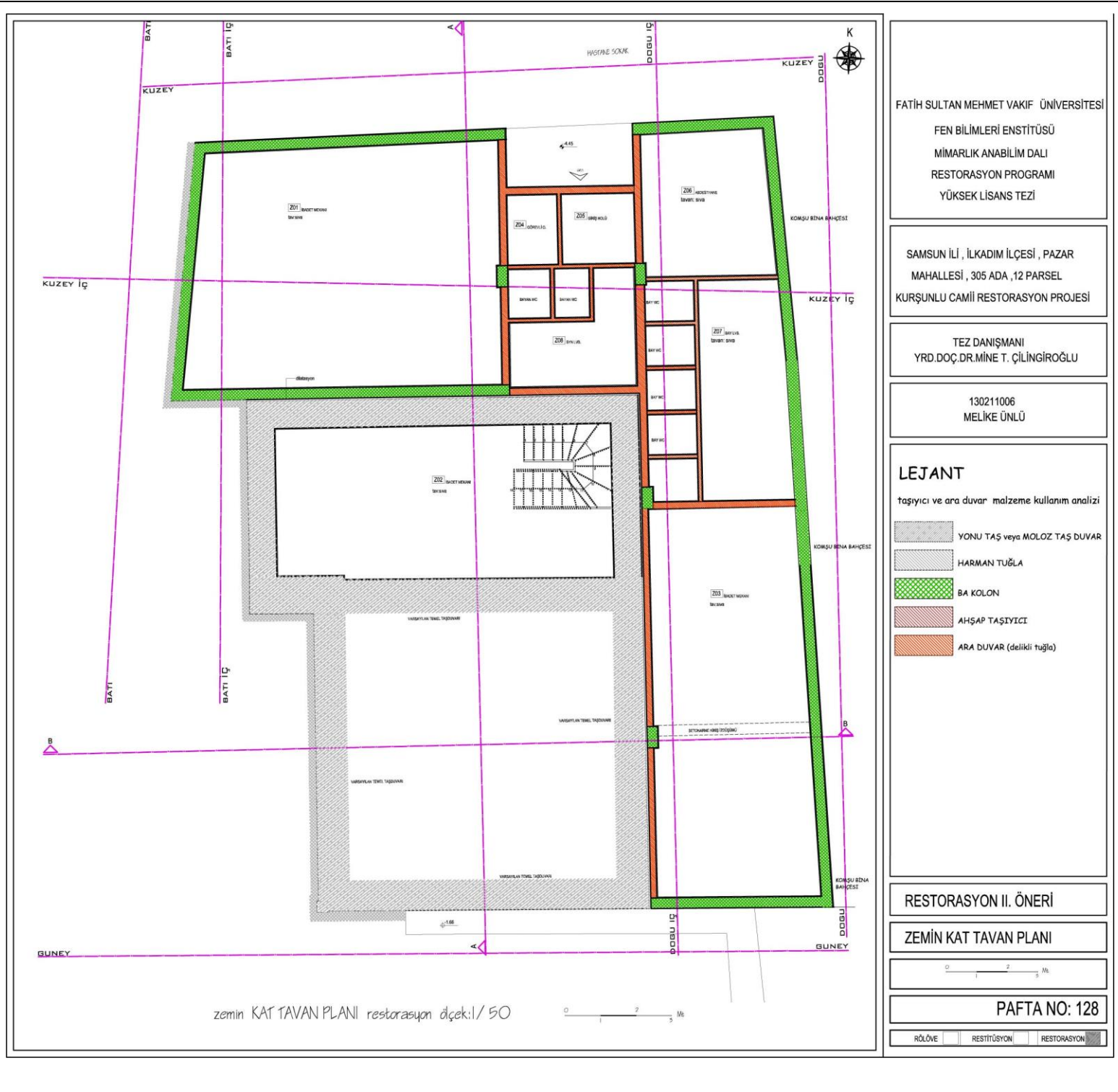
PAFTA NO: 126

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

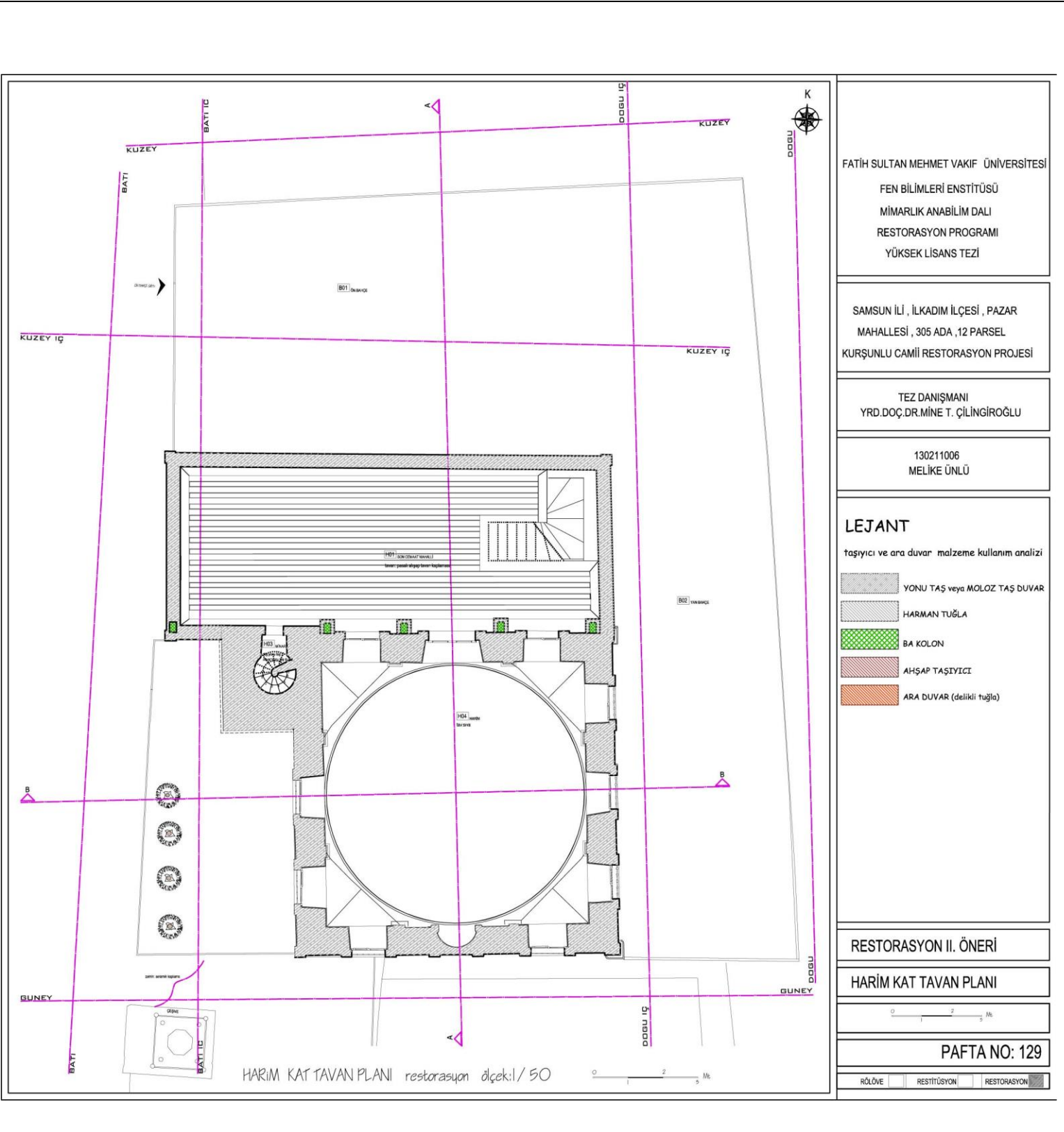
Ek G. 127: Restorasyon II. Öneri, birinci kat planı

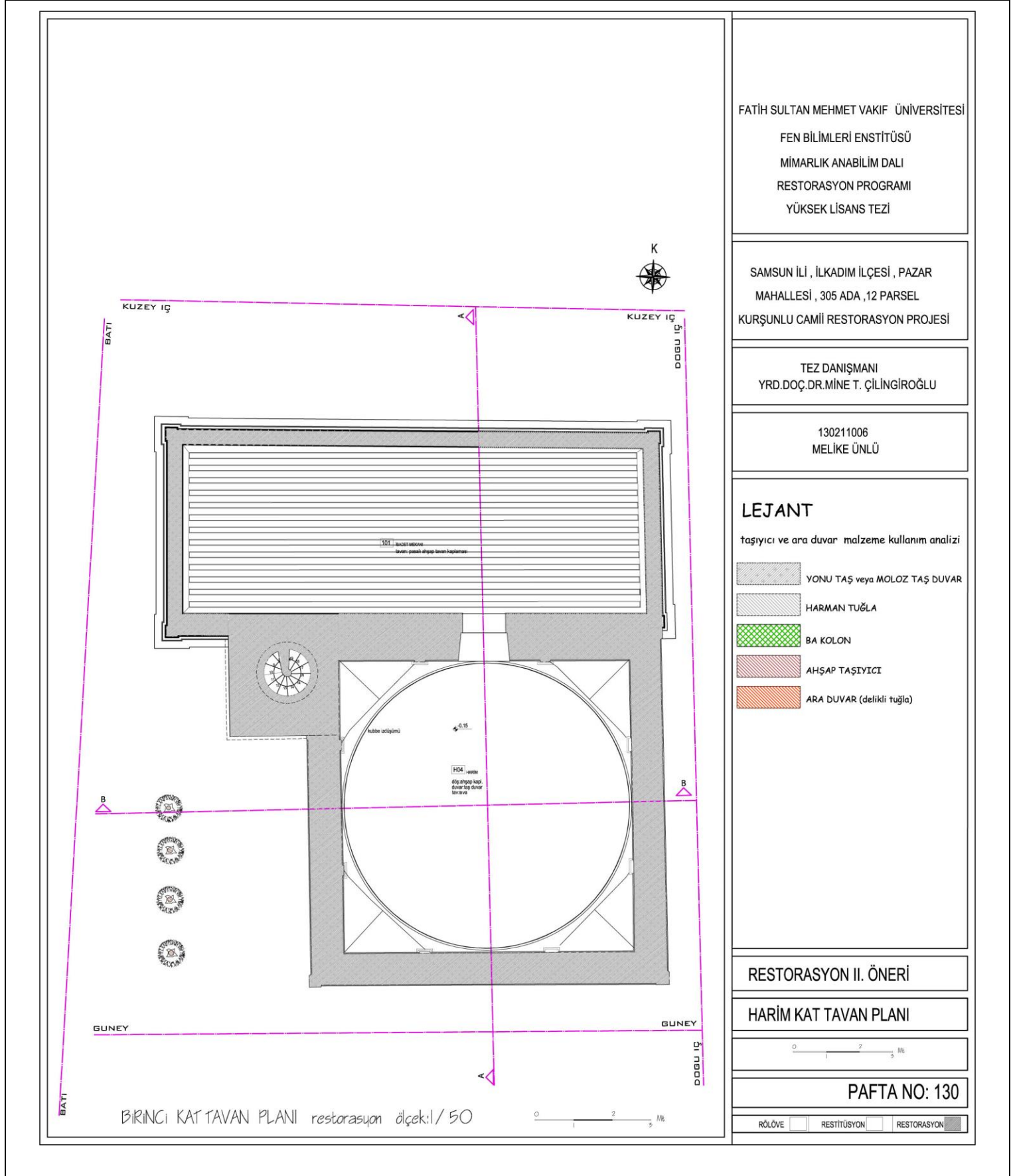
Ek G. 128: Restorasyon II. Öneri, zemin kat tavan plan

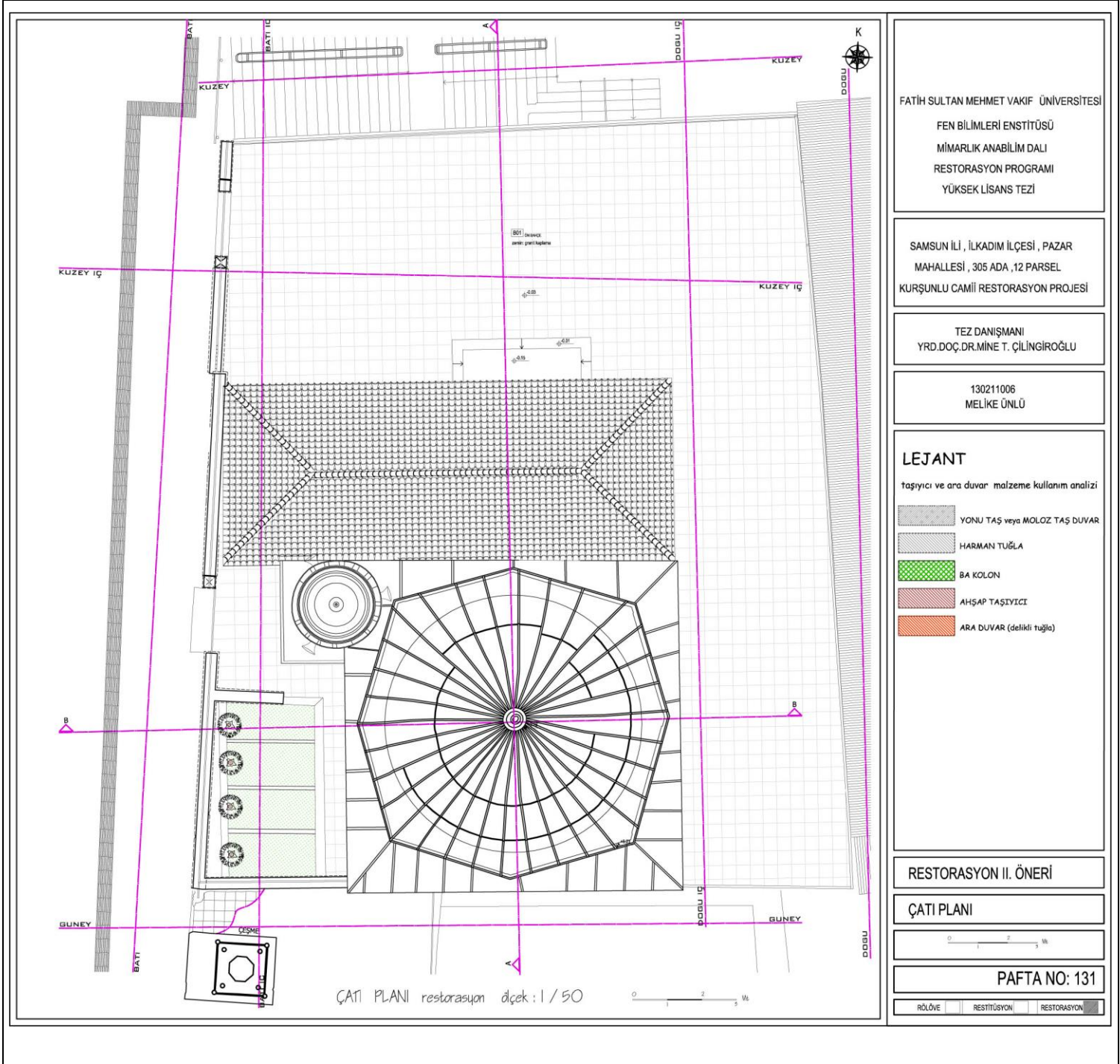
Ek G. 129: Restorasyon II. Öneri, harim kat tavan planı

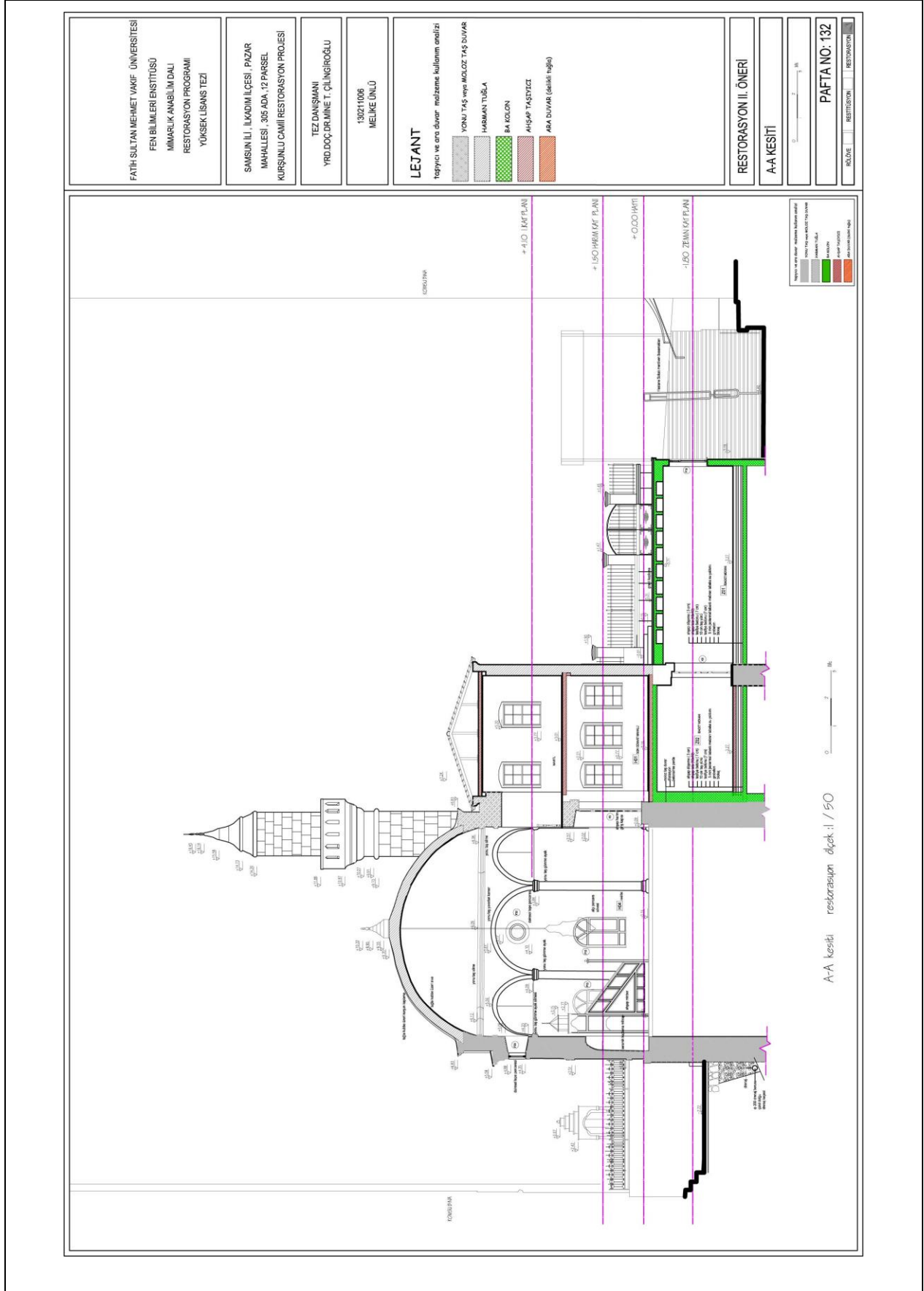
Ek G. 130: Restorasyon II. Öneri, birinci kat tavan planı

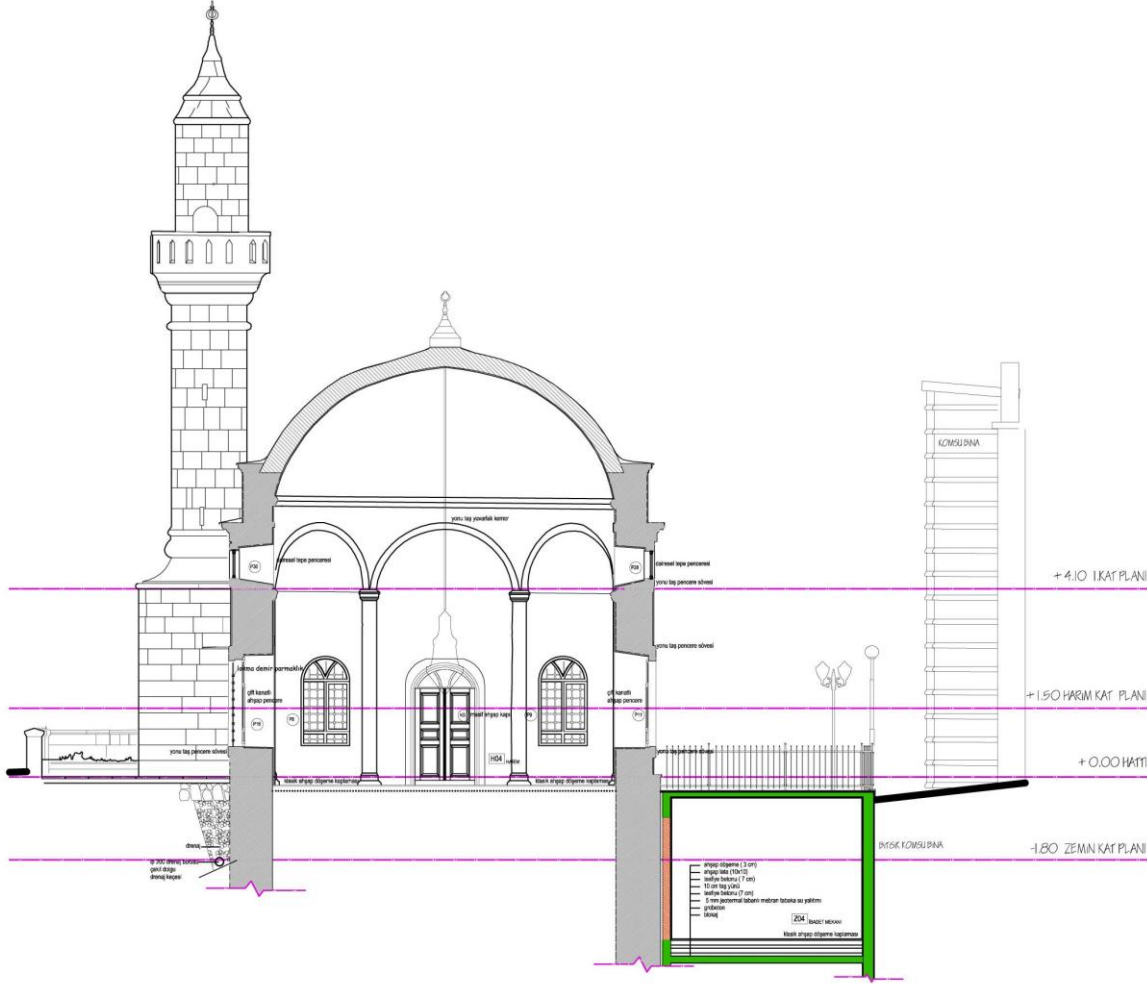
Ek G. 131: Restorasyon II. Öneri, Çatı planı

Ek G. 132: Restorasyon II. Öneri, A-A kesiti

Ek G. 133: Restorasyon II. Öneri, B-B kesiti

B-B kesiti restorasyon ölçek: 1/50

0 2 3 M

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN İLİ , İLKADIM İLÇESİ , PAZAR
MAHALLESİ , 305 ADA ,12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MINE T. ÇİLİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÜNLÜ

LEJANT

taşıyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

- YONU TAŞ veya MOLOZ TAŞ DUVAR
- HARMAN TUĞLA
- BA KOLON
- AĞAÇ TAŞIYICI
- ARA DUVAR (deilikli tuğla)

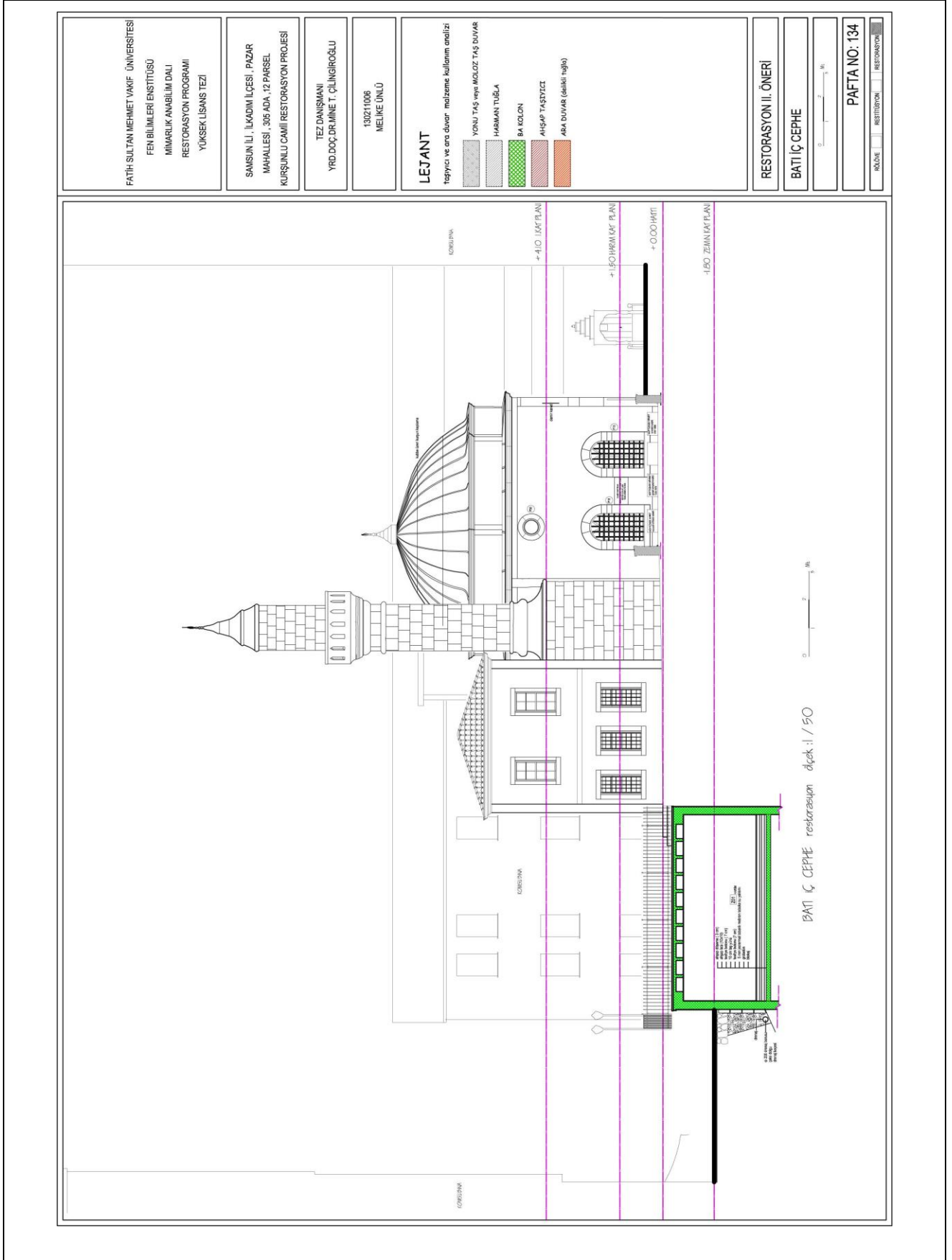
RESTORASYON II. ÖNERİ

B-B KESİTİ

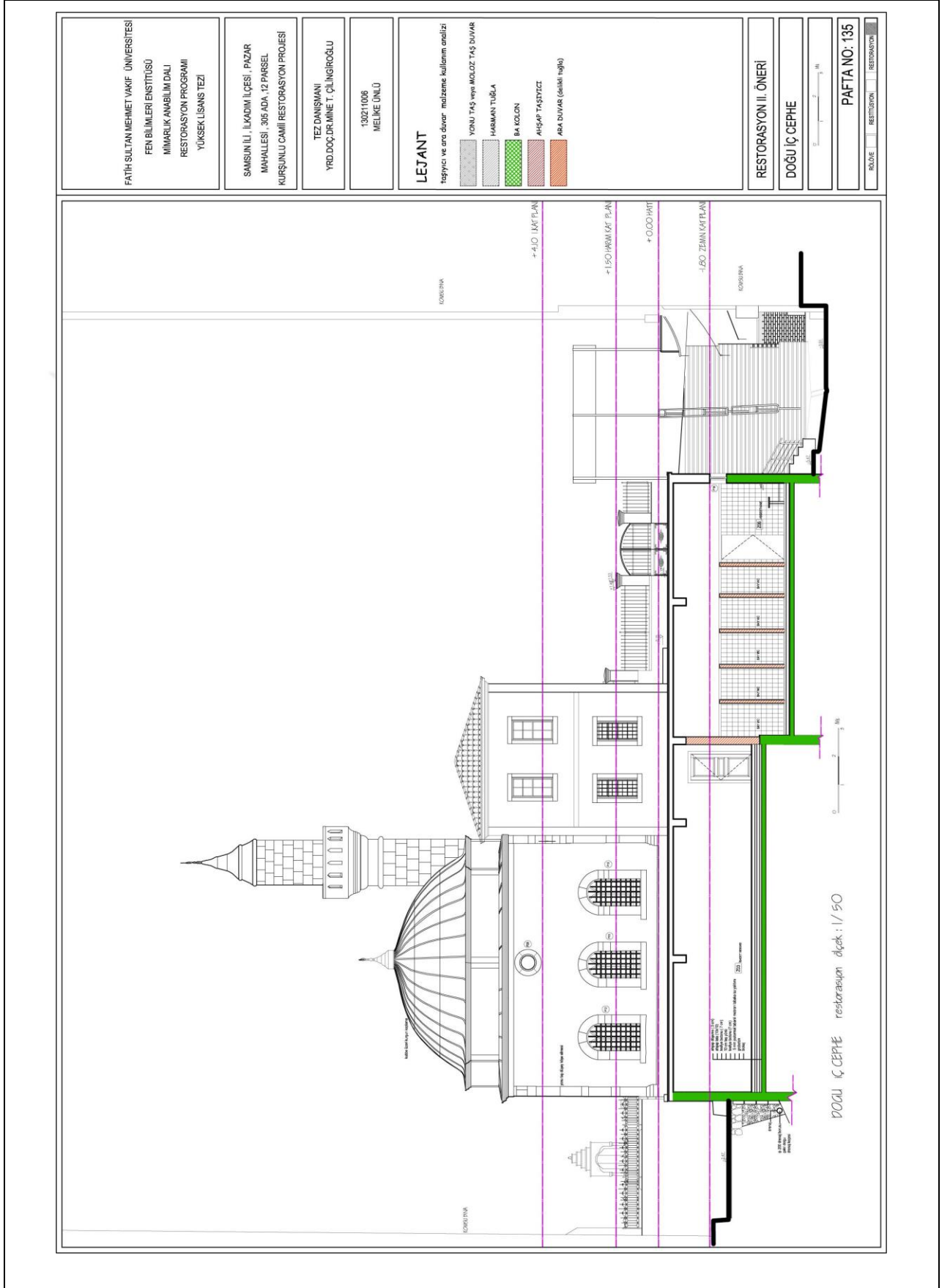
PAFTA NO: 133

RÖLÖVE RESTİTÜSYON RESTORASYON

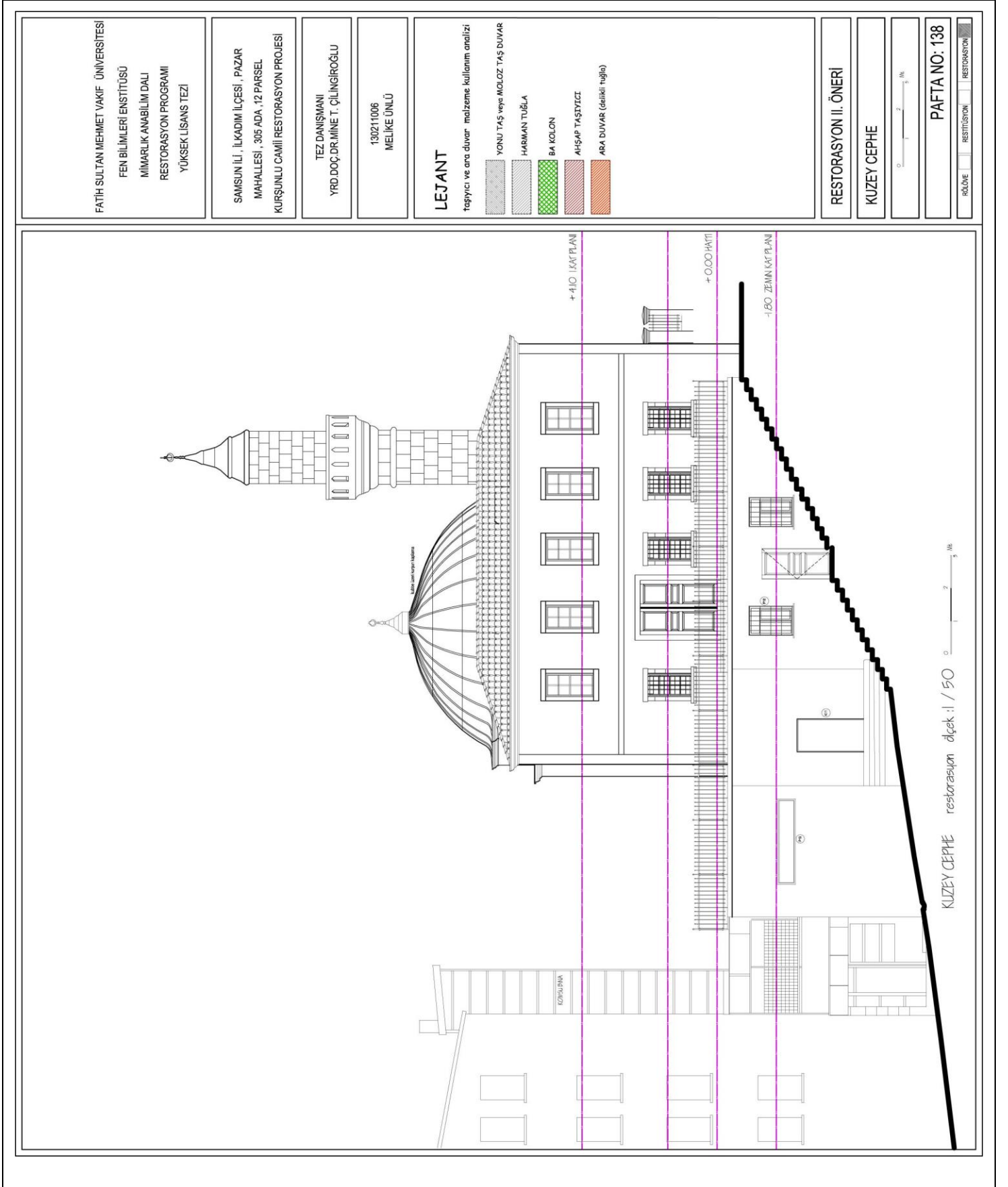
Ek G. 134: Restorasyon II. Öneri, batı iç cephe

Ek G. 135: Restorasyon II. Öneri, doğu iç cephe

Ek G. 138: Restorasyon II. Öneri, kuzey cephe

Ek G. 139: Restorasyon II. Öneri, güney cephe

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

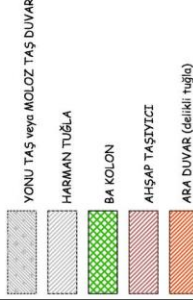
SAMSUN İLİ, İLKADIM İLÇESİ, PAZAR
MAHALLESİ, 305 ADA, 12 PARSEL
KURŞUNLU CAMİİ RESTORASYON PROJESİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.MİNNE T. ÇİNGİROĞLU

130211006
MELİKE ÖNLÜ

LEJANT

taşyıcı ve ara duvar malzeme kullanım analizi

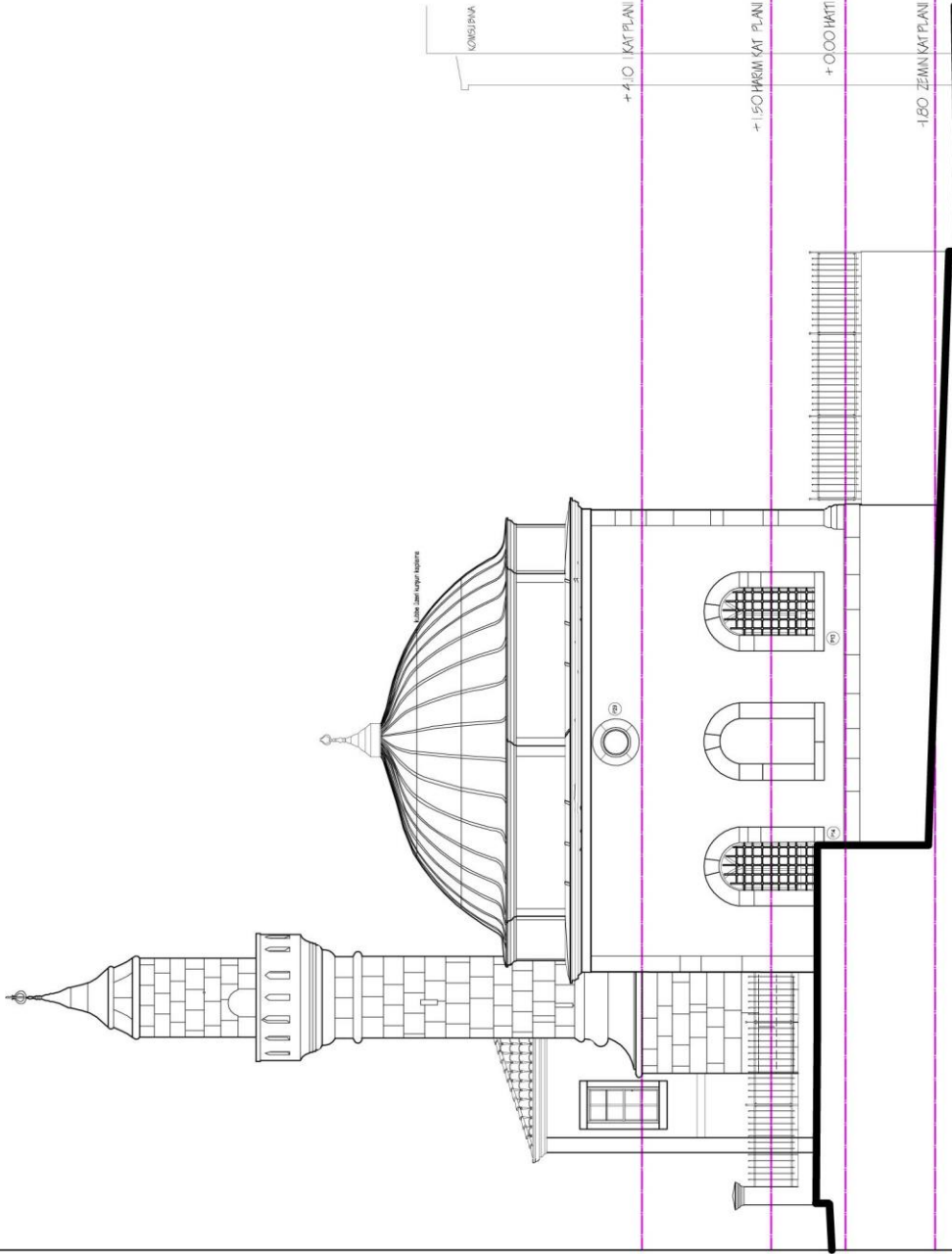
RESTORASYON II. ÖNERİ

GÜNEY CEPHE

0 1 2 3 m.

PAFTA NO: 139

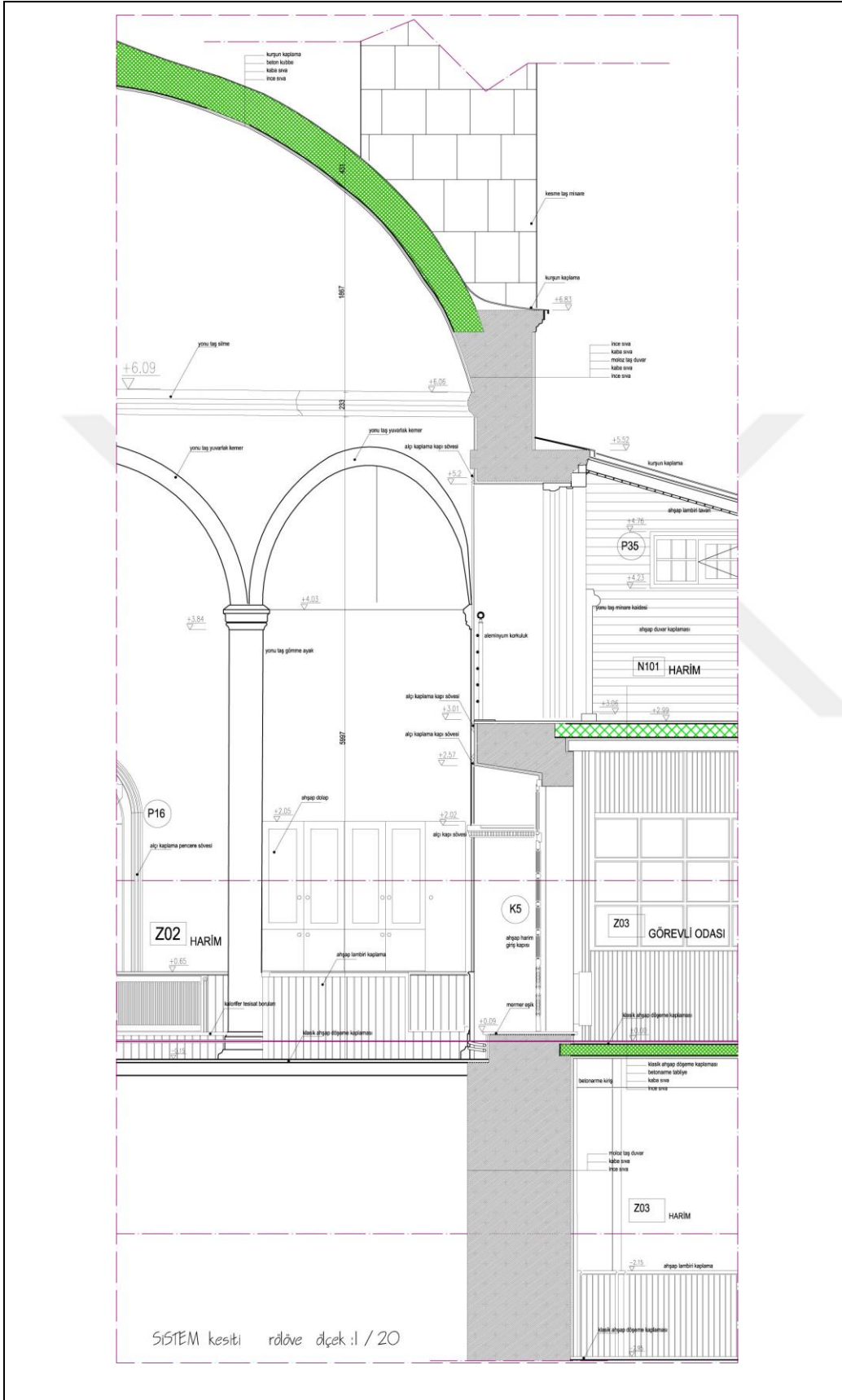
RÖLÜFE RESTİTÜSYON RESTORASYON

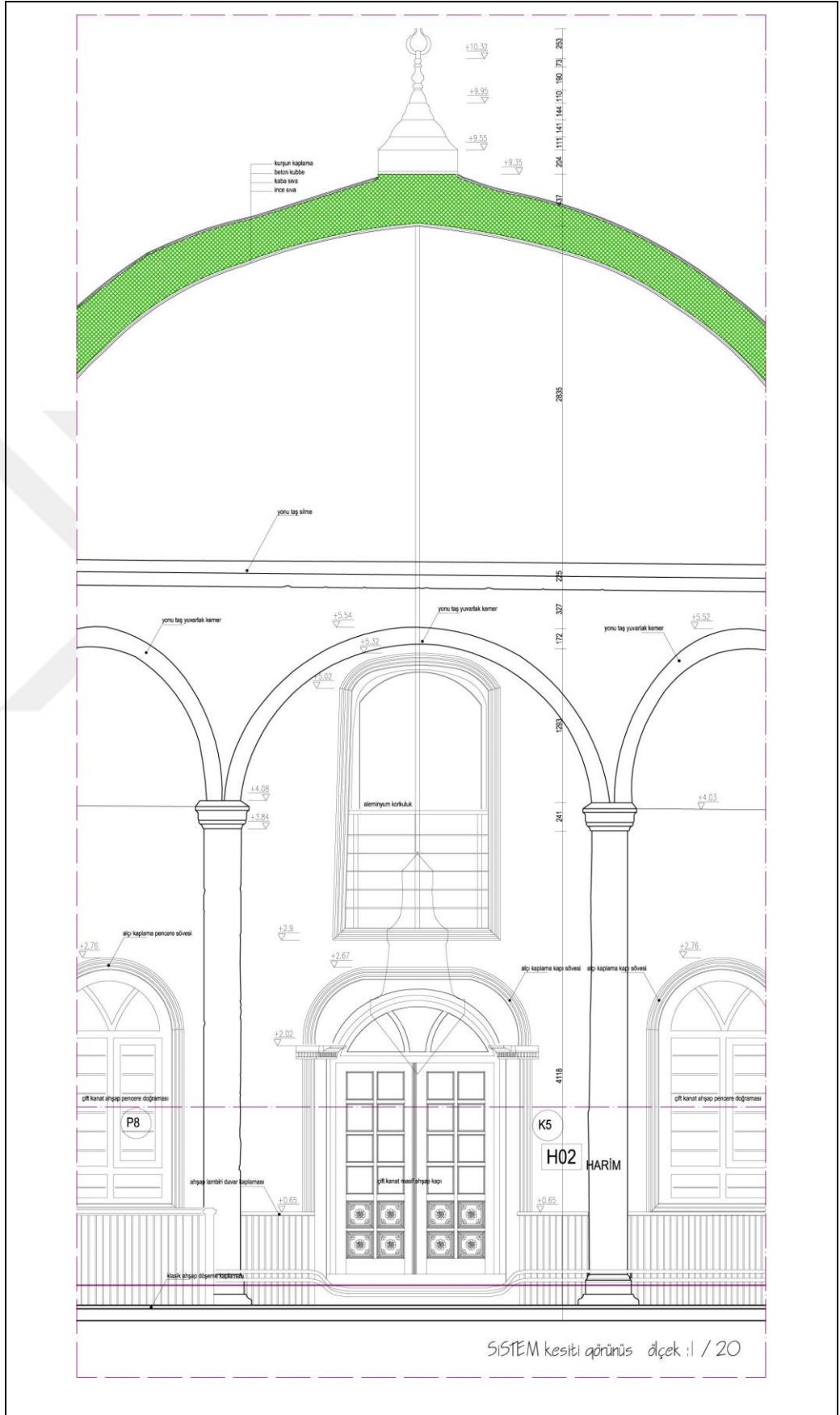
GÜNEY CEPHE restorasyon ölçek : 1/50

0 1 2 3 m.

Ek G. 141: Rölöve detayları, Sistem kesiti

Ek G. 142: Rölöve detayları, Sistem kesiti

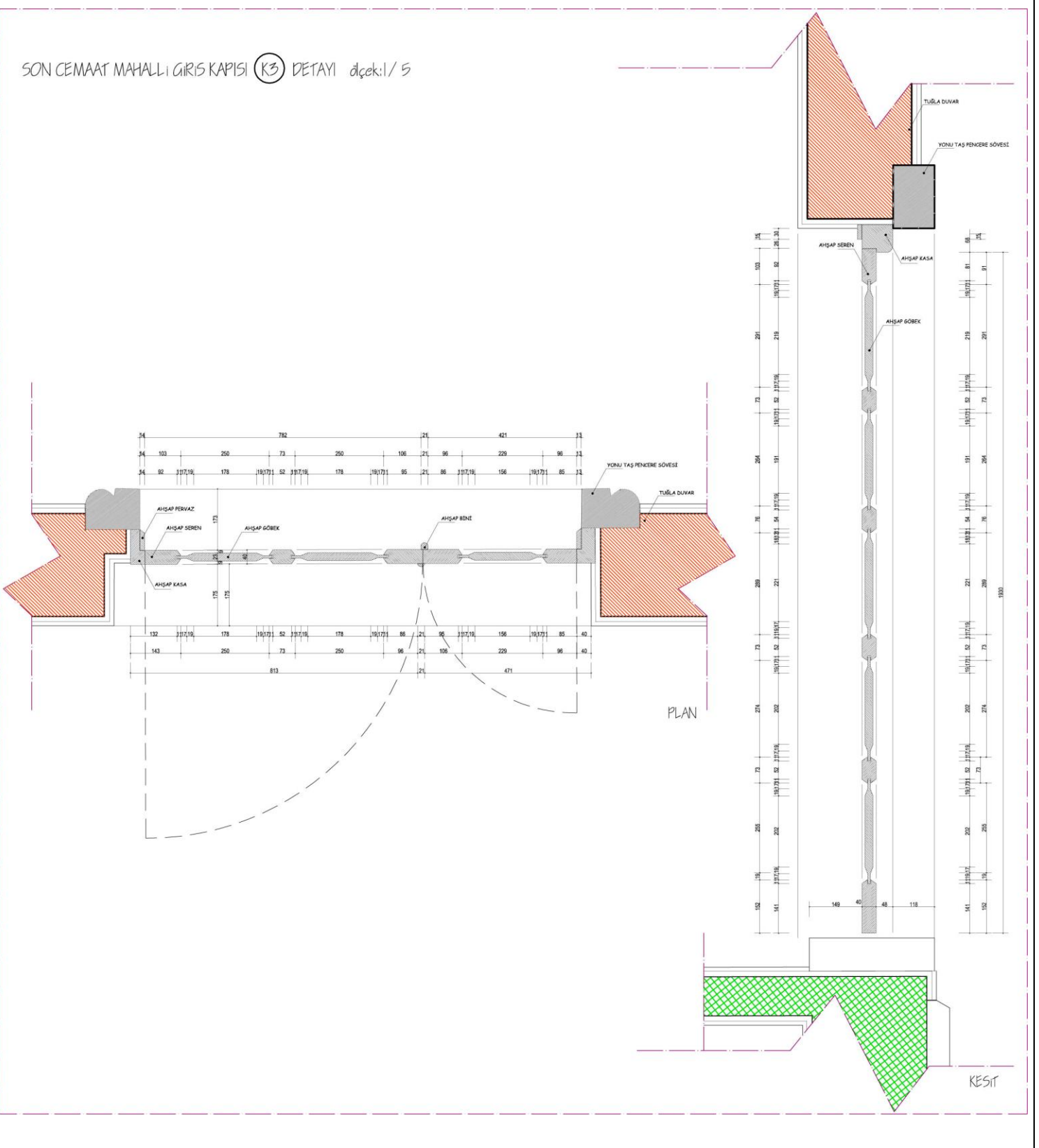

Ek G. 144: Rölöve detayları, harim giriş K5 kapısı görünüş detayı

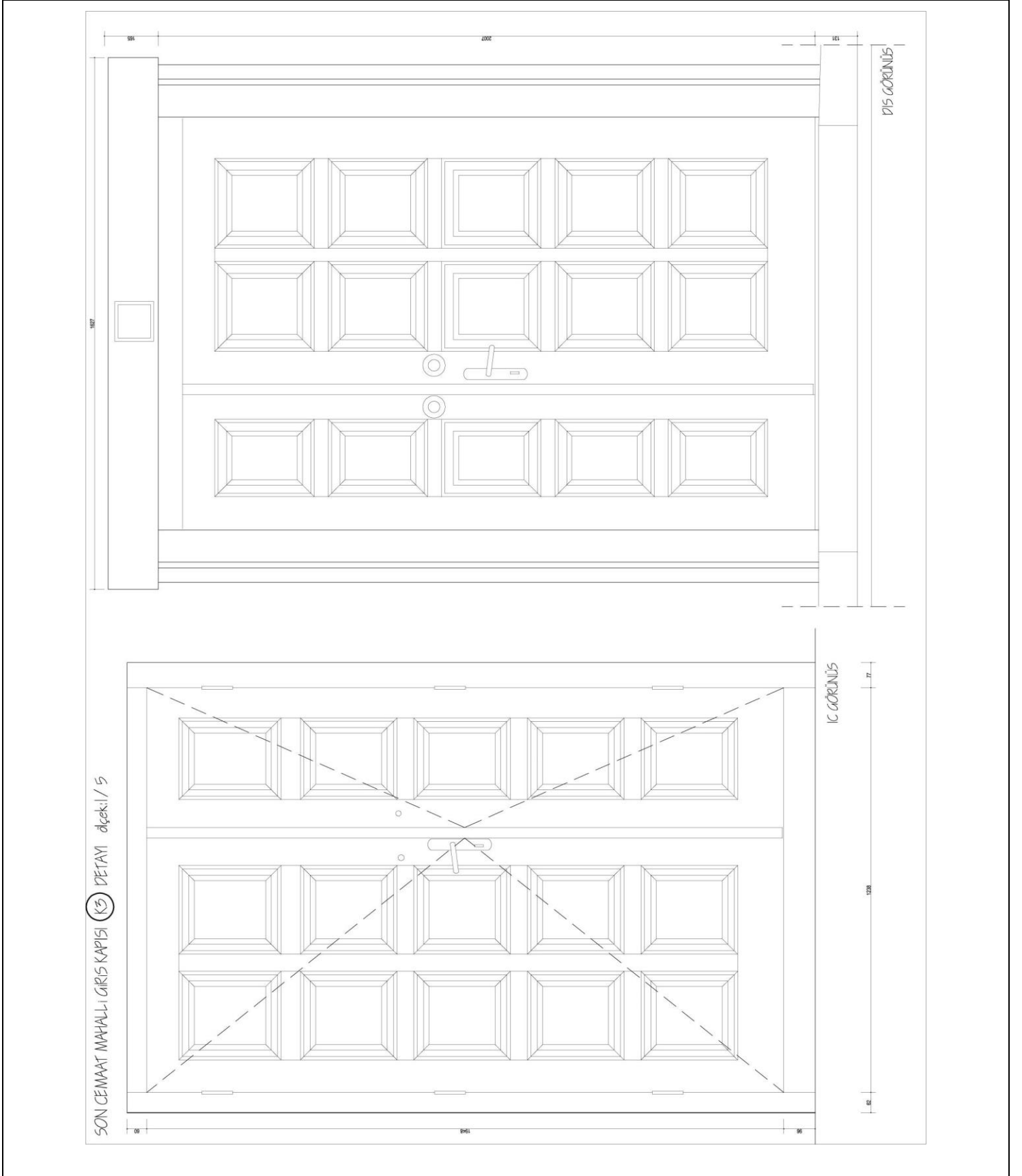

Ek G. 145: Rölöve detayları, son cemaat mahalli K3 kapısı plan ve kesit detayı

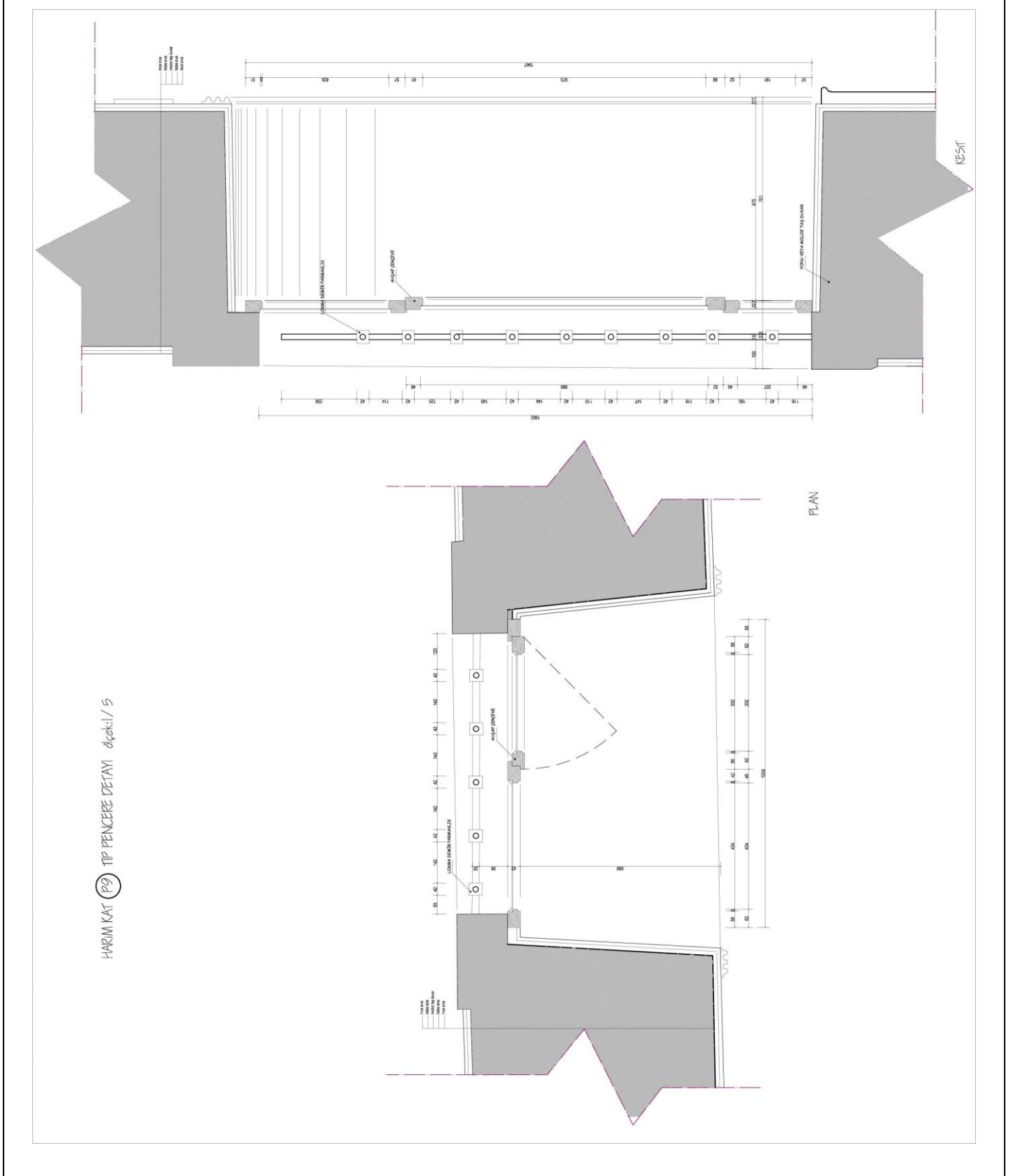
SON CEMAAT MAHALLI GİRİŞ KAPISI (K3) DETAYI d.çek:1/5

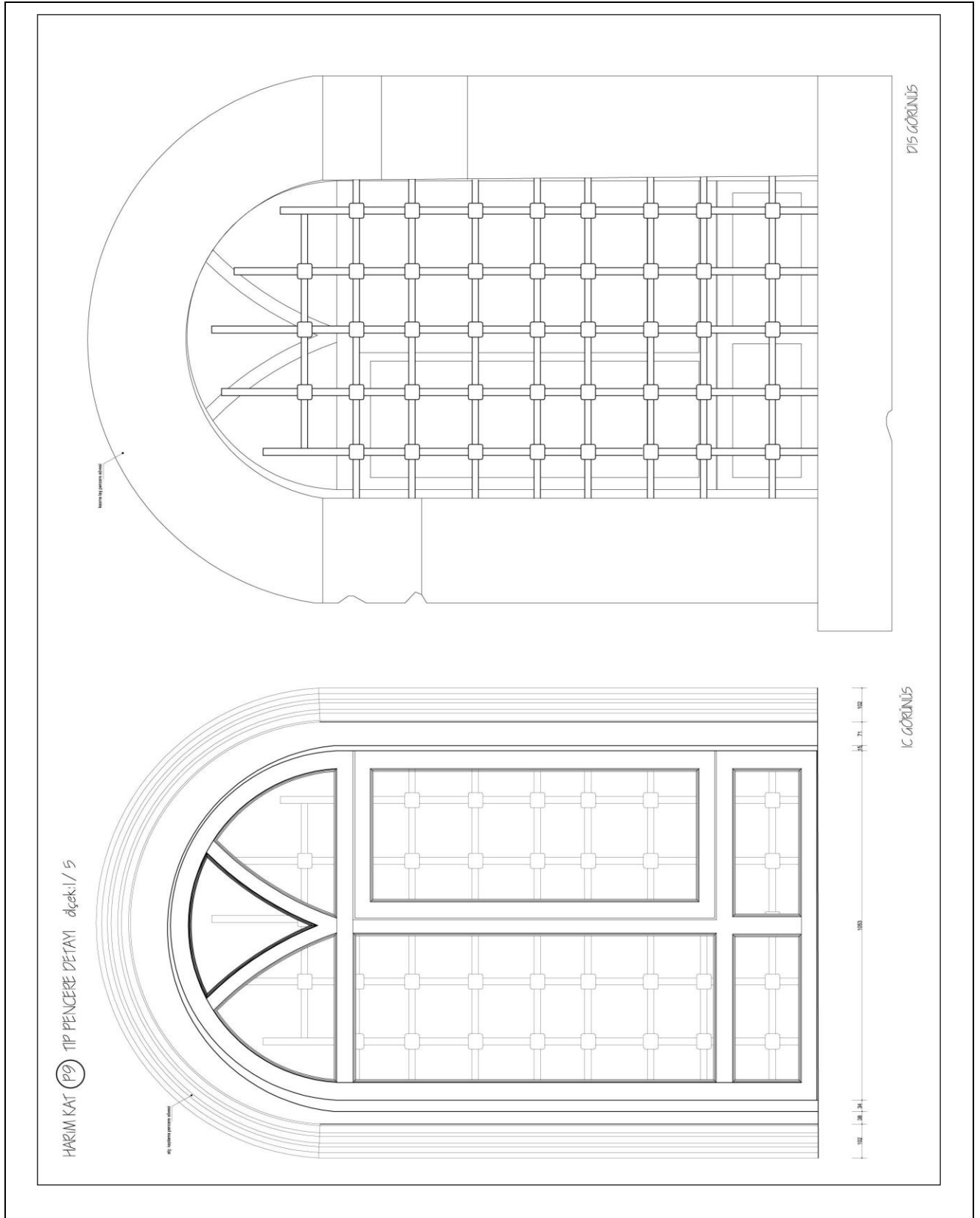
Ek G. 146: Rölöve detayları, son cemaat mahalli K3 kapısı iç ve dış görünüş detayı

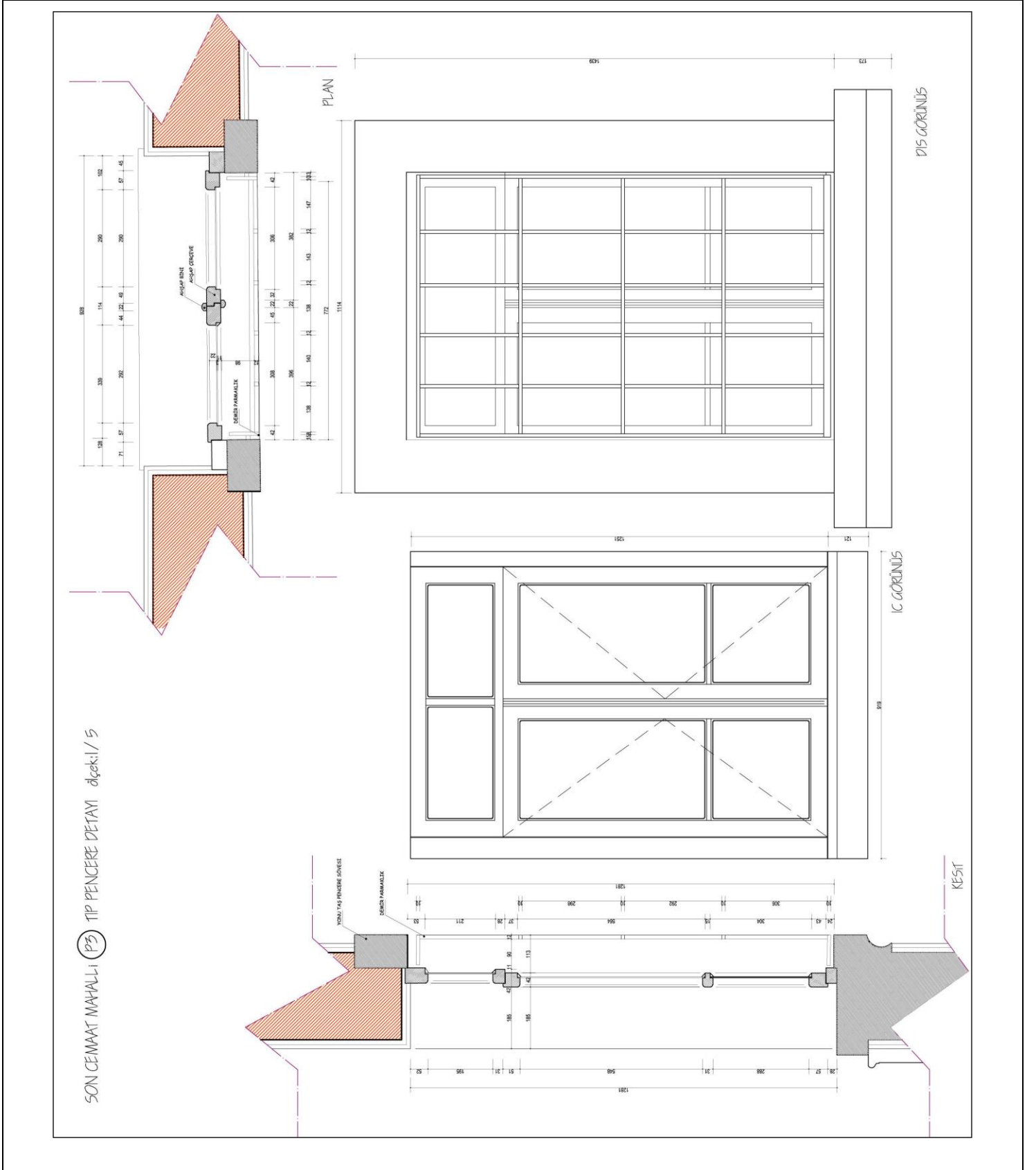
Ek G. 147: Rölöve detayları, harim kat P9 tip pencere plan ve kesit detayı

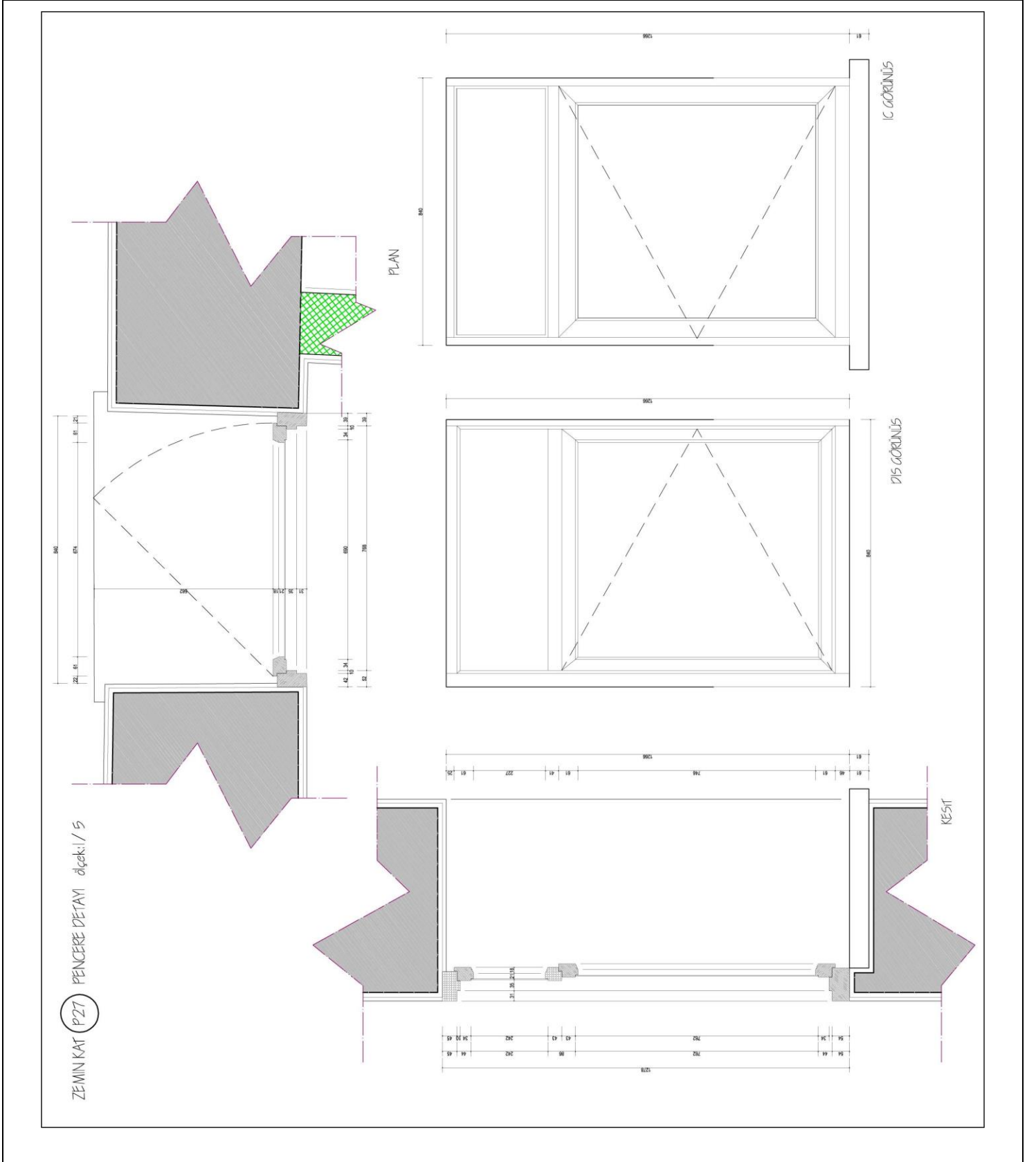
Ek G. 148: Rölöve detayları, harim kat P9 tip pencere iç ve dış görünüş detayı

Ek G. 149: Rölöve detayları, son cemaat mahalli P3 tip pencere plan, kesit ve görünüş detayları, ölçek:1/5

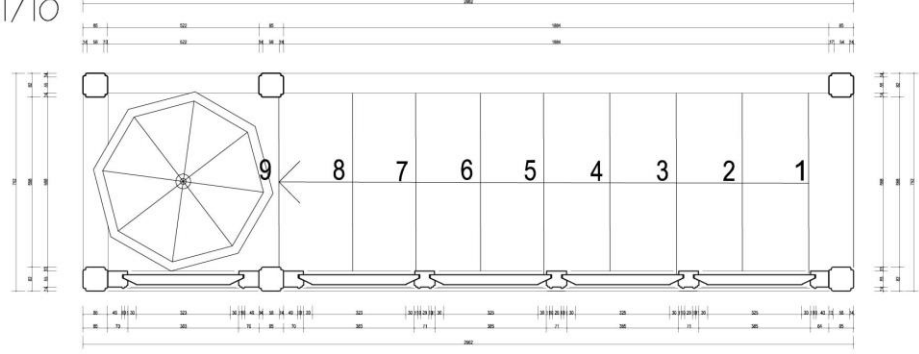

Ek G. 150: Rölöve detayları, zemin kat P 27 pencere detayı, ölçek:1/5

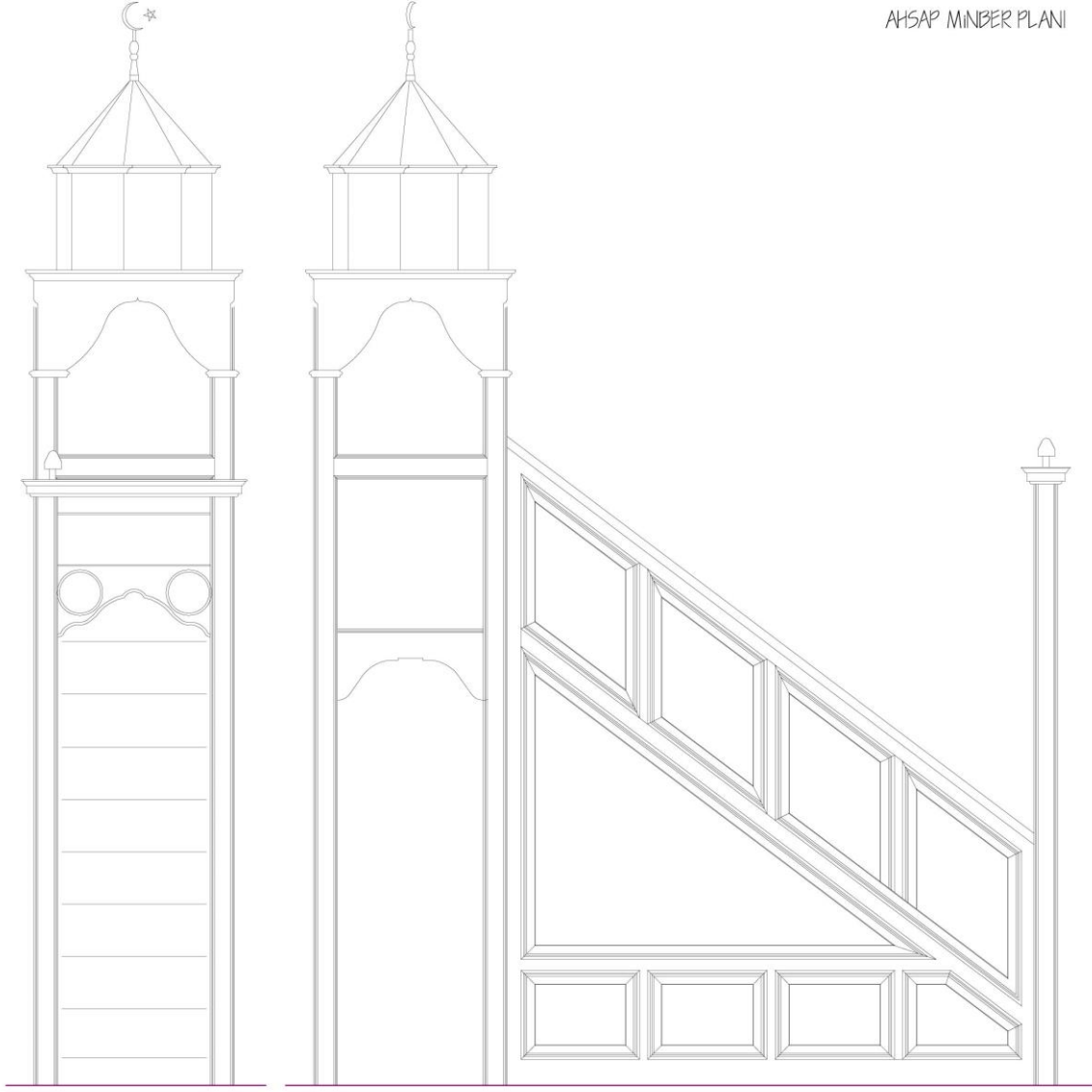

Ek G. 151: Rölöve detayları, minber detayı, ölçek:1/10

MINBER DETAYI ölçek:1/10

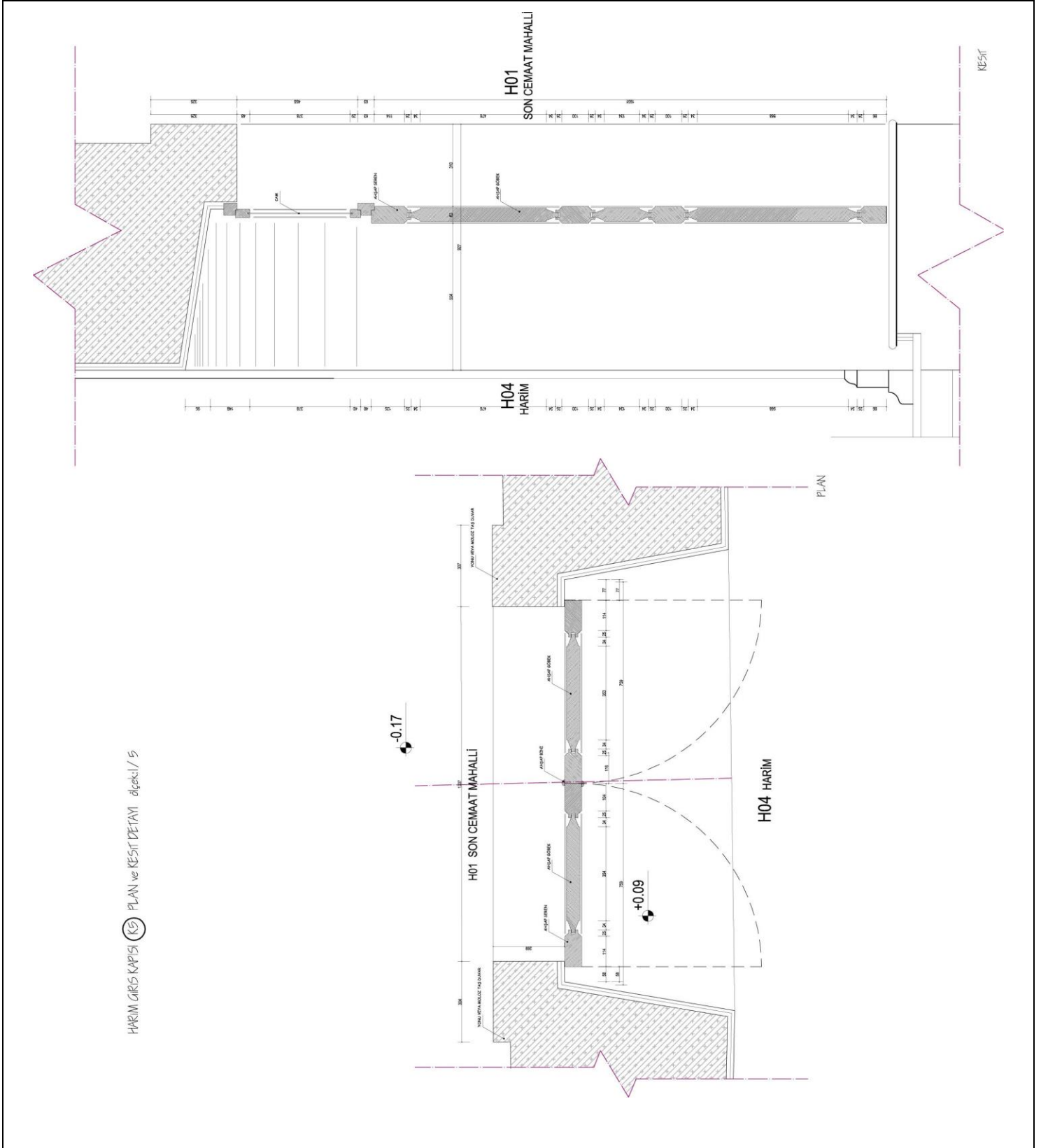
AHSAP MINBER PLANI

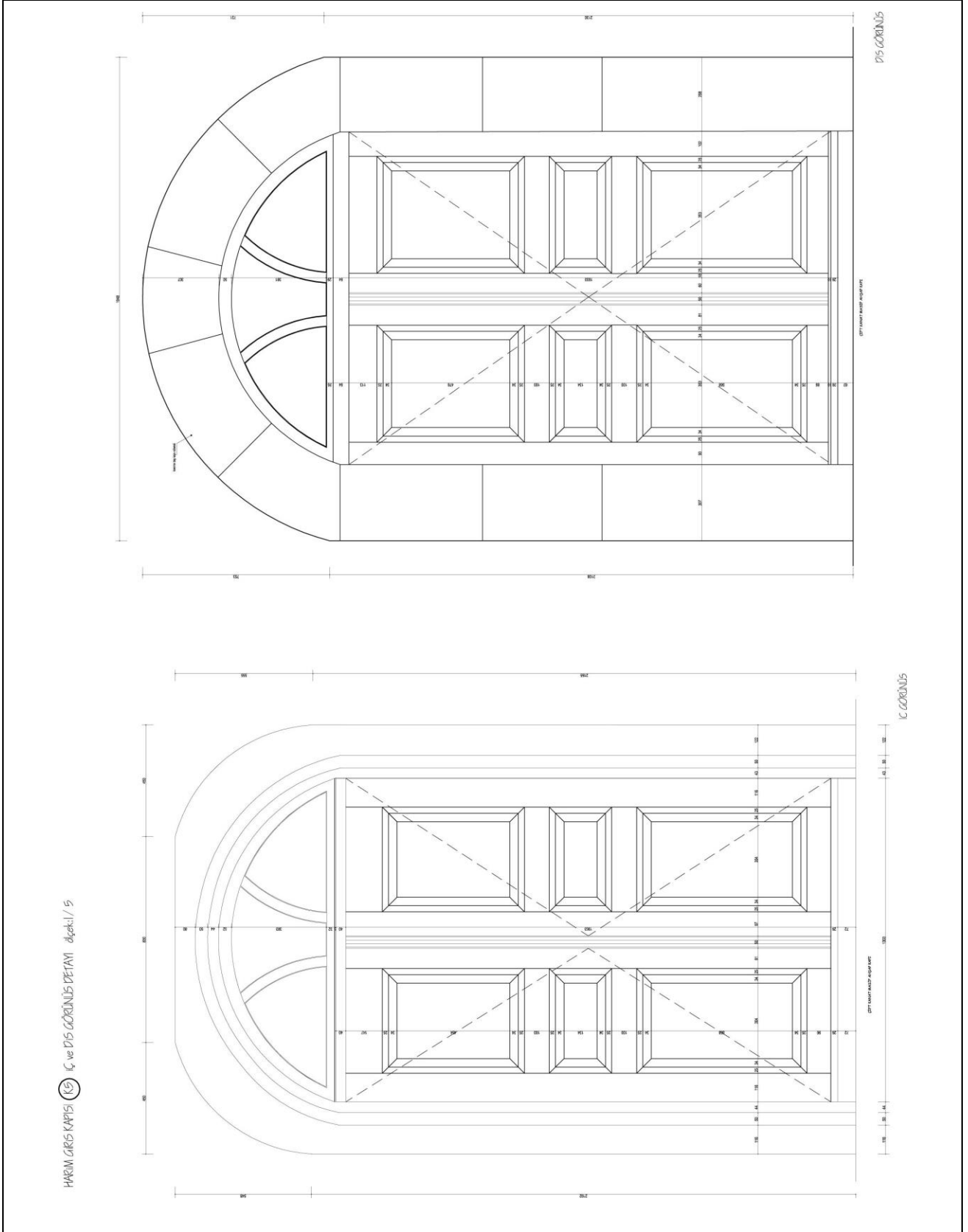
ÖN GÖRÜNÜŞ

YAN GÖRÜNÜŞ

Ek G. 152: Restorasyon detayları, harim giriş kapısı K 5 plan ve kesit detayı, ölçek:1/5

Ek G. 153: Restorasyon detayları, harim giriş kapısı K 5 iç ve dış görünüş detayı, ölçek:1/5

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Melike Ünlü

Doğum yeri ve tarihi: Havza-15.01.1975

E-posta: melikealtintas@hotmail.com

Lisans: Mimar-Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 1994-1998

Adres: Ünlü Mimarlık Niksar Cad. No:269 Ünye/ORDU